

Lik boginje
pravde

B i l t e n

sudske prakse
Vrhovnog suda
Federacije
Bosne i
Hercegovine

broj 1-2

**Sarajevo,
januar - decembar
siječanj - prosinac 2023. godine**

BILTEN SUDSKE PRAKSE
VRHOVNI SUD FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZDAVAČ:

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine Sarajevo,
Valtera Perića 15

ZA IZDAVAČA:

Predsjednica suda VESNA STANKOVIĆ ČOSOVIĆ

UREĐIVAČKI ODBOR:

dr. Ljiljana FILIPOVIĆ
Radenko BLAGOJEVIĆ
Goran NEZIROVIĆ
Fatima IMAMOVIĆ
Amela AJANOVIĆ-SELIMOVIĆ

PRIPREMA/ŠTAMPA:

Javno preduzeće
Novinsko-izdavačka organizacija
Službeni list Bosne i Hercegovine
Sarajevo, Džemala Bijedića 39/III

Dragan PRUSINA, direktor

S A D R Ź A J

KRIVIČNO PRAVO

- sudske odluke

GRAĐANSKO PRAVO

- sudske odluke

UPRAVNO PRAVO

- sudske odluke

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

- za krivično pravo
- za građansko pravo
- za upravno pravo

REGISTAR PRIMIJENJENIH PROPISA

- za krivično pravo
- za građansko pravo
- za upravno pravo

KRIVIČNO PRAVO

Krivični zakon SFRJ koji je zakonom preuzet kao republički zakon

1. Krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva – svojstvo civilne osobe - član 142. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ koji je zakonom preuzet kao republički zakon

KAKO SE ČLANOM 3. STAV 1. ŽENEVSKE KONVENCIJE O ZAŠTITI CIVILNIH OSOBA ZA VRIJEME RATA OD 12. AVGUSTA 1949. GODINE ŠTITE OSOBE KOJE NE UČESTVOJU NEPOSREDNO U NEPRIJATELJSTVIMA, PODRAZUMIJEVAJUĆI TU I PRIPADNIKE ORUŽANIH SNAGA KOJI SU POLOŽILI ORUŽJE I OSOBE ONESPOSOBLJENE ZA BORBU USLIJED BOLESTI, RANA, LIŠENJA SLOBODE ILI IZ BILO KOJEG DRUGOG RAZLOGA, TO JE ZA UTVRĐENJE DA LI JE OŠTEĆENI UČESTVOVAO U NEPRIJATELJSTVIMA A TIME I ZA UTVRĐENJE SVOJSTVA OŠTEĆENOG KAO CIVILA ILI RATNOG ZAROBLJENIKA, POTREBNO UZETI U OBZIR OKOLNOSTI KOJE SU POSTOJALE U TRENUTKU POČINJENJA ZLOČINA, PA IMAJUĆI U VIDU DA JE OŠTEĆENI PRIJE NEGO ŠTO JE ZAROBLJEN PREDAO ORUŽJE, A POSLIJE TOGA JE ZAROBLJEN I ZATVOREN U PROSTORIJAMA OSNOVNE ŠKOLE GDJE SU PREMA NJEMU PREDUZETE RADNJE UČINJENJA PREDMETNOG KRIVIČNOG DJELA, SLIJEDI DA OŠTEĆENI U VRIJEME LIŠENJA SLOBODE I PREDUZIMANJA INKRIMINIRANIH RADNJI NIJE IMAO ORUŽJE NITI JE UČESTVOVAO U NEPRIJATELJSTVIMA, TE JE KAO CIVIL UŽIVAO ZAŠTITU U SKLADU SA MEĐUNARODNIM HUMANITARNIM PRAVOM, ODNOSNO ČLANOM 3. STAV 1. TAČKA A) ŽENEVSKE KONVENCIJE O ZAŠTITI CIVILNIH OSOBA ZA VRIJEME RATA OD 12. AVGUSTA 1949. GODINE.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, branitelj optuženog u žalbi prigovara da je pogrešan zaključak suda da je oštećeni u kritičnom događaju imao svojstvo civila a ne ratnog zarobljenika, s obzirom da je oštećeni u svom iskazu naveo da je prije nego što je zarobljen zadužio automatsku pušku sa kojom je povremeno odlazio na ratnu liniju.

Ovi žalbeni navodi ne dovode u pitanje pravilnost pobijane presude.

Naime, prvostepeni sud je cijenio iskaz oštećenog sa glavnog pretresa iz kojeg i po nalaženju ovog suda, slijedi da je od strane Kriznog štaba N.G. oštećeni zadužio automatsku pušku te da je povremeno išao na ratnu liniju na području između N.G. i P.M., potom je u toku mjeseca maja 1992. godine dogovoreno između Kriznog štaba N.G. koji su sačinjavale osobe srpske nacionalnosti i Kriznog štaba O. koji su sačinjavale osobe hrvatske nacionalnosti, da u N.G. osobe srpske nacionalnosti predaju svo naoružanje koje su zadužile, kako bi svo stanovništvo te nacionalnosti napustilo područje N.G. i otišlo u M. Tako je i oštećeni, prema njegovom kazivanju, zajedno sa ostalim predao naoružanje, nakon čega je stanovništvo srpske nacionalnosti iz N.G. krenulo prema M., međutim, u blizini O. su vojnici HVO zarobili svo

stanovništvo (uključujući i oštećenog), te su odvojili muškarce od žena i djece i muškarce zatvorili u prostorije osnovne škole u O. u kojim je optuženi preduzeo inkriminirane radnje.

U vezi sa navedenim, prvostepeni sud je izveo pravilan zaključak (str. 10.), da je oštećeni D.J. imao svojstvo civila i da je pripadao zaštićenoj kategoriji osoba prema odredbama člana 3. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine (Konvencija). Naime, članom 3. stav 1. Konvencije, štite se "osobe koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu uslijed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga". S tim u vezi, za utvrđenje da li je oštećeni učestvovao u neprijateljstvima a time i za utvrđenje svojstva oštećenog kao civila ili ratnog zarobljenika, potrebno je uzeti u obzir okolnosti koje su postojale u trenutku počinjenja zločina. Okolnost da je oštećeni u jednom vremenskom periodu zadužio automatsku pušku i išao povremeno na ratnu liniju (pri čemu se žalbom branitelja izričito ne ukazuje da je oštećeni bio pripadnik oružanih snaga), ne može se posmatrati izolovano tj. neovisno od okolnosti njegovog zarobljavanja i posebno okolnosti koje su postojale u vrijeme učinjenja predmetnog krivičnog djela. Dakle, oštećeni je prije nego što je zarobljen predao oružje, a polije toga je zarobljen i zatvoren u prostorijama osnovne škole gdje su prema njemu preduzete radnje učinjenja predmetnog krivičnog djela. Slijedom toga, oštećeni u vrijeme lišenja slobode i preduzimanja inkriminiranih radnji nije imao oružje niti je učestvovao u neprijateljstvima, te je kao civil, uživao zaštitu u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom, odnosno članom 3. stav 1. tačka a) Konvencije, pa se suprotni žalbeni navodi branitelja optuženog, ukazuju neosnovanim."

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 02 0 K 001504 22 Kž 2 od 17.10.2022. godine)

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine

2. Saučiniteljstvo – doprinos učinjenju krivičnog djela na odlučujući način – član 31. KZ FBiH

KAKO, PREMA ODREDBI ČLANA 31. KZ FBiH, SAUČINITELJSTVO POSTOJI AKO VIŠE OSOBA ZAJEDNIČKI UČINE KRIVIČNO DJELO, UČESTVOVANJEM U UČINJENJU KRIVIČNOG DJELA ILI PREDUZIMAJUĆI ŠTO DRUGO ČIME NA ODLUČUJUĆI NAČIN DOPRINOSE UČINJENJU KRIVIČNOG DJELA, TO U SITUACIJI KADA JE OPTUŽENI PO PRETHODNOM DOGOVORU DOVEZAO OSTALE OPTUŽENE NA MJESTO IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA, ISTE SAČEKAO U AUTU I NAKON IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA ODVEZAO OPTUŽENE PUTNIČKIM MOTORNIM VOZILOM SA MJESTA IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA, OPTUŽENI JE KRIVIČNO DJELO POČINIO KAO SAUČINITELJ JER JE PODUZEAO RADNJE KOJIMA JE NA ODLUČUJUĆI NAČIN DOPRINIO IZVRŠENJU KRIVIČNOG DJELA, KOJE BEZ NJегоVIH RADNJI NE BI MOGLO BITI UČINJENO NA NAČIN NA KOJI JE UČINJENO.

Iz obrazloženja:

„Tvrđnja branitelja da optuženi H.E. nije počinio predmetno krivično djelo kao saizvršitelj, jer je on bio sve vrijeme u autu, a optuženi S. i Dž. su ušli u unutrašnjost benzinske pumpe i otuđili

novac, ne dovodi u pitanje zaključak suda da je optuženi H.E. kao saizvršitelj u smislu člana 31. KZ FBiH, počinio predmetno krivično djelo. Naime, pri donošenju prednjeg zaključka (strana 9. pobijane presude), prvostepeni sud je cijenio prirodu radnji koje je optuženi H.E. poduzeo kao i način izvršenja navedenog krivičnog djela. S tim u vezi, prvostepeni sud je cijenio da su se optuženi dovezli sa PMV sa kojeg su skinuli registarsku tablicu, da su se prethodno maskirali, da je optuženi Dž.A. sa pištoljem u ruci zajedno sa S.A. ušao u unutrašnjost objekta dok ih je ispred, u automobilu, čekao optuženi H.E., koji je pomjerao auto prema izlazu (kako je to opisao svjedok M.D.), te kada su optuženi Dž.A. i S.A. istrčali iz benzinske pumpe nakon izvršenja krivičnog djela, sjeli u automobil kojim je upravljao H.E., da su se sva trojica udaljili putničkim motornim vozilom, nakon čega ih je zaustavila policija. Navedeno, po nalaženju prvostepenog suda, ukazuje na postojanje njihovog prethodnog dogovora u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, pri čemu je svaki od optuženih, kako je to zaključio prvostepeni sud, postupao u granicama svog umišljaja, kao saizvršitelj, svaki sa svojom sviješću i htijenjem da počinu predmetno krivično djelo na odlučujući način doprinjeo izvršenju predmetnog krivičnog djela. Kako je branitelj optuženog H.E. isticao identičan prigovor i u postupku pred prvostepenim sudom, prvostepeni sud je našao da branitelj ovog optuženog gubi iz vida odredbu člana 31. KZ FBiH, prema kojoj saizvršilaštvo postoji ako više osoba zajednički učine krivično djelo, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime na odlučujući način doprinose učinjenju krivičnog djela, te da iz tako koncipirane zakonske odredbe nedvojbeno proizilazi, da ponašanje svakog saizvršitelja ne mora predstavljati samu radnju izvršenja kojom se direktno uzrokuje zabranjena posljedica, da se uzročna veza između radnji koje su preduzeli optuženi ne može reducirati pojedinačno na optužene, već se mora uzeti u obzir njihovo zajedničko djelovanje kao cjelina, baš zbog toga što je ta djelatnost njihova zajednička i predstavlja jedinstveni događaj, te da zajedničke preduzete radnje optuženih, ukazuju da su bili svjesni svojih radnji i da su htjeli izvršenje istih kao saizvršitelji, odnosno da su navedeno krivično djelo počinili sa direktnim umišljajem kao oblikom krivnje. Ovim datim razlozima od strane prvostepenog suda, koje prihvata i ovaj sud, branitelj se ne bavi, niti ih dovodi u pitanje.

Slijedom navedenog, kako je prvostepeni sud na osnovu ocjene dokaza u spisu predmeta, u svemu dao jasne i određene razloge (strane 10. i 11. pobijane presude), zbog čega iskazu koji je dao optuženi ne poklanja vjeru kada je govorio o tome da nije znao da će „opljačkati beniznsku pumpu“, te da je bio primoran pod prijetnjom pištoljem da odveze sa benzinske pumpe optužene S. i Dž., to je neprihvatljiva tvrdnja branitelja da je njegov branjenik bio primoran od strane optuženih S. i Dž. da izvrši predmetno krivično djelo.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 037431 23 Kž od 04.09.2023. godine)

3. Saučiniteljstvo – doprinos učinjenju krivičnog djela na odlučujući način – član 31. KZ FBiH

KADA IZ ČINJENICA I OKOLNOSTI PROIZILAZI DA NA STRANI OPTUŽENOG POSTOJI SVIJEST I VOLJA DA ZAJEDNO SA DRUGOM DVOJICOM SAUČINITELJA USMRTI OŠTEĆENOG I DA TO DJELO HOĆE KAO SVOJE, ONDA JE PRAVILAN ZAKLJUČAK PRVOSTEPENOG SUDA DA UČESTVOVANJE OPTUŽENOG U NANOŠENJU FIZIČKIH POVREDA OŠTEĆENOM TAKO ŠTO ZAJEDNO SA SAUČINITELJIMA UDARA RUKAMA I NOGAMA PO CIJELOM TIJELU OŠTEĆENOG, PRI ČEMU JEDAN OD SAUČINITELJA NOŽEM NANOSI SMRTONOSNE POVREDE

OŠTEĆENOM, PREDSTAVLJA ODLUČUJUĆI DOPRINOS OPTUŽENOG USMRĆENJU OŠTEĆENOG, JER JE UPRAVO TAKVIM NANOŠENJEM UDARACA OŠTEĆENI ONEMOGUĆEN DA SE BRANI, A OMOGUĆENO JE JEDNOM OD SAUČINITELJA DA OŠTEĆENOM NANESE SMRTONOSNE POVREDE NOŽEM.

Iz obrazloženja:

„Stoga, imajući u vidu navedene okolnosti – da je zajedno sa R.A. ubjeđivao M.K. da idu do kuće oštećenog, da je od Š.N. tražio da ih vozi do kuće i pri tome mu zajedno sa R.A. prijetio da mora da ih vozi do kuće oštećenog kako ga ne bi udarali, da je R.A. ponio nož kada su pošli od kuće M.K., a kada su došli do kuće oštećenog, optuženi je rekao Š.N. da ne gasi motorno vozilo, zatim da je optuženi ušao kroz prozor i otvorio ulazna vrata kako bi i M.K. i R.A. ušli u kuću oštećenog nakon čega su zajedno udarali oštećenog, da je te prilike optuženi rekao R.A. da oštećenom nanese povrede nožem, da se nakon kritičnog događaja bojavao da će ih odati Š.N. zbog čega je N. rukama davio i prijetio mu da ne smije nikom pričati o kritičnom događaju, govoreći da on „iza sebe ne ostavlja svjedoke“, prvostepeni sud je našao da je optuženi kao saučinitelj (zajedno sa još dvojicom saučinitelja), sa umišljajem učestvovao u učinjenju predmetnog krivičnog djela, odnosno sa svijesću i htijenjem da se usmrti oštećeni P.S. Budući da iz navedenih okolnosti, po ocjeni prvostepenog suda, proizilazi da na strani optuženog postoji svijest i volja da zajedno sa drugom dvojicom saučinitelja usmrti oštećenog i da to djelo hoće kao svoje, onda je pravilan zaključak prvostepenog suda (str. 33., 35., 37. i 38.), da učestvovanje optuženog u nanošenju fizičkih povreda oštećenom zajedno sa drugom dvojicom saučinitelja, pri čemu jedan od saučinitelja nožem nanosi smrtonosne povrede oštećenom, predstavlja odlučujući doprinos optuženog usmrćenju oštećenog, tim prije, što je upravo nanošenje udaraca oštećenom (rukama i nogama po cijelom tijelu) od strane saučinitelja, onemogućilo oštećenog da se brani (pri čemu iz iskaza sudskog vještaka medicinske struke dr. Sarajlić Nermina slijedi da na tijelu oštećenog nije našao povrede „odbrambenog karaktera“), a time je omogućeno nanošenje oštećenom smrtonosne povrede nožem.

Iz navedenih razloga, neosnovanim se ukazuju žalbeni navodi branitelja da nema dokaza na osnovu kojih bi se mogao izvesti zaključak da je optuženi sa umišljajem učestvovao u učinjenju predmetnog krivičnog djela, odnosno, da je svijest i volja optuženog kao saučinitelja bila upravljena na usmrćenje oštećenog P.S., kao i da nije dokazan odlučujući doprinos optuženog učinjenju predmetnog krivičnog djela te da sud u obrazloženju pobijane presude nije naveo u čemu se ogleda taj odlučujući doprinos optuženog.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacija Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 037087 23 Kž 10 od 15.08.2023. godine)

4. Zamjena kazne zatvora novčanom kaznom – uvjeti za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom – član 43a. KZ FBiH

KADA JE OSUĐENOJ OSOBI PRAVOMOĆNOM PRESUDOM SUD IZREKAO KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 1 (JEDNE) GODINE I 7 (SEDAM) MJESECI, PA JOJ JE NAKON TOGA ODLUKOM O POMILOVANJU PRAVOMOĆNO OSUĐENIH OSOBA IZREČENA KAZNA ZATVORA U TRAJANJU OD 1 (JEDNE) GODINE I 7 (SEDAM) MJESECI ZAMIJENJENA BLAŽOM KAZNOM ZATVORA U TRAJANJU OD 1 (JEDNE) GODINE, TO NE ZNAČI DA JE OSUĐENOJ OSOBI IZREČENA KAZNA ZATVORA OD 1 (JEDNE) GODINE KAKO PROPISUJE ODREDBA ČLANA 43A. STAV 1. KZ FBiH, PA

NISU ISPUNJENI UVJETI DA SE UDOVOLJI ZAHTJEVU OSUĐENE OSOBE DA SE, NAKON DONOŠENJA ODLUKE O POMILOVANJU, KAZNA ZATVORA U TRAJANJU OD JEDNE GODINE ZAMIJENI NOVČANOM KAZNOM.

Iz obrazloženja:

„Osporavajući pravilnost zaključka prvostepenog suda da u konkretnom predmetu nisu ispunjeni uvjeti za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom, braniteljica osuđene u žalbi ističe da zamjena kazne zatvora novčanom kaznom u postupku njenog izvršenja ne predstavlja izricanje novčane kazne kao nove kazne „kako to implicira sud“ nego se radi o zamjeni izrečene kazne zatvora novčanom kaznom u postupku njenog izvršenja, odnosno radi se o odvojenim postupcima koji se ne mogu poistovjetiti. Po stavu braniteljice osuđene, „ne radi se više o mogućnosti zamjene po ocjeni suda“ nego o imperativnoj odredbi – obavezi suda da izvrši zamjenu ukoliko osuđeni podnese zahtjev, kako je to osuđena S.P. i učinila temeljem odredbe člana 43a. KZFBiH, jer osim da se radi o kazni zatvora do jedne godine nikakvi drugi uvjeti tom odredbom nisu postavljeni.

Ovi žalbeni navodi braniteljice osuđene ne dovode u pitanje pravilnost pobijane presude.

Suprotno žalbenim navodima braniteljice osuđene, iz razloga datih u obrazloženju pobijane presude slijedi da prvostepeni sud nije smatrao da zamjena kazne zatvora novčanom kaznom predstavlja izricanje nove kazne niti „na to implicira sud“ datim razlozima. Prvostepeni sud je u obrazloženju svoje presude jasno i određeno naveo da je osuđenoj S.P. pravomoćnom presudom Županijskog suda Š.B. broj ... od 05.05.2022. godine, zbog učinjenog krivičnog djela Teško krivično djelo protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 4., u vezi sa članom 332. stav 3. KZ FBiH, izrečena kazna zatvora od 1 (jedne) godine i 7 (sedam) mjeseci, a da je Odlukom o pomilovanju pravomoćno osuđenih osoba broj: ... od 06.12.2022. godine (Odluka o pomilovanju) osuđenoj izrečena kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 7 (sedam) mjeseci smanjena na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine. Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je zaključio da zahtjev osuđene za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom nije utemeljen na odredbi člana 43a. stav 1. KZ FBiH, jer to što je osuđenoj Odlukom o pomilovanju data pogodnost djelimičnog opraštanja kazne i kazna smanjena za sedam mjeseci, ne znači da je osuđenoj izrečena kazna zatvora do 1 (jedne) godine, kako propisuje navedena zakonska odredba. Navedeno činjenično utvrđenje prvostepenog suda se žalbom braniteljice osuđene ne dovodi u pitanje, pa na pravilnost pobijane presude nisu od uticaja žalbeni navodi kojima se ukazuje na obavezu suda da „postupi po imperativnoj normi“ i izvrši zamjenu kazne kada se radi o kazni zatvora do jedne godine ako osuđeni podnese zahtjev, kao što je to osuđena učinila.

Naime, žalba potpuno gubi iz vida relevantnu činjenicu da iz odredbe člana 43a. stav 1. KZ FBiH jasno proizilazi da je za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom potrebno da se radi o izrečenoj kazni zatvora u trajanju do 1 (jedne) godine. Iz ove, a niti iz neke druge zakonske odredbe ne proizilazi da će se novčanom kaznom zamjeniti kazna zatvora do jedne godine kada je osuđenoj osobi Odlukom o pomilovanju data pogodnost u vidu smanjenja kazne zatvora djelimičnim oprostom izdržavanja kazne, kao što je to u konkretnom slučaju. Stoga se neosnovanom ocjenjuje tvrdnja braniteljice osuđene da je pri donošenju pobijane presude pogrešno primjenjena odredba člana 43a. stav 1. KZ FBiH i da je pogrešan zaključak prvostepenog suda da je zahtjev osuđene S.P. za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom neosnovan.

Kako iz obrazloženja pobijane presude slijedi da je prvostepeni sud, imajući u vidu odredbu člana 43a. stav 1. KZ FBiH, utvrdio relevantne činjenice za primjenu te zakonske odredbe, a iz obrazloženja pobijane presude ne proizilazi da je prvostepeni sud smatrao da zamjena kazne zatvora novčanom kaznom podrazumijeva preispitivanje i preinačenje pravomoćne presude kojom je izrečena kazna zatvora, na pravilnost pobijane presude nisu od uticaja žalbeni navodi braniteljice osuđene da se u konkretnom slučaju „ne radi o postupku izricanja nove kazne već samo o postupku izvršenja već pravomoćno izrečene kazne zatvora“.

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 63 0 K 027680 23 Kžž 2 od 06.10.2023. godine)

5. Opća pravila o odmjeravanju kazne – težina povrede zaštićenog dobra – član 49. stav 1. KZ FBiH

TEŽINU POSLJEDICE KOJA SE OGLEDA U TOME DA JE OPTUŽENI OŠTEĆENOM NANIO TRI UBODNE RANE OD KOJIH JE JEDNA OPASNA PO ŽIVOT I NANESENA „UVLAČENJEM I IZVLAČENJEM NOŽA“ TJ. DVOSTRUKIM UBODOM U ISTI UBODNI KANAL, SUD JE BIO DUŽAN VREDNOVATI KAO OTEŽAVAJUĆU OKOLNOST JER TO PRELAZI ONU MJERU KOJA JE POTREBNA ZA POSTOJANJE KRIVIČNOG DJELA TEŠKA TJELESNA OZLJEDA IZ ČLANA 172. STAV 3. KZ FBiH.

Iz obrazloženja:

„Na kraju, opravdano se tom žalbom ukazuje i da je sud propustio vrednovati težinu posljedice kao otežavajuću okolnost, imajući u vidu da je optuženi oštećenom nanio tri ubodne rane od kojih je jedna opasna po život i nanesena „uvlačenjem i izvlačenjem noža“, tj. dvostrukim ubodom u isti ubodni kanal jer te okolnosti prelaze onu mjeru koja je potrebna za postojanje konkretnog krivičnog djela.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 011650 23 Kž 2 od 10.05.2023. godine)

6. Opća pravila o odmjeravanju kazne – ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela – član 49. stav 1. KZ FBiH

NE MOŽE SE NA STRANI OPTUŽENOG KAO OTEŽAVAJUĆA OKOLNOST CIJENITI TO ŠTO JE, KADA JE DOVEZAO U HITNU POMOĆ OŠTEĆENOG KOJEG JE PRETHODNO UBO NOŽEM, POKUŠAO SEBE PRIKRITI KAO UČINITELJA KRIVIČNOG DJELA TAKO ŠTO JE IZJAVIO DA JE OŠTEĆENOG POVRIJEDILA NEPOZNATA OSOBA JER NIKO NIJE DUŽAN DA SAM SEBE INKRIMINIRA.

Iz obrazloženja:

„Neprihvatljivi su i žalbeni navodi kantonalne tužiteljice da je optuženi, kada je odvezao oštećenog u hitnu službu, pokušao prikriti sebe kao počinitelja krivičnog djela, budući da niko nije dužan da sam sebe inkriminira...“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 011650 23 Kž 2 od 10.05.2023. godine)

7. Opća pravila o odmjeravanju kazne – ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela – član 49. stav 1. KZ FBiH

DA BI SE KAJANJE OPTUŽENOG MOGLO VREDNOVATI KAO OLAKŠAVAJUĆA OKOLNOST, NIJE DOVOLJNO DA SE ONO ISKAŽE VERBALNO NEGO ONO MORA BITI VIDNO MANIFESTIRANO, PA JE SUD, KOD OCJENE TAKVE OKOLNOSTI KAO OLAKŠAVAJUĆE, OBAVEZAN DA U ODLUCI O KAZNI NAVEDA U ČEMU SE OČITUJE STVARNA MANIFESTACIJA KAJANJA OPTUŽENOG.

Iz obrazloženja:

„Osnovano se žalbom kantonalne tužiteljice ukazuje i to da sud kao olakšavajuću okolnost nije mogao uzeti u obzir kajanje optuženog, jer da bi se takva okolnost vrednovala kao olakšavajuća, kajanje mora biti vidno manifestirano, dok u konkretnom slučaju, ni iz stanja spisa, ni iz pobijane presude, ne proizilazi u čemu bi se, osim verbalnog iskazivanja u završnoj riječi, očitovala stvarna manifestacija kajanja optuženog.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 011650 23 Kž 2 od 10.05.2023. godine)

8. Opća pravila o odmjeravanju kazne – pridruživanje oštećenog krivičnom gonjenju optuženog i postavljanje imovinskopravnog zahtjeva – član 49. stav 1. KZ FBiH

OKOLNOSTI DA JE OŠTEĆENI TRAŽIO KRIVIČNO GONJENJE I NAKNADU ŠTETE NE MOGU SE NA STRANI OPTUŽENOG CIJENITI KAO OTEŽAVAJUĆE OKOLNOSTI, BUDUĆI DA SE KRIVIČNO GONJENJE PODUZIMA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI, A ZAHTJEV ZA NAKNADU ŠTETE PREDSTAVLJA PRAVO OŠTEĆENOG.

Iz obrazloženja:

„Neprihvatljivi su i žalbeni navodi kantonalne tužiteljice da ... kao i žalbeni navodi da je sud propustio cijeniti okolnosti da je oštećeni zainteresiran za krivično gonjenje i naknadu štete, obzirom da se tu radi o diskrecionim pravima oštećenih osoba koja ne stoje u vezi sa krivičnim djelom i njegovim učiniteljem, zbog čega se stav oštećenog u pogledu krivičnog gonjenja i naknade štete i ne može cijeniti kod odmjeravanja kazne.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 011650 23 Kž 2 od 10.05.2023. godine)

9. Sticaj krivičnih djela – izricanje kazne za krivična djela učinjena u sticaju – član 54. stav 1. i 3. KZ FBiH

KADA SUD, PRI OSUDI ZA DVA KRIVIČNA DJELA UČINJENA U STICAJU, ZA JEDNO KRIVIČNO DJELO IZREKNE KAZNU ZATVORA A ZA DRUGO KRIVIČNO

DJELO NOVČANU KAZNU, S OBZIROM DA SE RADI O DVIJE VRSTE KAZNI, PO PRIRODI STVARI, NIJE MOGUĆE IZREĆI JEDINSTVENU KAZNU ZA KRIVIČNA DJELA UČINJENA U STICAJU.

Iz obrazloženja:

„Kantonalni tužitelj u žalbi ističe da je u konkretnom slučaju došlo do „bitne povrede odredaba krivičnog zakona“ iz člana 313. stav 1. tačka e) ZKP FBiH, iz razloga jer je prilikom izricanja navedenih krivičnopravnih sankcija povrijeđen krivični zakon. Obrazloženo je da član 54. KZ FBiH propisuje da ukoliko je počinitelj jednom radnjom ili s više radnji počinio više krivičnih djela za koja mu se istovremeno sudi, što je u konkretnom predmetu slučaj, sud će najprije utvrditi kazne za svako od tih krivičnih djela, pa će za sva krivična djela izreći jedinstvenu kaznu. Iz dispozitiva odluke prvostepenog suda vidljivo je da optuženom nije utvrđena jedinstvena kazna, a što predstavlja „bitnu povredu odredaba krivičnog zakona“ predviđenu odredbom člana 313. stav 1. tačka e) ZKP FBiH, kako to kantonalni tužitelj u žalbi ističe.

Ovi žalbeni navodi su bez osnova.

Naime, povreda Krivičnog zakona iz člana 313. stav 1. tačka e) KZ FBiH (u žalbi se pogrešno navodi bitna povreda krivičnog zakona) postoji ako je Krivični zakon povrijeđen u pitanju da li je odlukom o kazni ili uvjetnom osudom, odnosno odlukom o mjeri sigurnosti ili oduzimanju imovinske koristi prekoračeno ovlaštenje koje sud ima po zakonu. Dakle, u smislu ove zakonske odredbe postoji povreda Krivičnog zakona ako sud prilikom izricanja navedenih krivičnopravnih sankcija i krivičnopravne mjere oduzimanja imovinske koristi povrijedi zakon na način da prekorači ovlaštenja koja ima po zakonu. S tim u vezi, propust suda da ne „utvrdi jedinstvenu kaznu“, kako to kantonalni tužitelj u žalbi ističe kada argumentira na ukazanu povredu, ne predstavlja prekoračenje ovlaštenja koje sud ima po zakonu po pitanju odluke o kazni, u konkretnom. Ovo naročito, što je prvostepeni sud krećući se u granicama ovlaštenja koja crpi iz zakonskih odredbi na koje se pozvao u izreci presude, optuženom izrekao kazne (kazna zatvora i novčana kazna) koje je po zakonu mogao izreći primjenjujući institut ublažavanja kazne (u granicama ublažavanja kazne) kako je to propisano zakonskom odredbom člana 50. stav 1. tačka b) i člana 51. stav 1. tačka b) i f) KZ FBiH. Pored navedenog, iz izreke prvostepene presude proizilazi da su optuženom za počinjena krivična djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2. a u vezi sa stavom 1. i Nedoovoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1. KZ FBiH izrečene dvije vrste kazni (kazna zatvora i novčana kazna), pa po prirodi stvari nije bilo moguće izreći jedinstvenu kaznu. Dodatno ovaj sud podsjeća da je odredbom člana 54. stav 3. KZ FBiH propisano: „Ako je za neka krivična djela u sticaju sud utvrdio kazne zatvora, a za druga krivična djela u sticaju novčane kazne, izreći će jedinstvenu kaznu zatvora i jedinstvenu novčanu kaznu po odredbama stava 2. tačke od b) do e) ovog člana“. Prema citiranoj zakonskoj odredbi ova odredba podrazumijeva situacije sa više djela u sticaju za koja su utvrđene kazne zatvora i više djela u sticaju za koja su utvrđene novčane kazne, što je jasno iz upućujućeg dijela te odredbe kada se izriču jedinstvena kazna zatvora i jedinstvena novčana kazna.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 015012 23 Kž od 07.11.2023. godine)

10. Krivično djelo Razbojništvo – sticaj krivičnih djela Razbojništvo – član 289. stav 2. u vezi sa članom 54. KZ FBiH

S OBZIROM DA JE OPTUŽENI PRIJETNJOM DA ĆE NEPOSREDNO NAPASTI NA NJIHOV ŽIVOT, PREMA OŠTEĆENIM MALODOBNIM T.D. I H.S., UZ UPOTREBU DVA NOŽA KOJA JE PRISLONIO U PREDJELU STOMAKA OŠTEĆENIM OD KOJIH JE NAJPRIJE TRAZIO NOVAC, A, POTOM, MOBILNE TELEFONE, ODUZEO OD NJIH MOBILNE TELEFONE I NOVAC OD OŠTEĆENOG H.S., RADI SE O DVA KRIVIČNA DJELA RAZBOJNIŠTVO IZ ČLANA 289. STAV 2. U VEZI STAVA 1. KZ FBiH, UČINJENA U STICAJU (ČLAN 54. KZ FBiH), JER JE ZAŠTITNI OBJEKT KOD OVOG KRIVIČNOG DJELA NE SAMO IMOVINA NEGO I ŽIVOT ILI TIJELO LJUDI TJ. LIČNO DOBRO DOK JE ZA POSTOJANJE PRODUŽENOG KRIVIČNOG DJELA, UZ ISPUNJENJE OSTALIH ZAKONSKIH UVJETA, NEOPHODNO POSTOJANJE ISTOVJETNOSTI OŠTEĆENE OSOBE.

Iz obrazloženja:

„Prema činjeničnom opisu djela iz izreke pobijane presude, optuženi je prišao oštećenim malodobnim T.D. i H.S. sa dva noža koja je držao u rukama nakon čega je ta dva noža prislonio u predjelu stomaka oštećenih i tražio im novac, a kada su odgovorili da nemaju novac, tražio im je mobilne telefona, pa su mu oštećeni dali mobilne telefone i tom prilikom je oštećenom H.S. ispala iz džepa novčanica od 10 KM koju je optuženi uzeo zajedno sa mobilnim telefonima oštećenih i trčeci se udaljio.

Prvostepeni sud je u obrazloženju pobijane presude (str. 21. i 22.) dao prihvatljive razloge zbog kojih je našao da je navedenim radnjama optuženi učinio dva krivična djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi stava 1. i člana 54., tj. u sticaju. Dakle, i po nalaženju ovog suda, budući da je optuženi upotrijebio prinudu (prijetnja uz upotrebu dva noža), prema oba oštećena od kojih je tražio najprije novac a potom mobilne telefone, i od kojih je oduzeo mobilne telefone i novac od oštećenog H.S., prvostepeni sud je pravilno te radnje optuženog pravno ocijenio kao dva krivična djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi stava 1. KZ FBiH, prema oba oštećena. Stoga su neosnovani žalbeni navodi braniteljice optuženog da je učinjena povreda Krivičnog zakona iz člana 313. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.

U vezi navedenog, optuženi je i po nalaženju ovog suda, u sticaju učinio dva krivična djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi stava 1. KZ FBiH, prema oštećenim malodobnim T.D. i H.S. Ovo stoga, što je zaštitni objekat kod ovog krivičnog djela ne samo imovina nego i život ili tijelo ljudi tj. lično dobro, pa budući da je optuženi preduzeo radnje učinjenja djela prema oba oštećena, onda će postojati sticaj tih krivičnih djela (s obzirom da je za produženo krivično djelo, kada je riječ o krivičnim djelima upravljanim prema ličnom dobru, u skladu sa utvrđenom praksom ovog suda, uz ispunjenje ostalih uvjeta, neophodno postojanje istovjetnosti oštećene osobe, pa u konkretnom slučaju taj uvjet nije ispunjen). Budući da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da je optuženi učinio predmetna krivična u sticaju, pravilno je primijenio odredbu člana 54. stav 1. KZ FBiH, kada je najprije utvrdio kazne za oba krivična djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi stava 1. KZ FBiH, pa je za ta krivična djela izrekao jedinstvenu kaznu zatvora, zbog čega su neosnovani žalbeni navodi braniteljice optuženog da je učinjena povreda Krivičnog zakona iz člana 313. stav 1. tačka e) ZKP FBiH. U konačnici, bez osnova je i pozivanje braniteljice u žalbi na odluku Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 022520 15 Kž 8 od 03.03.2016. godine, jer se ne radi o istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji. Nasuprot tome, ovaj sud ukazuje da su isti stavovi u identičnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji izneseni i u presudi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 036967 22 Kž 15 od 22.11.2022. godine.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 036544 22 Kž od 25.04.2023. godine)

11. Krivično djelo Razbojništvo – prijetnja da će se izravno napasti na život neke osobe – član 289. stav 2. KZ FBiH

PRIJETNJA DA ĆE SE UPOTREBOM ORUŽJA ILI OPASNOG ORUĐA IZRAVNO NAPASTI NA ŽIVOT NEKE OSOBE RADI ODUZIMANJA TUĐE POKRETNINE I PRIBAVLJANJA SEBI PROTUPRAVNE IMOVINSKE KORISTI NE POSTOJI SAMO KADA JE PIŠTOLJ ILI NOŽ UPEREN U OSOBU OD KOJE SE ODUZIMA NJENA POKRETNINA NEGO I KADA SE PIŠTOLJ ILI NOŽ POKAZUJU TOJ OSOBI PODIZANJEM MAJICE ISPOD KOJE SE PIŠTOLJ ILI NOŽ NALAZI, OBZIROM DA OBJEKTIVNO I TAKVO POSTUPANJE PREDSTAVLJA STAVLJANJE U IZGLAD TOJ OSOBI DA ĆE SE NEPOSREDNO NAPASTI NA NJEN ŽIVOT I TIJELO.

Iz obrazloženja:

„Ovdje treba ukazati da je krivično djelo Razbojništva složeno krivično djelo koje se sastoji od elemenata prinude i krađe, pri čemu prinuda (sila ili prijetnja) predstavlja sredstvo, tj. način izvršenja. U konkretnom slučaju radi se o kvalificiranom obliku krivičnog djela Razbojništvo iz člana 289. stav 2., u vezi sa članom 31. KZ FBiH, budući da se optuženima stavlja na teret da su pri izvršenju predmetnog krivičnog djela upotrijebili oružje i opasno oruđe (pištolj i noževe). Međutim, prvostepeni sud se u pobijane presude najprije uopće nije izričito izjasnio o tome da li su optuženi kod sebe kritične prilike imali pištolj i noževe, a potom, ako su ih imali nije se izjasnio od kakvog je značaja to što oštećeni nije bio siguran o kakvim noževima se radilo ili da li su optuženi kritične prilike prijetili oštećenom tako što su pištolj i noževe uperili u njega ili su samo zadigli majice i pokazali mu pištolj i noževe bez ikakve prijetnje, kako navodi prvostepeni sud u pobijanoj presudi (strana 4., pasus posljednji). Ovo posebno kada se ima u vidu da se pod prijetnjom, kao radnjom izvršenja predmetnog krivičnog djela može podrazumijevati ne samo da su optuženi uperili oružje ili oruđe u oštećenog nego i samo pokazivanje tih predmeta u datim okolnostima.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 013516 22 Kž od 31.01.2023. godine)

12. Krivično djelo Silovanje – silovanje na naročito ponižavajući način – član 203. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH

NAROČITO PONIŽAVAJUĆI NAČIN IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA SILOVANJA POSTOJI KADA JE PRILIKOM IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA DOŠLO DO PONIŽENJA ŽRTVE KOJE ZNATNO PRELAZI ONAJ STEPEN PONIŽENJA KOJI JE SVOJSTVEN OVOM KRIVIČNOM DJELU I TO BILO ZBOG PONAŠANJA SAMOG UČINITELJA BILO ZBOG DRUGIH OKOLNOSTI POD KOJIMA JE DJELO UČINJENO, A ZA OGLAŠAVANJE OPTUŽENOG KRIVIM ZA KRIVIČNO DJELO SILOVANJE IZ ČLANA 203. STAV 2. KZ FBiH UČINJENOG NA NAROČITO PONIŽAVAJUĆI NAČIN, OSIM UTVRĐENJA OBJEKTIVNIH OKOLNOSTI UČINJENJA DJELA IZ KOJIH PROIZILAZI DA JE DJELO UČINJENO NA NAROČITO PONIŽAVAJUĆI NAČIN, POTREBNO JE I UTVRĐENJE I DA JE OPTUŽENI PRILIKOM PREDUZIMANJA

RADNJI UČINJENJA BIO SVJESTAN DA PREMA ŽRTVI POSTUPA NA NAROČITO PONIŽAVAJUĆI NAČIN I DA JE TO HTIO ILI NA TO PRISTAO.

Iz obrazloženja:

„U konkretnom slučaju, optuženom se na teret optužnicom stavljalo krivično djelo Silovanje iz člana 203. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH – konkretno da je isto počinio na naročito ponižavajući način koji se ogleda u kontinuiranom vrijeđanju oštećene i nazivanju je pogrđnim imenima, psovanju, da je oštećenu prisilio na spolni odnos u dva navrata prijeteci joj da će je nadrogirati i da će joj dovoditi druge muškarce da sa njom spolno opće od kojih će joj prva mušterija biti njegov komšija ovisnik o drogama, da će joj lice posuti kiselinom, snimao je mobilnim telefonom dok ga oralno zadovoljava i prijetio da će taj snimak postaviti na porno stranice, te joj prijetio da će aktivirati bombu koju je držao pred njom u ruci, prijeteci da će bombu baciti i na kuću njene sestre sa kojom živi oštećena i sa sestrim malodobnim djetetom, zbog čega je oštećena usljed stanja u kojem se našla, shvatajući potpuno ozbiljnim i ostvarljivim ove prijetnje, kako to proizilazi iz njenog iskaza, nemoći da se odbrani od optuženog, te straha za vlastiti život i život svoje porodice, prisiljena na takav spolni odnošaj sa optuženim kako bi izbjegla teže posljedice.

Dakle, kada je u pitanju krivično djelo silovanja, prvostepeni sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju iz optužnice da je ovo krivično djelo počinjeno na osobito ponižavajući način, te da se radi o krivičnom djelu iz člana 203. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, obzirom da te činjenice i kvalifikatorna obilježja proizilaze iz činjeničnog opisa, te da su u konkretnom slučaju za kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela ispunjeni i subjektivni i objektivni elementi. Naime, naročito ponižavajući način izvršenja ovog krivičnog djela postoji kada je prilikom izvršenja krivičnog djela došlo do poniženja žrtve koje znatno prelazi onaj stepen poniženja koji je svojstven kod ovakvog krivičnog djela, bilo zbog ponašanja samog izvršioca, bilo zbog drugih okolnosti pod kojima je djelo izvršeno. To znači da naročito ponižavajući način u objektivnom smislu mora proizilaziti iz konkretnih okolnosti izvršenja djela, a isto tako moraju biti ispunjeni i subjektivni elementi, tj. svijest i namjera izvršioca da žrtvu ponizi u većem stepenu od uobičajenog, dakle da prema njoj postupi na naročito ponižavajući način. S tim u vezi, prvostepeni sud je našao da opis krivičnopravnih radnji za koje je optuženi oglašen krivim, sadrži sve elemente koji su neophodni da bi se mogao izvesti zaključak da je optuženi krivično djelo silovanja izvršio na naročito ponižavajući način i da je prilikom takvog poduzimanja radnji imao svijest o tome. Pri tome je prvostepeni sud cijenio i da kada je u pitanju otpor, isti postoji i onda kada je žrtva u fizičkoj ili psihičkoj nemogućnosti da daje otpor, jer pasivno trpljenje koje je iznuđeno silom ili prijetnjom ne predstavlja dobrovoljni pristanak na obljubu koji bi isključivao postojanje ovog krivičnog djela (strane od 32. do 34. pobijane presude).”

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 035634 22 Kž 14 od 15.11.2022. godine

13. Krivično djelo Silovanje – produženo krivično djelo Silovanje – član 203. stav 5. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH

KADA JE OD STRANE OPTUŽENOG U VREMENSKOM KONTINUITETU IZVRŠENO VIŠE NASILNIH SPOLNIH ODNOŠAJA NAD ISTOM ŽRTVOM U NJENOJ RAZLIČITOJ ŽIVOTNOJ DOBI - ZA VRIJEME KADA JE BILA MALOLJETNA I NAKON ŠTO JE

POSTALA PUNOLJETNA, ONDA SE, UZ ISPUNJENJE UVJETA IZ ČLANA 55. STAV 2. KZ FBIH, A U SKLADU SA ČLANOM 55. STAV 3. KZ FBIH, RADI O JEDNOM PRODUŽENOM KRIVIČNOM DJELU SILOVANJE IZ ČLANA 203. STAV 5. U VEZI SA STAVOM 1. I ČLANOM 55. KZ FBIH, PA KAKO JE PRVOSTEPENI SUD OPTUŽENOG OGLASIO KRIVIM ZA STICAJ KRIVIČNIH DJELA SILOVANJE IZ ČLANA 203. STAV 1. U VEZI SA ČLANOM 55. KZ FBIH I SILOVANJE IZ ČLANA 203. STAV 5. U VEZI SA STAVOM 1. I U VEZI SA ČLANOM 55. KZ FBIH, UČINIO JE NA ŠTETU OPTUŽENOG POVREDU KRIVIČNOG ZAKONA IZ ČLANA 313. STAV 1. TAČKA D) KZ FBIH.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, prema odredbi člana 55. KZ FBiH, produženo krivično djelo je učinjeno kad je učinitelj s namjerom učinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja, s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu (stav 1.). Kada se radi o produženom krivičnom djelu istih zakonskih obilježja, sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za to krivično djelo. Ako se radi o istovrsnim krivičnim djelima sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za najteže od tih djela (stav 2.).

Oštećena je rođena ... 2000. godine, a provedenim dokazima je utvrđeno da je optuženi silovao oštećenu i u periodu od njene 16 do 18 godine života (tačka 2. izreke presude) dakle kada je bila maloljetna (što predstavlja kvalifikovani oblik iz člana 203. stav 5. KZ FBiH krivičnog djela Silovanje), te oštećenu nastavio silovati i u periodu od njene 18 do 21 godine života (tačka 3. izreke presude), dakle kada je bila punoljetna (što je osnovni oblik iz člana 203. stav 1. krivičnog djela Silovanje). Stoga kako je od strane optuženog izvršeno više nasilnih spolnih odnošaja nad istom žrtvom u njenoj različitoj životnoj dobi, slijedi da je optuženi učinio dva istovrsna krivična djela silovanja koja, s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedno djelo. Pri donošenju ovog zaključka sud je cijenio da je optuženi izvršio više nasilnih spolnih odnošaja u kontinuitetu u periodu od 2016. godine pa do mjeseca juna 2021. godine, kao i da su ti nasilni spolni odnošaji izvršeni nad istom žrtvom. Pored navedenog, radnje optuženog su poduzimane na isti način – optuženi je koristio odsustvo majke oštećene i prisiljavao oštećenu na spolne odnose uz prijetnju da će joj ubiti majku ukoliko oštećena sa njim ne bude imala spolne odnose. Imajući u vidu odredbu člana 55. KZ FBiH, prema kojoj će se pravna kvalifikacija radnji izvršiti prema pravnoj kvalifikaciji najtežeg djela koje ulazi u sastav produženog krivičnog djela, slijedi da je to u konkretnom slučaju produženo krivično djelo Silovanje iz člana 203. stav 5. u vezi sa članom 55. KZ FBiH. Ovo stoga što je tom odredbom propisano da će se učinilac ovog krivičnog djela kazniti kaznom zatvora od najmanje tri godine (dakle, može se izreći kazna zatvora do 20 godina), dok je za krivično djelo silovanja iz člana 203. stav 1. KZ FBiH, propisana kazna zatvora od jedne do deset godina. Iz navedenih razloga, ovaj sud nalazi da su se u radnjama optuženog opisanim u tačkama 2. i 3. izreke pobijane presude ostvarila sva bitna obilježja produženog krivičnog djela Silovanje iz člana 203. stav 5. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH. Kako je prvostepeni sud optuženog za radnje opisane u tački 3. izreke pobijane presude oglasio krivim za posebno krivično djelo Silovanje iz člana 203. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH, učinio je povredu Krivičnog zakona iz člana 313. stav 1. tačka d) KZ FBiH.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 039539 22 Kž 9 od 07.02.2023. godine)

14. Krivično djelo Spolni odnošaj s djetetom – psihički odnos učitelja prema težoj posljedici – član 207. stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH

ZA OGLAŠAVANJE OPTUŽENOG KRIVIM ZA KVALIFICIRANI OBLIK KRIVIČNOG DJELA SPOLNI ODNOŠAJ SA DJETETOM IZ ČLANA 207. STAV 5. U VEZI SA STAVOM 1. KZ FBiH NEOPHODNO JE UTVRDITI PSIHIČKI ODNOS UČINITELJA PREMA TEŽOJ POSLJEDICI KOJA JE NASTUPILA UČINJENJEM KRIVIČNOG DJELA – PROUZROKOVANJE TRUDNOĆE ŽENSKOG DJETETA JER JE U ODNOSU NA TU POSLJEDICU NEOPHODNO POSTOJANJE NEHATA UČINITELJA.

Iz obrazloženja:

„Također, sud nalazi da su se u radnjama optuženog M.R. ostvarila sva bitna obilježja bića krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 1. KZ FBiH, a ne krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, kako će to biti obrazloženo u nastavku.

Naime, iz činjeničnog opisa krivičnog djela sadržanog u optužnici, proizilazi da isti sadrži činjenice i okolnosti iz kojih je vidljiv umišljaj optuženog tj. njegova svijest u pogledu uzrasta oštećene – da je znao da je oštećena dijete, kao i voljna komponenta – da je sa njom imao spolni odnos, što jasno ukazuje da je oštećeni to i htio, odnosno da je postupao sa direktnim umišljajem. Međutim, kako se optuženom stavljalo na teret da je počinio krivično djelo Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, očito je da činjenični opis optužnice ne sadrži psihički odnos optuženog prema posljedici koja je nastupila izvršenjem krivičnog djela – da je oštećena ostala trudna, jer u odnosu na ovu okolnost mora biti opisan i psihički odnos optuženog prema nastaloj težoj posljedici – nehat.

Dakle, kako činjenični opis krivičnog djela za koje je optuženi oglašen krivim ne sadrži opis psihičkog odnosa optuženog prema nastaloj težoj posljedici, to su se u radnjama optuženog ostvarila bitna obilježja krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 1. KZ, a ne krivičnog djela iz člana 207. stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH. Iz navedenih razloga, ovaj sud je radnje za koje je ovom presudom optuženi M.R. oglašen krivim, pravno kvalificirao kao krivično djelo Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 1. KZ FBiH.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 017521 23 Kžk od 19.07.2023. godine)

15. Krivično djelo Spolni odnošaj s djetetom – sticaj kvalifikatornih okolnosti kao prividni sticaj krivičnih djela – član 207. stav 2. u vezi sa članom 203. stav 1. KZ FBiH

STICAJ KVALIFIKATORNIH OKOLNOSTI JE PRIVIDNI STICAJ KRIVIČNIH DJELA I U TOM SLUČAJU SE PRAVNA KVALIFIKACIJA RADNJI UČINITELJA ODREĐUJE PREMA ONOM KVALIFICIRANOM OBLIKU KRIVIČNOG DJELA ČIJA ZAKONSKA OBILJEŽJA NAJPOTPUNIJE IZRAŽAVAJU UČINJENO NEPRAVO, PA KADA SU ISTOVREMENO OSTVARENA OBILJEŽJA NASILNOG SPOLNOG ODNOŠAJA SA DJETETOM IZ ČLANA 207. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 203. STAV 1. KZ FBiH I SPOLNOG ODNOŠAJA SA DJETETOM ZLOUPOTREBOM POLOŽAJA IZ ČLANA 207.

STAV 3. U VEZI SA ČLANOM 205. STAV 2. KZ FBiH (STICAJ KVALIFIKATORNIH OKOLNOSTI), RADNJE OPTUŽENOG TREBA PRAVNO KVALIFICIRATI KAO KRIVIČNO DJELO SPOLNI ODNOŠAJ SA DJETETOM IZ ČLANA 207. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 203. STAV 1. KZ FBiH, TE JE PRAVNIM KVALIFICIRANJEM RADNJI OPTUŽENOG KAO STICAJA KRIVIČNIH DJELA SPOLNI ODNOŠAJ SA DJETETOM IZ ČLANA 207. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 203. STAV 1. KZ FBiH I SPOLNI ODNOŠAJ SA DJETETOM IZ ČLANA 207. STAV 3. U VEZI SA ČLANOM 205. STAV 2. KZ FBiH, UČINJENA NA ŠTETU OPTUŽENOG POVREDA KRIVIČNOG ZAKONA IZ ČLANA 313. STAV 1. TAČKA D) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, odredbom člana 321. ZKP FBiH je propisano da drugostepeni sud ispituje presudu u onom dijelu koji se pobija žalbom, a po službenoj dužnosti da li je na štetu optuženog povrijeđen Krivični zakon.

S tim u vezi, ovaj sud je našao da radnje optuženog iz tačke 1. izreke prvostepene presude, za koje je tom presudom oglašen krivim, sadrže sva bitna obilježja krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 2. u vezi sa članom 203. stav 1. KZ FBiH, odnosno iste se ne mogu pravno kvalificirati na način da je optuženi pod tačkom 1. izreke pobijane presude počinio u sticaju krivična djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 2. u vezi sa članom 203. stav 1. KZ FBiH i Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 3. u vezi sa članom 205. stav 5., a sve u vezi sa članom 54. KZ FBiH.

Naime, odredbom člana 207. stav 1. KZ FBiH je propisan osnovni oblik krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom, a u stavovima od 2. do 5. ovog člana su propisani kvalifikovani oblici ovog krivičnog djela. U slučaju sticaja kvalifikatornih okolnosti kao što se prema optužnici i prvostepenoj presudi radi u konkretnom predmetu, pravna kvalifikacija krivičnih djela učinitelja se određuje prema onom kvalificiranom obliku krivičnog djela čija zakonska obilježja kroz radnje izvršenja počinioa konkretnog krivičnog djela najpoptunije dolaze do izražaja – najpotpunije se manifestiraju u stvarnosti, jer sticaj kvalifikatornih okolnosti je prividni sticaj. Stoga krivično djelo Spolni odnošaj sa djetetom zloupotrebom položaja iz člana 207. stav 3. u vezi sa članom 205. stav 5. KZ FBiH, svojom pravnom ocjenom po prirodi stvari ne dominira nad kvalifikovanim oblikom ovog krivičnog djela iz stava drugog, jer su kroz inkriminisane radnje optuženog – njegove postupke i njegov subjektivni odnos prema izvršenom krivičnom djelu u potpunosti došla do izražaja zakonska obilježja krivičnog djela Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 2. u vezi sa članom 203. stav 1. KZ FBiH. Stoga je u konkretnom slučaju radnje optuženog za koje je oglašen krivim trebalo pravno kvalificirati kao krivično djelo Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 2. u vezi sa članom 203. stav 1. KZ FBiH. Kako je prvostepeni sud optuženog oglasio krivim za radnje opisane u tački 1. izreke pobijane presude i za krivično djelo Spolni odnošaj sa djetetom iz člana 207. stav 3. u vezi sa članom 205. stav 2. KZ FBiH, učinio je na štetu optuženog povredu Krivičnog zakona iz člana 313. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.

Nadalje, prvostepeni sud je učinio na štetu optuženog istu povredu Krivičnog zakona i kada su u pitanju radnje optuženog opisane u tački 2. izreke pobijane presude, budući da kada je u pitanju krivično djelo Spolni odnošaj zloupotrebom položaja iz člana 205. stav 2. KZ FBiH, bitno obilježje ovog krivičnog djela je izvršenje spolnog odnošaja bez upotrebe sile. Kako iz tačke 2. izreke pobijane presude slijedi da je optuženi znajući da je oštećena malodobna istu prisiljavao na spolne odnose više puta mjesečno uz prijetnju da će joj ubiti majku ukoliko sa

njim ne bude imala spolne odnose, slijedi da su u radnjama optuženog opisanim u tački 2. izreke pobijane presude ostvarena sva bitna obilježja produženog krivičnog djela Silovanje iz člana 203. stav 5. u vezi sa stavom 1. i članom 55. KZ FBiH.”

(Presuda Vrhovnog suda Federacija Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 039539 22 Kž 9 od 07.02.2023. godine)

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

16. Zakonitost dokaza – zapisnik o uviđaju sačinjen od strane istražitelja tužiteljstva – član 11. stav 2. u vezi sa članom 2. tačka g) ZKP FBiH

ZAPISNIK O UVIĐAJU SASTAVLJEN OD STRANE ISTRAŽITELJA KANTONALNOG TUŽITELJSTVA KOJI JE KAO OVLAŠTENA SLUŽBENA OSOBA U SMISLU ČLANA 21. TAČKA G) ZKP FBiH PRILIKOM OBAVLJANJA UVIĐAJA POSTUPAO PO ZAHTJEVU NADLEŽNOG KANTONALNOG TUŽITELJA NIJE NEZAKONIT DOKAZ I NA NJEMU SE MOŽE ZASNIVATI PRESUDA.

Iz obrazloženja:

„Žalbeni prigovor branitelja kojim ukazuje da se pobijana presuda zasniva na dokazu na kojem se ne može zasnivati i da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKP FBiH ocijenjen je neosnovanim. Naime, okolnost da je Zapisnik o uviđaju od 06.03.2018. godine sačinjen od strane istražitelja Kantonalnog tužiteljstva Hercegovačko-neretvanskog kantona, ne čini taj zapisnik nezakonitim. Ovaj sud nalazi ispravnim obrazloženje koje je na istovjetan prigovor postavljen od strane branitelja tokom glavnog pretresa dao prvostepeni sud, koji se pozvao na odredbu člana 21. tačka g) ZKP FBiH, u kojoj je, pored ostalog, navedeno da se pod ovlaštenim službenim osoba smatraju i stručni saradnici, odnosno istražitelji tužiteljstva koji rade po ovlaštenjima tužitelja, te odredbu člana 236. ZKP FBiH prema kojoj ovlašteno službeno lice obavlja uviđaj nakon obavještanja tužitelja. Osim toga, ovaj sud ukazuje i na odredbe člana 45. stav 2. ZKP FBiH prema kojem tužitelj ima pravo i dužnost da, pored ostalog, preduzima mjere u cilju otkrivanja krivičnog djela i provođenja istrage, rukovođenja i nadzora nad istragom, te upravlja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba vezanih za prikupljanje dokaza, kao i odredbu člana 47. ZKP FBiH, prema kojoj tužitelj preduzima sve radnje u postupku za koje je po zakonu ovlašten sam ili preko osoba koje su po zakonu obavezne da postupaju po njegovom zahtjevu u krivičnom postupku. Kako iz predmetnog Zapisnika o uviđaju proizlazi da je uviđaj vršio istražitelj tužiteljstva po ovlaštenju tužitelja, na što je bio ovlašten pomenutim odredbama, žalbeni prigovor branitelja optuženog se ukazuje neosnovanim. Pri tome je bez značaja navod branitelja da u Zakonu o kantonalnom tužiteljstvu Hercegovačko-neretvanskog kantona nije predviđena mogućnost preduzimanja službenih radnji od strane istražitelja „neovlašćenog službenog lica odnosno lica koje, čiji status nije propisan i predviđen istim materijalnim propisom“. Radi se o tome da pomenuti Zakon o kantonalnom tužiteljstvu Hercegovačko-neretvanskog kantona predstavlja organizacijski propis koji sadrži samo načelnu odredbu o općoj nadležnosti tužiteljstva (član 16.), dok su pravila krivičnog postupka po kojima su dužni postupati i tužitelji propisana u ZKP FBiH (u tom smislu član 1. pomenutog Zakona).“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 07 0 K 017222 22 Kž od 13.04.2023. godine)

17. Zakonitost dokaza – zakonitost naredbi o produženju trajanja posebnih istražnih radnji – član 11. stav 2. u vezi sa članom 130. stav 1. i članom 132. stav 3. ZKP FBiH

TRAJANJE POSEBNIH ISTRAŽNIH RADNJI MOŽE SE, NA OSNOVU ČLANA 132. STAV 3. ZKP FBiH, PRODUŽITI NAREDBOM SUDA NA OBRAZLOŽENI PRIJEDLOG TUŽITELJA SAMO AKO ONE DAJU REZULTATE I POSTOJI RAZLOG DA SE NASTAVI S NJIHOVIM PROVOĐENJEM RADI PRIKUPLJANJA DOKAZA, TE ĆE SE RADITI O NEZAKONITOM DOKAZU AKO NAREDBA O PRODUŽENJU TRAJANJA POSEBNIH ISTRAŽNIH RADNJI NE SADRŽI RAZLOGE IZ KOJIH PROIZILAZI POSTOJANJE OSNOVA SUMNJE DA JE ODREĐENA OSOBA SUDJELOVALA ILI SUDJELUJE U UČINJENJU KRIVIČNOG DJELA IZ ČLANA 131. ZKP FBiH, DA SE NA DRUGI NAČIN NE MOGU PRIBAVITI DOKAZI ILI BI NJIHOVO PRIBAVLJANJE BILO POVEZANO S NESRAZMJERNIM TEŠKOĆAMA I DA PRIMIJENJENE POSEBNE ISTRAŽNE RADNJE DAJU REZULTATE I POSTOJI RAZLOG DA SE NASTAVI SA NJIHOVIM PROVOĐENJEM RADI PRIKUPLJANJA DOKAZA.

Iz obrazloženja:

„Navodi branitelja optuženog Dž.S. da sve naprijed navedene naredbe ne sadržavaju obrazloženje razloga da se dokazi nisu mogli pribaviti na drugi način, odnosno da je pribavljanje dokaza na drugi način bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama, nisu potpuno tačni. Naime, iz sadržaja naredbe o određivanju posebnih istražnih radnji broj ... Kpp od 11.12.2019. godine slijedi da su u naredbi (strana 4. naredbe) navedene okolnosti i dati razlozi za zaključak da se dokazi u konkretnom predmetu nisu mogli pribaviti na drugi način, odnosno da je pribavljanje dokaza bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama.

Međutim, ostale naredbe u spisu na koje i branitelj ukazuje žalbom, a koje su uslijedile nakon određivanja posebnih istražnih radnji protiv tada osumnjičenog Dž.S., ne sadrže razloge o konkretnim situacijama i okolnostima, koje su postojale u fazama postupka kada su izdavane, da se dokazi nisu mogli pribaviti na drugi način, odnosno da je pribavljanje dokaza bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama. Naredbe koje su uslijedile nakon naredbe od 11.12.2019. godine ne sadrže razloge o nemogućnosti pribavljanja dokaza izvan okvira primjene posebnih istražnih radnji, već je samo navedeno da su prijedlozi kantonalnog tužitelja bili „opravdani i potrebni“. Stoga su, po stavu ovog suda, te naredbe sačinjene suprotno odredbi člana 132. stav 3. ZKP FBiH. Naime, odredba člana 132. stav 3. ZKP FBiH, između ostalog, propisuje pod kojim uvjetima se mogu produžiti ranije određene posebne istražne radnje, a što ima za cilj osiguranje proporcionalnost u ograničavanju osnovnih prava i ljudskih sloboda osoba prema kojima se one poduzimaju sa jedne strane i nužnosti prikupljanja dokaza primjenom posebnih istražnih radnji sa druge strane, što je uvjet da primjena posebnih istražnih radnji ne predstavlja povredu prava na privatnost zagarantiranog članom 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP). Zakon u tom smislu propisuje da se pri svakom produženju trajanja posebnih istražnih radnji, kao prvo, treba utvrditi da li su posebne istražne radnje rezultirale prikupljanjem dokaza radi kojih su i određene, a zatim da li postoji razlog da se nastavi sa njihovim provođenjem radi prikupljanja dokaza. Dok se prvi uvjet za produženje trajanja posebnih istražnih radnji odnosi na ocjenu prikupljenih rezultata, te ima za cilj osigurati produženje samo onih posebnih istražnih radnji koje rezultiraju

prikupljanjem dokaza od značaja za krivični postupka, drugi uvjet, koji istovremeno mora biti ispunjen, se odnosi na procjenu produženja trajanja posebnih istražnih radnji sa aspekta opravdanosti daljeg ograničavanja ljudskih prava i osnovnih sloboda osobe prema kojima su određene, odnosno procjene da li se dokazi i dalje, u okolnostima koje postoje u toj fazi postupka, mogu pribaviti na drugi način, odnosno da li bi njihovo pribavljanje bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama. Ova odredba predstavlja mehanizam sudske kontrole opravdanosti i nužnosti miješanja organa državne vlasti u ograničavanje ljudskih prava i sloboda u ostvarivanju legitimnih ciljeva prikupljanja dokaza u istrazi, jer se primjenom ove odredbe, u svakom konkretnom slučaju, preispituje postojanje mogućnosti prikupljanja dokaza bez ograničavanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno manje restriktivnim mjerama, čime se postiže stvarna kontrola proporcionalnosti ograničavanja ljudskih prava i sloboda sa jedne i legitimnih ciljeva istrage sa druge strane. Svako odstupanje od stvarne kontrole nužnosti i opravdanosti nastavka primjene posebnih istražnih radnja predstavlja kršenje navedene proporcionalnosti i proizvoljno ograničavanje ljudskih prava i sloboda, pa, prema tome, i povredu člana 8. EKLJP.

Kako se, u konkretnom slučaju, prvostepeni sud u obrazloženju pobijane presude pozvao i na ranije navedene naredbe kojima se određuju, produžavaju i dopunjuju ranije određene posebne istražne radnje, te pobijanu presudu, između staloga, zasnovao na dokazima koji su pribavljeni provođenjem posebnih istražnih radnji na osnovu naprijed navedenih naredbi (u odnosu na optuženog Dž.S. na stranici 21., pasus drugi, stranici 26., pasus drugi i stranici 31., pasus drugi, a u odnosu na optuženog S.K. na stranici 40., pasus prvi) koje nisu bile sačinjene u skladu sa odredbom članom 132. stav 3. ZKP FBiH, odnosno naredbi koje nisu sadržavale obrazloženje razloga koji opravdavaju nastavljavanje primjene posebnih istražnih radnji u odnosu na mogućnosti pribavljanja dokaza izvan okvira primjene posebnih istražnih radnji (naredba broj ... Kpp 2 od 10.01.2020. godine, naredba broj ... Kpp 3 od 22.01.2020. godine, naredba broj ... Kpp 4 od 12.02.2020. godine i naredba broj ... Kpp 5 od 12.03.2020. godine), te obzirom na odredbu člana 11. stav 2. ZKP FBiH koja propisuje da sud ne može zasnovati odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda, niti na dokazima pribavljenim bitnim povredama ZKP FBiH, osnovano se žalbom branitelja optuženog Dž.S. ukazuje da je u konkretnom slučaju zasnivanjem pobijane presude na naprijed navedenim dokazima učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 03 0 K 020298 22 Kž 14 od 16.10.2023. godine)

18. Slobodna ocjena dokaza – ocjena iskaza svjedoka - član 16. ZKP FBiH

STAV SUDA PREMA KOJEM ISKAZ SVJEDOKA MORA BITI POTKRIJEPLJEN DRUGIM DOKAZIMA DA BI MU SE POKLONILA VJERA, PREDSTAVLJA NARUŠAVANJE NAČELA SLOBODNE OCJENE DOKAZA, JER BI SE DOKAZNA VRIJEDNOST TAKVIH ISKAZA UNAPRIJED ODREĐIVALA OKOLNOŠĆU DA LI SU ONI POTVRĐENI DRUGIM DOKAZOM ILI NE, ŠTO JE SUPROTNO ČLANU 16. ZKP FBiH (SLOBODNA OCJENA DOKAZA), KOJI PROPISUJE DA PRAVO SUDA DA OCJENJUJE POSTOJANJE ILI NEPOSTOJANJE ČINJENICA, NIJE VEZANO NI OGRANIČENO POSEBNIM FORMALNIM DOKAZNIM PRAVILIMA.

Iz obrazloženja:

„Pored navedenog, sud se, u odnosu na svaki od naprijed pomenutih iskaza (oštećenih, svjedoka M.O. i optuženog), uopće nije izričito izjasnio da li i u kojem dijelu te iskaze prihvata vjerodostojnim ili ne i zašto (a niti je to učinio u odnosu na ostale iskaze na koje se pozvao), čime je propustio da postupi u skladu sa odredbom člana 305. stav 7. ZKP FBiH, što se također osnovano ukazuje žalbom tužitelja. Uz to, sud nije dao ni razloge za svoj stav da iskazi oštećenih „nemaju potvrdu u svjedočenju M.O. u drugom dijelu radnje, dok za prvu radnju iskazivanje oštećenih ostaje samostalno“, odnosno za stav da iskaz svjedoka mora biti potkrijepljen drugim dokazima, pa da bi mu se poklonila vjera. To bi ujedno značilo i narušavanje principa slobodne ocjene dokaza, jer bi se dokazna vrijednost takvih iskaza unaprijed određivala okolnošću da li su oni potvrđeni (drugim dokazom) ili ne, a ne prema slobodnom uvjerenju suda.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 012613 22 Kž od 03.08.2023. godine)

19. Osnovana sumnja – dokazi na kojima se zasniva zaključak o postojanju osnovane sumnje – član 21. tačka m) ZKP FBiH

KAKO OSNOVANA SUMNJA U SMISLU ČLANA 21. TAČKA M) ZKP FBiH PREDSTAVLJA VIŠI STEPEN SUMNJE ZASNOVAN NA PRIKUPLJENIM DOKAZIMA KOJI UPUĆUJU NA ZAKLJUČAK DA JE IZVRŠENO KRIVIČNO DJELO, ONDA SE ZAKLJUČAK O POSTOJANJU OSNOVANE SUMNJE, KAO OPĆEG UVJETA ZA PRODUŽENJE PRITVORA, NE MOŽE ZASNOVATI NA IZVJEŠTAJU O UČINJENOM KRIVIČNOM DJELU SAČINJENOM OD STRANE OVLAŠTENIH SLUŽBENIH OSOBA I NA NAREDBI O SPROVOĐENJU ISTRAGE, JER ONI NE MOGU PREDSTAVLJATI DOKAZ DA JE KRIVIČNO DJELO UČINJENO.

Iz obrazloženja:

„... osnovano branitelj u žalbi prigovara da je prvostepeni sud svoj zaključak o postojanju osnovane sumnje zasnovao i na izvještaju o učinjenom krivičnom djelu od 26.09.2023. godine i naredbi o sprovođenju istrage od 26.09.2023. godine (strane 8.,9. i 11. pobijanog rješenja). Naime, izvještaj o učinjenom krivičnom djelu kojeg su ovlašteni službeni organi policije podnijeli nadležnom tužitelju, ne predstavlja dokaz o učinjenom krivičnom djelu, kako to i sam branitelj osnovano ističe, pozivajući se na stav iz odluke ovog suda broj 08 0 K 002599 16 Kž od 14.08.2018. godine, niti se dokazom može smatrati naredba o sprovođenju istrage, jer se radi o aktu tužitelja, koji tužitelj, u smislu člana 231. ZKP FBiH, donosi kad smatra da postoji osnovana sumnja da je učinjeno krivično djelo. Stoga, kako osnovana sumnja u smislu člana 21. tačka m) ZKP FBiH predstavlja viši stepen sumnje zasnovan na prikupljenim dokazima koji upućuju na zaključak da je izvršeno krivično djelo, a kako je sud svoj zaključak o postojanju ovog, općeg uvjeta za produženje pritvora, pored ostalih, pogrešno zasnovao na izvještaju o učinjenom krivičnom djelu od 26.09.2023. godine i naredbi o sprovođenju istrage od 26.09.2023. godine, koji ne mogu predstavljati dokaz da je krivično djelo učinjeno, onda je pravilno u žalbi branitelja ukazano da sud na njima nije mogao zasnovati pobijano rješenje.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 019471 23 Kž od 03.11.2023. godine)

20. Prenošnje nadležnosti iz pravnih ili stvarnih razloga - Pravni razlozi za prenošenje nadležnosti - član 34. stav 1. ZKP FBiH.

KADA JE OD TROJE SUDIJA KOJI RADE U SUDU, JEDAN POSTUPAO U PREDMETU KAO SUDIJA ZA PRETHODNI POSTUPAK, A DRUGI U ISTOM PREDMETU POSTUPAO KAO SUDIJA ZA PRETHODNO SASLUŠANJE, PA SE IZ TOG RAZLOGA I ZBOG NEDOVOLJNOG BROJA SUDIJA NE MOŽE FORMIRATI TROČLANO SUDSKO VIJEĆE IZ ČLANA 25. STAV 6. ZKP FBiH, KOJE BI ODLUČIVALO O PRIJEDLOGU IZ OPTUŽNICE ZA PRODUŽENJE PRITVORA OPTUŽENOM, POSTOJE PRAVNI RAZLOZI, KOJI SUKLADNO ODREDBI ČLANA 34. STAV 1. ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, OPRAVDAVAJU PRENOŠENJE NADLEŽNOSTI NA DRUGI STVARNO NADLEŽAN SUD.

Iz obrazloženja:

„Prema navodima iz predmetnog prijedloga proizilazi da u Kantonalnom sudu u ... trenutno radi troje sudija, obzirom da je jedan od sudija od strane Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV) suspendiran sa dužnosti sudije, od kojih sudija je u predmetnoj stvari, sudija S.J. postupala kao sudija za prethodni postupak, a sudija M.Č. kao sudija za prethodno saslušanje, tako da Kantonalni sud u ... nije u mogućnosti formirati vijeće od troje sudija koje bi u smislu člana 25. stav 6. ZKP FBiH, odlučivalo o prijedlogu Kantonalnog tužilaštva ... za produženje pritvora optuženom B.M. Na osnovu svih tih okolnosti u prijedlogu je navedeno da su u smislu odredbe člana 34. stav 1. ZKP FBiH, ispunjeni uvjeti da Vrhovni sud Federacije BiH odredi drugi stvarno nadležan sud koji bi odlučio o prijedlogu tužiteljstva za produženje pritvora prema optuženom.

Imajući u vidu naprijed izloženo, ovaj sud nalazi da su opravdani razlozi istaknuti u pomenutom prijedlogu i da su ispunjeni uvjeti iz odredbe člana 34. stav 1. ZKP FBiH, za prenošenje nadležnosti iz pravnih razloga sa Kantonalnog suda u ... na drugi stvarno nadležan sud na području drugog kantona Federacije Bosne i Hercegovine, u konkretnom slučaju na Kantonalni sud u T. Ovo iz razloga što je u istom predmetu jedan od troje sudija koji trenutno rade u tom sudu, postupao kao sudija za prethodni postupak, dok je jedan od sudija postupao kao sudija za prethodno saslušanje, tako da zbog nedovoljnog broja sudija Kantonalni sud u ... nije u mogućnosti formirati tročlano sudsko vijeće iz člana 25. stav 6. ZKP FBiH koje bi odlučivalo o prijedlogu.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 02 0 K 001856 22 Kr 3 od 01.11.2022. godine)

21. Razlozi za izuzeće sudije – nepostojanje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u nepristrasnost sudije – član 39. tačka f) ZKP FBiH

OKOLNOST DA SU SUDIJE KOJE SU UČESTVOVALE U SUDSKOM VIJEĆU KOJE JE DONIJELO POBIJANU PRESUDU, U DRUGOM KRIVIČNOM POSTUPKU KOJI JE VOĐEN PROTIV DRUGIH OPTUŽENIH, KOJI SU BILI OPTUŽENI ISTOM OPTUŽNICOM KAO I OPTUŽENI NA KOGA SE ODNOSI POBIJANA PRESUDA, UČESTVOVALE U SUDSKOM VIJEĆU KOJE JE DONIJELO PRESUDU NA OSNOVU SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVNJE KOJI SU ZAKLJUČILI TI DRUGI OPTUŽENI,

SAMA PO SEBI, NE UTJEČE NA OBJEKTIVNU NEPRISTRASNOST SUDIJA KOJE SU UČESTVOVALE U DONOŠENJU POBIJANE PRESUDE.

Iz obrazloženja:

„U odnosu na navedenu procesnu situaciju, ovaj sud slijedi stav koji je u odnosu na identičnu procesnu situaciju zauzet u više odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, prema kojem, činjenica da su u drugom postupku iste sudije učestvovala u vijeću koje je donijelo odluku o sporazumu o priznanju krivnje, a zatim učestvovali u vijeću u kojem je donesena presuda protiv apelanta kao saoptuženog, nakon provedenog dokaznog postupka, sama po sebi, ne utječe na njegovu objektivnu nepristrasnost (vidjeti odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: AP-1394/07 od 17.12.2009. godine; AP-3113/12 od 27.10.2015. godine; AP-900/08 od 17.02.2011. godine i AP-5626/14 od 15.06.2017. godine). Slijedom toga, okolnost da su iste sudije u drugom krivičnom postupku, učestvovala u sudskom vijeću koje je donijelo odluku o sporazumu o priznanju krivnje koji su zaključili K.N. i V.F. (koji su bili optuženi istom optužnicom kojom je optužen i Č.K.), a zatim učestvovali u sudskom vijeću u kojem je, nakon provedenog dokaznog postupka, donesena pobijana presuda, sama po sebi, ne utječe na objektivnu nepristrasnost tih sudija, pa stoga, nije učinjena ni bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka b) ZKP FBiH, zbog čega se suprotni žalbeni navodi braniteljice optuženog ukazuju neosnovanim.”

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 039477 23 Kž 12 od 09.05.2023. godine)

22. Pravo na branitelja – ko ne može biti branitelj – član 53. stav 2. ZKP FBiH

POVRIJEĐENO JE PRAVO OSUMNJIČENOG NA BRANITELJA KADA JE OSUMNJIČENI PRILIKOM RADNJE PREPOZNAVANJA, NAKON UPOZORENJA OD STRANE OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA DA IMA PRAVO NA BRANITELJA, IZJAVIO DA ŽELI ANGAŽOVATI BRANITELJA PRILIKOM VRŠENJA RADNJE PREPOZNAVANJA, NAKON ČEGA JE RADNJI PREPOZNAVANJA PRISTUPILA I PRISUSTVOVALA ADVOKATSKA PRIPRAVNICA, ŠTO JE SUPROTNO ODREDBI ČLANA 53. STAV 2. ZKP FBiH, KOJA PROPISUJE DA SE ZA BRANITELJA MOŽE UZETI, IZMEĐU OSTALIH, ADVOKAT POD UVJETIMA KOJI SU PROPISANI ZAKONOM O ADVOKATURI FBiH.

Iz obrazloženja:

„Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da je prvostepeni sud utvrdio da je na zapisnicima o prepoznavanju optuženi (tada osumnjičeni) od strane ovlaštenih službenih osoba upozoren da ima pravo uzeti branitelja koji može prisustvovati prepoznavanju i da se optuženi izjasnio da „želi angažovati branitelja prilikom vršenja radnje prepoznavanja“, ali da je prepoznavanju pristupila A.T., advokatska pripravnica iz advokatske kancelarije advokata S.P.. Polazeći od sadržaja odredbe člana 53. stav 2. ZKP FBiH, prema kojoj se za branitelja može uzeti samo advokat koji ispunjava uvjete iz Zakona o advokaturi FBiH, prvostepeni sud je zaključio da je optuženi (tada osumnjičeni) i pored njegovog izjašnjenja da želi uzeti branitelja prilikom provođenja radnje prepoznavanja, bio onemogućen u ostvarivanju tog prava, slijedom čega je zapisnike o provedenim radnjama prepoznavanja ocijenio nezakonitim dokazima.

Žalbeni navodi kantonalne tužiteljice takvu ocjenu prvostepenog suda nisu doveli u pitanje. Naime, tvrdnja kantonalne tužiteljice da je konstatovanje prisustva advokatske pripravnice na zapisnicima o prepoznavanju štamparska greška i da je to potvrdio u svom iskazu svjedok A.K., koji je kao ovlašteno službeno lice proveo navedenu radnju dokazivanja, ne može se prihvatiti budući da je ovaj svjedok, kako to proizilazi iz zapisnika o glavnom pretresu od 18.11.2021. godine, tek nakon prezentacije zapisnika izjavio da on „misli“ da je to štamparska greška, što odaje utisak neuvjerljivosti. S druge strane, uvidom u sva tri pomenuta zapisnika o prepoznavanju utvrđeno je da je prisustvo advokatske pripravnice A.T., imenom i njenim svojstvom, navedeno kako u uvodnom dijelu, tako i na kraju zapisnika (zajedno sa ovlaštenim službenim licima i svjedokom), gdje se ona i potpisala svojim potpisom, pa sve to ne ostavlja nikakvu sumnju u njeno prisustvo provođenju radnje prepoznavanja, kako to pravilno zaključuje prvostepeni sud. Pri tome je bez značaja okolnosti da se nije radilo o slučaju obavezne odbrane, jer pravo optuženog da se brani uz pomoć branitelja nije ograničeno na takve slučajeve, dok okolnost da je optuženi potpisao zapisnik, u situaciji kada je, suprotno odredbi člana 53. stav 2. ZKP FBiH radnji prepoznavanja prisustvovala advokatska pripravnica, a nema naznake da se odrekao prava da angažuje branitelja.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 011641 22 Kž od 14.09.2023. godine)

23. Pritvor – opravdana bojazan da će osumnjičeni ponoviti krivično djelo – član 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH

BUDUĆI DA SE, PREMA ODREDBI ČLANA 146. STAV 1. TAČKA C) ZKP FBiH, PRITVOR OSUMNJIČENOM ODNOSNO OPTUŽENOM MOŽE ODREDITI ODNOSNO PRODUŽITI AKO NAROČITE OKOLNOSTI OPRAVDAVAJU BOJAZAN DA ĆE PONOVI KRIVIČNO DJELO ILI DA ĆE DOVRŠITI POKUŠANO KRIVIČNO DJELO ILI DA ĆE UČINITI KRIVIČNO DJELO KOJIM PRIJETI, A ZA TA KRIVIČNA DJELA SE MOŽE IZREĆI KAZNA ZATVORA OD TRI GODINE ILI TEŽA KAZNA, TO ZNAČI DA ZAKON NE UVJETUJE ODREĐIVANJE ODNOSNO PRODUŽENJE PRITVORA POSTOJANJEM OPRAVDANE BOJAZNI DA ĆE OSUMNJIČENI/OPTUŽENI PONOVI KRIVIČNO DJELO NA ISTI NAČIN I NA ISTOM MJESTU.

Iz obrazloženja:

„Slijedom navedenog, neprihvatljiv je navod branitelja da se zaključak prvostepenog suda o iteracijskoj opasnosti, kada je u pitanju optuženi B.M. temelji na pretpostavkama i da je pritvor njegovom branjeniku produžen samo zbog njegove prošlosti. Značaj činjenica i okolnosti koje je cijenio prvostepeni sud pri donošenju zaključka da na strani ovog optuženog egzistira poseban pritvorski razlog iz osnova propisanog u članu 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH, nije doveden u pitanje navodima branitelja da je ovaj optuženi imao „sekundarnu ulogu“ jer je čuvao stražu i samo autom prevezao ostale počinitelje predmetnih krivičnih djela. Nadalje, prema odredbi člana 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH, pritvor se osumnjičenom odnosno optuženom može odrediti odnosno produžiti ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo, ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Imajući u vidu sadržaj ove odredbe procesnog zakona, to su navodi branitelja „da više ne postoji i grupa u kojoj bi njegov branjenik mogao biti vozač zbog čega iteracijska opasnost nije realna“, bespredmetni, budući da navedena odredba procesnog zakona ne propisuje postojanje

iteracijske opasnosti samo u slučaju kada postoji opravdana bojazan da će osumnjičeni/optuženi ponoviti krivično djelo na isti način i na istom mjestu. U konačnom, ni žalbeni navodi branitelja kojim ukazuje na materijalne i porodične prilike optuženog, ne mogu dovesti u pitanje postojanje ili umanjiti značaj okolnosti koje je sud cijenio u pobijanom rješenju pri donošenju zaključka o postojanju iteracijske opasnosti na strani optuženog.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 07 0 K 022472 23 Kž od 12.05.2023. godine).

24. Pritvor nakon potvrđivanja optužnice – omogućavanje optuženom da se prilikom redovne kontrole opravdanosti pritvora u razumnim intervalima izjasni o opravdanosti pritvora – 151. stav 1. ZKP FBiH

OPTUŽENOM SE NAKON POTVRĐIVANJA OPTUŽNICE, PRILIKOM REDOVNE KONTROLE OPRAVDANOSTI PRITVORA, MORA U RAZUMNIM INTERVALIMA OMOGUĆITI DA BUDE SASLUŠAN PRED VIJEĆEM SUDA KOJE ODLUČUJE O NJEGOVI Pritvoru.

Iz obrazloženja:

„Branitelj optuženog E.D. u žalbi tvrdi da pritvor ovom optuženom nije produžen na zakonit način. Takav stav argumentira navodima da je kontrolu opravdanosti pritvora moguće vršiti samo kada je pritvor produžen na rok koji je duži od dva mjeseca, a da je prethodnim rješenjem pritvor produžen dva mjeseca, pa kako je pritvor trajao do određenog roka, da nije bilo uvjeta za njegovu kontrolu, nego se radi o produženju pritvora. Kako se ne radi konkretno o kontroli pritvora, nego o njegovom produženju, kako navodi branitelj, tužitelj je trebao prije odluke o produženju pritvora sudu dostaviti prijedlog za produženje pritvora, da bi obrana osumnjičenog imala pravo da se izjasni o osnovanosti takvog prijedloga. Pored toga branitelj iznosi stav da kada sud po bilo kojem osnovu produžava pritvor, pritvorenik mora imati mogućnost da se izjasni o prijedlogu za produženje pritvora. Budući da tako nije postupljeno, po stavu branitelja, povrijeđene su odredbe članka 145. stavci 2. i 3. ZKP FBiH. Iako nije određeno navedeno u žalbi, ovim prigovorom se ističe povreda prava na obranu optuženog, iz članka 312. stavak 1. točka d) ZKP FBiH.

Ovi žalbeni navodi su djelomično osnovani.

Neosnovanost žalbenog prigovora da je kontrolu opravdanosti pritvora moguće vršiti samo kada je pritvor produžen na rok koji je duži od dva mjeseca, a da je prethodnim rješenjem pritvor produžen dva mjeseca, pa kako je pritvor trajao do određenog roka, da nije bilo uvjeta za njegovu kontrolu, nego da se radi o produženju pritvora, proizlazi iz stava zauzetog u dosadašnjoj sudskoj praksi prema kojem se kontrola pritvora u smislu člana 151. stav 1. ZKP FBiH vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja i da u takvim slučajevima sud odlučuje po službenoj dužnosti, bez podnošenja prijedloga tužitelja.

Međutim, žalbeni stav branitelja, da optuženi, nakon što se na ročištu izjasnio o prijedlogu za produženje pritvora podnesenom u potvrđenoj optužnici, pri odlučivanju o pritvoru prilikom redovne kontrole opravdanosti pritvora mora imati mogućnost da se izjasni o pritvoru, po ocjeni ovog suda, je djelimično osnovan.

Naime, pri primjeni odredbe članka 151. stavak 1. ZKP FBiH koja regulira pitanje kontrole opravdanosti pritvora nakon potvrđivanja optužnice sud je, osim teksta te odredbe, dužan imati u vidu i odredbu članka 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) i praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) u vezi prava iz te odredbe.

U konkretnom predmetu, prilikom kontrole opravdanosti pritvora relevantne odredbe ZKP FBiH nisu tumačene u odnosu na standarde u primjeni članka 5. EKLJP, koje je prihvatila praksa ESLJP.

Kako se to navodi u odluci Ustavnog suda BiH, broj AP-3228/22 od 23.03.2023. godine, članak 5. EKLJP ne isključuje da se sistemom automatskog periodičnog preispitivanja zakonitosti lišenja slobode može obezbjediti poštivanje zahtjeva iz članka 5. stavak 4. EKLJP te da se u takvim okolnostima ne mora održavati javna sjednica u svakom slučaju kada se produžava pritvor i da će odluka o tome da li će se održati javna sjednica zavisiti od okolnosti u svakom konkretnom predmetu. Ali, kada je ustanovljeno automatsko preispitivanje, odluke o održavanju javnih sjednica moraju slijediti u „razumnim intervalima“. Pri tome, Ustavni sud BiH se u navedenoj odluci pozvao na presudu ESLJP u predmetu Petrović protiv Srbije, od 20.04.2012. godine, predstavke broj 6097/16 i 28999/19, točke 154. i 155.

Iz podataka u konkretnom spisu, nakon donošenja rješenja prvostupanjskog suda broj 09 0 K 031067 21 K2 15 od 17.06.2021. godine, kojem je prethodilo njegovo izjašnjenje o prijedlogu tužitelja podnesenom u optužnici za produženje pritvora, do donošenja pobijanog rješenja dana 20.03.2023. godine, optuženi nije imao prilike izjasniti se o produženju pritvora. U tom periodu pritvor je optuženom produžavan 11 puta, svaka dva mjeseca, na nejavnim sjednicama vijeća, uz primjenu relevantnih odredbi ZKP FBiH.

U konkretnom slučaju, iako se radilo o kontroli pritvora, period od preko godinu dana i 8 mjeseci, u kome optuženi nije saslušan, ne može se smatrati, u smislu standarda i prava iz članka 5. EKLJP, koje je prihvatila praksa ESLJP, „razumnim intervalom“ u kojem bi se optuženom trebalo omogućiti da se izjasni o okolnostima od značaja za odluku o pritvoru.

Budući da optuženi nije imao prilike se izjasniti o produženju pritvora prije nego što je prvostupanjski sud 11 puta produžio pritvor, ovaj sud zaključuje da je došlo do povrede prava optuženog iz članka 5. stavak 4. Evropske konvencije.

Stoga se ovim rješenjem, mijenja praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine ranije zauzeta pri odlučivanju o žalbama protiv rješenja o produženju pritvora donesenim u postupku redovne kontrole opravdanosti pritvora da u takvim slučajevima nije potrebno održavati ročišta radi izjašnjenja optuženog, a koji stav je izražen i u rješenju ovog suda broj 09 0 K 031067 23 Kž 41 od 07.02.2023. godine donijetom u istom predmetu. Optuženom se, nakon potvrđivanja optužnice, prilikom redovne kontrole opravdanosti pritvora, mora u „razumnim intervalima“ omogućiti da bude saslušan pred vijećem suda koje odlučuje o njegovom pritvoru.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 031067 23 Kž 43 od 11.04.2023. godine)

25. Pritvor nakon izricanja presude – sadržaj izreke rješenja o pritvoru nakon izricanja presude – član 152. stav 1. u vezi sa članom 148. stav 2. ZKP FBiH

IZREKA RJEŠENJA O PRODUŽENJU PRITVORA NAKON IZRICANJA PRVOSTEPENE PRESUDE NIJE NERAZUMLJIVA ZBOG TOGA ŠTO U NJOJ NIJE NAVEDEN DATUM DO KADA MOŽE TRAJATI PRITVOR JER JE U IZRECI, U SKLADU SA ODREDBOM ČLANA 152. STAV 3. ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, JASNO NAVEDENO DA SE POČETAK TRAJANJA PRITVORA PO TOM RJEŠENJU IMA RAČUNATI OD DANA OBJAVE PRESUDE I DA ON MOŽE TRAJATI DEVET MJESECI.

Iz obrazloženja:

„Nisu osnovani žalbeni navodi branitelja optuženog da je izreka pobijanog rješenja nerazumljiva i da je na taj način učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, time što je u izreci navedeno da se pritvor produžava za devet mjeseci i da se ima računati od objave presude, a da nije navedeno do kojeg datuma pritvor može trajati. Naime, jasnim određivanjem u izreci pobijanog rješenja od kada se ima računati početak trajanja pritvora i da on može trajati devet mjeseci, izreku pobijanog rješenja ne čini nerazumljivom, kako to bez osnova smatra branitelj u žalbi, nego je ono upravo u skladu sa odredbom člana 152. stav 3. ZKP FBiH, koja propisuje da optuženom poslije izricanja prvostepene presude pritvor može trajati još devet mjeseci.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 040310 23 Kž 12 od 24.07.2023. godine)

26. Odustanak tužitelja od optužnice van glavnog pretresa – vrsta odluke u slučaju odustanka tužitelja od optužnice van glavnog pretresa – član 177. ZKP FBiH

U SLUČAJU DA TUŽITELJ ODUSTANE OD KRIVIČNOG GONJENJA U MEĐUVREMENU NAKON ŠTO JE GLAVNI PRETRES ODLOŽEN, SUD ĆE DONIJETI RJEŠENJE O OBUSTAVI KRIVIČNOG POSTUPKA JER SE U SKLADU SA NAČELOM AKUZATORNOSTI KRIVIČNI POSTUPAK MOŽE PROVESTI SAMO PO ZAHTJEVU NADLEŽNOG TUŽITELJA A PRESUDA KOJOM SE OPTUŽBA ODBIJA ZBOG ODUSTANKA TUŽITELJA OD OPTUŽNICE NA GLAVNOM PRETRESU, MOŽE SE DONIJETI SAMO NAKON OKONČANOG GLAVNOG PRETRESA.

Iz obrazloženja:

„Nakon pretresa održanog dana 26.04.2023. godine, zamjenica Glavnog federalnog tužitelja je svojim aktom broj ... od ... godine, obavijestila vijeće ovoga suda da nakon razmatranja spisa predmeta broj ..., odustaje od krivičnog gonjenja optuženog D.N..

U konkretnom slučaju je zamjenica Glavnog federalnog tužitelja odustala od krivičnog gonjenja optuženog pismenim podneskom nakon što je nastavak pretresa pred ovim sudom odložen za dan 24.05.2023. godine, dakle izvan pretresa. Prema odredbi člana 298. tačka b) ZKP FBiH, ako tužitelj od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustane od optužnice, sud će izreći presudu kojom se optužba odbija. Međutim, kako se presuda može donijeti samo nakon održanog (glavnog) pretresa, a imajući u vidu načelo akuzatornosti (član 17. ZKP FBiH), prema kojem se krivični postupak može pokrenuti i provesti samo po zahtjevu nadležnog tužitelja, to

je ovaj sud donio rješenje kojim se protiv optuženog D.N. obustavlja krivični postupak. Slijedom navedenog odlučeno je kao u izreci ovog rješenja.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 009516 21 Kžk od 22.05.2023. godine)

27. Vežanost presude za optužbu – izostavljanje iz činjeničnog opisa djela u izreci presude nedokazanih činjenica i okolnosti koje je sadržavala optužnica – član 295. stav 1. ZKP FBiH

PRVOSTEPENI SUD NIJE POVRIJEDIO IDENTITET IZMEĐU OPTUŽBE I PRESUDE U SMISLU ČLANA 295. STAV 1. ZKP FBiH, KADA JE U IZRECI POBIJANE PRESUDE IZOSTAVIO KAO NEDOKAZAN NAVOD IZ OPTUŽNICE DA JE OPTUŽENI POVUKAO OŠTEĆENU S.H. PREMA HAUSTORU ZGRADE, ČEMU SE ONA PROTIVILA I DA JU JE VUKAO NIZ STEPENICE U PODRUM, POKUŠAVAJUĆI DA JE POLJUBI PROTIV NJENE VOLJE, JER DJELO IZ IZREKE POBIJANE PRESUDE JE I DALJE DJELO ZA KOJE SE OPTUŽENI TERETIO POTVRĐENOM OPTUŽNICOM ODNOSNO IZMIJENJENI ČINJENIČNI OPIS DJELA U IZRECI PRESUDE OSTAO JE U OKVIRU ČINJENIČNOG OPISA DJELA IZ OPTUŽNICE, PA TAKVOM ČINJENIČNOM MODIFIKACIJOM DJELA U IZRECI PRESUDE NIJE POVRIJEĐENO NAČELO AKUZATORNOSTI, PRAVO OPTUŽENOG NA ODBRANU A NITI OBJEKTIVAN POLOŽAJ SUDA U KRIVIČNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, prvostepeni sud je u izreci pobijane presude djelimično izmijenio činjenični opis djela u odnosu na opis djela iz optužnice. Izvršenim izmjenama činjeničnog opisa djela, suprotno žalbenim navodima branitelja, nije povrijeđen objektivni identitet presude i optužbe jer se presuda odnosi na djelo koje je bilo predmet optužbe sadržane u potvrđenoj optužnici (član 295. stav 1. ZKP FBiH). Naime, sud je u činjeničnom opisu djela u izreci prvostepene presude, izostavio kao nedokazan navod iz optužnice da je optuženi povukao oštećenu S.H. prema haustoru zgrade, čemu se ona protivila i da ju je vukao niz stepenice u podrum, pokušavajući da je poljubi protiv njene volje. Po nalaženju ovog suda, djelo iz izreke pobijane presude je i dalje djelo za koje se optuženi teretio potvrđenom optužnicom, odnosno, izmijenjeni činjenični opis djela u izreci presude ostao je u okviru činjeničnog opisa djela iz optužnice. Iz tog razloga, izvršenim izmjenama činjeničnog opisa djela nije povrijeđeno načelo akuzatornosti, pravo optuženog na odbranu a niti objektivni položaj suda u krivičnom postupku, pa se neosnovanim ukazuju žalbeni branitelja da je ovakvom činjeničnom modifikacijom djela u izreci presude, prvostepeni sud povrijedio identitet između optužbe i presude.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 017360 22 Kž od 18.04.2023. godine)

27. Presuda kojom se optuženi oglašava krivim – opis umišljaja u izreci presude – član 300. stav 1. tačka a) ZKP FBiH

KADA IZ OBRAZLOŽENJA PRESUDE PROIZILAZI DA JE SUD PRI OCJENI UMIŠLJAJA OPTUŽENOG RAZMOTRIO ČINJENIČNI OPIS KRIVIČNOG DJELA IZ

OPTUŽNICE I NAŠAO DA TAJ OPIS SADRŽI ČINJENICE I OKOLNOSTI IZ KOJIH PROIZILAZI POSTUPANJE OPTUŽENOG SA DIREKTNIM UMIŠLJAJEM ODNOSNO DA JE BIO SVJESTAN DA RADI DRUGE KORISTI (ZADOVOLJAVANJA VLASTITOG SEKSUALNOG NAGONA), POTIČE DRUGU OSOBU NA PRUŽANJE SEKSUALNIH USLUGA, ŠTO JE I HTIO, ONDA SE NE MOŽE PRIHVATITI ŽALBENI NAVOD DA ČINJENIČNI OPIS DJELA U IZRECI PRESUDE, SAMO ZBOG TOGA ŠTO U NJEMU NIJE IZRIČITO NAVEDENO DA JE OPTUŽENI BIO SVJESTAN SVOG DJELA I HTIO NJEGOVU POSLJEDICU, NE SADRŽI OPIS PSIHIČKOG ODNOSA UČINITELJA PREMA DJELU.

Iz obrazloženja:

„Dalje branitelj žalbom prigovara da u tački I.1. izreke pobijane presude nedostaje opis voljnog elementa, tj. subjektivnog odnosa počinitelja prema djelu (umišljaj), zatim da nema navoda da je oštećena pristala na pružanje seksualnih usluga, kao ni navoda da je radnja poticanja optuženog kod oštećene stvorila odluku da se bavi pružanjem seksualnih usluga, pa da se zbog takvih nedostataka u činjeničnom opisu ne može zaključiti da je djelo za koje je optuženi oglašen krivim u navedenoj tački izreke pobijane presude, propisano kao krivično djelo.

Ni ovi žalbeni navodi nisu osnovani.

Prije svega, iz obrazloženja pobijane presude (na strani 8. pasus 4. i strani 9. pasus 1.), proizilazi da je sud pri ocjeni umišljaja optuženog pošao od činjeničnog opisa krivičnog djela za koje ga je oglasio krivim, te je našao da taj opis sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi postupanje optuženog sa direktnim umišljajem, odnosno, da je bio svjestan da radi druge koristi (zadovoljavanja vlastitog seksualnog nagona), potiče drugu osobu na pružanje seksualnih usluga, što je i htio, navodeći dalje razloge za takav svoj stav koji, kao pravilan, prihvata i ovaj sud. Kako dakle iz činjenica i okolnosti sadržanih u činjeničnom opisu krivičnog djela proizilazi umišljajno postupanje optuženog, to suprotan žalbeni navod branitelja optuženog nije prihvatljiv.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 011498 22 Kžž od 14.09.2022. godine)

29. Sadržaj presude – obavezan sadržaj obrazloženja presude - član 305. stav 7. ZKP FBiH

SUD JE, U SMISLU ČLANA 305. STAV 7. ZKP FBIH, DUŽAN SADRŽINU ISKAZA SVJEDOKA (KAO I DRUGIH DOKAZA) IZNIJETI U OBRAZLOŽENJU PRESUDE SAMO U NJIHOVIM BITNIM DIJELOVIMA PRI IZNOŠENJU RAZLOGA ZBOG KOJIH NEKU ČINJENICU SMATRA DOKAZANOM ILI NEDOKAZANOM I U MJERI U KOJOJ JE TO NUŽNO ZA OBRAZLOŽENJE ČINJENIČNOG UTVRĐENJA SUDA TE NIJE UČINJENA BITNA POVREDA ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBIH TIME ŠTO SUD U OBRAZLOŽENJU PRESUDE NIJE NAVEO SADRŽAJ ISKAZA SVJEDOKA U CJELINI.

Iz obrazloženja:

„Neprihvatljivi su i žalbeni navodi branitelja (istaknuti u dijelu žalbe koji se odnosi na bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH) da je prvostepeni sud propustio navesti kratku sadržinu iskaza svjedoka M.Z. i cijeliti taj iskaz pojedinačno i u vezi sa ostalim izvedenim dokazima, čime je, prema tvrdnji branitelja, „učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka jer je propustio dati razloge o odlučnim činjenicama.“

Naime, odredbom člana 305. stav 7. ZKP FBiH, između ostalog, propisano je da će sud u obrazloženju pismeno izrađene presude određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza. Prema tome, sud je dužan sadržinu iskaza svjedoka (kao i drugih dokaza) iznijeti u obrazloženju presude samo u njihovim bitnim dijelovima pri iznošenju razloga zbog kojih neku činjenicu smatra dokazanom ili nedokazanom i u mjeri u kojoj je to nužno za obrazloženje činjeničnog utvrđenja suda. Budući da je upravo na takav način sud postupio kada je u pitanju iskaz svjedoka M.Z., te da je iskaz tog svjedoka (u bitnom) cijelio kako pojedinačno tako i u vezi sa drugim dokazima, a što je vidljivo iz obrazloženja pobijane presude (str. 6. i 28.), to nije učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, pa se neosnovanim ukazuju suprotni žalbeni navodi branitelja optuženog istaknuti u ovom pravcu.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 02 0 K 001504 22 Kž 2 od 17.10.2022. godine)

30. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – povreda prava na odbranu – član 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH

PROPUSTOM PRVOSTEPENOG SUDA DA SE NA GLAVNOM PRETRESU, PA, POTOM U POBIJANOJ PRESUDI, POTPUNO I ODREĐENO IZJASNI O OSNOVANOSTI PRIGOVORA ODBRANE KOJI SU SE ODNOSILI NA ZAKONITOST DOKAZA KOJI SU IZVEDENI NA GLAVNOM PRETRESU I NA KOJIM JE ZASNOVAO POBIJANU PRESUDU, POVRIJEĐENO JE PRAVO NA ODBRANU I UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA D) ZKP FBiH JER PRAVO NA ODBRANU OPTUŽENOG, KOJE OBUHVATA I PRAVO DA SE IZJASNI O SVIM ČINJENICAMA I DOKAZIMA KOJI GA TERETE, U SMISLU ČLANA 6. STAV 2. ZKP FBiH, PODRAZUMIJEVA DUŽNOST SUDA DA OSIGURA DJELOTVORNO OSTVARIVANJE TOG PRAVA TAKO ŠTO ĆE RAZMOTRITI IZJAŠNENJA ODBRANE ISTAKNUTA NA GLAVNOM PRETRESU, KOJA SE ODOSE NA RELEVANTNA ČINJENIČNA I PRAVNA PITANJA I O NJIMA IZNIJETI JASAN STAV U SVOJIM ODLUKAMA.

Iz obrazloženja:

„Nasuprot tome, osnovano se žalbom branitelja optuženog ukazuje da je prvostepeni sud propustio „obrazložiti svoj stav“ o istaknutim prigovorima odbrane optuženog o zakonitosti dokaza tj. da su pribavljeni nezakonito bris bukalne sluznice njegovog branjenika i brisevi makaza i garderobe, pa je time u smislu člana 11. ZKP FBiH, nezakonito i biološko – DNK vještačenje tog „materijala“ a što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH. Prema žalbenim navodima branitelja, odbrana optuženog je prigovarala da nisu ispoštovane procedure, počev od pribavljanja tih dokaza pa do njihovog

otvaranja i vještačenja, propisane u članovima 3., 5. i 6. Pravilnika o načinu prikupljanja i uzimanja uzoraka biološkog materijala za potrebe analize dezoksiribonukleinske kiseline u krivičnom postupku u BiH (u daljem tekstu: Pravilnik), što je potvrdio i svjedok K.J. koji je naveo da nije sačinio zapisnik prilikom uzimanja brisa bukalne sluznice optuženog M.E., niti je fotografisao i upakovao „materijale“ koji su dostavljeni na analizu, u skladu sa Pravilnikom.

Naime, prema zapisnicima sa glavnog pretresa od 13., 20. i 30. septembra 2022. godine i 13. oktobra 2022. godine, branitelj optuženog je isticao navedeni prigovor zakonitosti dokaza, o čemu se sud nije očitovao. U obrazloženju pobijane presude (str. 17. i 18.), navedeno je najprije da je neosnovan naprijed istaknuti prigovor odbrane optuženog. Potom je u pobijanoj presudi navedeno šta je propisano u pomenutim odredbama Pravilnika, zatim je naveden sadržaj iskaza svjedoka K.J. (koji je potvrdio da nije sačinio zapisnik prilikom uzimanja brisa bukalne sluznice od optuženog M.E.), kao i sadržaj prijedloga tužitelja i naredbe suda za uzimanje tog brisa bukalne sluznice i sadržaj iskaza vještaka za DNK analizu S.P.E., nakon čega je sud samo izveo zaključak da prigovori odbrane optuženog da su nezakonito pribavljeni uzorak brisa bukalne sluznice optuženog i DNK vještačenje „nisu doveli u pitanje zakonitost navedenih dokaza“. Dakle, osnovanim se ukazuje žalbeni navod branitelja da je sud propustio „obrazložiti svoj stav“ o tome, jer prosto navođenje sadržaja pojedinih odredbi Pravilnika, te iskaza svjedoka i vještaka za DNK analizu, ne može se smatrati potpunim i određenim razlozima suda za zaključak da je prigovor odbrane optuženog o zakonitosti pomenutih dokaza, na kojim je zasnovana pobijana presuda (str. 4. i 5.), neosnovan.

Stoga, kako je prvostepeni sud propustio da se na glavnom pretresu izjasni o pomenutom stavu odbrane o zakonitosti dokaza, pa, potom je propustio da se o tome potpuno i određeno izjasni u pobijanoj presudi, iako je na dokazima na koje se odnosio prigovor zasnovao pobijanu presudu, prvostepeni sud je time učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 017990 22 Kž od 29.08.2023. godine)

31. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – povreda prava na odbranu – član 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH

POVRIJEĐENO JE PRAVO OSUMNJIČENOG NA ODBRANU I TIME JE UČINJENA BITNA POVREDA ODREDABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA D) ZKP FBiH KADA JE SUD RJEŠENJE O PRODUŽENJU PRITVORA ZASNOVAO NA DOPUNI PRIJEDLOGA TUŽITELJA ZA PRODUŽENJE PRITVORA BEZ OMOGUĆAVANJA OSUMNJIČENOM I BRANITELJU DA SE IZJASNE O NAVODIMA TUŽITELJA IZ DOPUNE PRIJEDLOGA ZA PRODUŽENJE PRITVORA.

Iz obrazloženja:

„Iz navedenog slijedi da prvostepeni sud, nakon što mu je dostavljeno izjašnjenje tužiteljstva koje se odnosi na dokaze u pogledu osnovane sumnje da je osumnjičeni B.S. član grupe A.Ć., a vezano za presretnute komunikacije, i navedena sadržina dokaza iz odbrani uskraćenog Anexa A dokaza, osumnjičenom i njegovom branitelju nije omogućio da se izjasni o tim navodima tužiteljstva, eventualnim održavanjem ročišta povodom prijedloga za produženje pritvora ili

dostavljanjem izjašnjenja tužiteljstva da se osumnjičeni i njegov branitelj o tome očituju. Takvo postupanje prvostepenog suda je u suprotnosti sa odredom člana 6. stav 2. ZKP FBiH, prema kojoj se osumnjičenom mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i okolnostima koje ga terete, kao i odredbi člana 145. stav 2. ZKP FBiH, prema kojoj se pritvor određuje ili produžava po prijedlogu tužiteljstva nakon što se prethodno sasluša osumnjičeni na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, a što je u konkretnom slučaju izostalo. Kako je prvostepeni sud, traženjem da obrazloži dokaze u pogledu osnovane sumnje u odnosu na osumnjičenog B.S., omogućio tužitelju da dopuni svoj prijedlog za produženje pritvora osumnjičenim, a potom bez omogućavanja osumnjičenom i njegovom branitelju da se o takvoj dopuni, odnosno izjašnjenju tužiteljstva izjasni, osnovano se u žalbi branitelja osumnjičenog ističe da je navedenim postupanjem suda povrijeđeno i načelo jednakosti u postupanju iz člana 15. stav 1. ZKP FBiH. Stoga se osnovano u žalbi branitelja osumnjičenog tvrdi da je naprijed navedenim postupanjem prvostepenog suda povrijeđeno pravo na odbranu osumnjičenog i da je time učinjena bitna povreda odredaba člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 041423 23 Kž 6 od 20.01.2023. godine)

32. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – povreda prava na odbranu – član 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH

S OBZIROM DA JE ODREDBOM ČLANA 15. STAV 1. ZKP FBiH PROPISANO DA JE SUD DUŽAN STRANKE I BRANITELJE TRETIRATI NA JEDNAK NAČIN I SVAKOJ STRANI PRUŽITI JEDNAKE MOGUĆNOSTI U POGLEDU PRISTUPA DOKAZIMA I NJIHOVOM IZVOĐENJU NA GLAVNOJ RASPRAVI, ONEMOGUĆAVANJEM OPTUŽENOJ I NJENOM BRANITELJU NA GLAVNOM PRETRESU UVIDA U NAREDBU ZA PROVOĐENJE VJEŠTAČENJA I PORED ZAHTJEVA ODBRANE DA IM SE TA NAREDBA PREZENTIRA, POVRIJEĐENO JE PRAVO NA ODBRANU OPTUŽENE I TIME POBIJANOM PRESUDOM POČINJENA BITNA POVREDA ODREDBA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA D) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Iz zapisnika sa glavnih pretresa održanih pred prvostepenim sudom proizilazi da je branitelj optužene na pretresu održanom dana 22.03.2021. godine na kojem je izvršeno ispitivanje vještaka grafologa I.K., a potom na pretresima održanim dana 17.05.2021. godine i dana 31.05.2021. godine, isticao prigovore zakonitosti nalaza i mišljenja ovog vještaka, kojima je pored ostalog ukazao da za provedeno vještačenje odbrani nije uručena naredba iz koje bi bilo vidljivo šta je bio predmet i obim vještačenja, te s tim u vezi ponovio zahtjev koji je isticao i u prigovorima na optužnicu, da mu se dostavi, odnosno na glavnom pretresu prezentira predmetna naredba radi provjere zakonitosti provedenih vještačenja, ali da ovom zahtjevu branitelja optužene nije udovoljeno.

Imajući u vidu sadržaj odredbe člana 15. stav 1. ZKP FBiH, kojom je propisano da je sud dužan stranke i branitelje tretirati na jednak način i svakoj strani pružiti jednake mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i njihovom izvođenju na glavnoj raspravi potpuno je jasno da je onemogućavanjem optuženoj i njenom branitelju uvida u naredbu za provođenje vještačenja po vještaku grafologu I.K., povrijeđeno pravo na odbranu optužene i time pobijanom presudom

počinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH, na koju se ukazuje žalbom branitelja optužene.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 037141 22 Kž od 18.01.2023. godine)

33. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – povreda prava na odbranu – član 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH

S OBZIROM DA JE ODREDBOM ČLANA 331A. STAV 4. ZKP FBiH PROPISANO DA ĆE NA PONOVLJENOM SUĐENJU ISKAZI SASLUŠANIH SVJEDOKA BITI PRIHVAĆENI KAO DOKAZI I MOGU BITI PROČITANI ILI REPRODUCIRANI, UKOLIKO SU PRILIKOM SVJEDOČENJA BILI UNAKRSNO ISPITANI OD SUPROTNE STRANKE ILI BRANITELJA ILI NISU BILI ISPITANI NA NAVEDENI NAČIN, A TO JE SUPROTNOJ STRANCI ODNOSNO BRANITELJU BILO OMOGUĆENO KAO I U SLUČAJU AKO JE TIM ZAKONOM TJ. ZKP FBiH DRUKČIJE ODREĐENO, ONDA, KADA SE RADI O ISKAZIMA SVJEDOKA IZ ISTRAGE KOJI SU NA PRVOBITNOM GLAVNOM PRETRESU SAMO PROČITANI NA OSNOVU ČLANA 288. STAV 2. ZKP FBiH, TAKVI ISKAZI MOGU BITI PROČITANI NA PONOVLJENOM GLAVNOM PRETRESU SAMO AKO SE SUD PONOVO UVJERIO DA SU ISPUNJENI UVJETI IZ ČLANA 288. STAV 2. ZKP FBiH ZA NJIHOVO ČITANJE.

Iz obrazloženja:

„Naime, odredbom člana 331a. stav 4. ZKP FBiH propisano je, pored ostalog, da će iskazi saslušanih svjedoka biti prihvaćeni kao dokazi i mogu biti pročitani ili reproducirani, ukoliko su prilikom svjedočenja bili unakrsno ispitani od suprotne stranke ili branitelja ili nisu bili ispitani na navedeni način, a to je suprotnoj stranci, odnosno branitelju bilo omogućeno, kao i u slučaju ako je tim zakonom, tj. ZKP FBiH, drukčije određeno. ...

Iz citiranih zakonskih odredbi proizilazi da iskaz svjedoka iz istrage, koji je u prvostepenom postupku pročitao iz razloga što se taj svjedok nije mogao pronaći i pozvati na glavni pretres ne spada u kategoriju iskaza svjedoka koji su bili unakrsno ispitani ili je suprotnoj stranci, odnosno branitelju bilo omogućeno unakrsno ispitivanje, pa je njegovo prihvatanje u ponovljenom suđenju (kao i u pretresu pred drugostepenim sudom) moguće samo u slučaju ako je to zakonom, tj. ZKP FBiH propisano, a to će biti situacija koju ima u vidu citirana odredba člana 288. stav 2. ZKP FBiH. To dalje znači da kada sud u ponovljenom postupku ili u pretresu pred drugostepenim sudom odlučuje o prihvatanju takvog dokaza, on treba ponovo procijeniti da li su ispunjeni uvjeti za odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza u smislu člana 288. stav 2. ZKP FBiH. Takva obaveza suda je uostalom u skladu sa tumačenjem člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Evropskog suda za ljudska prava, prema kojem za prihvatanje izjave odsutnog svjedoka, što predstavlja izuzetak od pravila da svi dokazi moraju biti izvedeni u prisutnosti optuženog na javnoj i kontradiktornoj raspravi, mora postojati valjan razlog i prihvatanje izjave umjesto svjedočenja uživo treba biti mjera krajnje nužde, prije čega je potrebno preduzeti sve razumne korake kako bi se osiguralo njegovo prisustvo (vidjeti predmet Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva, broj predstavke 26766/05 i 22228/06, presuda od 15.12.2011. godine, stavovi 118. do 120., i predmet Schatschaschwili protiv Njemačke, broj predstavke 9154/10, presuda od 15.12.2015. godine, stavovi 86. i 87.).”

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 64 0 K 039779 22 Kžž 2 od 11.11.2022. godine)

34. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka – izreka presude nerazumljiva – član 312. stav 1. tačka k) KZ FBiH

ČLANOM 128. KZ FBiH JE PROPISANO DA ZA KRIVIČNO DJELO KOJE JE UČINITELJ UČINIO U IME, ZA RAČUN ILI U KORIST PRAVNE OSOBE, ODGOVARA PRAVNA OSOBA, IZMEĐU OSTALOG, KADA SMISAO UČINJENOG KRIVIČNOG DJELA PROIZILAZI IZ ZAKLJUČAKA, NALOGA ILI ODOBRENJA RUKOVODEĆIH ILI NADZORNIH ORGANA PRAVNE OSOBE (TAČKA A)) I/ILI KADA PRAVNA OSOBA RASPOLAŽE PROTIVPRAVNO OSTVARENOM IMOVINSKOM KORISTI ILI KORISTI PREDMETE NASTALE KRIVIČNIM DJELOM (TAČKA C)), PA KADA IZREKA PRVOSTEPENE PRESUDE NE SADRŽI ČINJENICE I OKOLNOSTI IZ KOJIH PROIZILAZI DA JE OPTUŽENA PRAVNA OSOBA RASPOLAGALA TOM IMOVINSKOM KORISTI, NITI SADRŽI NAZNAKU DA SMISAO UČINJENOG KRIVIČNOG DJELA PROIZILAZI IZ ZAKLJUČAKA, NALOGA ILI ODOBRENJA RUKOVODEĆIH ORGANA PRAVNE OSOBE, IZREKA PRESUDE JE NERAZUMLJIVA I UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREDBA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Kada je riječ o optuženom pravnom licu „JK“ d.o.o. L., branitelj i zastupnik u žalbama ukazuju da izreka pobijane presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih su vidljive konkretne radnje izvršenja krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3., u vezi sa stavom 1. i članom 128. stav 1. tačke a) i c) KZ FBiH i kakva je veza između radnji optuženog A.N. i odgovornosti optuženog pravnog lica, zbog čega je ista nerazumljiva i učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH. Zastupnik optuženog pravnog lica u okviru istog žalbenog osnova ukazuje još i to da, suprotno članu 406. ZKP FBiH, izreka pobijane presude uopšte ne sadrži podatke o sjedištu navedenog pravnog lica.

Ovi žalbeni navodi branitelja i zastupnika optuženog pravnog lica „J.K.“ d.o.o. L., su osnovani.

Prije svega, prema odredbi člana 406. ZKP FBiH, sadržina člana 300. ZKP FBiH, odnosi se i na presudu pravnoj osobi, pa slijedom toga, ista mora sadržavati za koje krivično djelo se optuženi oglašava krivim (u ovom slučaju odgovornim), uz navođenja činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela kao i onih od kojih ovisi primjena određene odredbe Krivičnog zakona (tačka a. člana 300. ZKP FBiH). Iz izreke pobijane presude, slijedi da je osnov odgovornosti optuženog pravnog lica „J.K.“ d.o.o. L. (nakon što su opisane radnje optuženog A.N.), opisan navodima „pa očigledno da odgovornost pravne osobe proizilazi iz naloga A.N. kao rukovodećeg organa pravne osobe, te je pravna osoba kao posljedicu djelovanja A.N. u svom redovnom poslovanju, raspolagala punim iznosom prethodno navedenog iznosa protivpravne imovinske koristi“. Prema odredbi člana 128. tačke a) i c) KZ FBiH, kojom je propisano da za krivično djelo koje je učinitelj učinio u ime, za račun ili u korist pravne osobe, odgovorna je pravna osoba kada smisao učinjenog krivičnog djela proizilazi iz zaključaka, naloga ili odobrenja rukovodećih ili nadzornih organa pravne osobe (tačka a), i kada pravna

osoba raspolaže protivpravno ostvarenom imovinskom koristi ili koristi predmete nastale krivičnim djelom (tačka c). Imajući u vidu imperativni karakter odredbe člana 300. ZKP FBiH koja se shodno odredbi člana 406. ZKP FBiH, odnosi i na pravna lica, osnovano se žalbama ukazuje da naprijed citirana izreka ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi navod da je optužena pravna osoba raspolagala tom imovinskom koristi, niti sadrži naznaku da smisao učinjenog krivičnog djela proizilazi iz zaključaka, naloga ili odobrenja rukovodećih organa pravne osobe, pa navedeno izreku presude čini nerazumljivom, što ima za posljedicu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 03 0 K 016546 23 Kž 6 od 19.07.2023. godine)

35. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka - nedostatak razloga o odlučnim činjenicama - član 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH

KADA JE ISKAZ OŠTEĆENOG IZ ISTRAGE U POGLEDU ODLUČNIH ČINJENICA PROTURJEČAN NJEGOVOM ISKAZU SA GLAVNOG PRETRESA, A SUD U PRESUDI NIJE DAO OCJENU VJERODOSTOJNOSTI TAKVIH PROTURJEČNIH DOKAZA U SMISLU ČLANA 305. STAV 7. ZKP FBiH JER SE IZ DATIH RAZLOGA NE VIDI KOJI OD NAVEDENIH ISKAZA SUD PRIHVATA I ZAŠTO, UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREDAVA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Međutim, osnovano se žalbom braniteljice optuženog ukazuje da prvostepeni sud nije dao ocjenu vjerodostojnosti proturječnih dokaza, niti je određeno i potpuno iznio koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane u smislu člana 305. stav 7. ZKP FBiH i da je time učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.

Braniteljica optuženog s tim u vezi prvenstveno ukazuje da je oštećeni K.A. na glavnom pretresu dao iskaz koji je u bitnim činjenicama različit u odnosu na iskaz dat u istrazi, a koji mu je i predöčen tokom ispitivanja na glavnom pretresu, a da se sud propustio izjasniti o tome kojem iskazu poklanja vjeru.

Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da je oštećeni u svom iskazu iz istrage od 16.10.2014. godine, u relevantnom dijelu (koji mu je predöčen) izjavio da mu je prišao optuženi i uz prijetnju nožem zatražio da mu da svoje (svjedokove) patike i prsluk, što je oštećeni odbio, da bi ga potom optuženi nožem posjekao po obrazu, a potom fizički napao udarajući ga pesnicama i drškom noža u predjelu glave i vilice, usljed čega je pao na tlo, te ga je optuženi nastavio udarati nogama i drškom noža od čega je zadobio i posjekotinu na leđima, dok je na glavnom pretresu oštećeni izjavio da se događaj nije odvio na način kako je izjavio u istrazi, da nije tačno da je optuženi izvadio nož i da mu je prijetio, da mu jeste tražio patike ali da ih nije uzeo, da ga jeste jednom „refleksno“ udario, pa je povredu zadobio od tog udarca ali da ga nije tukao, da je tom događaju bio prisutan S.M. koji je optuženog povukao za rukav i rekao im da se smire, te da je na pitanja braniteljice svjedok izjavio da mu optuženi nije pod prijetnjom tražio prsluk i patike i da mu nije prislonio nož, te da S.M. nije bio od početka prisutan nego je došao nešto kasnije. Potom je sud naveo: „Cijeneći iskaze svjedoka K.A., ocjenu vjerodostojnosti njegovog iskaza o svim navedenim okolnostima sud zasniva na analizi njegove

sadržine i na dovođenju njegovog iskaza u vezu sa drugim dokazima, uzimajući u obzir i način na koji je oštećeni svjedočio pred sudom“.

Slijedom navedenog proizilazi da se osnovano žalbom braniteljice optuženog ukazuje da su ovi iskazi oštećenog u pogledu odlučnih činjenica proturječni, a da sud uopće nije dao ocjenu vjerodostojnosti takvih proturječnih dokaza u smislu člana 305. stav 7. ZKP FBiH, jer se iz datih razloga ne vidi koji od navedenih iskaza sud prihvata i zašto, pa je time, i po ocjeni ovog suda, učinio bitnu povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 039503 23 Kž od 12.04.2023. godine)

36. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka - nedostatak razloga o odlučnim činjenicama - član 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH

KADA JE SUD U PRESUDI IZVEO ZAKLJUČAK DA JE OPTUŽENI KRIVIČNO DJELO POČINIO SA UMIŠLJAJEM, POZIVAJUĆI SE NA PRIRODU RADNJI KOJE JE OPTUŽENI PREDUZEIO I NAČIN POČINJENJA KRIVIČNOG DJELA, BEZ ARGUMENTACIJE U ČEMU BI SE OGLEDALA PRIRODA PODUZETIH RADNJI I O KAKVOM NAČINU UČINJENJA KRIVIČNOG DJELA SE RADI, UČINIO JE BITNU POVREDU ODREDBA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBIH, JER PRESUDA NE SADRŽI RAZLOGE O ODLUČNIM ČINJENICAMA U POGLEDU UMIŠLJAJNOG POSTUPANJA OPTUŽENOG.

Iz obrazloženja:

„Naposlijetku, u pravu je braniteljica kada ukazuje na nedostatak razloga o odlučnim činjenicama u pogledu zaključka suda da je predmetno krivično djelo optuženi učinio sa umišljajem. Naime, sud je u obrazloženju pobijane presude u pogledu te odlučne činjenice naveo: „Obzirom na prirodu radnji koje je optuženi preduzeo i način počinjenja ovog krivičnog djela, sud zaključuje da je on u potpunosti bio svjestan svojih radnji i da je htio njihovo izvršenje, dakle da je postupao sa direktnim umišljajem na izvršenje predmetnog krivičnog djela“, bez ikakve argumentacije u čemu bi se u konkretnom slučaju ogledala priroda poduzetih radnji i način počinjenja krivičnog djela, pa je jasno da se radi o zaključku (o umišljajnom postupanju optuženog), za koji u pobijanoj presudi nisu dati razlozi. Stoga je i na ovaj način prvostepeni sud učinio bitnu povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 039503 23 Kž od 12.04.2023. godine)

37. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – nedostatak razloga o odlučnim činjenicama - član 312. stav 1. tačka k) ZKP FbiH

KADA PRVOSTEPENI SUD PRI DONOŠENJU ZAKLJUČKA O POSTOJANJU OSNOVANE SUMNJE DA SU OPTUŽENI UČINILI KRIVIČNO DJELO ZA KOJE SE PROTIV NJIH VODI KRIVIČNI POSTUPAK, PROPUSTI CIJENITI ISKAZ JEDNOG OD

OPTUŽENIH SA GLAVNOG PRETRESA I DATI RAZLOGE O ZNAČAJU NJEGOVIH NAVODA DA JE NJEGOV ISKAZ IZ ISTRAGE IZNUĐEN NEGO JE ZAKLJUČAK O POSTOJANJU OSNOVANE SUMNJE DA SU OPTUŽENI UČINILI KRIVIČNO DJELO ZA KOJE SE PROTIV NJIH VODI KRIVIČNI POSTUPAK TEMELJIO NA ISKAZU IZ ISTRAGE TOG OPTUŽENOG, POBIJANO RJEŠENJE NE SADRŽI RAZLOGE O TOJ ODLUČNOJ ČINJENICI PA JE S TIM U VEZI, UČINJENA BITNA POVREDA ODREDAVA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Međutim, kako je prvostepeni sud pri donošenju zaključka o postojanju osnovane sumnje da su optuženi učinili krivično djelo za koje se protiv njih vodi krivični postupak, propustio cijeniti iskaz optuženog S.F. sa glavnog pretresa od 23.08.2023. godine i dati razloge o značaju navoda optuženog da je njegov iskaz iz istrage iznuđen, već je zaključak o postojanju osnovane sumnje da su optuženi učinili krivično djelo za koje se protiv njih vodi krivični postupak (strana 7., pasus prvi), temeljio na iskazu iz istrage tada osumnjičenog S.F., to se osnovano žalbom branitelja optuženog S.F. ukazuje da pobijano rješenje ne sadrži razloge o toj odlučnoj činjenici i da je, s tim u vezi, učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 014168 23 Kž 7 od 27.09.2023. godine)

38. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – nepravilna primjena načela in dubio pro reo – član 312. stav 2. u vezi sa članom 3. stav 2. ZKP FBiH

PRVOSTEPENI SUD JE NEPRAVILNO PRIMIJENIO ODREDBU ČLANA 3. STAV 2. ZKP FBiH, ŠTO JE BILO OD UTICAJA NA ZAKONITO I PRAVILNO DONOŠENJE PRESUDE TE JE TIME UČINIO BITNU POVREDU ODREDAVA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 3. STAV 2. ZKP FBiH, JER JE ZAKLJUČAK DA POSTOJI SUMNJA U POGLEDU POSTOJANJA ODLUČNIH ČINJENICA KOJE ČINE OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ILI O KOJIMA OVISI PRIMJENA NEKE ODREDBE KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA DONIO A DA PRETHODNO NIJE IZVRŠIO SAVJESNU OCJENU DOKAZA U SMISLU ODREDBE ČLANA 296. STAV 2. ZKP FBiH I NA OSNOVU TAKVE OCJENE IZVEO ZAKLJUČKE O DOKAZANOSTI ILI NEDOKAZANOSTI ODLUČNIH ČINJENICA.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, kako je ovaj sud našao da je prvostepeni sud postupio protivno odredbama članova 296. stav 2. ZKP FBiH i 305. stav 7. ZKP FBiH, odnosno da je u pobijanoj presudi izostala savjesna ocjena svakog dokaza pojedinačno i u međusobnoj vezi sa ostalim dokazima, ocjena vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, te razlozi suda nakon izvršene savjesne ocjene dokaza o dokazanosti ili nedokazanosti odlučnih činjenica, osnovano se žalbom kantonalne tužiteljice ukazuje da je prvostepeni sud pozivajući se na član 3. ZKP FBiH – načelo in dubio pro reo, učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 3. ZKP FBiH i da je to bilo od uticaja na zakonito i pravilno donošenje presude. Ovo stoga, što primjena principa in dubio pro reo, podrazumijeva obavezu suda da izvrši savjesnu ocjenu svakog dokaza pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, da da ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza,

te na osnovu takve ocjene dokaza izvede zaključke o dokazanosti ili nedokazanosti određenih odlučnih činjenica, i tek u slučaju ako i dalje postoji sumnja u pogledu postojanja odlučnih činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, tu sumnju sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Obzirom da pobijana presuda sadrži nedostatke u smislu valjane ocjene dokaza i ocjene vjerodostojnosti protivrječnih dokaza (o čemu je bilo naprijed bilo riječi), to je prvostepeni sud nepravilno primijenio odredbu člana 3. ZKP FBiH, a navedeno je bilo od uticaja na zakonito i pravilno donošenje presude, u smislu odredbe člana 312. stav 2. ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 018040 23 Kž od 06.09.2023. godine)

39. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – nepravilna primjena odredbe o odlučivanju o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog – član 312. stav 2. u vezi sa članom 212. stav 3. ZKP FBiH

SLIJEDOM ODREDBE ČLANA 212. STAV 3. ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, KADA IZ IZREKE PRESUDE KOJOM SE OPTUŽENI OGLAŠAVA KRIVIM PROIZILAZI DA JE UTVRĐEN TAČAN IZNOS ŠTETE NASTALE ZA OŠTEĆENOG UČINJENJEM KRIVIČNOG DJELA, KOJA NIJE NAKNAĐENA TOKOM POSTUPKA I KADA JE U POSTUPKU KOJI JE PRETHODIO DONOŠENJU PRESUDE OŠTEĆENI PODNIO PRIJEDLOG ZA OSTVARIVANJE IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTJEVA, ODLUKOM O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU KOJOM SE OŠTEĆENI RADI NJEGOVOG OSTVARIVANJA UPUĆUJE NA PARNIČNI POSTUPAK, POSTUPLJENO JE PROTIVNO NAVEDENOJ ZAKONSKOJ ODREDBI I UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREDBA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 212. STAV 3. ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Osporavajući prvostepenu presudu u odluci o imovinskopravnom zahtjevu, punomoćnik oštećenog u žalbi ističe da je prvostepeni sud pogrešno primijenio ili nije uopće primijenio odredbu člana 212. stav 3. ZKP FBiH, kojom je propisano da će sud oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelimično, ako se pouzdano iz provedenih dokaza može utvrditi bar djelimični iznos štete koju je oštećeni pretrpio izvršenjem krivičnog djela. Navodi da u konkretnom slučaju, sud u pobijanoj presudi utvrđuje da je optuženi učinjenjem krivičnog djela razbojništva opisanog pod tačkom 1. izreke od oštećenog prisvojio iznos od 2.484,00 KM, a pod tačkom 2. izreke iznos od 4.689,55 KM i ta visina štete je sadržana u činjeničnom opisu krivičnih djela u izreci pobijane presude. Iz tog razloga, punomoćnik oštećenog smatra da je prvostepeni sud pogriješio jer nije oštećenom djelimično dosudio imovinskopravni zahtjev u visini koja se odnosi na zbir iznosa novca od 4.689,55 KM i od 2.484,00 KM utvrđenih u pobijanoj presudi i da bi, prema stavu iz žalbe, jedino takva odluka bila pravilna i zakonita.

Ovi žalbeni navodi su osnovani.

Odredbom člana 212. stav 3. ZKP FBiH je propisano da u presudi kojom optuženog oglašava krivim, sud može oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili mu može dosuditi imovinskopravni zahtjev djelimično, a za ostatak ga uputiti na parnični postupak, a ako podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, sud

će oštećenog uputiti da imovinskopravni zahtjev u cjelini može da ostvaruje u parničnom postupku. Pobijanom presudom, kako je prethodno izneseno, oštećeni M. d.o.o., kao i A.K. i A.A. su na osnovu člana 212. stav 3. ZKP FBiH upućeni da imovinskopravni zahtjev mogu ostvarivati u parničnom postupku. Tačni su žalbeni navodi punomoćnika oštećenog da je pobijanom presudom optuženi oglašen krivim što je radnjama opisanim pod tačkom 1. učinio krivično djelo Razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi stava 1. KZ FBiH, pri čijem izvršenju je iz prodavnice M. d.o.o. Sarajevo ... prisvojio iznos od 2.484,00 KM, a radnjama opisanim pod tačkom 2. izreke pobijane presude učinio krivično djelo Razbojništvo iz člana 289. stav 1. KZ FBiH, oštetivši time pravno lice M. BiH ... za iznos od 4.689,55 KM. Osim toga, iz pobijane presude i stanja spisa predmeta proizilazi da je oštećeni M. d.o.o. Sarajevo postavio imovinskopravni zahtjev kako u istrazi (pismenim podnescima od 21.10.2021. godine i od 26.10.2021. godine upravo u navedenim iznosima), te da je na glavnom pretresu održanom dana 04.07.2022. godine koji je prethodio zaključenju sporazuma o priznanju krivnje, predstavnik oštećenog M. d.o.o. Sarajevo, svjedok F.A. postavila imovinskopravni zahtjev na iznos od 7.000 KM, navodeći da taj iznos predstavlja zbir iznosa od 2400 KM za koji su oštećeni izvršenjem prvog krivičnog djela, i iznosa od 4.600 KM što predstavlja štetu nastalu izvršenjem drugog krivičnog djela.

Kako je pobijanom presudom sud utvrdio visinu štete koja je nastala učinjenjem predmetnih krivičnih djela prema oštećenom M. d.o.o. Sarajevo, onda nije bilo zakonskog osnova da sud ovog oštećenog sa ostvarivanjem imovinskopravnog zahtjeva uputi na parnicu, jer su podaci krivičnog postupka pružali sudu dovoljno osnova za presuđenje. Na taj način je u pobijanoj presudi postupljeno suprotno odredbi člana 212. stav 3. ZKP FBiH, na što je pravilno ukazano u žalbi punomoćnika oštećenog. Kako je kršenje navedene odredbe bilo od uticaja na pravilno i zakonito donošenje presude, prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 212. stav 3. ZKP FBiH, zbog čega je pobijanu presudu u smislu člana 330. stav 1. tačka a) ZKP FBiH valjalo ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Naime, odluka da se predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje, a ne na suđenje, zasnovana je na okolnosti da je pobijana presuda donesena nakon održanog ročišta o prihvatanju sporazuma o priznanju krivnje zaključenog između optuženog, njegovog branitelja i kantonalne tužiteljice, a ne nakon okončanja glavnog pretresa, odnosno suđenja. Pri tome, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pobijanu presudu donio u skladu sa prihvaćenim sporazumom, a u kojem je između ostalog predviđeno da se oštećeni sa imovinskopravnim zahtjevom upute na parnicu, te da se od optuženog oduzme imovinska korist nastala učinjenjem krivičnog djela u iznosu od 4.665,25 KM. Međutim, kako je odluka o imovinskopravnom zahtjevu u odnosu na oštećenog M. d.o.o. Sarajevo protivna odredbi člana 212. stav 3. ZKP FBiH, onda je i odluka o oduzimanju imovinske koristi od optuženog u iznosu od 4.665,25 KM pogrešna, imajući u vidu odredbu člana 116. KZ FBiH kojom je propisana zaštita oštećenog, obzirom da se prema stavu 1. navedene odredbe, imovinska korist može oduzeti ukoliko ona prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećenog. Iz tog razloga je odlučeno da se predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje o prihvatanju zaključenog sporazuma, jer iz svega prethodno navedenog slijedi da je sud prihvatio zaključeni sporazum između stranaka i branitelja ne vodeći računa o zaštiti interesa oštećenog, što je rezultiralo donošenjem nezakonite i nepravilne presude.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 09 0 K 039969 22 Kž 9 od 02.02.2023. godine)

40. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – nepravilna primjena odredbe o dokazima na kojima se zasniva presuda – član 312. stav 2. u vezi sa članom 296. stav 1. ZKP FBiH

KAKO JE ODREDBOM ČLANA 296. STAV 1. ZKP FBiH PROPISANO DA SE PRESUDA MOŽE ZASNIVATI SAMO NA DOKAZIMA KOJI SU IZVEDENI NA GLAVNOM PRETRESU, PRVOSTEPENI SUD JE NEPRAVILNO PRIMIJENIO OVU ODREDBU KADA JE SVOJ ZAKLJUČAK O VJERODOSTOJNOSTI ISKAZA OŠTEĆENE ZASNOVAO I NA NJENIM ISKAZIMA IZ ISTRAGE KOJI NISU IZVEDENI KAO DOKAZI U POSTUPKU PRED PRVOSTEPENIM SUDOM, PA JE NAVEDENO BILO OD UTICAJA NA ZAKONITO I PRAVILNO DONOŠENJE PRESUDE U SMISLU ČLANA 312. STAV 2. ZKP FBiH I IMALO ZA POSLJEDICU UČINJENU BITNU POVREDU ODREDBA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 296. STAV 1. ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Na kraju, prvostepeni sud je na strani 27., pasus drugi pobijane presude prilikom ocjene iskaza oštećene P1, naveo „da je oštećena P1 u svom iskazivanju iskazala i pokazala određene nesigurnosti i razlike, pokazala nedosljednost u iznošenju posebno spornih činjenica na šta je ukazano i od strane odbrane, posebno u razlikama vezanim za iskaze u istrazi“.

Međutim, iz zapisnika o glavnom pretresu od 17.10.2022. godine, na kojem je svjedočila oštećena P1, vidljivo je da zapisnici iz istrage o ispitivanju oštećene nisu korišteni na glavnom pretresu u smislu odredbe člana 288. stav 1. ZKP FBiH, odnosno odbrana nije navedene zapisnike predočila oštećenoj da se očituje o eventualnim razlikama u kazivanjima i shodno tome zapisnici iz istrage o ispitivanju oštećene nisu uloženi kao dokaz u sudski spis. Unatoč tome, prvostepeni sud je, prihvatio ovakve navode odbrane iznesene u završnim riječima i izvršio ocjenu iskaza oštećene na osnovu dokaza (zapisnika iz istrage), koji uopće nisu izvedeni na glavnom pretresu, shodno odredbi člana 296. stav 1. ZKP FBiH, kojom je propisano da sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu. Budući da je prvostepeni sud svoj zaključak o ocjeni vjerodostojnosti iskaza oštećene, zasnovao i na iskazima oštećene iz istrage koji nisu izvedeni kao dokazi u postupku pred prvostepenim sudom, osnovano se žalbom kantonalne tužiteljice ukazuje da je prvostepeni sud nepravilno primijenio odredbu člana 296. stav 1. ZKP FBiH i da je to bilo od uticaja na zakonito i pravilno donošenje presude u smislu člana 312. stav 2. ZKP FBiH, odnosno da je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 296. stav 1. ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 018040 23 Kž 06.09.2023. godine)

41. Bitna povreda odredaba krivičnog postupka – nepravilna primjena odredbe o ispravci presude – član 312. stav 2. u vezi sa članom 306. stav 1. ZKP FBiH

KADA JE SUD NAKON ŠTO JE JAVNO OBJAVIO PRESUDU, DONIO RJEŠENJE KOJIM VRŠI ISPRAVKE IZVORNIKA OBJAVLJENE PRESUDE, A NE PISANO IZRAĐENE PRESUDE, PREKRŠIO JE ODREDBU ČLANA 306. STAV 1. ZKP FBiH, KOJOM JE PROPISANO DA SE POSEBNIM RJEŠENJEM MOGU ISPRAVITI POGREŠKE U

IMENIMA I BROJEVIMA, KAO I DRUGE OČIGLEDNE POGREŠKE U PISANJU I RAČUNANJU, NEDOSTACI U OBLIKU I NESAGLASNOSTI PISANO IZRAĐENE PRESUDE S IZVORNIKOM, PA KAKO JE TO BILO OD UTJECAJA NA ZAKONITOST TOG RJEŠENJA, UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 2. U VEZI SA ČLANOM 306. STAV 1. ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Osnovano je u žalbama branitelja optuženih S.Ć., M.O. i H.I. ukazano na nezakonitost pobijanog rješenja, time što je sud, protivno odredbi člana 306. stav 1. ZKP FBiH pobijanim rješenjem izvršio ispravljanje izvornika prvostepene presude, nakon što je ista javno objavljena, budući da je navedenom odredbom propisana mogućnost ispravljanja očiglednih pogrešaka, te nedostataka u obliku i nesaglasnosti pisano izrađene presude sa njenim izvornikom. Naime, navedenom odredbom je propisano da, pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnosti pisano izrađene presude s izvornikom ispraviti će, posebnim rješenjem, sudija, odnosno predsjednik vijeća na zahtjev stranke i branitelja ili po službenoj dužnosti. Nasuprot tome, ovaj sud nalazi da, kako iz izreke, tako i iz obrazloženja pobijanog rješenja, proizilazi da je sud po službenoj dužnosti pobijanim rješenjem ispravljao izvornik prvostepene presude, a ne pisani otpравak presude, odnosno da nije u pitanju otklanjanje grešaka i drugih nedostataka u obliku i nesaglasnosti sa izvornikom (objavljene) presude. Iz tih razloga, prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. ZKP FBiH u vezi sa članom 306. stav 1. istog zakona, koja je bila od utjecaja na zakonitost pobijanog rješenja, a na koju je osnovano ukazano u žalbama branitelja optuženih, zbog čega je to rješenje valjalo ukinuti.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 01 0 K 016999 23 Kž 2 od 31.07.2023. godine)

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom

42. Rješenje o određivanju privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom – nedostatak razloga o odlučnim činjenicama – član 17. stav 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i član 312. stav 1. tačka k) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

KADA JE RJEŠENJE KOJIM SU ODREĐENE PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM DONESENO DANA 29.12.2022. GODINE, A IZREKOM TOG RJEŠENJA ODREĐENO DA TE MJERE MOGU TRAJATI NAJDUŽE 2 (DVIJE) GODINE RAČUNAJUĆI OD DANA 16.09.2021. GODINE DO 16.09.2023. GODINE, SUD JE BIO DUŽAN DATI KONKRETNE RAZLOGE ZAŠTO SE PRIVREMENA MJERA ODREĐUJE ZA RANIJE OZNAČENI PERIOD (RETROAKTIVNO U ODNOSU NA DATUM DONOŠENJA RJEŠENJA), PA KAKO POBIJANO RJEŠENJE NE SADRŽI RAZLOGE O TIM ODLUČNIM ČINJENICAMA, UČINJENA JE BITNA POVREDA ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„Najprije treba naglasiti da je u izreci pobijanog rješenja navedeno da određene „mjere prema naprijed navedenim licima mogu trajati najduže dvije godine računajući od dana 16.09.2021. godine do 16.09.2023. godine ili do druge odluke suda“. Period na koje su određene privremene mjere osiguranja je, prema obrazloženju pobijanog rješenja određen u skladu sa članom 17. stav 3. ZONSIKD, prema kojoj se mora odrediti tačno trajanje ove mjere. Međutim, kada se ima u vidu da je pobijano rješenje, kojim su određene konkretne privremene mjere osiguranja doneseno 29.12.2022. godine, (iz stanja u spisu ne proizilazi da je ranije u konkretnom predmetu pravosnažnom odlukom suda bila određena neka privremena mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi), prvostepeni sud je bio dužan dati konkretne razloge zašto se privremena mjera pobijanim rješenjem određuje za ranije označeni period, pa se osnovanim ukazuju i žalbeni navodi da nema razloga o tome zašto je predmetna privremena mjera osiguranja određena retroaktivno. Time je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 012220 23 Kž 3 od 03.04.2023. godine)

43. Rješenje o određivanju privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom – nedostatak razloga o odlučnim činjenicama – član 17. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i član 312. stav 1. tačka k) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

KADA RJEŠENJE KOJIM JE ODREĐENA PRIVREMENA MJERA OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM NE SADRŽI RAZLOGE IZ KOJIH PROIZILAZI POSTOJANJE SUMNJE DA JE UČINJENO ODREĐENO KRIVIČNO DJELO I DA JE TIM KRIVIČNIM DJELOM PRIBAVLJENA IMOVINSKA KORIST, ŠTO JE NEOPHODAN UVJET ZA ODREĐIVANJE PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA SHODNO ODREDBI ČLANA 17. STAV 1. ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM, ONDA RJEŠENJE NE SADRŽI RAZLOGE O ODLUČNIM ČINJENICAMA, PA JE TIME UČINJENA BITNA POVREDA ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 312. STAV 1. TAČKA K) ZKP FBiH.

Iz obrazloženja:

„U žalbi braniteljica osumnjičene i punomoćnica povezane osobe se ističe da je za određivanje mjere osiguranja u ovoj fazi krivičnog postupka potrebno utvrditi postojanje osnova sumnje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, što je jedan od zakonom propisanih uvjeta za određivanje privremene mjere osiguranja. Nasuprot tome, sud u pobijanom rješenju, na strani 9. obrazloženja, navodi da „osumnjičena na računima banaka posjeduje novčana sredstva za koje nema dokaza da ih je pribavila na zakonit način, te kako ovaj sud zaključuje da se radi o sredstvima koja su nelegalno stečena, to nalazi u cijelosti opravdanim prijedlog kantonalnog tužilaštva za donošenje mjere osiguranja...“. Kako se u žalbi navodi, ovakav zaključak prvostepenog suda u ovoj fazi postupka praktično sadrži osudu bez suđenja što je suprotno jednom od osnovnih načela krivičnog postupka, presumpciji nevinosti. U žalbi se dalje navodi da rješenje ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama, da su se u radnjama osumnjičene stekla obilježja krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 3., u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, za koje se tereti, ističući da se osumnjičenoj stavlja na teret da je protivpravno zaključila ugovore o djelu, autorske i druge ugovore, da je izostala analiza samih

ugovora i utvrđenja odlučnih činjenica, jer pobijano rješenje ne sadrži analizu poslova za koje je osumnjičena zaključila ugovore već sud paušalno prihvata optužbu da su svi poslovi (na koje su se odnosili zaključeni ugovori) bili iz redovne djelatnosti udruženja.

Ovi žalbeni navodi su djelimično osnovani.

Međutim, odredbom člana 17. stav 1. ZONSIKD propisano je da u cilju osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, tužitelj može u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka predložiti osiguranje bilo kojom privremenom mjerom kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranja. Iz navedene zakonske odredbe jasno proizilazi da je uvjet za određivanje mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom postojanje sumnje da je činjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist, pa nije od odlučnog značaja da li je imovina na kojoj je predloženo određivanje privremene mjere legalno stečena. Kako je prvostepeni sud pobijanim rješenjem odlučivao o prijedlogu tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja i nije odlučivao o krivnji osumnjičene, kako očito proizilazi iz sadržine obrazloženja pobijanog rješenja, ne može se prihvatiti ranije iznesena žalbena tvrdnja da pobijano rješenje sadrži „osudu bez suđenja i da je to suprotno jednom od osnovnih postulata krivičnog postupka, presumpciji nevinosti“.

Nadalje, u skladu sa sadržinom naprijed navedene odredbe člana 17. stav 1. ZONSIKD, obrazloženje rješenja kojim se određuje privremena mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom mora sadržavati razloge iz kojih proizilazi postojanje sumnje da je osoba u odnosu na koju se određuje privremena mjera osiguranja učinila krivično djelo i da je tim krivičnim djelom pribavljena imovinska korist. Iznošenje tih razloga u obrazloženju rješenja podrazumijeva i određeno navođenje dokaza kao i njihove sadržine na osnovu kojih sud utvrđuje da su ispunjeni pomenuti uvjeti. Suprotno obavezi na koju pomenuta zakonska odredba ukazuje, prvostepeni sud je u obrazloženju svog rješenja naveo da sumnja da je osumnjičena S.H. počinila krivično djelo koje joj se stavlja na teret nepotvrđenom optužnicom, po nalaženju sudije za prethodni postupak, proizilazi iz svih priloženih dokaza uz optužnicu, i to prije svega iz materijalnih dokaza koji se ogledaju u ugovorima o djelu i autorskom ugovoru koje je osumnjičena zaključila sama sa sobom iako se radilo o poslovima koji su spadali u redovnu djelatnost udruženja, te kao direktorica zaključila ugovore o djelu i sa drugim licima iako na to nije bila ovlaštena, te tako tim licima pribavila protivpravnu imovinsku korist. Potom se u obrazloženju rješenja (strana 6.) navodi da su svjedoci – stručna lica M.S. i R.R., uposlenice Porezne uprave FBiH Kantonalni ured Z., vršile kontrolu rada UG „M.“, te utvrdile da je „M.“ u kritičnom periodu imala dug u pogledu poreznih obaveza, da su svjedokinje potvrdile da su sačinile i zapisnik o kontroli obračunavanja i plaćanja poreznih obaveza i „utvrdile su tom prilikom na osnovu uvida u zaključenim ugovorima o radu o djelu, o autorskim pravima i naknadama su utvrđene dodatne obaveze prema poreznoj upravi“. Prema stavu prvostepenog suda, navedene okolnosti ukazuju da postoji sumnja da je osumnjičena S.H. počinila krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 3. KZ FBiH a da sumnja proizilazi posebno iz nalaza i mišljenja vještaka H.R. čiji zadatak je bio da izvrši obračun neobračunatih i neizmirenih obaveza po osnovu poreza i doprinosa u vezi ugovora koji imaju karakter nesamostalne djelatnosti i ugovora na određeno i neodređeno vrijeme sa zaposlenim.

Međutim, kako slijedi iz stanja u spisu, osumnjičenoj se stavlja na teret ne samo da je zaključila ugovore o djelu, autorske ugovore ili ugovore za obavljanje privremenih i povremenih poslova nego da je bila svjesna da su obaveze za izvršenje poslova iz tih ugovora spadale u redovnu djelatnost udruženja i da se u tu svrhu nisu mogli zaključiti posebni ugovori o djelu ili autorski

ugovori, bilo sa uposlenicima ili sa drugim licima, i da je na taj način pribavila sebi i drugima imovinsku korist od 458.448,26 KM. Navedeno je potpuno zanemario prvostepeni sud budući da uopće nije dao razloge na osnovu kojih zaključuje da obaveze za izvršavanje poslova iz zaključenih ugovora od strane osumnjičene spadaju u redovnu djelatnost udruženja i da osumnjičena takve ugovore nije mogla zaključiti, što su odlučne činjenice za zaključak o postojanju sumnje da je osumnjičena učinila krivično djelo za koje se tereti i da je učinjenjem tog krivičnog djela, kako postoji sumnja, pribavila sebi i drugima imovinsku korist u ranije navedenom iznosu. U obrazloženju svog rješenja (strane 6., 7., i 8.) prvostepeni sud je taksativno naveo mnogobrojne materijalne dokaze, ali se ni iz tih formalnih navoda ne može ni posredno zaključiti da se neki od tih dokaza odnose na konkretne ugovore za koje se osumnjičena tereti da ih je zaključila, a da to nije mogla učiniti.

Kako je prvostepeni sud propustio određeno navesti iz kojih tačno dokaza i zbog čega proizilazi sumnja da je osumnjičena učinila krivično djelo za koje se tereti i da je tim krivičnim djelom pribavila imovinsku korist, osnovano se u žalbi tvrdi da pobijano rješenje ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama, pa je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 04 0 K 012220 23 Kž 3 od 03.04.2023. godine)

GRAĐANSKO PRAVO

I

STVARNO PRAVO

**44. Član 6. stav 3. Zakona o stvarnim pravima
Član 73. stav 1. tačka 4. Zakona o notarima 3**

MONTAŽNA KUĆA JE POKRETNIA STVAR AKO SE MOŽE ODVOJITI OD ZEMLJIŠTA BEZ NARUŠAVANJA SUPSTANCE I PRENIJETI NA DRUGO MJESTO.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 825103 23 Rev od 16.06.2023. godine)

45. Član 52., 58. i 319. Zakona o stvarnim pravima

POSJED JE STEČEN KAD STJECATELJ USPOSTAVI SVOJU FAKTIČKU VLAST U POGLEDU STVARI. BUDUĆI DA SVOJE PRAVO NA POSJED TUŽITELJ IZVODI IZ PRAVA VLASNIŠTVA KOJE JE STEKAO NA OSNOVU ODREDBI ČLANA 52. I 58. ZAKONA O STVARNIM PRAVIMA A U POSTUPKU DA JE DOKAZAO DA JE U POSJEDU GARAŽE DUŽE OD 20 GODINA, ŠTO MU TUŽENI NIJE NIKAD OSPORIO, TUŽITELJ IMA PRAVNI INTERES DA SE KAO VLASNIK I POSJEDNIK, UPIŠE NE SAMO U ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA, VEĆ I U KATASTAR NEKRETNINA.

Iz obrazloženja:

„U ovoj fazi postupka sporan je odbijajući dio zahtjeva za utvrđenje prava na posjed i upis u katastarski operat.

U toku postupka nije bilo sporno da je predmetna garaža izgrađena u skladu sa zakonskim propisima i da je uplanjena - upisana u posjedovnom listu i zemljišnim knjigama, te da je još 01.11.1986. godine, ključ od garaže preuzeo prednik tužitelja kada je stupio u njezin posjed i u kojem se nalazio sve do svoje smrti, a nakon njegove smrti, garažu je naslijedio i nastavio posjedovati i koristiti tužitelj. Tužitelj i njegov prednik, bili su savjesni posjednici, i smatrali kroz cijelo vrijeme održaja da je garaža njihova, jer je stečena putem ugovora, za nju je plaćena cijena i dobiven ključ nakon čega se ušlo u posjed.

Odlučujući o dijelu zahtjeva za utvrđenje da je tužitelj nosilac prava na posjed i da se kao posjednik upiše u katastar, nižestepeni sudovi izvode zaključak da nema uporišta u Zakonu o stvarnim pravima ili u nekom drugom zakonu da se tom zahtjevu udovolji, jer da je posjed

faktičko stanje zaštićeno pravnim normama od uznemiravanja ili oduzimanja, i nije pravo, nego pretpostavka za sticanje pojedinih stvarnih prava – prava vlasništva, pa da se sudska zaštita pruža samo posjedu stvari kao faktičkom stanju, a ne pravu na posjed kao takvom.

Navedeni pravni stav nižestepenih sudova po ocjeni ovog suda nije pravilan.

Naime, tačno je da je posjed faktička vlast koju neka osoba ima u pogledu određene stvari, kao i da posjed nije pravo, već činjenica, što znači da posjednik ne mora biti i vlasnik, ali posjed je stečen kad stjecatelj uspostavi svoju faktičku vlast u pogledu stvari - čl.319. Zakona o stvarnim pravima („Službene novine F BiH“, broj 66/13 i 100/13).

Budući da svoje pravo na posjed tužitelj izvodi iz prava vlasništva koje je stekao na osnovu odredbi člana 52. i 58. Zakona o stvarnim pravima, u postupku da je dokazao da je u posjedu garaže duže od 20 godina, što mu tuženi nije nikad osporio, tužitelj ima pravni interes da se kao vlasnik i posjednik, upiše ne samo u zemljišnim knjigama, već i u katastar nekretnina. Naime, u pravilu je vlasnik, ujedno i posjednik stvari, jer ga njegovo pravo vlasništva ovlašćuje na posjed stvari - da stvar upotrebljava, koristi je i s njom raspolaže, pa kako je u Katastru Općine Lukavac, kao posjednik predmetne garaže upisan tuženi, to je osnovan i zahtjev da se u katastarskom operatu Općine Lukavac tužitelj upiše kao posjednik garaže. Iz navedenih razloga primjenom odredbi člana 250. stav 1. ZPP valjalo je reviziju tužitelja usvojiti i nižestepene presude preinačiti kao u izreci.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 126 0 P 186576 22 Rev od 16.05.2023. godine)

46. Član 58. Zakona o stvarnim pravima

Član 4. stav 2. Zakona o knjiženju nekretnina u društvenoj svojini

Član 1. Zakona o pretvorbi društvene svojine

NA POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU UPISANOM KAO OPŠTENARODNA IMOVINA, BEZ NOSIOCA PRAVA UPRAVLJANJA, KORIŠTENJA ILI RASPOLAGANJA, TITULAR VLASNIŠTVA JE DRŽAVA BOSNA I HERCEGOVINA SVE DOK SE KONAČNO NE UREDI PITANJE VLASNIŠTVA DRŽAVNE IMOVINE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 41 0 P 085658 22 Rev od 10.05.2023. godine)

47. Član 58. stav 2. Zakona o stvarnim pravima

Član 27. stav 4. Uredbe sa zakonskom snagom o šumama

ODREDBE O STJECANJU PRAVA VLASNIŠTVA DOSJELOŠĆU NA TUDEM ZEMLJIŠTU SE NE MOGU PRIMIJENITI NA SLUČAJ KADA PREDMET PRAVA VLASNIŠTVA ČINI ŠUMA I ŠUMSKO ZEMLJIŠTE NA KOME SE VLASNIŠTVO PO SAMOM ZAKONU (ORIGINARNO) NE MOŽE STEĆI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 64 0 P 046152 22 Rev od 31.08.2023. godine)

48. Član 126., 127. i 128. Zakona o stvarnim pravima u vezi sa članom 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku

ZAHTJEV ZA VRAĆANJE I PREDAJU U POSJED STANA U SEBI UKLJUČUJE MANJE, A TO JE ZAHTJEV ZA PREDAJU U SUPOSJED. DAKLE, KADA NIJE OSNOVAN ZAHTJEV ZA PREDAJU U POSJED, A OSNOVAN JE ZAHTJEV ZA PREDAJU U SUPOSJED, TADA NEMA MJESTA ODBIJANJU TUŽBENOG ZAHTJEVA U CIJELOSTI, VEĆ TREBA UDOVOLJITI ZAHTJEVU ZA PREDAJU U SUPOSJED, A ZA VIŠE TRAŽENO TUŽBENI ZAHTJEV ODBITI.

Iz obrazloženja:

„Odredbom člana 126. Zakona o stvarnim pravima FBiH regulisano je da vlasnik ima pravo da zahtijeva povrat stvari od osobe koja je u njenom posjedu, i da bi ostvario pravo na povrat stvari vlasnik mora dokazati da je stvar koju zahtijeva njegovo vlasništvo i da se stvar nalazi u posjedu tuženog u smislu člana 127. istog zakona.

Prema utvrđenju nižestepenih sudova tužitelji su suvlasnici spornog stana, a tužena u isključivom posjedu stana, tužena u postupku nije ni osporila ova utvrđenja, ali je prigovorila da u posjedu stana nije neovlašteno, jer ima ugovoreno pravo stanovanja sa tužiteljem na temelju ugovora o doživotnom izdržavanju koji je zaključila.

U konkretnom slučaju tužena ima ugovoreno pravo zajedničkog stanovanja sa tužiteljem, a na temelju zaključenog Ugovora o doživotnom izdržavanju (čl. 3 Ugovora), zbog čega pravilno drugostepeni sud zaključuje da u smislu člana 128. stav. 1. navedenog zakona posjednik ima pravo odbiti predaju stvari njezinom vlasniku ako ima pravo koje ga ovlašćuje na posjedovanje te stvari.

Međutim, ne radi se o isključivom pravu na posjed i njeno ugovoreno pravo ne isključuje pravo tužitelja kao suvlasnika na suposjed predmetnog stana. Pravno shvatanje drugostepenog suda prema kojem tužbeni zahtjev za vraćanje i predaju u suposjed stana je neosnovan samo iz razloga što tužba nije upravljena na predaju u suposjed, po ocjeni ovog suda je pogrešno. Ovo iz razloga što vraćanje i predaja u posjed stana, kakav zahtjev su tužitelji postavili u tužbi u sebi uključuje manje, a to je zahtjev za predaju u suposjed. Dakle, kada nije osnovan zahtjev za predaju u posjed, a osnovan je zahtjev za predaju u suposjed, tada nema mjesta odbijanju tužbenog zahtjeva u cijelosti, već treba udovoljiti zahtjevu za predaju u suposjed, a za više traženo tužbeni zahtjev odbiti.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 23 0 P 045868 22 Rev od 03.10.2023. godine)

**49. Član 128. stav 8. Zakona o stvarnim pravima
Član 210. Zakona o obligacionim odnosima**

ZAHTJEV POSJEDNIKA ZA NAKNADU TROŠKOVA ULAGANJA U STVAR VLASNIKA DOSPIJEVA PREMA VLASNIKU U MOMENTU KADA POSJEDNIK TAKAV ZAHTJEV SUPROTSTAVI VLASNIKU KOJI OD NJEGA ZAHTIJEVA POVROT SVOJE STVARI, A UKOLIKO POSJEDNIK NE BI ISTAKAO TAKAV ZAHTJEV,

NJEGOV ZAHTJEV ZA NAKNADU TROŠKOVA DOSPIJEVA U TRENUTKU KADA PREDATA STVAR VLASNIKU.

Iz obrazloženja:

„Prema stavu drugostepenog suda tužba tužiteljice je preuranjena jer tužba za naknadu nužnih i korisnih troškova, u kojoj je vrijednost stvari povećana, može tražiti od vlasnika stvari naknadu tek kada je stvar predana vlasniku.

Ovakav pravni stav drugostepenog suda je, i po ocjeni revizijskog suda, pravilan i zakonit s obzirom na odlučnu činjenicu da se tužiteljica nalazi u posjedu predmetne kuće, koja je u vlasništvu, a ne i u posjedu drugotužene, zbog čega zahtjev tužiteljice za isplatu nije dospio. I potraživanje po sticanju bez osnova iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu ZOO), do kojeg se došlo ulaganjem tuđeg rada i sredstava, počinje teći od prestanka korištenja tog rada i sredstava, odnosno od dana kada je neosnovano obogaćen stekao mogućnost da stiče korist od izvršenih ulaganja. Tužiteljica je korištenjem predmetne kuće sama koristila rezultat vlastitih ulaganja u objekat drugotužene. Zahtjev posjednika za naknadu troškova ulaganja u stvar vlasnika dospijeva prema vlasniku u momentu kada posjednik takav zahtjev suprotstavi vlasniku koji je od njega zahtijevao povrat svoje stvari, a ukoliko posjednik ne bi istakao takav zahtjev, njegov zahtjev za naknadu troškova dospijeva u trenutku kada preda stvar vlasniku.

Dakle, tužiteljici kao posjedniku, koja je izvršila ulaganje svojih sredstava u kuću drugotužene kao vlasnice, pripada pravo na naknadu troškova ulaganja tek od trenutka kada drugotužena zatraži povrat stvari ili kada joj kuću preda, kao vlasniku bez obzira da li je predaja dobrovoljna ili rezultat provedenog izvršenja.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 23 0 P 050147 23 Rev od 12.09.2023. godine)

50. Član 9. Zakona o zemljišnim knjigama u vezi sa članovima 55. i 56. Zakona o stvarnim pravima

DA BI DOŠLO DO PRIMJENE NAČELA ZAŠTITE POVJERENJA U ZEMLJIŠNE KNJIGE POTREBNO JE DA JE ZEMLJIŠNOKNJIŽNO STANJE BILO NEPOTPUNO ILI NEISTINITO, DA JE STICATELJ BIO POŠTEN I U DOBROJ VJERI TE DA JE NJEGOV PRAVNI POSAO BIO PRAVNO VALJAN.

Kod raspolaganja bračnom stečevinom valjanost pravnog posla u svakom konkretnom slučaju se mora procjenjivati zavisno od ponašanja, savjesnosti i dobroj vjeri svih učesnika određenog pravnog odnosa, uključujući i bračnog druga koji nije bio ugovorna strana.

Iz obrazloženja:

„Iz činjeničnih utvrđenja sudova nižeg stepena proizilazi da je tužitelj upisan kao vlasnik predmetne nekretnine na osnovu kupoprodajnog ugovora zaključenog sa prvotuženim dana 17.06.2003. godine, koji je u vrijeme zaključenja navedenog ugovora bio upisan u zemljišnoj knjizi kao njen isključivi vlasnik. Dakle, tužitelj svoj tužbeni zahtjev zasniva na pravu

vlasništva stečenom na osnovu pravnog posla (član 38. stav 1. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima).

Drugotužena zahtjevu tužitelja suprotstavlja svoje pravo suvlasništva na predmetnoj nekretnini po osnovu bračne stečevine, budući da je pravomoćnom presudom Općinskog suda u Bihaću broj 17 0 P 069275 15 P od 09.01.2019. godine utvrđeno da predmetna nekretnina, označena po katastarskim podacima, predstavlja bračnu stečevinu tuženih.

Radi se o sticanju prava vlasništva na osnovu zakona, koje se stiče u momentu ostvarivanja pretpostavki uz koje zakon veže sticanje prava, tako da je drugotužena suvlasnik predmetne nekretnine postala u trenutku njenog sticanja u toku braka sa prvotuženim, odnosno u aprilu 2000. godine.

U skladu sa načelom zaštite povjerenja trećih u pravnom prometu, u situaciji kada pravo suvlasništva ili zajedničkog vlasništva nije upisano u zemljišnoj knjizi, treće lice stiče pravo vlasništva na cjelokupnoj nekretnini ako se utvrdi da je ta treća osoba pošteno sticatelj, odnosno da je postupala u skladu sa načelom povjerenja u zemljišne knjige (član 9. Zakona o zemljišnim knjigama u vezi sa članovima 55. i 56. Zakona o stvarnim pravima F BiH). Da bi došlo do primjene načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige potrebno je, dakle, da je zemljišnoknjižno stanje bilo nepotpuno ili neistinито, da je sticatelj bio pošten i u dobroj vjeri te da je njegov pravni posao bio pravno valjan.

U konkretnom slučaju, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje za koje je ovaj revizijski sud vezan (član 240. stav 2. ZPP) ispunjene su sve naprijed navedene pretpostavke, kako je to pravilno zaključio i prvostepeni sud.

Nesporno je da zakonsko pravo suvlasništva drugotužene, po osnovu bračne stečevine, nije bilo upisano u zemljišnu knjigu u trenutku zaključenja ugovora o kupoprodaji između tužitelja i prvotuženog.

Drugotužena tokom postupka nije oborila zakonsku pretpostavku savjesnosti i poštenja tužitelja prilikom zaključenja kupoprodajnog ugovora sa prvotuženim. Naime, jedan bračni drug može raspolagati sa suvlasničkim udjelom drugog bračnog druga uz njegovu saglasnost, pri čemu takva saglasnost može biti data izričito, prećutno konkludentnim radnjama, odnosno slijedom utvrđene činjenice da se bračni drug nije protivio takvom raspolaganju. Kod raspolaganja bračnom stečevinom valjanost pravnog posla u svakom konkretnom slučaju se mora procjenjivati zavisno od ponašanja, savjesnosti i dobroj vjeri svih učesnika određenog pravnog odnosa, uključujući i bračnog druga koji nije bio ugovorna strana.

U konkretnom slučaju drugotužena je, po sopstvenoj izjavi, bila upoznata sa zaključenjem ugovora od 17.06.2003. godine i svim njegovim bitnim elementima, tokom postupka nije tvrdila da se protivila zaključenju ugovora niti je svoj stav o ništavosti ugovora o kupoprodaji zasnivala na tvrdnji da je taj ugovor zaključen bez njene saglasnosti, pri čemu je tužitelj svo vrijeme nakon zaključenja ugovora u nesmetanom posjedu kupljene nekretnine.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 20 0 P 066566 23 Rev od 31.08.2023. godine)

51. Član 50. Zakona o poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine

PRISTANAK FIZIČKOG LICA KAO VLASNIKA NEKRETNINE ZA KONSTITUISANJE I UKNJIŽBU HIPOTEKE NIJE OD ZNAČAJA KADA SE RADI O ZAKONSKOM ZALOŽNOM PRAVU (ZAKONSKOJ HIPOTECI) U KORIST POREZNE UPRAVE NA SVU IMOVINU I IMOVINSKA PRAVA PORESKOG OBVEZNIKA (OSIM IMOVINE KOJA JE IZUZETA ČLANOM 43. STAV 5. ZAKONA O POREZNOJ UPRAVI).

Iz obrazloženja:

„Naime, odredbom člana 29. Zakona o poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine je propisano da je fizičko lice odgovorno za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice, ili druga organizacija ne obustavi pravilno ili ne naplati, odnosno ne izvrši uplatu na odgovarajući račun: ako je to fizičko lice direktor pravnog lica ili organizacije, ili ako je to fizičko lice ovlašteno da raspolaže sredstvima ili odobrava trošenje sredstava pravnog lica ili organizacije.

Prema odredbi člana 50. stav 1. navedenog zakona ako porezni obveznik ne plati poreznu obavezu koju je razrezala Porezna uprava u roku određenom u nalogu za plaćanje, iznos porezne obaveze postaje predmet zakonskog založnog prava u korist Porezne uprave na svu imovinu i imovinska prava poreznog obveznika, osim imovine koja je izuzeta članom 43. stav 5. Zakona o Poreznoj upravi, a prema stavu 2. da će Porezna uprava po službenoj dužnosti pribaviti podatke o imovini dužnika na kojoj se može uspostaviti založno pravo, odnosno hipoteka, dostavljanjem zahtjeva za dostavu podataka nadležnom općinskom sudu i drugim organima i institucijama koje vode registre o imovini dužnika, dok je daljim stavovima ovog člana regulisano postupanje Porezne uprave. Polazeći od utvrđene činjenice da je prednik tužitelja E.S. bio direktor i osnivač pravnog lica Kontakt d.o.o., dakle poreznog obveznika koji nije platio poreznu obavezu koju je razrezala porezna uprava u roku određenom u nalogu za plaćanje, to shodno citiranim odredbama zakona iznos porezne obaveze postaje predmet zakonskog založnog prava u korist porezne uprave na svu imovinu i imovinska prava poreznog obveznika, osim imovine koja je izuzeta članom 43. stav 5. Zakona o Poreznoj upravi. U konkretnom slučaju je utvrđeno da je sporna hipoteka posljedica saglasne volje prednika tužitelja i tuženog koji su zaključili Sporazum i Anex, ali je shodno odredbi člana 50. stav 1. i 3. Zakona o poreznoj upravi konstituisana kao zakonska hipoteka.

Suprotno stavu tužitelja odredbama člana 50. navedenog zakona nije propisano da je hipoteku moguće zasnovati tek kada su iscrpljene sve mogućnosti naplate potraživanja Porezne uprave. Također, ni pristanak fizičkog lica - vlasnika nekretnine za konstituisanje i uknjižbu hipoteke u konkretnom slučaju nije od značaja, jer je volja vlasnika nekretnine da se na nekretnini upiše hipoteka od značaja kada se radi o zasnivanju založnog prava na nekretnini radi obezbjeđenja plaćanja određenog iznosa nekog kredita ili drugog dužnog iznosa, budući da se u konkretnom slučaju radi o zakonskom založnom pravu (zakonskoj hipoteci) u korist Porezne uprave na svu imovinu i imovinska prava poreznog obveznika (osim imovine koja je izuzeta članom 43. stav 5. Zakona o Poreznoj upravi), kako pravilno navodi i drugostepeni sud u obrazloženju svoje presude (na strani tri, pasus treći i strani četiri, pasus prvi) dajući pri tome razloge koje ovaj sud u cijelosti prihvata kao pravilne, pa se tužitelji na iste upućuju bez potrebe za ponavljanjem istih.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 20 0 P 066566 23 Rev od 31.08.2023. godine)

II

OBLIGACIONO PRAVO

52. Član 18., 154. stav 1., 158. i 414. Zakona o obligacionim odnosima Član 58., 80., 112., 113., 114. i 120. stav 1. tačka 1. i 2. Zakona o notarima

PROFESIONALNA ODGOVORNOST NOTARA JE SUBJEKTIVNA ODGOVORNOST I NOTAR ODGOVARA ZA ŠTETU SAMO AKO JE SKRIVLJENO POVRIJEDIO NEKO OD PRAVILA STRUKE I PROFESIONALNE ETIKE. KAO OBJEKTIVNI STANDARD PAŽNJE UZIMA SE PAŽNJA KOJA SE MOŽE OČEKIVATI OD ISKUSNOG I SAVJESNOG NOTARA, DAKLE POVEĆANA PAŽNJA ILI TZV. PAŽNJA DOBROG STRUČNJAKA.

Iz obrazloženja:

„Notarsku službu, kao institucija javnog ovlaštenja, koju obavljaju privatna fizička lica, definisana je u odredbi člana 2. Zakona o notarima, kao javna služba koju obavljaju notari, kao samostalni i nezavisni nosioci te službe. Kada je u pitanju odštetna odgovornost notara, radi se o jednom vidu tzv.profesionalne odgovornosti čija osobenost leži u specifičnoj vrsti posla koju obavlja notar, kao lice koje mora posjedovati sve odlike osposobljenog pravnika u nizu oblasti građanskih i drugih grana prava. Za prouzrokovanu štetu notar odgovara po opštim pravilima za naknadu štete, pa bi za počinjenu grešku odgovarao po osnovu krivice, shodno težini izvršenog štetnog pravnog posla odnosno radnje koju je preduzeo. Profesionalna odgovornost notara je, dakle subjektivna odgovornost i notar odgovara za štetu samo ako je skrivljeno povrijedio neko od pravila struke i profesionalne etike. Kao objektivni standard pažnje, uzima se pažnja koja se može očekivati od iskusnog i savjesnog notara, dakle povećana pažnja ili tkz. pažnja dobrog stručnjaka (član 18. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima- ZOO).

Odredbom člana 58. Zakona o notarima propisano je da je notar dužan naknaditi štetu, koju je drugom prouzrokovao povredom svoje službene dužnosti. Imajući u vidu značaj funkcije koja je povjerena notarima, u sljedećim zakonskim odredbama predstoji odštetna odgovornost prvotužene za štetu prouzrokovanu propustom u radu u svojstvu notara, koji su dužni da obezbijede pravilnu i učinkovitu primjenu prava.

Prvotužena je u svojstvu notara učestvovala u zaključivanju Ugovora o kupoprodaji nekretnina od 26.05. 2010. godine, kao i Ugovora o raskidu Ugovora od 30.03.2015. godine, pa je dakle bila upoznata sa pravnim odnosom i strankama – ugovaračima, tužiteljem i d.o.o. „Oki“ Sarajevo. Odredba stava 1.3. Ugovora o raskidu ugovora sa pravnim licem "Oki" d.o.o. Sarajevo od 30.03.2015. godine, kojom je određeno da se „kupac obavezuje dati nalog - uputstvo notar na koji račun notar ima da uplati novčani iznos od 69.905,45 KM, umanjen za troškove depozita novca“, potpuno jasno i izričito određuje da se uplata odnosi na račun pravnog lica, a ne privatni račun drugotuženog.

U spornom periodu od maja 2015. godine pa do 21.07.2015. godine, kada je na račun drugotuženog uplaćena posljednja rata (povrat novca od d.o.o. „Oki“ je tekao u ratama), bio je na snazi Zakon o unutarnjem platnom prometu po kome su u članu 2. izričito navedeno da se“ pod platnim prometom u smislu ovog zakona podrazumijevaju se plaćanja između sudionika u

platnom prometu preko računa koji se vode kod ovlaštenih organizacija“. Odredbom člana 15. istog zakona, određeno je da su sudionici u platnom prometu vlasnici računa.

Dakle, poslovni subjekti su, prema navedenim zakonskim odredbama, bili dužni da novčana sredstva vode na računima i da sva plaćanja obavljaju preko tih računa, pa drugotuženi, u to vrijeme, zakonski zastupnik tužitelja, nije imao uporišta u zakonu da od prvotužene zatraži uplatu novčanih sredstava na vlastiti račun, a niti je prvotužena mogla da prihvati takav nalog i izvrši uplatu na njegov račun.

Sve i pod pretpostavkom da prvotužena, i pored činjenice da je sačinila ispravu o raskidu ugovora, nije bila upoznata sa finansijskim stanjem tužitelja (blokiranom računima i potraživanjem poreza), učinila je propust u profesionalnom obavljanju svoje notarske dužnosti jer je trebala znati da drugotuženi, kada zahtjeva uplatu na svoj lični račun, postupuje protivno odredbi člana 23. Zakona o privrednim društvima u vezi sa članom 15. Zakona o unutrašnjem platnom prometu.

Odredbom člana 80. Zakona o notarima propisano je da u okviru postupka notarske obrade isprave notar mora provjeriti da li su stranke ovlaštene za poduzimanje i zaključivanje pravnog posla. Prvotužena je u smislu navedene odredbe morala ispitati pravu volju drugotuženog i u konkretnom slučaju provjeriti zakonitost razloga iz kojih je drugotuženi dao nalog da sredstva koja se vraćaju tužitelju, isplate na njegov lični račun. Prvotužena je trebala drugotuženom objasniti razloge zbog kojih nije u mogućnosti postupiti po takvom nalogu, odnosno poučiti ga o pravnom dometu i posljedicama takvog pravnog posla, na koji način bi sebe, a i drugotuženog osigurala od odgovornosti za nastalu štetu tužitelju.

Naime, prvotužena je kao profesionalno lice – notar dužna poznavati zakonske propise, pa je u konkretnom slučaju trebala i morala znati da je njena dužnost da provjeri zakonitost zahtjeva drugotuženog (ne ispravnost računa), te u konkretnom slučaju odbiti zahtjev drugotuženog za uplatu novčanih sredstava na njegov račun i na drugi način razriješiti status predmetnog novca i način njegovog vraćanja sa svog povjereničkog računa.

U konkretnom slučaju, prvotužena je imala mogućnost postupanja u smislu odredaba članova 112., 113. i 114. Zakona o notarima (koje se odredbe odnose na čuvanje, predaju i vraćanje gotovog novca i vrijednosnih papira) u vezi sa odredbama člana 40. i 41. Pravilnika o radu notara.

Osim toga, neovisno od činjenice postojanja blokiranih računa tužitelja, ova tužena je mogla provjeriti postojanje jednog od posebnih računa tužitelja kod banaka, koji su, prema tada važećem Zakonu o finansijskom poslovanju i Instrukcijama o načinu plaćanja na i sa blokiranih računa, postojali kao zbirni transakcijski računi za obavljanje platnih transakcija blokiranih računa.

Međutim, prvotužena nije tako postupila, nego je novac uplatila na lični račun drugotuženog, na koji način je povrijedila službenu dužnost notara iz člana 120. st.1., tč. 1. i 2. Zakona o notarima kojim je propisano „ako se pri sastavljanju notarskih isprava i poduzimanja drugih službenih radnji ne pridržava odredaba ovog zakona.“

Kod činjenice da je prvotužena znala odnosno trebala znati da nije u obavezi postupiti po nezakonitom nalogu drugotuženog, iz izloženih razloga, ovaj sud je odgovornost prvotužene za

nastalu štetu tužitelju zasnovao na naprijed navedenim odredbama Zakona o notarima u vezi sa odredbama člana 154. stav 1., 158. u vezi sa članom 414. Zakona o obligacionim odnosima.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 654153 23 Rev od 30.11.2023. godine)

53. Član 88. stav 3., 89. i 91. stav 1. u vezi sa članom 103. Zakona o obligacionim odnosima

NEPOSTOJEĆI UGOVORI SU TAKVI UGOVORI ZA KOJE UOPŠTE NISU BILE ISPUNJENE PROCESNE PRETPOSTAVKE ZA NJIHOV NASTANAK (PO PITANJU POSLOVNE SPOSOBNOSTI UGOVARAČA, SAGLASNOSTI NJIHOVIH VOLJA, DOPUSTIVOSTI I MOGUĆNOSTI ČINIDBE), DOK SU ZA NIŠTAV UGOVOR TE PRETPOSTAVKE ISPUNJENE, ALI JE OPSTANAK TAKVOG UGOVORA ZABRANJEN PRISILNIM PROPISIMA ILI MORALU ODREĐENOG DRUŠTVA. KOD NEPOSTOJEĆIH UGOVORA, UGOVOR UOPŠTE NE POSTOJI, DOK NIŠTAV UGOVOR POSTOJI STVARNO, ALI NE I PRAVNO, PA STOGA I NE PROIZVODI PRAVNO DEJSTVO.

Iz obrazloženja:

„Nižestepeni sudovi su u obrazloženju svojih odluka cijenili kao nesporne činjenice da tužena nije potpisala punomoć od 28.09.2020. godine na temelju koje je sačinjena izjava od 19.10.2020. godine o sporazumnom raskidu ugovora o kupoprodaji nekretnina od 05.11.2015. godine, te da je to u ime tužene učinio neko drugi i pravilno zaključili da predmetna punomoć ne obavezuje neovlašteno zastupanu tuženu i da je sporna izjava koja je na temelju takve punomoći data bez pravnog dejstva u odnosu na tuženu i tužitelja.

Međutim, po ocjeni ovog suda osnovano tužitelj u reviziji ukazuje na pogrešan pravni zaključak drugostepenog suda da se ne može tražiti utvrđenje ništavosti punomoći od 28.09.2020. godine i izjave od 19.10.2020. godine koja je data osnovom te punomoći.

U konkretnom slučaju relevantne su materijalno pravne odredbe o pravnom poslu zastupanja i u sudskoj praksi, a pretežno ni u zakonodavstvu, ne postoji jasna razlika između ništavih i nepostojećih pravnih poslova - ugovora, posebno što su pravne posljedice u oba slučaja iste, jer i jedna i druga kategorija pravnih poslova ne proizvodi pravno dejstvo. Ništavi pravni poslovi se u teoriji i praksi često nazivaju apsolutno ništavim, imaju takve nedostatke koje čine povredu javnog poretka, pa zakon propisuje oštre pravne posljedice prema kojim takvi poslovi nemaju pravnog dejstva. Takve ugovore treba razlikovati od poboynih ugovora (rušljivih) koji su valjani od trenutka zaključenja tog ugovora, ali se zbog nedostataka, koji su blaže prirode, mogu poništiti. Treća gradacija nevaljanih ugovora su tkz. nepostojeći ugovori.

To su takvi ugovori za koje uopšte nisu bile ispunjene procesne pretpostavke za njihov nastanak (po pitanju poslovne sposobnosti ugovarača, saglasnosti njihovih volja, dopustivosti i mogućnosti činidbe), dok su za ništav ugovor te pretpostavke ispunjene, ali je opstanak takvog ugovora zabranjen prisilnim propisima ili moralu određenog društva. Kod nepostojećih ugovora, ugovor uopšte ne postoji, dok ništav ugovor postoji stvarno, ali ne i pravno, pa stoga i ne proizvodi pravno dejstvo.

U konkretnom slučaju predmetna punomoć postoji ali ne proizvodi pravno dejstvo, jer je data bez potrebnog ovlaštenja, i time suprotna odredbi člana 89. i 91. stav 1. ZOO, pa zbog

nevaljanosti punomoći i izjava o sporazumnom raskidu ugovora smatra se da nije ni data jer je tužena nije odobrila (član 88. stav. 3. ZOO u vezi sa članom 85. stav. 1. ovog zakona), na koji način je postupljeno suprotno navedenim zakonskim odredbama koje su prisilne (kogentne) prirode, to bi slijedom navedenog punomoć i izjava o raskidu ugovora bili zaključeni protivno tim propisima i prema tome ništavi u smislu člana 103. ZOO.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 43 0 P 203207 23 Rev od 05.12.2023. godine)

54. Član 103. Zakona o obligacionim odnosima, Paragraf 948 OGZ

GRUBA NEZAHVALNOST POKLONOPRIMCA RAZLOG JE ZA RASKID (OPOZIV) UGOVORA O POKLONU, A NE RAZLOG NJEGOVE NIŠTAVOSTI.

Iz obrazloženja:

„Ugovor o poklonu je dobročini ugovor kod koga osnov obavezivanja na strani poklonodavca čine njegove pobude iz kojih čini poklonoprimcu korist na teret svoje imovine, bez ikakve naknade. Pobude da se učini poklon ulaze u samu osnovu ugovora o poklonu, pa kad pobuda otpadne, onda otpada i sam osnov ugovora, što vodi ništavosti ugovora.

Imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, pravilno je drugostepeni sud zaključio da predmetni ugovori o poklonu imaju pravni osnov, da isti nije otpao niti je nedopušten (član 51. i 52. ZOO). Prema paragrafu 948. OGZ, darovanje se može poreći, ako je obdarenik krivac kakve grube neharnosti prema svom dobročincu. U primjeni navedenog pravila sudska praksa je riječi „darovanje se može poreći“ protumačila kao pravo na raskid (opoziv) ugovora o poklonu, a ne kao pravo na utvrđenje ništavosti ugovora. Dakle, eventualna gruba nezahvalnost poklonoprimca (čije postojanje u ovoj pravnoj stvari nije niti utvrđeno) nije razlog ništavosti, već može biti samo razlog za raskid ugovora o poklonu. Stoga je već sa tog stanovišta neosnovan tužbeni zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora o poklonu zbog grube nezahvalnosti poklonoprimca.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 68 2 P 018588 22 Rev od 26.01.2023. godine)

55. Član 103., 104. stav 1. i 110. Zakona o obligacionim odnosima

ZASTARA ZAHTJEVA ZA RESTITUCIJU DATOG U ISPUNJENJU NIŠTAVOG UGOVORA POČINJE TEĆI OD DANA PRAVOMOĆNOSTI SUDSKE ODLUKE KOJOM JE UTVRĐENA NIŠTAVOST UGOVORA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 674822 23 Rev od 31.10.2023. godine)

56. Član 108. Zakona o obligacionim odnosima

ODGOVORNOST ZA NAKNADU ŠTETE NASTALE ZBOG ZAKLJUČENJA NIŠTAVOG UGOVORA PROSUĐUJE SE PO ODREDBI ČLANA 108. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA, KAO POSEBNOM PRAVNOM PRAVILU KOJE ISKLJUČUJE OPĆA PRAVILA O ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 167211 22 Rev od 21.02.2023. godine)

57. Član 124. i 125. Zakona o obligacionim odnosima

Član 26. do 31. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

SVAKA IZMJENA U VEZI USLOVA KORPORATIVNE GARANCIJE PODRAZUMJEVA SAGLASNOST ZAKUPCA KAO UGOVORNE STRANE, PA U SITUACIJI KADA TA SAGLASNOST NIJE POSTIGNUTA NE POSTOJI NI OBAVEZE ZAKUPCA ZA IZDAVANJE NOVE KORPORATIVNE GARANCIJE OD STRANE TREĆE OSOBE, ZBOG ČEGA ZAKUPAC NIJE ODGOVORAN ZA RASKID UGOVORA O ZAKUPU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 Ps 055091 22 Rev od 14.02.2023. godine)

58. Član 127. Zakona o obligacionim odnosima

UTVRĐENA ČINJENICA DA TUŽENI DUŽE OD GODINU DANA NIJE PLATIO TUŽITELJU NITI JEDNU RATU KREDITA, KAO ŠTO TO NIJE UČINIO NI NAKON PODNOŠENJA TUŽBE PA DO ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE PRED PRVOSTEPENIM SUDOM, PRI ČEMU SE U POSTUPKU BRANIO OČIGLEDNO NEOSNOVANIM PRIGOVOROM ZASTARJELOSTI ZAHTJEVA, UKAZUJE NA DRŽANJE TUŽENOG IZ KOGA PROIZLAZI DA ON SVOJU OBAVEZU NEĆE IZVRŠITI NI U NAKNADNOM ROKU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 23 0 P 047974 23 Rev od 23.05.2023)

59. Član 132. i član 10. Zakona o obligacionim odnosima

ZAKONSKE ODREDBE O RASKIDU UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA SU DISPOZITIVNE PRIRODE, PA STRANKE U UGOVORU MOGU UGOVORITI POSLJEDICE RASKIDA UGOVORA NA DRUGAČIJI NAČIN OD ONOG KOJI JE UREĐEN ODREDBAMA ZAKONA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 509156 22 Rev od 26.01.2023. godine)

60. Član 140. i 103. Zakona o obligacionim odnosima

MOGUĆNOST NEGATIVNOG ISHODA UPRAVNOG SPORA PO NALOGODAVCA, SAMA PO SEBI, NE PREDSTAVLJA STANJE NUŽDE KOJE IMA U VIDU ODREDBA ČLANA 141. STAV 1. ZOO I ZBOG KOJE BI UGOVOR ZAKLJUČEN SA NALOGOPRIMCEM, USLIJED UGOVORENE EVENTUALNO NESRAZMJERNO VISOKE NAKNADE, BIO NIŠTAV.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 463997 23 Rev od 12.06.2023. godine)

61. Član 141. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U OKOLNOSTIMA KADA NIJE DONESEN POSEBAN ZAKON KOJIM SE ODREĐUJE VISINA GORNJE GRANICE ZA KOJU SE MOŽE TRAŽITI ZALOGA POKRETNE STVARI U SVRHU OBEZBJEĐENJA KREDITA I TADA TREBA U SVAKOM POJEDINOM UGOVORU OCIJENITI IMA LI ELEMENATA ZELENAŠKOG UGOVORA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 51 0 Ps 139665 22 Rev od 07.03.2023. godine)

62. Član 148. stav 1. i član 73. Zakona o obligacionim odnosima Član 58. stav 2. Zakona o stvarnim pravima

NEDOSTATAK ZAKONOM PROPISANE FORME UGOVORA O POKLONU NEKRETNINA NE MOŽE SE SANIRATI PREDAJOM U POSJED NEKRETNINE.

Iz obrazloženja:

„Samo punovažan ugovor po važećem materijalnom pravu stvara ugovorena prava i obaveze (član 148. stav 1. ZOO.). Naprijed navedeni svjedoci izjašnjavali su se i na okolnost učinjenog poklona od strane Š.H. tuženoj kao kćerki (revizija tvrdi da se radi o k.č. 120/3 iako nije izvršena identifikacija parcele kao eventualnog predmeta ugovora o poklonu). Tužena nije na pripremnom ročištu predložila niti na glavnoj raspravi izvela dokaz o postojanju pismenog ugovora o poklonu nekretnine koji je zaključen u zakonom propisanoj formi u toku trajanja bračne zajednice, pa se ne može putem svjedoka dokazivati postojanje takvog ugovora. Čak i da se prihvati, u najpovoljnijoj interpretaciji za tuženu, da je učinjen usmeni ugovor o poklonu koji je izvršen, ni takav ugovor ne proizvodi pravno dejstvo zbog nedostatka zakonom propisane pismene forme koja je uslov punovažnosti takvog ugovora (član 73. ZOO). Osim toga, od podnošenja tužbe (14.01.2019. godine) pa do zaključenja glavne rasprave kod prvostepenog suda (29.07.2021. godine) nije istekao zakonski rok od 20 godina zbog čega tužena nije stekla pravo vlasništva ni osnovom vanredne dosjelošti (član 58. stav 2. Zakona o stvarnim pravima), niti je istakla prigovor sticanja prava vlasništva dosjelošću za raniji period da bi o tome mogao odlučivati prvostepeni sud, čime bi se jedino mogao sanirati ništav ugovor o poklonu sticanjem prava vlasništva na osnovu zakona.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 39 0 P 054356 22 Rev od 11.01.2023. godine)

63. Član 148. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

UGOVOR STVARA PRAVA I OBAVEZE ZA ONE KOJI SU GA ZAKLJUČILI, PA OKOLNOST ŠTO JE TUŽITELJICA DALA SAGLASNOST SVOM SUPRUGU DA MOŽE SAM RASPOLAGATI CIJELOM NEKRETNINOM, KOJA SAGLASNOST JE KONSTATOVANA I U SAMOM UGOVORU O POKLONU ZAKLJUČENOM IZMEĐU SUPRUGA TUŽITELJICE I NJEGOVOG SINA, NE DAJE TUŽITELJICI POLOŽAJ UGOVORNE STRANE, JER DATA SAGLASNOST ČINI SAMO FORMALNI DIO ZAKLJUČENOG UGOVORA O POKLONU – DOKAZ DA JE SUPRUG TUŽITELJICE UZ NJENU SAGLASNOST, ODOBRENJE I ZNANJE UGOVOROM O POKLONU RASPOLAGAO CJELOKUPNOM NEKRETNINOM.

Iz obrazloženja:

„Sporno je među parničnim strankama da li je tužiteljica aktivno legitimisana za podnošenje tužbe za raskid ugovora o poklonu broj OPU-IP: 381/2010 od 21.06.2010. godine, budući da u istom nije ugovorna strana, jer tužiteljica smatra da ima aktivnu legitimaciju, obzirom da je u zaključenom ugovoru o poklonu navedena kao saglasna strana, pa da nije bilo osnova za odbijanje njenog prvog tužbenog zahtjeva.

Međutim takav stav tužiteljice nije pravilan niti na zakonu zasnovan, zbog čega se ne mogu prihvatiti navodi revizije o pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

Naime, predmetni stan poklonodavac je stekao za vrijeme trajanja bračne zajednice osnovom ugovora o doživotnom izdržavanju zaključenim sa tetkom, na kojem je u zemljišnim knjigama bio upisan kao vlasnik stana sa 1/1, a kako je isti stečen za vrijeme trajanja bračne zajednice i činio bračnu stečevinu, to je poklonodavac kao suprug tužiteljice usmeno sa istom dogovorio da mu ona da saglasnost da sa predmetnim stanom može sam raspolagati i pokloniti ga svom sinu, koji sporazum je kasnije pretočen u pismenu formu davanjem saglasnosti od tužiteljice suprugu, što je konstatovano i u samom ugovoru o poklonu zaključenog između supruga tužiteljice i njegovog sina, pa data saglasnost suprugu u samom ugovoru o poklonu i ta konstatacija, suprotno stavu tužiteljice ne daje joj svojstvo niti položaj ugovorne strane u samom ugovoru.

Kada prednje prigovore ističe, tužiteljica gubi iz vida da je ona dala saglasnost svom suprugu da može pokloniti cijeli stan, pa je to ugovorni odnos između nje i supruga, a ne nje i tuženog, koji joj ne daje za pravo da sada tražiti raskid ugovora o poklonu zaključenog između drugih ugovornih strana, u kojem tužiteljica nije navedena kao poklonodavac, niti kao ugovorna strana. Saglasno tome tužiteljica je samo bila ovlaštena tražiti opoziv saglasnosti date suprugu, odnosno njeno poništenje zbog mana volje ako ih je bilo, jer ugovor stvara prava i obaveze za one koji su ga zaključili, pa sama okolnost što je tužiteljica, dala saglasnost svom suprugu da može sam raspolagati cijelom nekretninom, koja saglasnost je konstatovana i u samom ugovoru o poklonu zaključenog između supruga tužiteljice i njegovog sina, ne daje tužiteljici položaj ugovorne strane, jer data saglasnost čini samo formalni dio zaključenog ugovora o poklonu - dokaz da je suprug tužiteljice uz njenu saglasnosti, odobrenje i znanje ugovorom o poklonu raspolagao cjelokupnom nekretninom. Međutim, navedeno potvrđuje, da je tužiteljica htjela da u ugovoru o poklonu bude ugovorna strana, tada ne bi saglasnost davala suprugu, nego bi svoj dio nekretnine ugovorom o poklonu sama poklonila tuženom, kada bi i imala status ugovorne strane-poklonodavca.

Kako u postupku nije bilo sporno da umrli S.M. za života nije tražio raskid ugovora o poklonu, to smrću poklonodavca prestala je i mogućnost da se traži njegov raskid, pa samim tim ne

postoji zakonska mogućnost da raskid traže zakonski nasljednici poklonodavca, kada to sam poklonodavac za života nije tražio. Samo za slučaj da je poklonodavac za života pokrenuo postupak raskida ugovora o poklonu, zakonski nasljednici (što je tužiteljica kao supruga poklonodavca) bi poslije njegove smrti imali mogućnost da nastavi taj postupak (Pravni stav ovog suda objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda F BiH, broj: 2/2007, strana 27).“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 569275 22 Rev od 24.01.2023. godine)

64. Član 148. stav 3. i član 149. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

UGOVARAČ (STIPULANT) KOJI JE UGOVORIO U SVOJE IME POTRAŽIVANJE U KORIST TREĆEG (KORISNIKA) IMA PRAVO ZAHITIJEVATI OD DUŽNIKA (PROMITENT) ISPUNJENJE OBAVEZE PREMA TREĆEM KAKO JE UGOVORENO, ALI NIJE OVLAŠTEN ZAHITIJEVATI DA DUŽNIK ISPUNI OBAVEZU LIČNO NJEMU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 661908 23 Rev od 21.12.2023. godine)

65. Član 163. Zakona o obligacionim odnosima

OKOLNOST DA JE TUŽITELJ OD TREĆEG LICA KUPIO NEKRETNINU NA KOJOJ JE TUŽENA RANIJE SAGRADILA ELEKTROENERGETSKI OBJEKT, SAMA PO SEBI, NE ZNAČI DA JE TUŽITELJ ZAKLJUČENJEM UGOVORA, U SKLADU SA ZATEČENIM STANJEM KUPljENE NEKRETNINE, PRISTAO NA TAKVO OGRANIČENJE SVOGA PRAVA VLASNIŠTVA I DA NEMA PRAVO DA OSNOVANO POTRAŽUJE NAKNADU S NASLOVA IZVRŠENE FAKTIČKE EKSPROPRIJACIJE NJEGOVE NEKRETNINE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 Ps 081913 22 Rev od 23.02.2023. godine)

66. Član 173., 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

KOD ČINJENICE DA JE SKUP VOZILA BIO TEHNIČKI ISPRAVAN U VRIJEME NASTANKA ŠTETNOG DOGAĐAJA, OKOLNOST DA JE PRETHODNI KVAR NA SKUPU VOZILA OTKLONILA OSOBA KOJA ZA TO EVENTUALNO NE POSJEDUJE ADEKVATNO OBRAZOVANJE, SAMA PO SEBI, NE DOVODI NI DO DJELIMIČNE ODGOVORNOSTI TUŽENOG ZA ŠTETU BUDUĆI DA JE KVAR USPJEŠNO OTKLONJEN.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 127 0 Rs 075190 23 Rev od 23.03.2023. godine)

67. Član 177. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

KAO PRAVNO RELEVANTNI UZROK ŠTETE UZIMA SE SAMO ONAJ DOGAĐAJ ČIJEM REDOVNOM UČINKU ODGOVARA KONKRETNA ŠTETA, BEZ DJELOVANJA POSEBNIH I NEOČEKIVANIH OKOLNOSTI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 650570 23 Rev od 07.03.2023. godine)

68. Član 195. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

INVALIDSKI DODATAK JE PO SVOJOJ SVRSI I PRAVNOJ PRIRODI SVOJEVRSNA NAKNADA ZA OŠTEĆENJE ORGANIZMA KOJE IMA ZA POSLJEDICU SMANJENU ŽIVOTNU AKTIVNOST, PA ZBOG TOGA ŠTO SE TOM INVALIDNINOM UKLANJAJU ISTE ŠTETNE POSLJEDICE KAO I PRAVIČNOM NOVČANOM NAKNADOM ZA DUŠEVNE BOLOVE ZBOG UMANJENE ŽIVOTNE AKTIVNOSTI, LIČNA INVALIDNINA SE URAČUNAVA U NOVČANU NAKNADU ZA DUŠEVNE BOLOVE ZBOG UMANJENJA ŽIVOTNE AKTIVNOSTI, A NE U NAKNADU MATERIJALNE ŠTETE.

Iz obrazloženja:

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 211172 22 Rev 2 od 07.03.2023. godine)

69. Član 195. stav 1. u vezi sa članom 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

ZA ŠTETU, KOJA SE SASTOJI U IZGUBLJENOJ ZARADI ZBOG PRIVREMENE NESPOSOBNOSTI ZA RAD ZA VRIJEME LIJEČENJA, OŠTEĆENI SAZNAJE PRESTANKOM PRIVREMENE NESPOSOBNOSTI ZA RAD JER TADA SAZNAJE ZA NJEN OBIM I POSLJEDICE ŠTETNE RADNJE, OD KADA TEČE ROK ZASTARIJEVANJA POTRAŽIVANJA NAKNADE ZA TAJ OBLIK ŠTETE.

Iz obrazloženja:

„Rokovi zastare za pojedine vidove potraživanja naknade štete su različiti. Tužitelj je specificirao pravni osnov za materijalnu štetu u vidu izgubljene zarade zbog privremene nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja. Tužitelj je, prema tome, za ovu štetu, koja se sastoji u izgubljenoj zaradi, saznao kada mu je prestala privremena nesposobnost za rad i tada počinje teći rok zastarijevanja potraživanja naknade za taj oblik štete. Kako je prema činjeničnim utvrđenjima privremena nesposobnost za rad kod tužitelja trajala do septembra 2011. godine, tužba podnesena 6.9.2011. godine, te preinačena 8.5.2014. godine, to nije potekao rok zastare iz odredbe člana 376. stav 1. ZOO.

Neosnovano se u reviziji početak toka zastarijevanja veže za dan nastanka štetnog događaja i saznanja za štetnika, kao i dan donošenja krivične presude jer je riječ o šteti koja je još tad neizvjesna, ne zna se za njen obim, niti posljedice štetne radnje, a za koje saznaje tužitelj prestankom privremene nesposobnosti za rad.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 211172 22 Rev 2 od 07.03.2023. godine)

70. Član 206. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

LICA KOJA ODGOVARAJU ZA ŠTETU PO ISTIM ILI RAZLIČITIM OSNOVIMA ODGOVORNOSTI, A PROUZROKOVALI SU JE RADEĆI NEZAVISNO JEDAN OD DRUGOG, MOGU BITI OBAVEZANI DA ŠTETU SOLIDARNO NAKNADE AKO SE NJIHOV UDIO U PROUZROKOVANOJ ŠTETI NE MOŽE UTVRDITI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 32 0 P 324461 22 Rev od 20.10.2023. godine)

71. Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

RADNIK KOJEM SU ISPLAĆENE PLAĆE ZA OBAVLJENI RAD I DRUGA PRIMANJA IZ RADNOG ODNOSA ZA VRIJEME VAŽENJA SUDSKE PRIVREMEN MJERE KOJIMA JE VRAĆEN NA RAD DO OKONČANJA RADNOG SPORA, NIJE DUŽAN VRATITI POSLODAVCU PRIMLJENO NI U SLUČAJU KADA NJEGOV TUŽBENI ZAHTJEV BUDE ODBIJEN KAO NEOSNOVAN, JER SE NE RADI O STEČENOM BEZ OSNOVA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 471466 23 Rev od 23.05.2023. godine)

72. Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

ODREDBA ČLANA 216 ZOO ODNOSI SAMO NA GLAVNI ZAHTJEV, A NE NA SPOREDNA POTRAŽIVANJA, PA NEMA ZADRŽAVANJA ISPLAĆENE OBRAČUNATE ZAKONSKE ZATEZNE KAMATE I TROŠKOVA POSTUPKA, JER JE ODBIJANJEM TUŽBENOG ZAHTJEVA U POSTUPKU PO REVIZIJI, OTPAO OSNOV NA KOJEM JE IZVRŠENA ISPLATA TIH POTRAŽIVNJA, PA JE TUŽENI DUŽAN VRATITI ISPLAĆENE KAMATE I TROŠKOVE POSTUPKA KOJE JE NAPLATIO OD TUŽITELJA KAO STEČENO BEZ OSNOVA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 195698 23 Rev od 03.10.2023. godine)

73. Član 274. Zakona o obligacionim odnosima

KADA SE OBAVEZA SASTOJI OD DVIJE ILI VIŠE RADNJI, UGOVORNA KAZNA SE RAČUNA POSEBNO ZA SVAKU OD TIH RADNJI PREMA NJENOJ VRIJEDNOSTI, PREMA TRAJANJU I OBIMU ZADOCNJENJA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 771675 23 Rev od 31.08.2023. godine)

74. Član 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

ODLUKA KRIVIČNOG SUDA KOJOM JE OPTUŽBA ODBIJENA I OŠTEĆENI UPUĆEN DA SVOJ IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEJEV OSTVARUJE U PARNICI, DAJE PRAVO OŠTEĆENOM DA U ROKU OD TRI MJESECA OD DANA PRAVOSNAŽNOSTI KRIVIČNE PRESUDE PODNESE TUŽBU ZA NAKNADU ŠTETE, S TIM DA DO ZASTARJELOSTI TOG POTRAŽIVANJA NIJE DOŠLO POD USLOVOM DA JE IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEJEV BIO POSTAVLJEN U KRIVIČNOM POSTUPKU NA JASAN I ODREĐEN NAČIN TOKOM TROGODIŠNJEG ZASTARNOG ROKA.

Iz obrazloženja:

„Nadalje, sama činjenica što je krivični sud u odbijajućoj presudi uputio tužitelja da svoj zahtjev ostvaruje u parnici, ne dovodi do prekida zastare potraživanja naknade štete, kako pravilno zaključuje drugostepeni sud. Ta odluka daje pravo oštećenom-tužitelju da u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti odluke kojom je optužba odbijena prema tuženom, podnese tužbu za naknadu štete, te da se smatra da nije došlo do zastare potraživanja naknade štete, ali jedino pod uslovom da je imovinskopravni zahtjev bio postavljen u krivičnom postupku na jasan i određen način tokom trogodišnjeg zastarnog roka, što se nije ostvarilo u konkretnom predmetu jer je tužitelj u krivičnom postupku izjavio da postavlja imovinskopravni zahtjev (neodređen) na glavnom pretresu 3.2.2015. godine, a za puni obim štete je saznao najkasnije krajem 2010. godine, dok je tužbu podnio 4.11.2016. godine.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 127 0 P 065631 23 Rev od 12.09.2023. godine)

75. Član 444. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

TUŽITELJ KAO USTUPITELJ NEMA AKTIVNU LEGITIMACIJU DA POTRAŽUJE USTUPLJENO POTRAŽIVANJE, JER JE TO NJEGOVO PRAVO PRESTALO ZAKLJUČENJEM UGOVORA O CESIJI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 370164 23 Rev od 09.05.2023. godine)

76. Član 612. Zakona o obligacionim odnosima

SAMO U SLUČAJU KADA JE POTRAŽIVANJE POSLENIKA (IZVOĐAČA RADOVA) OD STRANE NARUČIOCA (INVESTITORA) PRIZNATO I DOSPJELO, A OVAJ NE ISPLATI SVOJE PODIZVOĐAČE (SARADNIKE), SARADNICIMA PRIPADA PRAVO DA SE ZA ISPLATU TRAŽENIH IZNOSA NEPOSREDNO OBRATE INVESTITORU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 196715 23 Rev od 13.07.2023. godine)

77. Član 749. Zakona o obligacionim odnosima

Član 20. stav 1. tačka 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

SPORAZUM KOJIM JE TUŽITELJ PREUZE OBAVEZE DA ZA POTREBE POSTUPKA POVRATA ULAZNOG PDV-A PRUŽI TUŽENOM USLUGE KVALIFIKOVANOG I STRUČNOG SAVJETOVANJA U VEZI SA POREZNIH UPRAVNIM POSTUPKOM (SARADNJA SA POREZNIH ZASTUPNIKOM TUŽENOG, ODRŽAVANJE SAVJETODAVNIH SASTANAKA, IZRADA ŽALBI U UPRAVNOM POSTUPKU) PO SVOJOJ PRAVNOJ PRIRODI PREDSTAVLJA UGOVOR O NALOGU.

KAO MJERODAVNO PRAVO ZA UGOVOR O NALOGU (PUNOMOĆSTVU) PRIMJENJUJE SE PRAVO MJESTA GDJE SE U VRIJEME PRIJEMA PONUDE NALAZILO PREBIVALIŠTE ODNOSNO SJEDIŠTE PUNOMOĆNIKA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 463997 23 Rev od 12.06.2023. godine)

78. Član 925. Zakona o obligacionim odnosima

AKO JE UGOVOROM O OSIGURANJU IMOVINE ODREĐENO DA SE NAKNADA IZ OSIGURANJA OBRAČUNAVA PREMA VRIJEDNOSTI OSIGURANE STVARI KOJA JE UTVRĐENA SPORAZUMOM UGOVORNIH STRANA, ISTA SE NEĆE OBRAČUNAVATI PREMA TOJ VRIJEDNOSTI SAMO AKO SUD UTVRDI DA JE STVARNA VRIJEDNOST STVARI ZNATNO MANJA OD UGOVORENE.

TERET DOKAZIVANJA ČINJENICE DA JE UGOVORENA VRIJEDNOST OSIGURANE STVARI ZNATNO VEĆA OD NJENE VRIJEDNOSTI I DA ZA TU RAZLIKU NE POSTOJI OPRAVDAN RAZLOG, JE UVIJEK NA OSIGURAVATELJU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 64 0 Ps 032647 23 Rev od 06.06.2023. godine)

79. Član 948. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

DOPUŠTENA JE KUMULACIJA NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE I OSIGURANE SVOTE ZBOG POVREDE NA RADU, KADA UGOVOROM O KOLEKTIVNOM KOMBINOVANOM OSIGURANJU RADNIKA NIJE UGOVORENO OSIGURANJE OD NESRETNOG SLUČAJA KAO OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI, PA SE PRIMLJENA OSIGURANA SUMA NE ODBIJA TUŽITELJU OD UTVRĐENOG IZNOSA NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 42 0 Rs 057316 23 Rev od 05.12.2023. godine)

80. Član 954. stav 3. i 959. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

UGOVARATELJ OSIGURANJA MOŽE DA VRŠI PRAVO OTKUPA SVE DOK MOŽE DA OPOZOVE ODREDBU O ODREĐIVANJU KORISNIKA. POSLIJE IZJAVE KORISNIKA DA PRIMA KORIST IZ UGOVORA PRAVO OTKUPA PRELAZI NA KORISNIKA.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbi člana 954. stav (3) Zakona o obligacionim odnosima pravo otkupa je strogo lično pravo ugovarača osiguranja. Druga zainteresirana lica na naknadu iz osiguranja nemaju ovo pravo. Zakon izričito navodi povjerioce ugovarača osiguranja i korisnike osiguranja, kao lica koja nemaju pravo da zahtijevaju otkup. Izuzetno, otkupna vrijednost će biti isplaćena korisniku na njegov zahtjev, ako je određivanje korisnika neopozivo.

Razlog za isključenje povjerilaca iz prava da zahtijevaju otkup je u tome što su oni lica koja ne pripadaju ugovornim stranama, pa stoga ne mogu da mijenjaju uslove ugovora, jer to pravo pripada samo ugovaračima. Ugovarač osiguranja može da vrši pravo otkupa sve dok (i samo dok) može da opozove odredbu o određivanju korisnika. Poslije toga, tj. poslije izjave korisnika da prima korist iz ugovora, kada određivanje korisnika postaje neopozivo (član 959. stav (2) Zakona o obligacionim odnosima), pravo otkupa prelazi na korisnika.

Ugovaratelj osiguranja je postupio suprotno odredbi člana 959. stav (2) Zakona o obligacionim odnosima (koji propisuje da ugovaratelj osiguranja može opozvati odredbu o koristi sve dok korisnik ne izjavi na ma koji način da je prima, kada ona postaje neopoziva) kada je nakon izjave tužitelja o prihvatanju koristi iz ugovora o osiguranja zaključio Aneks 1 ugovora o osiguranju 13.03.2014. godine, kojim je izmijenjen korisnik osiguranja u izdatoj pojedinačnoj polici osiguranja i utvrđen novi korisnik osiguranja, ugovaratelj, zbog čega je ta odredba Aneksa Ugovora u konkretnom slučaju, u odnosu na tužitelja ništava i ne može proizvoditi pravno dejstvo. U skladu s tim u odnosu na tužitelja pravno dejstvo ne proizvode ni odredbe Sporazuma od 11.04.2014. godine, prema kojima tužitelju, kao osiguraniku iz popisa pripada otkup u iznosu samo od 1.454,18 KM. I po ocjeni ovog suda tužitelju pripada pravo na otkup police osiguranja u iznosu otkupne vrijednosti police osiguranja od 43.315,81 KM, umanjen za primljeni iznos od 1.454,18 KM, kako je naznačeno u popisu osiguranika od broja 774. do 780. i kako je utvrdio vještak finansijske struke.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 501325 22 Rev od 09.03.2023. godine)

81. Član 1175. do člana 1216. OOGZ

KOD PODJELE ORTAČKIH UDJELA NE MOŽE SE TRAZITI VRAĆANJE ULOŽENOG NOVCA U ORTAKLUK, NEGO SAMO PODJELA ORTAČKE IMOVINE (DIOBA), KOJU ČINI IMOVINA KOJA OSTANE KADA SE OD CJELOKUPNE AKTIVE ODBIJE PASIVA ORTAKLUKA, PA TA RAZLIKA KOJA OSTANE NAKON OVOG ODUZIMANJA, ČINILA BI ORTAČKU IMOVINU KOJA BI SE DIJELILA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 493875 23 Rev od 06.04.2023. godine)

82. Član 16. stav 1. tačka 2. i stav 4. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti

KOD REGRESNOG ZAHTJEVA ZAŠTITNOG FONDA F BIH ZA NAKNADU ISPLAĆENE ŠTETE NASTALE UPOTREBE NEOSIGURANOG VOZILA NE MOGU SE PRIMIJENITI UVJETI ZA OSIGURANJE OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 20 0 P 059519 22 Rev od 17.01.2023. godine)

83. Član 70. stav 3. Zakona o eksproprijaciji

PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA PLAĆANJE NAKNADE U SLUČAJU FAKTIČKE EKSPROPRIJACIJE NIJE OGRANIČENO JEDNOGODIŠNJIM PREKLUZIVNIM ROKOM IZ ČLANA 70. STAV 3. ZAKONA O EKSPROPRIJACIJI.

Iz obrazloženja:

„Pravilno je prvostepeni sud zaključio da se u konkretnom slučaju radi o faktičkoj eksproprijaciji (faktičkom deposjediranju), jer djelimično ili potpuno oduzimanje prava vlasništva tužitelja na predmetnoj nekretnini nije zasnovano na postupku eksproprijacije sprovedenom u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji i da stoga ne može opravdati javni interes (ne postoji odluka o oduzimanju predmetne nekretnine odnosno o utvrđivanju javnog interesa niti rješenje o eksproprijaciji iste).

Osnov zahtjeva u slučaju faktičke eksproprijacije je stvarnopravni, ali kako uspostava prijašnjeg stanja u pravilu nije moguća zbog privođenja namjeni oduzete nekretnine, to tužiteljima pripada pravo da traže naknadu za oduzetu imovinu.

Na Panelu za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti, održanog dana 30.01.2014. godine usaglašeno je pravno shvatanje prema kome zahtjev nije za novčanu naknadu zbog izvršene faktičke eksproprijacije ne zastarijeva.

O visini naknade u slučaju faktičke eksproprijacije odlučuje se u parničnom postupku i to u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji, ali to odlučivanje, suprotno stavu drugostepenog suda, ne uključuje i primjenu odredbe člana 70. stav 3. Zakona o eksproprijaciji koja ima u vidu zakonito proveden postupak eksproprijacije, što nije slučaj u ovoj pravnoj stvari.

Pravno je neutemeljen i stav drugostepenog suda da tužitelj nema pravo da traži naknadu jer je prilikom kupovine predmetne nekretnine znao da je na istoj sagrađeno elektroenergetsko postrojenje. Zaključenjem ugovora o kupoprodaji, u skladu sa zatečenim stanjem nekretnine na licu mjesta, tužitelj nije pristao na štetu prouzrokovanu ranijom faktičkom eksproprijacijom nekretnine (član 163. ZOO). Tuženi tokom postupka nije ni tvrdio da je kupoprodajna cijena koju je tužitelj platio za predmetnu nekretninu umanjena za iznos smanjene tržišne vrijednosti nekretnine k.č. broj 10/9 K.O.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 Ps 081913 22 Rev od 23.02.2023. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAŠTITA OD KLEVETE

84. Član 4. b i c, član 6. stav 4. i 5. Zakona o zaštiti od klevete F BiH

Član 37. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH

Član 20 i 21. Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima Federalne uprave

SEKRETAR FEDERALNOG MINISTARSTVA RADA I SOCIJALNE POLITIKE JE JAVNI SLUŽBENIK, A IMAJUĆI U VIDU DJELOKRUG RADA NAVEDENOG MINISTARSTVA I NADLEŽNOSTI SEKRETARA MINISTARSTVA, RAZUMNO JE ZAKLJUČITI DA JE TUŽITELJ VRŠIO ZNAČAJAN UTICAJ NA PITANJA OD JAVNOG INTERESA.

KAKO SE SPORNI PRILOG BAVI PITANJEM OD JAVNOG INTERESA (NEPOTIZAM PRI ZAPOŠLJAVANJU U JAVNIM SLUŽBAMA), A TUŽITELJ JE OSOBA KOJA SVOJIM STATUSOM UTIČE NA PITANJA OD JAVNOG INTERESA, TO SE ODGOVORNOST ZA KLEVETU U KONKRETNOM SLUČAJU OGRANIČAVA NA NAMJERU NEISTINITOG IZRAŽAVANJA ILI NEPAŽNJU ZBOG KOJE SU IZNESENE ILI PRONESENE NEISTINITE ČINJENICE.

Iz obrazloženja:

„Međutim, ovaj sud ocjenjuje da je četvrto postavljeno pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Ovim pitanjem, kako to jasno proizilazi iz njegovog obrazloženja, tužena problematizira pravilnost stava drugostepenog suda da se tužitelj u konkretnom slučaju ne može smatrati javnim službenikom odnosno javnom osobom.

Odredbom člana 6. stav 4. Zakona o zaštiti od klevete FBiH je propisano da kada se izražavanje neistinite činjenice odnosi na pitanja od političkog ili javnog interesa, štetnik je odgovoran za štetu izazvanu iznošenjem ili pronošenjem tog izražavanja ako je znao da je izražavanje neistinito ili je nepažnjom zanemario neistinitost izražavanja.

Prema odredbi stava 5. istog zakonskog člana, standard odgovornosti iz stava 4. ovog člana primjenjuje se i ako je oštećeni javni službenik ili je bio javni službenik ili je kandidat za funkciju u javnom organu i ako, prema općem shvatanju javnosti, vrši značajan uticaj na pitanja od političkog ili javnog interesa.

Prema odredbi člana 4.b Zakona o zaštiti od klevete FBiH javni organ je organ odnosno pravno lice u Federaciji BiH, a između ostalih i organ uprave, dok je prema odredbi člana 4.c javni službenik svako lice koje je zaposleno u javnom organu.

Prema odredbi člana 37. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH, federalni organi uprave su, između ostalih, i federalna ministarstva, dok je odredbom člana 21. Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave propisano da je sekretar ministarstva rukovodeći radnik koga postavlja Vlada Federacije BiH na prijedlog ministra.

Dakle, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je javni organ u smislu odredbe člana 4.b Zakona o zaštiti od klevete FBiH, a tužitelj je javni službenik u smislu odredbe člana 4.c istog Zakona.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene u zakonu koji se odnose na nadležnosti Federacije u oblasti socijalne politike, rada, penzijskog

i invalidskog osiguranja, a između ostalog utvrđuje i politiku rada i zapošljavanja (član 11. Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave).

Odredbom člana 20. Zakona o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave propisano je da sekretar ministarstva neposredno rukovodi složenijim poslovima u jednoj ili više oblasti rada ili sa više organizacionih jedinica i vrši druge poslove koje mu odredi ministar.

Prilikom saslušanja u svojstvu parnične stranke tužitelj je naveo da je, kao sekretar ministarstva, bio nadležan za organizaciju, koordinaciju i usmjeravanje rada ministarstva, te istupanje prema ostalim institucijama u dogovoru sa pomoćnicima ministra (iskaz na ročištu od 10.10.2017. godine).

Stoga je tužitelj, suprotno pravnom stavu drugostepenog suda, javni službenik u smislu odredbe člana 6. stav 5. Zakona o zaštiti od klevete FBiH, a imajući u vidu djelokrug rada federalnog ministarstva i nadležnosti sekretara ministarstva, razumno je zaključiti da je vršio značajan uticaj na pitanja od javnog interesa. Sporni prilog se bavio temom koja je od javnog interesa (nepotizam u javnim i društvenim službama). Nepotizam označava popunjavanje radnih mjesta članovima vlastite porodice ili davanje prednosti pri zapošljavanju poznanicima, pri čemu kriterij stručne sposobnosti za određenu funkciju ne igra odlučujuću ulogu. Takvo zapošljavanje se zasniva na poznanstvu i porodičnim odnosima, gdje osoba na službenom položaju iskorištava svoju moć i autoritet kako bi osigurala posao ili uslugu za članove porodice ili prijatelje, iako te osobe možda nisu kvalifikovane za tu funkciju. Nepotizam ugrožava pravednu raspodjelu javnih sredstava i mogućnosti, integritet i efikasnost javnih funkcija, transparentnost i fer konkurenciju u društvu, odnosno objektivne i pravične prilike za zapošljavanje.

Dakle, tužitelj je javna osoba, a sporno izvještavanje se nije odnosilo na pitanja iz tužiočevog privatnog života, već na njegovu eventualnu ulogu u vezi sa pitanjem nepotizma pri zapošljavanju, što se može smatrati izvještavanjem o tužiočevom javnom djelovanju, pa je stoga tužitelj dužan trpiti veću dozu kritike.

Kako se sporni prilog bavi pitanjem od javnog interesa, a tužitelj je osoba koja svojim statusom (kao sekretar ministarstva i član Upravnog odbora Fonda) utiče na pitanja od javnog interesa, to se odgovornost za klevetu u konkretnom slučaju ograničava na namjeru neistinog izražavanja ili nepažnju zbog koje su iznesene ili pronesene neistinite činjenice u smislu odredbi člana 6. stav 4. i 5. Zakona o zaštiti od klevete FBiH, kako se u svojoj odluci broj AP-812/19 od 22.12.2020. godine izjasnio i Ustavni sud Bosne i Hercegovine.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 560612 23 Rev od 25.12.2023. godine)

85. Član 12. stav 1. Zakona o zaštiti od klevete

DUŽINA SUBJEKTIVNOG ROKA ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA NAKNADU ŠTETE ZBOG KLEVETE NIJE OVISNA O ČINJENICI DA LI JE IZRAŽAVANJE NEISTINITE ČINJENICE IZNESENO NA PROFILIMA DRUŠTVENIH MREŽA PRIVATNIH OSOBA ILI NA PROFILIMA (STRANICAMA) SUBJEKATA KOJI SE PROFESIONALNO BAVE MEDIJSKOM DJELATNOSTI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 56 0 P 068136 23 Rev od 25.07.2023. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - MJENIČNO PRAVO

86. Član 80. stav 2. Zakona o mjenici

KADA JE MJENICA PROTESTIRANA, MJENIČNO PRAVNI ZAHTJEVI PROTIV TRASANTA ZASTARJEVAJU ZA GODINU DANA RAČUNAJUĆI OD DANA PRAVODOBNO PODIGNUTOG PROTESTA

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 53 0 P 064321 22 Rev od 19.09.2023. godine)

87. Član 106. Zakona o mjenici

IZOSTANAK IZRIČITE NAZNAKE DA JE POTPISNIK U IME IZDAVATELJA MJENICE, KAO PRAVNOG LICA, NJEGOV ZASTUPNIK PO ZAKONU NEMA ZNAČAJ NEDOSTATKA KOJI BI BIO OD UTICAJA NA FORMALNU VALJANOST MJENICE. ADRESA I BROJ IDENTIFIKACIONE ISPRAVE AVALISTE NISU BITAN ELEMENT MJENICE.

Iz obrazloženja:

„Suprotno navodima tuženih, pravilno su sudovi nižeg stepena zaključili da sporne mjenice sadrže sve bitne elemente propisane odredbom člana 106. Zakona o mjenici.

Pečat i potpis zastupnika prvotuženog nalaze se u donjem desnom dijelu mjenice gdje se potpisuje trasant (izdavatelj mjenice), pri čemu izostanak izričite naznake da je potpisnik zakonski zastupnik pravnog lica, kao izdavatelja mjenice, nema značaj nedostatka koji bi bio od uticaja na formalnu valjanost mjenica.

Revizijska tvrdnja da sporne mjenice ne sadrže potpis avaliste-drugotuženog je proizvoljna, jer je drugotuženi mjenicu potpisao u ime izdavatelja mjenice (prvotuženog), ali i posebno potpisao kao avalista (dakle, mjenica sadrži dva potpisa drugotuženog), pri čemu je prvostepeni sud pravilno sadržaj mjenica doveo u vezu sa sadržajem mjenične izjave od 11.03.2016. godine koja je potpisana od strane prvotuženog, kao mjeničnog dužnika, i drugotuženog, kao avaliste.

U navedenoj izjavi tuženi su potvrdili da su tužitelju, kao mjeničnom povjeriocu, predali upravo predmetne mjenice radi pokrića i osiguranja plaćanja svih obaveza po osnovu Ugovora o okvirnom kreditu od 11.03.2016. godine, ovlašćujući ga da te mjenice koristi za naplatu svog dospjelog potraživanja iz ugovora i eventualno zaključenih aneksa tog ugovora. Pravilno je drugostepeni sud u razlozima svoje odluke naveo da adresa i broj identifikacione isprave avaliste nisu bitan element vlastite mjenice, kako to proizilazi iz sadržaja odredbe člana 106. Zakona o mjenici.

Tačan je revizijski navod da mjenica, između ostalog, treba da sadrži i označenje mjesta gdje se plaćanje treba obaviti (član 3. tačka 5. u vezi sa članom 106. tačka 4. Zakona o mjenici). Ovaj mjenični element je bitan, ali i bez njega mjenica postoji s obzirom na pretpostavku njegovog postojanja. Naime, prema odredbi člana 107. stav 3. Zakona o mjenici, ako nije nužno određeno, vrijedi kao mjesto plaćanja ono mjesto koje je naznačeno kao mjesto izdavanja mjenice (u konkretnom slučaju kao mjesto izdavanja mjenice naveden je grad Ljubuški).“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 63 0 P 040027 23 Rev od 25.07.2023. godine)

88. Član 107. Zakona o mjenici

MJENICA U KOJOJ NIJE OZNAČENA DOSPJELOST (BJANKO MJENICA) NE MOŽE SE SMATRATI KAO MJENICA PO VIĐENJU, JER SE TO ODNOSI SAMO NA MJENICU KOJA U MOMENTU IZDAVANJA SADRŽI SVE BITNE SASTOJKE KOJI JE ČINE MJENICOM, OSIM ONIH IZ ČLANA 107. STAV 2. ZAKONA O MJENICI (DOSPJELOST), PA ZAKON U TIM ODREDBAMA PRESUMIRA NJEN SADRŽAJ I DAJE JOJ KARAKTER MJENICE PO VIĐENJU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 56 0 I 051421 23 Rev od 07.09.2023. godine)

III

PORODIČNO PRAVO

89. Član 250. do 252. Porodičnog zakona F BiH

KADA JE IMOVINA ZAJEDNIČKI STEČENA RADOM BRAČNIH PARTNERA I OSTALIH ČLANOVA DOMAĆINSTVA, SUVLASNIČKI DIO BRAČNIH PARTNERA U ODNOSU NA SUVLASNIČKE UDJELE OSTALIH ČLANOVA PORODIČNOG DOMAĆINSTVA UTVRĐIT ĆE SE PREMA KRITERIJIMA KOJI VRIJEDE ZA STICANJE SUVLASNIŠTVA, A ZATIM ĆE SE TAKO UTVRĐENI SUVLASNIČKI DIO PODIJELITI IZMEĐU BRAČNIH PARTNERA PREMA KRITERIJIMA KOJI VRIJEDE ZA DIOBU BRAČNE STEČEVINE, DAKLE U SKLADU SA ZAKONSKOM PRESUMPCIJOM JEDNAKOSTI UDJELA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 36 0 P 046094 21 Rev od 27.04.2023. godine)

90. Član 251. u vezi sa članom 53. Porodičnog zakona F BiH Član 423. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

KADA JE NEKA STVAR PRIBAVLJENA KREDITOM, ZA VRIJEME TRAJANJA BRAČNE ZAJEDNICE, ONA OSTAJE BRAČNA STEČEVINA, A SUPRUŽNIK KOJI JE SAM IZ SVOJIH SREDSTAVA VRATIO OSTATAK KREDITA STIČE REGRESNO PRAVO PREMA DRUGOM SUPRUŽNIKU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 25 0 Mal 051699 21 Rev od 07.11.2023. godine)

91. Član 255. i 257. Porodičnog zakona F BiH

MOGUĆNOST DA SE JEDNOM BRAČNOM PARTNERU DOSUDI NOVČANA VRIJEDNOST NJEGOVOG SUVLASNIČKOG DIJELA U NEKRETNINI KOJA PREDSTAVLJA BRAČNU STEČEVINU POSTOJI SAMO UKOLIKO SU SE STRANKE O TOME SPORAZUMJELE. NA ZAHTJEV BRAČNIH PARTNERA PODJELA BRAČNE STEČEVINE (RAZVRGNUĆE SUVLASNIŠTVA ISPLATOM) MOGUĆA JE SAMO POD USLOVIMA IZ ODREDBE ČLANA 38. ZAKONA O STVARNIM PRAVIMA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 32 0 P 153904 22 Rev 2 od 10.01.2023. godine)

IV

RADNO PRAVO

92. Član 24. stav 3. Zakona o radu

AKO POSLODAVAC NE ZAKLJUČI UGOVOR O RADU SA RADNIKOM U PISANOJ FORMI A RADNIK OBAVLJA POSLOVE ZA POSLODAVCA UZ NAKNADU, SMATRA SE DA JE ZASNOVAO RADNI ODNOS NA NEODREĐENO VRIJEME, AKO POSLODAVAC DRUGAČIJE NE DOKAŽE. SAMA OKOLNOST DA POSLODAVAC RADNIKU NIJE ISPLATIO NAKNADU ZA OBAVLJENI RAD, IAKO JE DOGOVOR RADNIKA I POSLODAVCA PODRAZUMIJEVAO RAD UZ NAKNADU, NE MOŽE PROMIJENITI PRIRODU ODNOSA IZMEĐU RADNIKA I POSLODAVCA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 172708 23 Rev od 09.11.2023. godine)

93. Član 65. Zakona o radu

Član 32. Zakona o namještenicima u organima državne službe u Federaciji BiH

U SLUČAJU KADA JE USLOV ZA PRESTANAK RADNOG ODNOSA UTVRĐEN POSEBNIM ZAKONOM, NASTUPANJEM TOG USLOVA RADNI ODNOS PRESTAJE PO SILI ZAKONA, PA ČINJENICA DA JE ZAPOSLENIK U TO VRIJEME BIO PRIVREMENO NESPOSOBAN ZA RAD ZBOG BOLESTI NE MOŽE BITI OD UTJECAJA NA ODLUKU POSLODAVCA KOJOM SE ZAPOSLENIKU UTVRĐUJE PRESTANAK RADNOG ODNOSA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 128 0 P 001045 23 Rev od 04.05.2023. godine)

94. Član 87. Zakona o radu

ODGOVORNOST ZAPOSLENIKA ZA ŠTETU PROUZROKOVANU POSLODAVCU NA RADU ILI U VEZI SA RADOM ZASNIVA SE NA PRINCIPU DOKAZANE KRIVICE, KOJU JE U POSTUPKU PRED SUDOM DUŽAN DOKAZATI TUŽITELJ – POSLODAVAC.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbi člana 87. Zakona o radu zaposlenik koji na radu ili u vezi sa radom namjerno ili zbog krajnje nepažnje prouzrokuje štetu poslodavcu, dužan je štetu nadoknaditi.

Dakle, odgovornost zaposlenika za štetu zasniva se na principu dokazane krivice, koju je u postupku dužan dokazati tužitelj-poslodavac.

Pravilno je drugostepeni sud svoju odluku o odbijanju tužbenog zahtjeva donio primjenom pravila o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP, zaključivši da tužitelj izvedenim dokazima nije sa stepenom sigurnosti dokazao postojanje činjenica koje predstavljaju stvarnu osnovu njegove tužbe.

Tužitelj tokom postupka nije dokazao da je tuženi, koji je u spornom periodu od 2011. do 2014. godine bio direktor hotelske operative, zloupotrebom svog položaja uzimao akontacije za službena putovanja u inostranstvo. Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tuženi nije sam sebi izdavao putne naloge za službena putovanja u inostranstvo u periodu od 2011. do 2014. godine, za koja tužitelj nije ni tvrdio niti dokazivao da ih tuženi nije obavio, niti je sam sebi isplaćivao akontacije za ta službena putovanja, već mu je isplata akontacija vršena od strane nadležne službe tužitelja.

Okolnost da je tužitelju od strane nadležne inspekcije utvrđena obaveza plaćanja poreza i doprinosa na akontacije isplaćene tuženom, sama po sebi, ne dovodi do odštetne odgovornosti tuženog, kako je to pravilno zaključio drugostepeni sud u razlozima svoje odluke.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 498839 23 Rev od 23.05.2023. godine)

95. Član 106. stav 2. tačka b. Zakona o radu

KAD RADNIK U JEDNOM DIJELU RAZDOBLJA NEZAKONITOG OTKAZA ZASNUJE RADNI ODNOS KOD DRUGOG POSLODAVCA, ZA TO RAZDOBLJE MU PRIPADA PRAVO NA RAZLIKU PLAĆE IZMEĐU IZNOSA PLAĆE KOJI JE OSTVARIVAO KOD TOG POSLODAVCA I IZNOSA KOJI BI OSTVARIVAO KOD TUŽENOG, DA NEZAKONITOG OTKAZA UGOVORA O RADU NIJE BILO.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 18 0 Rs 052019 23 Rev od 26.10.2023. godine)

96. Član 126. Zakona o parničnom postupku

Članovi 9. stav 4., 216. i 64. Zakona o izvršnom postupku

NA POSLODAVCU JE TERET DOKAZIVANJA ČINJENICE DA JE RADNIK VRAĆEN NA RAD, ODNOSNO DA MU JE OMOGUĆENO VRAĆANJE NA RAD KOJE JE RADNIK ODBIO.

Iz obrazloženja:

„Suprotno revizijskim tvrdnjama, pravilno su sudovi nižeg stepena zaključili da tuženi nije u suštinskom smislu ispunio svoju obavezu vraćanja tužiteljice na posao, jer joj nije ponudio ni konkretno radno mjesto niti utvrdio sve bitne uslove radnog odnosa. Uopšteni pregovori između poslodavca i radnika o vraćanju na posao, nakon što je pravomoćnom sudskom odlukom utvrđena nezakonitost odluke o prestanku radnog odnosa i pokrenut izvršni postupak radi vraćanja radnika na rad, tokom kojih poslodavac nije radniku ponudio konkretno radno mjesto niti utvrdio bitne uslove rada, ne mogu se smatrati ispunjenjem obaveze vraćanja radnika na rad. Takav ishod pregovora ne može se pripisati u krivicu zaposlenika, tim više što ni sam tuženi ponašanje tužiteljice tokom i nakon okončanja pregovora nije svojim odlukama pravno kvalifikovao kao odbijanje vraćanja na posao i neopravdano izostajanje sa posla.

Navedenim razlozima sudova nižeg stepena treba dodati i sljedeće:

Na poslodavcu je teret dokazivanja činjenice da je radnik vraćen na rad, odnosno da mu je omogućeno vraćanje na rad koje je radnik odbio.

Iz sadržaja odredbe člana 209. stav 4. u vezi sa članom 216. Zakona o izvršnom postupku proizilazi da je izvršenik, koji je ispunio svoju obavezu vraćanja radnika na rad u roku koji mu je sud odredio, dužan o tome obavijestiti sud i priložiti nesumnjive dokaze o tome, pri čemu se nesumnjivim dokazom smatra ovjerena pisana izjava tražioca izvršenja o tome da je radnja obavljena, zapisnik sudskog izvršioca o obavljanju radnje i sl.

Tuženi nije dokazao da je, kao izvršenik, obavijestio izvršni sud da je ispunio svoju obavezu vraćanja tužiteljice na rad i u prilog tome priložio nesumnjiv dokaz u formi ovjerene pisane izjave tužiteljice (ili ugovora o radu), niti tvrdi da je izvršni postupak završen sprovođenjem izvršne radnje vraćanjem tužiteljice na rad ili na neki drugi način propisan odredbom člana 64. Zakona o izvršnom postupku. Zapisnik od 12.03.2018. godine, po svom sadržaju, ne predstavlja nesumnjiv dokaz da je tuženi vratio tužiteljicu na rad.

Tuženi je tokom postupka, a to ponavlja i u reviziji, iznosio tvrdnju da tužiteljica u spornom vremenskom periodu nije bila nezaposlena, odnosno da je bila zaposlena kod nekog drugog poslodavca. Suprotno pravnom stavu tuženog, teret dokazivanja navedene tvrdnje je na tuženom, a ne na tuželjici, jer se radi o činjenici koja je povoljna za tuženog i koja bi, za slučaj njene istinitosti, vodila negiranju ili ograničavanju prava tuželjici.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 55 0 Rs 002501 22 Rev od 26.01.2023. godine)

97. Član 103. Kolektivnog ugovora o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti komunalne privrede Kantona Sarajevo

SPORAZUM O PRIMJENI GKU KS KOJI SU ZAKLJUČILI OVLAŠTENI PREDSTAVNICI ZAPOSLENIKA, U DIJELU KOJIM SE MIJENJA OSNOVNI KOLEKTIVNI UGOVOR PREDSTAVLJA IZMJENU TOG KOLEKTIVNOG UGOVORA, ZBOG ČEGA SAMO UGOVARAČI MOGU POBIJATI ISTI, A U POJEDINAČNOJ PARNICI ZA POTRAŽIVANJA IZ OSNOVA GKU KS ZAPOSLENIK SE NE MOŽE POZIVATI NA NEPRIMJENJIVANJE NEKIH ODREDI TOG SPORAZUMA

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Rs 552322 23 Rev od 25.04.2023. godine)

V

STAMBENO PRAVO

98. Član 30. stav 2. i 7. Zakona o stambenim odnosima

USLOV ZA PRIMJENU ČLANA 30. STAV 2. I 7. ZOSO JE NEZAKONITO USELJENJE I NEPOSTOJANJE PRAVNOG OSNOVA, PA KAKO JE TUŽITELJ USELIO U STAN I KORISTIO GA NA TEMELJU UGOVORA O ZAKUPU, NE MOŽE SE SMATRATI BESPRAVNIM KORISNIKOM STANA PA TIME NI STEĆI STANARSKO PRAVO TEMELJEM NAVEDENE ODREDBE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 43 0 P 177584 21 Rev od 06.04.2023. godine)

99. Član 7. stav 1. i član 47. stav 1. i 2. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo

Član 8. stav 1. i 2. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta

Član 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Član 250. stav 2. Zakona o parničnom postupku

POSTOJI POGREŠNA PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA KADA DRUGOSTEPENI SUD PROPUSTI UTVRDITI ISTINITOST IZNESENE ČINJENIČNE TVRDNJE TUŽITELJICE DA JE TUŽENA DRUGOM NOSIOCU STANARSKOG PRAVA NA STANU U ISTOJ ZGRADI OMOGUĆILA OTKUP STANA, A TO ISTO PRAVO USKRATILA PREDNICI TUŽITELJICE NA OSNOVU STAVA DA SE RADI O STANU U ZGRADI KOJA NIJE NACIONALIZOVANA, I NA OSNOVU TE ČINJENICE PROPUSTI RASPRAVITI OSNOVANOST TUŽBENOG ZAHTJEVA ZA OTKUP STANA OSNOVOM ODREDBE ČLANA 14. EVROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA, NA KOJU SE TUŽITELJICA POZVALA U TUŽBI.

Iz obrazloženja:

„Međutim, osnovano se revizijom dovodi u pitanje pravilnost i zakonitost drugostepene presude tvrdnjom da je tužena izvršila prodaju stana u istoj zgradi drugom nosiocu stanarskog prava (Z.Š.) i na taj način dovela tužiteljicu u neravnopravan položaj, postupajući na taj način

suprotno odredbi člana 14. u vezi sa članovima 6. i 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i odredbama člana 1. Protokola I uz Evropsku konvenciju.

Navedenu činjenicu (prodaja stana Z.Š.) tužiteljica je istakla u svojoj tužbi, navodeći da je tužena, nakon što je dopisom obavijestila njenu prednicu o nemogućnosti otkupa predmetnog stana, izvršila prodaju stana koji se nalazi u istoj zgradi drugom nosiocu stanarskog prava i na taj način prekršila odredbu člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Tužiteljica je u tužbi predložila da se na glavnoj raspravi izvedu dokazi na navedenu okolnost, koje je priložila uz tužbu, te je prvostepeni sud na pripremnom ročištu usvojio navedeni dokazni prijedlog tužiteljice, te su predloženi dokazi na naprijed navedenu okolnost i izvedeni na glavnoj raspravi.

Prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev, ali njegova presuda ne sadrži činjenični zaključak u pogledu naprijed navedene činjenice niti pravni stav o mogućem uticaju te činjenice na osnovanost tužbenog zahtjeva. Na istovjetan način u pogledu te činjenice je postupio i drugostepeni sud.

Ukoliko je naprijed navedena činjenična tvrdnja istinita, nužno je razmotriti da li je u tom slučaju tužiteljica dovedena u pravno nesiguran položaj, odnosno drugačiji položaj od položaja drugog lica koji je u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji otkupilo stan u predmetnoj zgradi u kojoj se nalazi i stan tužiteljice. Stoga postoji pogrešna primjena materijalnog prava jer je drugostepeni sud propustio utvrditi istinitost iznesene činjenične tvrdnje tužiteljice da je tužena drugom nosiocu stanarskog prava na stanu u istoj zgradi omogućila otkup stana, a to isto pravo uskratila prednici tužiteljice na osnovu stava da se radi o stanu u zgradi koja nije nacionalizovana, i na osnovu te činjenice propustio raspraviti osnovanost tužbenog zahtjeva za otkup stana osnovom odredbe člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, na koju se tužiteljica pozvala u tužbi.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 621928 23 Rev od 24.11.2023. godine)

VI

NASLJEDNO PRAVO

100. Član 8. stav 1. i član 10. Zakona o nasljeđivanju Član 56., 72. i 76. Porodičnog zakona

PITANJE NASLJEDNOG PRAVA VANBRAČNOG DJETETA U ODNOSU NA SRODNIKA-OCA I POSTOJANJA PRIZNANJA ILI UTVRĐENJA OČINSTVA RJEŠAVA SE SAMO NA NAČIN PROPISAN ZAKONOM (PRIZNANJE DATO PRED MATIČAROM, ORGANOM STARATELJSTVA, SUDA, NOTAROM ILI U TESTAMENTU ILI UTVRĐENJE SUDSKOM ODLUKOM), PA NEPRIZNATA STRANA SUDSKA ODLUKA O IZDRŽAVANJU DJETETA I SEROLOŠKI NALAZ STRANOG INSTITUTA O POSTOJANJU BIOLOŠKOG OČINSTVA NISU DOKAZ OČINSTVA I DOVEO BI U PITANJE PRAVNE POSTULATE VLADAVINE PRAVA I NAČELO PRAVNE SIGURNOSTI.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbi iz člana 8. stav 1. Zakona o nasljeđivanju Federacije BiH (dalje ZN) propisano je nasljedno pravo svih potomaka umrlog, a članom 10. stav 1. ZN da ostavitelja nasljeđuju prije svih njegova djeca i njegov bračni partner.

S obzirom da su članom 56. PZ propisani načini priznanja očinstva, to se pitanje nasljednog prava djeteta u odnosu na srodnika - oca rješava u odnosu postojanja priznanja očinstva samo na propisan način odredbom člana 56. PZ, a to je da je priznanje dato pred matičarom, organom starateljstva, sudom, notarom ili u testamentu.

Činjenice koje revident navodi kao pokazatelje priznatog vanbračnog očinstva, priznanje u toku postupka pred stranim sudom i plaćanje zakonskog izdržavanja, u navedenom zakonskom smislu ne mogu zamijeniti načine priznanja očinstva ukoliko to nije učinjeno na zakonom propisani način. Svaki drugi dokaz zbog toga ne može biti pravna osnova za nasljeđivanje, niti imati jaču pravnu snagu od okolnosti da Dž.O. nije bio upisan, niti utvrđen kao otac tužitelja. Nepriznata strana sudska presuda o izdržavanju i serološki nalaz instituta, ukoliko bi se prihvatili kao dokaz očinstva, doveli bi u pitanje temeljne pravne postulate vladavine prava, kao i načela pravne sigurnosti.

Zakonodavac je propisao uslove i rokove (i smatrao da je nužno da su isti prekluzivne prirode), kada je odredio ko i u kojim rokovima može podnijeti tužbu radi utvrđivanja očinstva, očito u svrhu ostvarenja pravne sigurnosti.

S obzirom da je revident propustio da u propisanom roku pokrene tužbom parnični postupak za utvrđivanje očinstva Dž.O., to se u ovoj parnici više nije moglo raspravljati o utvrđenju očinstva, kao prethodnog pitanja, jer dakle poseban zakon reguliše pitanje aktivne legitimacije i rokove za tužbu radi utvrđenja očinstva.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 27 0 P 035485 22 Rev od 14.11.2023. godine)

101. Član 62., 63., 64 i 65. Zakona o nasljeđivanju

U SLUČAJU SPORA O PUNOVAŽNOSTI TESTAMENTA ZBOG NEDOSTATKA U NJEGOVOJ FORMI TUŽBENI ZAHTJEV NE MORA NUŽNO GLASITI NA PONIŠTENJE TESTAMENTA, TAKO DA TUŽBENI ZAHTJEV MOŽE GLASITI NA UTVRĐENJE NIŠTAVOSTI TESTAMENTA.

Iz obrazloženja:

„Predmet ovog spora je punovažnost usmenog testamenta sa stanovišta njegove forme, te su za njegovo raspravljanje i razrješenje mjerodavne slijedeće odredbe materijalnog prava:

Odredbom člana 65. stav 1. ZN propisano je da je punovažan onaj testament koji je sačinjen u formi utvrđenoj u zakonu i pod uvjetima predviđenim zakonom, dok je stavom drugim istog zakonskog člana propisano da poništenje testamenta zbog nedostatka forme može tražiti poslije otvaranja naslijeđa samo osoba koja ima pravni interes i to u roku od jedne godine od kada je saznala za testament, a najduže za deset godina od proglašenja testamenta.

Prema odredbi člana 77. stav 1. ZN zavještatelj može izjaviti svoju posljednju volju usmeno pred dva svjedoka samo ako uslijed izuzetnih prilika nije u mogućnosti da sačini pismeni testament.

Neprihvatljiv je pravni stav tuženog da je primarni tužbeni zahtjev neosnovan jer je nepravilno usmjeren na utvrđenje ništavosti umjesto na poništenje usmenog testamenta.

U konkretnom slučaju radi se o sporu o punovažnosti testamenta sa stanovišta propisane forme za izjavljivanje posljednje volje, pa slijedom sadržaja odredbi Zakona o nasljeđivanju tužbeni zahtjev ne mora nužno glasiti na poništenje testamenta. Zakon o nasljeđivanju, kako to proizilazi iz sadržaja odredbi članova 63. i 64., ne pravi izričitu jezičku distinkciju između apsolutne ništavosti i relativne ništavosti testamenta, kako je ona pojmovno napravljena u Zakonu o obligacionim odnosima kada su u pitanju ništavi i rušljivi pravni poslovi (članovi 103. i 109. ZOO). Tako na primjer, zakonodavac u članu 63. stav 2. ZN mane volje utvrđuje kao razlog ništavosti testamenta, da bi u članu 64. ZN koristio termin „poništenje“ upravo iz razloga za koje u članovima 62. i 63. vezuje posljedicu ništavosti testamenta. S toga, prema shvatanju ovog revizijskog suda, kako nedostatak strogo propisane forme u izjavljivanju posljednje volje ima za posljedicu njenu formalnu (relativnu) ništavost, to primarni tužbeni zahtjev nije nepravilno postavljen.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 53 0 P 066799 23 Rev od 23.05.2023. godine)

102. Član 152. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

RASKID UGOVORA ZBOG NEIZVRŠAVANJA OBAVEZE IZ UGOVORA NE MOŽE TRAŽITI PRIMATELJ IZDRŽAVANJA, KOJI BEZ RAZLOGA, POD UTICAJEM SUPRUGE, ODBIJA PRIMITI IZDRŽAVANJE, IAKO JE DAVATELJ IZDRŽAVANJA SPREMAN SVOJU OBAVEZU ISPUNJAVATI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 32 0 P 349863 23 Rev od 25.04.2023. godine)

103. Član 242. Zakona o nasljeđivanju

ROK KOJI JE OD STRANE OSTAVINSKOG SUDA OSTAVLJEN UPUĆENOJ STRANICI DA POKRENE PARNIČNI POSTUPAK NIJE PREKLUZIVNI ROK ČIJE BI PREKORAČENJE IMALO ZA POSLJEDICU NEBLAGOVREMENOST TUŽBE I GUBITAK PRAVA NA VOĐENJE PARNICE RADI OSTVARIVANJA PRAVA ZBOG KOJIH JE STRANKA UPUĆENA NA PARNICU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 53 0 P 066799 23 Rev od 23.05.2023. godine)

VII

DISKRIMINACIJA

104. Član 2. Zakona o zabrani diskriminacije u vezi sa članom 65. Zakona o osnovnom školstvu HŽB

PREMA PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA SVAKA PRAVNA POSLJEDICA OSUDE U POGLEDU KONVENCIJOM ZAŠTIĆENIH PRAVA CIJENI SE POSEBNO U SVAKOM KONKRETNOJ PREDMETU ZA SVAKU PRIMIJENJENU MJERU ILI SANKCIJU, IAKO PRAVO NA SLOBODU PROFESIJE NIJE ZAJAMČENO KONVENCIJOM.

IZRAŽENO JE STANVIŠTE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA DA DRŽAVE U NAČELU IMAJU LEGITIMNI INTERES DA NEKI OD POČINILACA KRIVIČNIH DJELA ISKLJUČE IZ POJEDINIH PROFESIJA, PA ISKLJUČENJE IZ ODREĐENE PROFESIJE MORA BITI IZRAZ TEŽNJE LEGITIMNOM CILJU I MORA IMATI OBJEKTIVNO I RAZUMNO OBRAZLOŽENJE.

Iz obrazloženja:

„Prema praksi ESLJP svaka pravna posljedica osude u pogledu Konvencijom zaštićenih prava cijeni se posebno u svakom konkretnom predmetu za svaku primijenjenu mjeru ili sankciju.

U presudi Evropskog suda za ljudska prava (predmet Tlimenos protiv Grčke predstavka broj 34369/97 od 06.04.2000. godine) izraženo je stanovište da sud smatra da države u načelu imaju legitimni interes da neke od počinitelja krivičnih djela isključe iz pojedinih profesija, pa isključenje iz određene profesije mora biti izraz težnje legitimnom cilju i mora imati objektivno i razumno obrazloženje, iako pravo na slobodu profesije nije zajamčeno Konvencijom.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 68 0 Rs 043611 23 Rev 2 od 30.05.2023. godine)

**105. Član 2. stav 1., 36. stav 1.a) i 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije
Član 8., 10. stav 1. i 12. stav 3. Zakona o radu**

U OKVIRU OPĆIH UVJETA ZA ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA POSLODAVAC IMA PRAVO UTVRDITI I POSEBNE UVJETE ZA ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA ZA OBAVLJANJE POSLOVA POJEDINOG RADNOG MJESTA U SMISLU ČLANA 118. STAV 1. ZAKONA O RADU I MOŽE PREDVIDJETI I PRIBAVLJANJE LJEKARSKOG UVJERENJA KOJIM SE DOKAZUJE ODGOVARAJUĆA ZDRAVSTVENA SPOSOBNOST ZA RAD. ODREDBA ČL. 58. OVOG ZAKONA UPRAVO OMOGUĆAVA POSLODAVCU DA RADNIKA UPUTI NA LJEKARSKI PREGLED TEMELJEM STANDARDA U OBLASTI ZAŠTITE SIGURNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU UKOLIKO POSTOJI SUMNJA DA SE ZDRAVSTVENO STANJE RADNIKA ODRAŽAVA NA IZVRŠAVANJE POSLOVA RADNOG MJESTA, A NAROČITO UKOLIKO SE RADI O RADNIM MJESTIMA SA POVEĆANIM RIZIKOM, A TO SU SIGURNO RADNA MJESTA U JAMI RUDNIKA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 36 0 Rs 057815 23 Rev od 24.11.2023. godine)

106. Član 4. stav 3. Zakona o zabrani diskriminacije
Član 114. Zakona o radu

SPOR IZMEĐU ZAPOSLENIKA I POSLODAVCA U POGLEDU OSTVARIVANJA SUDSKE ZAŠTITE ZBOG MOBINGA, U PROCESNOM SMISLU PREDSTAVLJA PARNICU IZ RADNIH ODNOSA, PA JE POSTOJALA OBAVEZA TUŽITELJA DA SE ZA ZAŠTITU SVOJIH PRAVA PRETHODNO OBRATI POSLODAVCU, NAKON ČEGA IMA PRAVO DA U ZAKONU O RADU ODREĐENIM ROKOVIMA PODNESE TUŽBU SUDU. KAKO SE RADI O PREKLUZIVNIM ROKOVIMA, NJIHOVO PROPUSTANJE IMA ZA POSLJEDICU GUBITAK PRAVA NA PODNOŠENJE TUŽBE SUDU, PA U SLUČAJU DA TUŽITELJ NE DOSTAVI DOKAZ O PRETHODNOM OBRAĆANJU POSLODAVCU, SUD ĆE TUŽBU ODBACITI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 43 0 Rs 193553 22 Rev od 25.04.2023. godine)

107. Član 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije

STEPEN VJEROVATNOSTI DA JE DOŠLO DO DISKRIMINACIJE, KOGA IMA U VIDU ODREDBA ČLANA 15. STAV 1. ZZD BIH, JE PRETEŽNA, A NE VISOKA VJEROVATNOĆA.

PRETEŽNA VJEROVATNOĆA POSTOJI KADA SE ZAKLJUČAK O POSTOJANJU DISKRIMINACIJE ČINI IZGLEDNIJIM OD ZAKLJUČKA DA DISKRIMINACIJE NIJE BILO, A TI IZGLEDI SE ZASNIVAJU NA DOKAZIMA NA KOJIMA SE ZASNIVA TVRDNJA DA JE DOŠLO DO DISKRIMINACIJE.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbi člana 15. stav 1. ZZD BiH kada lice ili grupa lica u svim postupcima predviđenim ovim zakonom, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovratnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

Stepen vjerovatnosti da je došlo do diskriminacije, koga ima u vidu odredba člana 15. stav 1. ZZD BiH, je pretežna, a ne visoka vjerovatnoća. Pretežna vjerovatnoća postoji kada se zaključak o postojanju diskriminacije čini izglednijim od zaključka da diskriminacije nije bilo, a ti izgledi se zasnivaju na dokazima na kojima se zasniva tvrdnja da je došlo do diskriminacije. Kada tužilac sa stepenom pretežne vjerovatnoće dokaže da je do diskriminacije došlo, tada se na tuženog prebacuje teret da sa stepenom sigurnosti (izvjesnosti) dokaže da nije došlo do diskriminacije.

Dakle, suprotno pravnom stavu tužitelja, odredba člana 15. stav 1. ZZD BiH sadrži zajednički i dvostepeni teret dokazivanja za obje stranke u antidiskriminacijskoj parnici, ali sa različitom mjerom utvrđenosti činjenica za tužitelja (pretežna vjerovatnoća) i tuženog (sigurnost/izvjesnost). Stoga neznatne terminološke nepreciznosti prvostepenog suda („vjerovatnost diskriminacije“ umjesto „vjerovatnost da je došlo do diskriminacije“), na kojima se insistira u reviziji, u suštinskom pravnom smislu nemaju značaj pogrešne interpretacije i primjene člana 15. stav 1. ZZD BiH, budući da iz obrazloženja nižestepenih presuda jasno proizilazi da su sudovi pravilno rasporedili teret dokazivanja u ovoj pravnoj stvari.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 P 102192 23 Rev od 12.06.2023. godine)

108. Član 18. Zakona o zabrani diskriminacije

OSOBA KOJA JE KAO PUNOMOĆNIK ZASTUPALA TUŽITELJA U POSTUPKU DISKRIMINACIJE SMATRA SE UČESNIKOM U TOM POSTUPKU, TE SHODNO TOME UŽIVA ZAŠTITU OD VIKTIMIZACIJE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 197625 22 Rev od 07.09.2023. godine)

109. Član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom

NEMA DISKRIMINACIJE AKO JE PRAVO PRESTALO NA OSNOVU DONESENE NOVE ZAKONSKE ODREDBE ZA KOJU JE ODLUKOM USTAVNOG SUDA BIH UTVRĐENO DA NIJE DISKRIMINATORNA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 824337 23 Rev od 17.11.2023. godine)

VIII

PARNIČNI POSTUPAK

110. Član 1. i član 17. Zakona o parničnom postupku

PRAVO NEKOG LICA DA BUDE ČLAN LOVAČKOG UDRUŽENJA, KAO UDRUŽENJA GRAĐANA, JE PRAVO GRAĐANSKO PRAVNE PRIRODE, TAKO DA I SPOR POVODOM NJEGOVOG ISKLJUČENJA IZ UDRUŽENJA PREDSTAVLJA GRAĐANSKO PRAVNI SPOR O KOME ODLUČUJE REDOVNI SUD U PARNIČNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

„Pravo tužitelja da bude član lovačkog udruženja, kao udruženja građana, je pravo građansko pravne prirode, tako da i spor povodom njegovog isključenja iz udruženja predstavlja građansko pravni spor u smislu odredbe člana 1. ZPP, o kome je, suprotno stanovištu tuženog, nadležan da odlučuje redovni sud u parničnom postupku, kako su to pravilno zaključili i sudovi nižeg stepena. Za navedeni zaključak sudovi nižeg stepena su dali razloge koje prihvata i ovaj revizijski sud, bez potrebe za njihovim ponavljanjem, pravilno se pri tome pozvavši i na praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (Odluka broj AP 5938/18 od 24.09.2020. godine, koja je naslonjena i na praksu Evropskog suda za ljudska prava (Lovrić protiv Hrvatske, zahtjev broj 38458/15, Odluka od 04.04.2017. godine).“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 P 109436 22 Rev od 23.02.2023. godine)

111. Član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 109. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

NE PREKORAČUJE TUŽBENI ZAHTJEV PRVOSTEPENI SUD KADA ODLUČUJUĆI O PUNOVAŽNOSTI UGOVORA, KAO O PRETHODNOM PITANJU, U OBRAZLOŽENJU SVOJE ODLUKE OCIJENI UGOVOR NIŠTAVIM I OSNOVOM TE OCJENE ODBIJE ZAHTJEV ZA ISPUNJENJE ČINIDBE IZ TAKVOG NIŠTAVOG UGOVORA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 463997 23 Rev od 12.06.2023. godine)

112. Član 7. stav 2. Zakona o parničnom postupku

SUD U DISPOZITIVNIM SPOROVIMA NE MOŽE UTVRĐIVATI POSTOJANJE ČINJENICA KOJE STRANKE NISU IZNIJELE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 Ps 081002 22 Rev od 14.02.2023. godine)

113. Član 7. stav 1., 123. stav 1., 126., 148., 158. i 77. Zakona o parničnom postupku

Član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

NA TUŽITELJU, KOJI IZ UGOVORA O GRAĐENJU IZVODI SVOJE PRAVO NA NAKNADU VRIJEDNOSTI IZVEDENIH RADOVA, JE TERET DOKAZIVANJA ČINJENICE DA JE UGOVOR ZAKLJUČEN, ODNOSNO DA JE ODOBREN OD STRANE OSNIVAČA.

UGOVOR KOJI JE DIREKTOR TUŽENOG ZAKLJUČIO PREKORAČIVŠI SVOJA OVLAŠĆENJA MOŽE BITI ODOBREN NE SAMO IZRIČITO VEĆ I KONKLUDENTNIM RADNJAMA.

Iz obrazloženja:

„Pravilan je stav tužene da je na tužitelju teret dokazivanja činjeničnih tvrdnji da je ugovor punovažno zaključen i da su svi radovi navedeni u prvoj privremenoj situaciji zaista i izvedeni. Međutim, suprotno prigovoru tužene, pobijana odluka se ne zasniva na drugačijem, nepravilnom rasporedu pravila o teretu dokazivanja, već na zaključku da je tužitelj izvedenim dokazima sa stepenom sigurnosti dokazao postojanje činjenica koje predstavljaju stvarnu osnovu njegove tužbe.

Do primjene odredbe člana 126. ZPP dolazi tek kad sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku odlučnu činjenicu pa tu činjeničnu neizvjesnost prevladava pravilom o teretu dokazivanja, što nije slučaj u konkretnoj parnici.

Pravilno je drugostepeni sud primijenio odredbu člana 231. ZPP jer je u obrazloženju svoje odluke ocijenio sve žalbene navode koji su od odlučnog značenja.

Nije ostvaren ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava, kojeg tužena zasniva na dvije tvrdnje i to prvoj, da ugovor o građenju nije ni zaključen, i drugoj, da privremena situacija broj 032/13 nikada nije potpisana i ovjerena od strane ovlaštenog lica, kao vid priznanja da su radovi zaista i izvršeni.

Kad je statutom ili drugim opštim aktom određeno i u sudski registar upisano da zastupnik društva može zaključiti određeni ugovor samo uz saglasnost nekog organa, saglasnost se može dati prethodno, istovremeno ili naknadno, ako što drugo nije upisano u sudski registar (član 55. stav 1. ZOO). Ako saglasnost nije data, smatra se da ugovor nije zaključen (član 55. stav 4. ZOO).

Ugovor, kao i drugi pravni posao, može se preduzeti i preko zastupnika (član 84. stav 1. ZOO). Ovlašćenje za zastupanje zasniva se na zakonu, statutu ili drugom opštem aktu, aktu nadležnog organa ili na izjavi volje zastupanog (član 84. stav 2. ZOO).

Kad zastupnik prekorači granice ovlašćenja, zastupan je u obavezi samo ukoliko odobri prekoračenje (član 87. stav 1. ZOO).

Pravni stav da predmetni ugovor o građenju nije zaključen tužena zasniva na tvrdnji da je direktor tužene Z.H., koji je zaključio sporni ugovor, imao upisano ograničeno ovlašćenje za zastupanje društva u poslovima do iznosa od 30.000,00 KM, a da mu je za poslove preko navedenog iznosa bila neophodna odluka osnivača društva E.K., koja je u konkretnom slučaju izostala, odnosno da tužitelj nije dokazao njeno postojanje.

Međutim, ugovor koji direktor tuženog privrednog društva zaključi prekoračivši svoja ovlašćenja može se odobriti ne samo izričito nego i konkludentnim radnjama, pa se tužena ne može pozivati na prekoračenje granica ovlašćenja prilikom zaključenja spornog ugovora ako se iz njenog ponašanja može zaključiti da je taj ugovor odobren. Iz činjeničnih utvrđenja sudova nižeg stepena proizilazi da je E.K., kao vlasnik i osnivač tužene znao za zaključenje spornog ugovora, da je njegov punomoćnik E.B. (punomoć od 25.10.2012. godine) bio prisutan zaključenju ugovora te da je nakon zaključenja ugovora uspostavljeno gradilište i tužitelj započeo radove, pa su sudovi nižeg stepena pravilno zaključili da je sporni ugovor prećutno odobren od strane nadležnog lica odnosno organa tužene.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 509156 22 Rev od 26.01.2023. godine)

114. Član 22. stav 3. Zakona o parničnom postupku

TUŽITELJ SA TUŽBOM ZA NAKNADU ŠTETE, IZBERIVU MJESNU NADLEŽNOST SUDA ODREĐUJE ISKLJUČIVO U VRIJEME PODNOŠENJA TUŽBE, ZBOG ČEGA IZJAVA TUŽITELJA DATA NA PRIPREMNUM ROČIŠTU NE MOŽE BITI OSNOVA ZA PROMJENU MJESNE NADLEŽNOSTI SUDA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 41 0 Rs 099582 23 Rev od 14.11.2023. godine)

115. Član 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku
Član 29. stav 1. tačka 5. Zakona o sudovima u Federaciji BiH

ZAKONOM O PARNIČNOM POSTUPKU NIJE PROPISANA MOGUĆNOST PREISPITIVANJA ODLUKE KANTONALNOG SUDA KOJOM JE ODLUČENO O PRIJEDLOGU ZA SVRSISHODNU DELEGACIJU DRUGOG STVARNO NADLEŽANOG OPĆINSKOG SUDA S NJEGOVOG PODRUČJA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 42 0 P 063237 23 R od 11.07.2023. godine)

116. Član 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku

OKOLNOST ŠTO JE TUŽITELJ OTAC JEDNOG OD SUDIJA NADLEŽNOG DRUGOSTEPENOG SUDA KOJI BI TREBAO POSTUPATI PO ŽALBI, PREDSTAVLJA OPRAVDANI RAZLOG DA SE U ODNOSU NA TAJ PREDMET ODREDI DA POSTUPA STVARNO NADLEŽAN SUD U DRUGOM KANTONU, JER BI SE NA TAJ NAČIN OTKLONILA SVAKA SUMNJA U MOGUĆNOST KOLEGIJALNOG POGODOVANJA, A TIME I U PRAVIČNOG SUĐENJE U PREDMETNOJ PARNICI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 P 106964 23 R od 14.02.2023. godine)

117. Član 61. stav 2. Zakona o parničnom postupku

KAKO SE ZA PROMJENU TUŽITELJA U PARNICI U SLUČAJU OTUĐENJA STVARI ILI PRAVA O KOJEM TEČE PARNICA NE ZAHTIJEVA IZRIČITI PRISTANAK STRANAKA, ISTI MOŽE BITI DAT I PREŠUTNO, PA DO PROMJENE MOŽE DOĆI I TAKO ŠTO ĆE NA POZIV SUDA ZA ROČIŠTE KOJI JE UPUĆEN TUŽITELJU PRISTUPITI I RASPRAVLJATI STICALAC, A TUŽENI SE NA ISTOM ROČIŠTU UPUSTITI U RASPRAVLJANJE SA STICATELJEM KAO TUŽITELJEM.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Ps 380153 22 Rev od 17.01.2023. godine)

118. Član 67. stav 1. Zakona o parničnom postupku

IZVRŠNI POSTUPAK, KOJEG JE TUŽITELJ POKRENUO PROTIV TUŽENIH NA OSNOVU UGOVORA O HIPOTECI RADI NAPLATE POTRAŽIVANJA IZ UGOVORA O KREDITU, NEMA ZNAČAJ PROCESNE SMETNJE (DVOSTRUKE LITISPENDENCIJE) ZA POKRETANJE PARNIČNOG POSTUPKA PO TUŽBI TUŽITELJA PROTIV TUŽENIH RADI NAPLATE MJENIČNE SVOTE PO MJENICAMA KOJIMA JE ISTI KREDIT BIO OBEZBIJEĐEN.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 63 0 P 040027 23 Rev od 25.07.2023. godine)

119. Član 67. stav 1. tačka 4. u vezi sa članom 196. Zakona o parničnom postupku

NEGATIVNU PREPREKU ZA VOĐENJE PARNICE PREDSTAVLJA I OKOLNOST DA SU DVA ZAHTEVA SADRŽAJNO KONTRADIKTORNA I UZAJAMNO NESPOJIVA, DAKLE NE NUŽNO I IDENTIČNA, JER OSNOVANOST JEDNOG TUŽBENOG ZAHTEVA, O KOME JE VEĆ ODLUČENO, ISKLJUČUJE MOGUĆNOST DA BUDE OSNOVAN DRUGI (PROTIVTUŽBENI) ZAHTEV ISTAKNUT U KASNIJEM PARNIČNOM POSTUPKU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 Rs 204197 23 Rev od 25.07.2023. godine)

120. Član 126. Zakona o parničnom postupku

NE MOŽE DRUGOSTEPENI SUD PREINAČITI PRVOSTEPENU PRESUDU I ODBITI TUŽBENI ZAHTEV PRIMJENOM PRAVILA O TERETU DOKAZIVANJA, A DA PRETHODNO NE IZVRŠI OCJENU SVIH IZVEDENIH DOKAZA.

Iz obrazloženja:

„Osnovano se u reviziji ukazuje da je drugostepeni sud pogrešno primijenio odredbe člana 8. i 126. ZPP, i da je to bilo od uticaja na donošenje pravilne i zakonite presude.

Naime, pravilo o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP se primjenjuje u slučaju kad sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza neku činjenicu ne može sa sigurnošću utvrditi. U ovom slučaju je to bila činjenica koju je dužan dokazati tužitelj, a tužitelj je predložio dokaze kojima se ta činjenica utvrđuje, koje je i izveo na glavnoj raspravi. Kako su i u obrazloženju presude drugostepenog suda izostali razlozi koji se temelje na ocjeni tih dokaza, proizvoljan je i zaključak tog suda da tužitelj nije dokazao činjenice koje je bio dužan dokazati.

Shodno navedenom, obrazloženje drugostepene presude po svom sadržaju ne odgovara zahtjevu koji je u tom pogledu postavljen odredbom člana 191. stav 4. ZPP, i odredbom člana 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja podrazumijeva i obavezu sudova da daju adekvatno obrazloženje za svoje odluke (ESLJP, H. protiv Belgije), iz kojeg treba biti vidljivo da je sud sa potrebnom pažnjom saslušao argumente stranaka i razmotrio predložene dokaze (ESLJP, Ruiz Torija protiv Španije, Hiro Balani protiv Španije). Naime, bitan segment prava na pravično suđenje čini brižljiva i savjesna ocjena dokaza i činjenica utvrđenih u postupku pred redovnim sudovima, zbog čega odredba člana 8. ZPP i propisuje da će sud odlučiti koje će činjenice uzeti kao dokazane na osnovu slobodne ocjene dokaza, tako što će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno. Shodno tome, obaveza svakog redovnog suda je da u obrazloženju presude opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu sa drugim dokazima i donošenja zaključka o dokazanosti određene činjenice, jer u protivnom postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije (Ustavni sud BiH, AP-886/06).“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 17 0 Ps 071424 22 Rev od 26.01.2023. godine)

121. Član 126. Zakona o parničnom postupku

TUŽITELJ KOJI POSTAVLJA ZAHTJEV ZA POBIJANJE DUŽNIKOVE PRAVNE RADNJE MORA SUDU DOKAZATI DA JE ISTA PREDUZETA NA NJEGOVU ŠTETU, ŠTO ZNAČI DA JE NA TUŽITELJU A NE TUŽENOM TERET DOKAZIVANJA ČINJENICE DA JE POBIJANA PRAVNA RADNJA DUŽNIKA ONEMOGUĆILA TUŽITELJA DA NAMIRI POTRAŽIVANJE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 53 0 P 064648 22 Rev od 02.02.2023. godine)

122. Član 127. Zakona o parničnom postupku

KADA SUD ODLUČUJE O VISINI NAKNADE ŠTETE PREMA SVOJOJ OCJENI U SMISLU ČLANA 127. ZPP, TADA SE ISKLJUČUJE PRIMJENA PRAVILA O TERETU DOKAZIVANJA (ČL. 126. ZPP) KOJEM BI INAČE BILO MJESTA DA NEMA OVLAŠTENJA IZ ČL. 127.

ODREDBA ČLANA 127. ODNOSI SE NA UTVRĐIVANJE ČINJENIČNOG STANJA, A NE NA PRIMJENU MATERIJALNOG PRAVA I PO OVOM PRAVILU, UTVRĐUJE SE VISINA POTRAŽIVANE ŠTETE KAO ČINJENICA, UZ ISPUNJENJE USLOVA DA JE SUD PRETHODNO UTVRADIO OSNOVANOST TUŽBENOG ZAHTJEVA, ALI, ČIJA VISINA SE MOŽE UTVRĐITI SAMO SA NERAZMJERNIM TEŠKOĆAMA ILI SE NE MOŽE UOPŠTE UTVRĐITI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 193829 22 Rev od 03.10.2023. godine)

123. Član 132. Zakona o parničnom postupku

PROGLAŠENJE USMENOG TESTAMENTA OD STRANE NOTARA, NA OSNOVU UZETIH IZJAVA SVJEDOKA TESTAMENTA NA ZAPISNIK, SAMO PO SEBI NE DOKAZUJE PUNOVAŽNOST I ISTINITOST USMENOG TESTAMENTA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 53 0 P 066799 23 Rev od 23.05.2023. godine)

124. Član 178. Zakona o parničnom postupku

FACULTAS ALTERNATIVA NIJE TUŽBENI ZAHTJEV VEĆ GRAĐANSKO-PRAVNA PONUDA TUŽITELJA DA UMJESTO STVARI PRIMI ODREĐENI NOVČANI IZNOS, PA U SLUČAJU ODBIJANJA TUŽBENOG ZAHTJEVA, SUD NE MOŽE U ODLUCI

ODVAJATI PONUDU OD TUŽBENOG ZAHTJEVA, NITI JOJ DATI ZNAČENJE ZAHTJEVA ZA NAKNADU ŠTETE.

Iz obrazloženja:

„U konkretnom slučaju radi se o procesnoj facultas alternativni ili alternativnoj mogućnosti oslobađanja tužene od obaveze. Takva ponuda ili mogućnost nije tužbeni zahtjev nego je građansko-pravna ponuda tužiteljice tuženoj. Tu ponudu nije moguće odvojiti od osnovnog zahtjeva, jer je ona nesamostalna (akcesorna). Iz sadržaja odredbe člana 178. ZPP-a proizilazi da će sud ponudu izreći samo ako prihvati primarni-osnovni zahtjev, zbog čega o alternativnoj mogućnosti sud nikada ne može raspravljati niti meritorno odlučivati, pa ni ulaziti u ocjenu visine novčanog iznosa koji tužiteljica traži umjesto predaje spornih nekretnina u posjed. Zbog takve pravne prirode alternativne mogućnosti, u slučaju odbijanja tužbenog zahtjeva, sud nije u mogućnosti u svojoj odluci odvojiti ponudu od takve odluke, niti joj može dati značenje zahtjeva za naknadu štete.

Dakle, ponuda uz primarni zahtjev ne može se shvatiti kao zahtjev za naknadu štete jer je pravo na naknadu štete tužiteljica mogla ostvariti zahtjevom kojeg nije postavila - član 28. stav 3. ZVPO. Značenje takvog zahtjeva nema ponuđena facultas alternativa da se tužena može osloboditi obaveze navedene u tužbenom zahtjevu na način da isplati tužiteljici iznos od 199.200,00 KM jer, kako je navedeno, takva mogućnost oslobađanja od nenovčane obaveze isplatom određenog iznosa nije tužbeni zahtjev, nego građansko-pravna ponuda o kojoj sud ne odlučuje.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 050267 22 Rev od 07.02.2023. godine)

125. Član 182. ZPP u vezi sa članovima 69., 339. stav 2. i 349. ZPP i član 351. stav 1. u vezi sa članom 132. stav 1. i 3. Zakona o parničnom postupku

TUŽBA JE UREDNO DOSTAVLJENA NA ODGOVOR TUŽENOJ KADA JOJ JE UZ TUŽBU, U KOJOJ JE KAO TUŽENI BIO OZNAČEN NJEN PRAVNI PREDNIK, DOSTAVLJEN I PISMENI PODNESAK KOJIM JE TUŽITELJ, UREĐUJUĆI TUŽBU, OZNAČAVA KAO NOVOG TUŽENOG ZBOG PRESTANKA POSTOJANJA PRVOBITNO OZNAČENOG TUŽENOG.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 Rs 635617 23 Rev od 24.11.2023. godine)

126. Član 209. stav 1. u vezi sa članom 231. Zakona o parničnom postupku

OD DRUGOSTEPENOG SUDA SE NE ZAHTIJEVA DA ODGOVORI NA SVE ŽALBENE NAVODE AKO JE ON, ZA RAZLIKU OD PRVOSTEPENOG SUDA, JEDNOSTAVNO PRIMIJENIO ODREĐENU ZAKONSKU ODREDBU ILI PRAVNI STAV ZBOG ČIJE PRIMJENE ŽALBA NEMA IZGLEDE NA USPJEH, TAKO DA ŽALBENI NAVODI, ZBOG PRIMIJENJENOG PRAVNOG STAVA, NISU OD SUŠTINSKE PRIRODE I NE BI IZMIJENILI ISHOD SPORA NI DA JE DRUGOSTEPENI SUD RAZMOTRIO SVE ŽALBENE NAVODE.

Iz obrazloženja:

„Tačno je da pravo na obrazloženu sudsku odluku, i s tim u vezi obaveza suda koji donosi odluku da je obrazloži predstavlja ključni dio prava na „pravično suđenje“. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava činjenično ili pravno nedosljedne odluke prvostepenih sudova iziskuju detaljnije obrazloženje (npr. Hirvisaari vs Finske, presuda ESLJP od 27.09.2001. godine, predstavka broj 49684/99). U suprotnom, obrazloženja žalbenih sudova mogu biti manje detaljna te sadržavati implicitno odbijanje argumenata podnosioca žalbe (Vidaković vs Crne Gore, presuda ESLJP od 24.05.2016. godine, predstavka broj 27524/06).

Jasno je u konkretnom slučaju da se drugostepeni sud, u bitnom, složio sa činjeničnim i pravnim zaključcima prvostepenog suda u pogledu odluke o tužbenom zahtjevu, tim više što tuženi u svojoj žalbi nije izložio nove argumente, već samo ponovio one koje je izložio tokom prvostepenog postupka, o kojima se prvostepeni sud u obrazloženju svoje odluke detaljno izjasnio.

Neosnovano tuženi prigovara da drugostepeni sud u obrazloženju svoje odluke, suprotno odredbi člana 231. ZPP, nije ocijenio njegove žalbene navode koji se, u bitnom, svode na tvrdnje da je prvostepeni sud pogrešno primijenio član 14. Uredbe o vršenju ovlaštenja organa F BiH u privrednom društvu sa učešćem državnog kapitala; da se saglasnost nadležnog ministarstva nije odnosila na cjelokupni sadržaj Ugovora, pa tako ni na član 9. Ugovora, već samo na odredbu o visini plaće tužitelja, shodno članu 8. Zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucijama F BiH i javnih preduzeća u većinskom vlasništvu; da Nadzorni odbor tuženog nema ovlaštenja za davanje saglasnosti za zaključenje ugovora o radu jer to ovlaštenje pripada isključivo Upravnom odboru tuženog, tako da je Ugovor o radu od 02.06.2014. godine nezakonit.

Od žalbenog suda se ne zahtijeva detaljno obrazloženje ni ako je on, za razliku od prvostepenog suda, jednostavno primijenio određenu zakonsku odredbu ili pravni stav, zbog čije primjene žalba nema izgleda za uspjeh, kako je drugostepeni sud postupio u konkretnom slučaju razmatrajući osnovanost protivtužbenog zahtjeva (Gorou vs Grčke, predstavka broj 12686/03).

Konkretan i izričit odgovor suda u drugostepenoj presudi iziskuje samo žalbeni navod koji bi, ukoliko bi bio prihvaćen, bio od odlučujućeg značaja za ishod predmeta (Taxquet vs Belgije, presuda ESLJP od 16.11.2010. godine, predstavka broj 926/05). U konkretnom slučaju, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, spor ne bi imao povoljniji ishod za tuženog i da je drugostepeni sud razmotrio sve njegove argumente navedene u žalbi. Ti argumenti u konkretnom slučaju nisu „suštinske prirode“ i ne bi izmijenili ishod spora (Mugoša vs Crne Gore, presuda ESLJP od 21.06.2016. godine, predstavka broj 76522/12), pa se zato ne zahtijeva da drugostepeni sud pruži detaljan odgovor na svaki argument, pod uslovom da je razmotrio glavne argumente, kako je to slučaj u ovoj pravnoj stvari (Wagner iJ.M.W.L vs. Luksemburga, presuda ESLJP od 28.06.2007. godine, predstavka broj 76240/01).“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 Rs 204197 23 Rev od 25.07.2023. godine)

127. Član 230. u vezi sa članom 253. Zakona o parničnom postupku

AKO ODLUKOM REVIZIJSKOG SUDA, U SLUČAJU KADA JE SAMO JEDNA STRANKA PODNIJELA REVIZIJU, BUDU UKINUTE OBJE NIŽESTEPENE PRESUDE I PREDMET VRAĆEN PRVOSTEPENOM SUDU NA PONOVRNO ODLUČIVANJE, ZABRANA REFORMACIJE IN PEIUS PRESTAJE, BUDUĆI DA PROTEZANJE TE ZABRANE NA PONOVRNI POSTUPAK PRED PRVOSTEPENIM SUDOM NIJE PROPISANO ZAKONOM.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 659696 23 Rev 2 od 21.12.2023. godine)

128. Član 237. stav 1. Zakona o parničnom postupku

PREMA PRAVILIMA PROCESNOG PRAVA SVAKOJ STRANCI PRIPADA PRAVO NA IZJAVLJIVANJE REVIZIJE, I TO - JEDNE I JEDINE REVIZIJE TE STRANKE, KAO VANREDNOG PRAVNOG LIJEKA, NAVEDENIM SE NE USKRAĆUJE PRAVO STRANKE DA TAKVU REVIZIJU PODNESE U VIŠE PODNESAKA, PODNESENIM OD STRANE VIŠE PUNOMOĆNIKA ILI ZASTUPNIKA STRANKE, ALI SE UVIJEK RADI O JEDNOJ REVIZIJI STRANKE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 185425 21 Rev od 14.03.2023. godine)

129. Član 237. stav 3., 4. i 5. Zakona o parničnom postupku

NE MOŽE SE DOPUŠTENOST VANREDNE REVIZIJE OSNOVANO ZASNOVATI NA PROCESNOM PITANJU KOJE PROBLEMATIZIRA POVREDU ODREĐABA PARNIČNOG POSTUPKA, POČINJENU OD STRANE PRVOSTEPENOG SUDA, NA KOJU DRUGOSTEPENI SUD NE PAZI PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI I NA KOJU REVIDENT NIJE UKAZAO U SVOJOJ ŽALBI PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE.

Iz obrazloženja:

„U podnesenoj reviziji tuženi je naznačio slijedeća pravna pitanja zbog kojih je revizija podnesena i koja glase:

„1. Da li je sud ovlašten razmatrati i utvrđivati činjenice koje stranke nisu iznosile u toku postupka, pa na osnovu takvih utvrđenih činjenica primijeniti materijalno pravo?

2. Da li je drugostepeni sud obavezan cijeniti sve prigovore iznesene u žalbi, te da li drugostepeni sud ima mogućnost da zanemari žalbeni prigovor o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju (utvrđena činjenica od prvostepenog suda koju niko nije isticao u toku prvostepenog postupka) i da uslijed toga ne da obrazloženje u pogledu žalbenog prigovora koji se odnosi na pravno relevantnu činjenicu na kojoj se zasniva pobijana odluka?“

Kao razlog važnosti naznačenih pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni tužitelj je naveo da bi Vrhovni sud zauzimanjem pravnog shvatanja o postavljenim procesnim pitanjima spriječio dalje nezakonito postupanje drugostepenog suda koje predstavlja sve učestaliju pojavu i na taj način, istovremeno, prevenirao i izvjesno smanjio broj izjavljenih vanrednih pravnih lijekova. Pored toga, tužitelj

je naveo i da je pobijana presuda, zbog proizvoljne pravne kvalifikacije ugovornog odnosa kao „djelimičnog kasko osiguranja“ u suprotnosti sa pravnim stavovima koje je ovaj Vrhovni sud zauzeo u svojoj presudi broj 65 0 P 116974 21 Rev 2 od 29.07.2021. godine.

Odgovor na prvo postavljeno pitanje sadržan je u jasnoj odredbi člana 7. stav 2. ZPP, prema kojoj je sud ovlašten ustanoviti i činjenice koje stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

Prvostepeni sud u konkretnom slučaju nije ustanovio i činjenice koje stranke nisu iznijele u toku postupka, već je na osnovu sadržaja izvedenih dokaza, tačnije police osiguranja od automobilske odgovornosti broj 3103852, izveo zaključak da se u konkretnom slučaju radi o djelimičnom kasko osiguranju, koji zaključak je prihvatio i drugostepeni sud.

Neovisno o navedenom, tuženi u svojoj žalbi nije ni direktno niti indirektno ukazao da je prvostepena presuda zasnovana na povredi odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 7. stav 2. ZPP (ili eventualno u vezi sa članom 2. stav 1. ZPP), pa stoga ne može osnovano dopuštenost vanredne revizije zasnovati na procesnom pitanju koje problematizira povredu odredaba parničnog postupka počinjenu od strane prvostepenog suda, na koju drugostepeni sud ne pazi po službenoj dužnosti i na koju revident nije ukazao u svojoj žalbi protiv prvostepene presude.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 43 0 P 203307 23 Rev od 27.09.2023. godine)

130. Član 301.b stav 2. Zakona o parničnom postupku

AKO STRANKA KOJA JE SAMA PODNIJELA BLAGOVREMENU REVIZIJU, NI PO TRAŽENJU SUDA, NIJE DOSTAVILA DOKAZ DA JE U VRIJEME NJENOG PODNOŠENJA IMALA POLOŽEN PRAVOSUDNI ISPIT, TO PREDSTAVLJA PROCESNI NEDOSTATAK KOJI SE NE MOŽE OTKLONITI NOVOM, VAN ZAKONSKOG ROKA, PODNESENOM REVIZIJOM OD OVLAŠTENOG PUNOMOĆNIKA – ADVOKATA, PA TAKVU REVIZIJU TREBA ODBACITI KAO NEDOZVOLJENU.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 555256 22 Rev od 02.03.2023. godine)

131. Član 318. stav 1. Zakona o parničnom postupku

KADA VIŠE TUŽITELJA JEDNOM TUŽBOM TRAŽE SVAKI ZA SEBE ISPLATU ODREĐENOG NOVČANOG IZNOSA, VRIJEDNOST PREDMETA SPORA SE ODREĐUJE ZA SVAKOG TUŽITELJA PREMA NJEGOVOM ZAHTJEVU, JER ODREĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA ZBRAJANJEM ZAHTJEVA NE DOLAZI U OBZIR KOD SUBJEKTIVNE KUMULACIJE, VEĆ JEDINO KOD OBJEKTIVNE KUMULACIJE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 487695 22 Rev od 17.01.2023. godine)

132. Član 357. stav 1. tačka 5. Zakona o parničnom postupku

OKOLNOST DA JE ISTO VIJEĆE DRUGOSTEPENOG SUDA DONIJELO ODLUKU U RANIJEM POSTUPKU VOĐENOM IZMEĐU TUŽENIH RADI UTVRĐENJA BRAČNE STEČEVINE, KOJA U PREDMETNOJ PARNICI PREDSTAVLJA OSNOV ZA PROTIVTUŽBENI ZAHTJEV DRUGOTUŽENE PROTIV TREĆEG LICA RADI UTVRĐENJA PRAVA SUVLASNIŠTVA NA NEKRETNINI KOJA JE U RANIJOJ PARNICI UTVRĐENA KAO PREDMET BRAČNE STEČEVINE, NE PREDSTAVLJA RAZLOG ZA ISKLJUČENJE SUDIJE KOJEG IMAJU U VIDU ODREDBE ČLANA 357. STAV 1. TAČKA 5. ZPP, JER SE NE RADI O ODLUCI DONESENOJ U ISTOM PREDMETU NITI ODLUCI KOJA SE POBIJA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 20 0 P 066566 23 Rev od 31.08.2023. godine)

**133. Član 366. Zakona o parničnom postupku
Član 51. i 53. stav 5. Zakona o izvršnom postupku**

U PARNICI RADI PROGLAŠENJA RJEŠENJA O IZVRŠENJU NEDOPUŠTENIM, MORAJU TUŽBOM BITI OBUHVAĆENI SVI SUBJEKTI IZ TOG IZVRŠNOG POSTUPKA, U ODNOSU NA KOJE JE I ODREĐENO IZVRŠENJE, NA KOJE ISTO RJEŠENJE O IZVRŠENJU DJELUJE, JER SE RADI O NEDJELJIVOM ODNOSU U IZVRŠNOM POSTUPKU, NUŽNOM SUPARNIČARSTVU, ZBOG ČEGA SE SPOR PROTIV TRAŽITELJA IZVRŠENJA I IZVRŠENIKA NE MOŽE RAZRIJEŠITI NA ODVOJEN I RAZLIČIT NAČIN, NEGO SAMO ZAJEDNO I NA JEDNAK NAČIN, U PROTIVNOM SE GUBI SVRHA PRIGOVORA TREĆEG LICA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 56 0 P 060789 23 Rev od 23.03.2023. godine)

134. Član 366. Zakona o parničnom postupku

PRISTANAK NOVIH TUŽENIH NA PROŠIRENJE TUŽBE NIJE POTREBAN KAD SE RADI O JEDINSTVENOM NUŽNOM SUPARNIČARSTVU JER SE NA TAJ NAČIN OTKLANJA NEUREDNOŠĆ TUŽBE PO KOJOJ PRVOSTEPENI SUD NIJE MOGAO POSTUPATI.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 58 0 P 059252 23 Rev od 29.08.2023. godine)

135. Član 366. Zakona o parničnom postupku

KAD OSTALI SUPARNIČARI NISU PRIHVATILI PRIZNANJE TUŽBENOG ZAHTJEVA, TAKVA RADNJA NEMA UČINKA PREMA NJIMA, NITI PREMA SUPARNIČARU KOJI

JE TU RADNJU PODUZEIO, IZ RAZLOGA ŠTO SU TUŽENI U OVOM POSTUPKU JEDINSTVENI SUPARNIČARI, TE SE PREMA NJIMA POSTUPAK MOŽE RIJEŠITI SAMO NA JEDNAK NAČIN.

Iz obrazloženja:

„Nižestepeni sudovi nisu prihvatili prvotuženikovo priznanje postavljenog tužbenog zahtjeva jer su smatrali da su tuženi jedinstveni suparničari i da se spor može riješiti samo na jednak način u skladu sa članom 366. ZPP-a, pa su na ovakvo utvrđeno činjenično stanje, utvrdili da tužiteljica nije dokazala, da je na temelju ulaganja stekla pravo vlasništva u dijelu od ½ predmetnih nekretnina i da taj dio imovne ne čini bračnu stečevinu tuženih primjenom člana 23. i 53. Zakona o stvarnim pravima F BiH u vezi sa članom 126. ZPP-a odbili tužbeni zahtjev.

Prema odredbi člana 3. stav 1. ZPP-a stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka, pa se tako u smislu odredbe stava 1. istoga člana one mogu odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika i nagoditi se. Stavom 2. istog člana je propisano da sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala. Priznanje tužbenog zahtjeva u konkretnom slučaju od strane prvotuženog je u protivnosti sa prisilnim propisima o sticanju prava vlasništva iz odredbi člana 23. i 53. Zakona o stvarnim pravima F BiH, ali i propisima iz člana 251. stav 1. Porodičnog zakona F BiH kao i javnom moralu, jer u okolnostima konkretnog slučaja, kada tužiteljica nije dokazala postojanje osnova za usvajanje tužbenog zahtjeva, jer to potvrđuju i izvedeni dokazi, to sud tužiteljici saglasno naprijed navedenim zakonskim odredbama nije ni mogao temeljom ovog priznanja pružiti sudsku zaštitu za usvajanje tužbenog zahtjeva, kada je ona protivna prinudnim propisima i pravilima morala.

S obzirom da priznanje tužbenog zahtjeva od strane prvotuženog predstavlja radnju koja je nepovoljna za drugotuženu, takva nepovoljna parnična radnja u slučaju da ju je poduzeo jedan od jedinstvenih suparničara nema učinka niti prema onom suparničaru koji ju je poduzeo ako tu radnju ne prihvate svi ostali jedinstveni suparničari. Kako je nesporno da drugotužena nije prihvatila priznanje tužbenog zahtjeva, takva radnja nema učinka prema drugotuženoj, ali niti prema prvotuženom koji je tu radnju poduzeo iz razloga što su tuženi u ovom postupku jedinstveni suparničari te se prema njima postupak može riješiti samo na jednak način.“

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 68 2 P 018640 22 Rev od 19.12.2023. godine)

136. Član 366. Zakona o parničnom postupku

U SPORU POVODOM ZAHTJEVA ZA UTVRĐENJE POVREDE NUŽNOG NASLJEDNOG DIJELA I SMANJENA RASPOLAGANJA TESTAMENTOM NE POSTOJI AKTIVNO NUŽNO SUPARNIČARSTVO ZAKONSKIH NASLJEDNIKA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 36 0 P 051909 21 Rev od 09.01.2023. godine)

137. Član 369. stav 1. i 371. stav 2. i 3. u vezi sa članom 247. stav 1. Zakona o parničnom postupku

U SLUČAJU KADA REVIDENTICA NIJE STUPILA U PARNICU KAO UMJEŠAČ DO PRAVOSNAŽNOSTI ODLUKE O TUŽBENOM ZAHTEJU, ONA SE KAO UMJEŠAČ MOGLA SAMO PRIDRUŽITI REVIZIJI TUŽITELJA, DA JE OVA BILA IZJAVLJENA, A NE I SAMOSTALNO IZJAVITI REVIZIJU U SVOJSTVU UMJEŠAČA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 128 0 P 027964 23 Rev od 14.02.2023. godine)

IX

VANPARNIČNI POSTUPAK

**138. Član 1. stav 1. i član 86. stav 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima
Član 54. i 55. Zakona o matičnim knjigama Federacije BiH i uputstva o vođenju matičnih knjiga**

IZVOD IZ INOZEMNOG DEKRETA O PROMJENI PREZIMENA I IMENA NIJE IZJEDNAČEN SA SUDSKOM ODLUKOM, ODNOSNO SUDSKIM PORAVNANJEM, PA SE PRIZNANJE TAKVOG AKTA NE VRŠI U SUDSKOM POSTUPKU PRIZNANJA STRANE SUDSKE ODLUKE, NEGO LEGALIZACIJOM IZVODA IZ MATIČNIH KNJIGA IZ INOZEMSTVA U UPRAVNOM POSTUPKU PROPISANOM UPUTSTVOM.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 V 042533 23 Gž od 23.03.2023. godine)

139. Član 86. do člana 96. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

SVAKO LICE KOJE JE BILO STRANKA U POSTUPKU VOĐENOM PRED SUDOM DRUGE DRŽAVE JE OVLAŠTENI DA U VANPARNIČNOM POSTUPKU PRED DOMAĆIM SUDOM TRAŽI PRIZNANJE ODLUKE KOJU JE DONIO STRANI SUD, BEZ OBZIRA DA LI ĆE SE TA STRANA SUDSKA ODLUKA IZVRŠAVATI U F BiH ODNOSNO U BOSNI I HERCEGOVINI ILI U STRANOJ DRŽAVI TJ. DRŽAVI ČIJI JU JE SUD DONIO.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 V 041486 23 Gž od 15.09.2023. godine)

140. Odredbe člana 97. do 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

U VANPARNIČNOM POSTUPKU ZA PRIZNANJE STRANE SUDSKE ODLUKE NE MOŽE SE PODNIJETI PRIJEDLOG SA ZAHTJEVOM DA SE STRANA SUDSKA ODLUKA NE PRIZNA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 V 041209 23 Gž od 07.02.2023. godine)

**141. Član 23. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini
Član 64. stav 1. Zakona o eksproprijaciji**

AKO SU STRANKE ZAKLJUČILE SPORAZUM O NAKNADI ZA EKSPROPRISENE NEKRETNINE PRED UPRAVNIM ORGANOM, A TAJ SPORAZUM NIJE PONIŠTEN ILI UTVRĐEN NIŠTAVIM, NE MOŽE SE POKRENUTI VANPARNIČNI POSTUPAK ZA ODREĐIVANJE NAKNADE.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 126 0 V 199781 23 Rev od 03.10.2023. godine)

X

STEČAJ

142. Član 58. stav 6. i 102. stav 7. Zakona o stečaju F BiH

KADA STEČAJNI SUD UTVRDI DA JE PRIJEDLOG ZA POKRETANJE STEČAJNOG POSTUPKA DOPUŠTEN I OSNOVAN, A IMOVINA STEČAJNOG DUŽNIKA NE POKRIVA TROŠKOVE VOĐENJA STEČAJNOG POSTUPKA, SUD JE OBAVEZAN DONIJETI RJEŠENJE U POSEBNOJ FORMI, KOJIM ĆE ODBITI PRIJEDLOG ZA OTVARANJE STEČAJA I ISTIM RJEŠENJEM POZVATI POVJERIOCE I ZAINTERESOVANA LICA DA U ZAKONSKOM ROKU PREDUJME DOVOLJAN IZNOS NOVČANIH SREDSTAVA (KOJI ĆE ODREDITI STEČAJNI SUDIJA) ZA OTVARANJE STEČAJNOG POSTUPKA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 51 0 St 199737 22 Rev od 21.02.2023. godine)

143. Član 102. stav 4. Zakona o stečaju F BiH

SUD MOŽE OCJENJIVATI VJEROVATNOST POSTOJANJA PREDLAGATELJEVOG POTRAŽIVANJA I NAKON ŠTO JE POKRENUT PRETHODNI POSTUPAK RADI UTVRĐIVANJA POSTOJANJA USLOVA ZA OTVARANJE STEČAJNOG POSTUPKA, JER RJEŠENJE O ODBIJANJU PRIJEDLOGA ZA OTVARANJE STEČAJNOG POSTUPKA SUD DONOSI IZMEĐU OSTALOG I OCJENOM VJEROVATNOSTI POTRAŽIVANJA PREDLAGAČA, A NE SAMO UTVRĐIVANJEM ZAKONOM PREDVIĐENIH STEČAJNIH RAZLOGA.

XII

PRAVNI STAVOVI USVOJENI NA SJEDNICI GRAĐANSKOG ODJELJENJA

144. Član 106. Zakona o mjenici

„VALJANU VLASTITU MJENICU U PRAVNOM I POSLOVNOM PROMETU PREDSTAVLJA MJENICA IZDATA NA ODŠTAMPANOM BLANKETU TRASIRANE MJENICE, KOJA SADRŽI SVE BITNE ELEMENTE VLASTITE MJENICE (ČLAN 106. ZOM) I BEZ PREPRAVLJANJA BEZUSLOVNOG UPUTA „PLATITI ZA OVU-MJENICU“ BEZUSLOVNIM OBEĆANJEM DA ĆE SE ODREĐENA SVOTA PLATITI „PLATIT ĆU““.

(Sjednica Građanskog odjeljenja od 25.01.2023. godine)

145. Član 1. Zakona o Federalnom pravobranilaštvu Član 1. i 69. Zakona o platama i naknadama u organima vlasti u Federaciji BiH

„NA PLATE FEDERALNOG PRAVOBRANIOCA I NJEGOVIH ZAMJENIKA PRIMJENJUJE SE ZAKON O PLATAMA I NAKNADAMA U ORGANIMA VLASTI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE“.

(Sjednica Građanskog odjeljenja od 25.05.2023. godine)

146. Odredba člana 9. i 10. stav 2. Zakona o parničnom postupku

„UPORNO PODNOŠENJE VELIKOG BROJA TUŽBI ISTOG TUŽITELJA PROTIV ISTIH TUŽENIH (KANTON SARAJEVO, OPĆINSKI SUD SARAJEVO, POSTUPAJUĆI SUDIJA) SA ISTIM TUŽBENIM ZAHTJEVOM, ZA UTVRĐENJE DISKRIMINACIJE TUŽITELJA ZBOG ČINJENICE DA SU MU NJEGOVE RANIJE TUŽBE VRAĆENE NA ISPRAVKU I DOPUNU, PREDSTAVLJA ZLOUPOTREBU PRAVA KOJU SU SUDOVI DUŽNI SPRIJEČITI U SMISLU ČLANA 9. U VEZI SA ČLANOM 10. STAV 2. ZPP.“

(Sjednica Građanskog odjeljenja od 25.05.2023. godine)

147. Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

„KORISNIKU PENZIJE KOME SU POJEDINI MJESEČNI IZNOSI PENZIJE, BEZ ZAKONSKOG OSNOVA ISPLAĆENI SA ZAKAŠNENJEM, PRIPADA PRAVO NA ISPLATU ZAKONSKIH ZATEZNIH KAMATA NA TE IZNOSE“.

(Sjednica Građanskog odjeljenja od 14.09.2023. godine)

XII

PRAVNI STAVOVI USVOJENI U POSTUPKU RJEŠAVANJA SPORNIH PRAVNIH PITANJA ČLAN 61.A) DO 61.F) ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU

148.

POSTUPCI ZA NAKNADU ŠTETE NA RADU ILI U VEZI SA RADOM, POKRENUTI OD STRANE RADNIKA/ZAPOSLENIKA, PREDSTAVLJAJU SPOROVE IZ RADNOG ODNOSA I, KAO TAKVI, TREBAJU SE VODITI (I KAO TAKVI ZAVODITI U ODGOVARAJUĆE UPISNIKE) KAO POSTUPCI U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA (RS UPISNIK).

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 42 0 Rs 064736 23 Spp od 21.11.2023. godine)

149.

OPĆINSKI NAČELNIK, ODNOSNO GRADONAČELNIK PREMA ODREDBI ČLANA 15. ZAKONA O PRINCIPIMA LOKALNE SAMOUPRAVE U FEDERACIJI BIH JE, IZMEĐU OSTALOG, OVLAŠTEN DA ZASTUPA OPĆINU/GRAD, TE STOGA MOŽE U SITUACIJI KADA SE U POSTUPKU KAO TUŽITELJ POJAVLJUJE OSOBA KOJA OBNAŠA FUNKCIJU PRAVOBRANIOCA I KADA NIJE IMENOVAN ZAMJENIK PRAVOBRANIOCA DA UZ SAGLASNOST GRADSKOG/OPĆINSKOG VIJEĆA OVLASTI ADVOKATA DA ZASTUPA OPĆINU/GRAD U TIM SUDSKIM POSTUPCIMA.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 18 0 Rs 055680 23 Spp od 06.12.2023. godine)

UPRAVNO PRAVO

150. Rješavanje u sporu pune jurisdikcije

Član 33. stav 1. i 2. i člana 36. stav 3, u vezi sa članom 28. stav 4. Zakona o upravnim sporovima sporovima

PRAVNA PRIRODA RJEŠAVANJA U PUNOJ JURISDIKCIJI PODRAZUMIJEVA NE SAMO OCJENU SUDA DA UPRAVNE AKTE TREBA PONIŠTITI VEĆ PODRAZUMIJEVA I RJEŠAVANJE SAME UPRAVNE STVARI UMJESTO UPRAVNOG ORGANA. NE RADI SE O SPORU PUNE JURISDIKCIJE U SLUČAJU KADA PONIŠTAVANJEM UPRAVNIH AKATA OSTANE NERIJEŠEN ZAHTJEV KOJIM JE UPRAVNI POSTUPAK POKRENUT.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbama člana 33. stav 1. i 2. i člana 36. stav 3, u vezi sa članom 28. stav 4. Zakona o upravnim sporovima proizilazi da sud rješava spor po pravilu na podlozi činjenica utvrđenih u upravnom postupku; da kada sud na raspravi utvrdi drugačije činjenično stanje u odnosu na činjenično stanje utvrđeno u upravnom postupku i otkloni povrede pravila upravnog postupka, poništiti će osporeni upravni akt i prvostepeni upravni akt ako je i on sadržavao iste nedostatke, te sam riješiti upravnu stvar; da ako se tužba uvažava presudom se upravni akt poništava i rješava upravna stvar u slučajevima iz člana 33. stav 1. i 2. ovog Zakona i drugim slučajevima predviđenim ovim Zakonom i takva presuda u svemu zamjenjuje poništeni upravni akt; te kada je u predmetu odlučivano nejavno, na sjednici ili po sudiji pojedincu, sud može, ako su za to ispunjeni uvjeti, poništiti osporeni upravni akt i prvostepeni upravni akt ako je i on sadržavao iste nedostatke i predmet vratiti tuženom ili prvostepenom organu na ponovno rješavanje kada ocijeni da će on brže i efikasnije provesti postupak i odlučiti o upravnoj stvari.

Shodno navedenom, u situaciji kada prvostepeni sud pravilno cijeni da su nadležni organi pogrešno postupili kada su prekinuli postupak po zahtjevu tužitelja od 01.04.2016. godine (za isplatu zaostalih mjesečnih iznosa lične invalidnine sa pripadajućom zateznom kamatom u skladu sa pravomoćnim rješenjem od 05.11.2007. godine), gubi iz vida da je poništavajući prvostepeni zaključak i osporeno rješenje (o prekidu postupka), ostao neriješen zahtjev tužitelja, tako da se odluka prvostepenog suda pozivom na citirane odredbe člana 36. stav 3. Zakona o upravnim sporovima koje regulišu donošenje presude u sporu pune jurisdikcije ne može ocijeniti pravilnom i na zakonu zasnovanom. Ovo iz razloga što pravna priroda rješavanja u punoj jurisdikciji podrazumijeva ne samo ocjenu suda da upravne akte (kao nezakonite) treba poništiti već podrazumijeva i rješavanje same upravne stvari umjesto upravnog organa, a što uopće nije bilo predmetom rješavanja prvostepenog suda. Stoga je pored poništavanja osporenog i prvostepenog akta (obzirom da sud nije riješio upravnu stvar), primjenom citiranog člana 28. stav 4. navedenog zakona predmet trebalo vratiti prvostepenom organu da odluči o konkretnoj upravnoj stvari-zahhtjevu tužitelja od 01.04.2016. godine.

Imajući u vidu naprijed navedeno, ovaj Sud je na osnovu člana 46. stav 2. Zakona o upravnim sporovima zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažio, te je pobijanu presudu prvostepenog suda preinačio tako što je tužiteljevu tužbu uvažio, poništio osporeno rješenje

tuženog organa, kao i prvostepeni zaključak, te predmet vratio prvostepenom organu da riješi o zahtjevu tužitelja.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 07 0 U 013412 23 Uvp 2 od 09.03.2023. godine)

151. Naknada troškova upravnog postupka u upravnom sporu

Član 39. Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica, član 36. stav 3. Zakona o upravnim sporovima, član 386. stav 1. i 387. stav 2. Zakona o parničnom postupku

KADA PRVOSTEPENI SUD SAM RIJEŠI UPRAVNU STVAR UMJESTO NADLEŽNOG UPRAVNOG ORGANA TO PODRAZUMIJEVA I DONOŠENJE ODLUKE O TROŠKOVIMA UPRAVNOG POSTUPKA, OBZIROM DA PRESUDA DONESENA U SPORU PUNE JURISDIKCIJE U SVEMU ZAMJENJUJE PONIŠTENI UPRAVNI AKT I NEPOSREDNO SE IZVRŠAVA.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 07 0 U 015001 22 Uvp 2 od 12.01.2023. godine)

152. Delegacija drugog stvarno nadležnog suda

Član 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku, u vezi sa članom 55. Zakona o upravnim sporovima

OKOLNOST DA JE TUŽENI DONOSILAC UPRAVNOG AKTA ISTOVREMENO I SUD KOJI TREBA RJEŠAVATI O PODNESENOJ TUŽBI PREDSTAVLJA OPRAVDAN RAZLOG ZA ODREĐIVANJE DRUGOG STVARNO NADLEŽNOG SUDA ZA POSTUPANJE U PREDMETNOM UPRAVNOM SPORU.

Iz obrazloženja:

„Kantonalni sud u Sarajevu je dopisom od 29.03.2023. godine, primljenim kod ovog Suda dana 03.04.2023. godine, podnio prijedlog da se, na osnovu odredbe iz člana 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku, u upravnom sporu tužitelja Udruženje za borbu protiv korupcije Transparency International u BiH iz Banja Luke, protiv akta broj: 009-0-Su-23-000147 od 20.02.2023. godine, tuženog Kantonalnog suda u Sarajevu, u upravnoj stvari pristupa informacijama, za postupanje odredi drugi stvarno nadležan sud.

U prijedlogu je navedeno da je osporeni akt, protiv koga je podnesena tužba i pokrenut predmetni upravni spor, donio isti sud - Kantonalni sud u Sarajevu, pa će se, po mišljenju tog suda, postupak lakše provesti ako u ovom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud.

Ovaj Sud je cijenio da je prijedlog osnovan, te je donio odluku kao u dispozitivu ovog rješenja.

Naime, odredbom člana 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 53/03, 73/05, 19/06, 98/15), koja se primjenjuje na osnovu člana 55. Zakona o upravnim sporovima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj: 9/05), Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine može na prijedlog stranke ili nadležnog suda odrediti da u pojedinom predmetu postupa stvarno nadležan sud u drugom kantonu ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi. Dakle,

ovom odredbom je predviđena delegacija drugog stvarno nadležnog suda iz razloga cjelishodnosti i procesne ekonomije ili iz drugih opravdanih razloga, a što se cijeni u svakom konkretnom slučaju.

U konkretnom slučaju, po ocjeni ovog Suda ne radi se o razlogu koji je naveo Kantonalni sud u Sarajevu - da će se lakše provesti postupak već je ispunjen zakonski uslov postojanja opravdanog razloga da u ovom predmetu postupa stvarno nadležan sud u drugom kantonu. Naime, okolnost na koju je u svom prijedlogu ukazao Kantonalni sud u Sarajevu - da je tuženi donosilac osporenog akta istovremeno i sud koji treba rješavati po podnesenoj tužbi u predmetnom upravnom sporu predstavlja opravdan razlog za određivanje drugog stvarno nadležnog suda za postupanje u ovom predmetu, kako bi se na taj način otklonila svaka sumnja na uticaj navedene okolnosti na objektivnost sudija tog suda kod rješavanja po podnesenoj tužbi.

Zbog izloženog je ovaj Sud, na osnovu odredbe člana 50. stav 2. Zakona o parničnom postupku u vezi sa članom 55. Zakona o upravnim sporovima, za postupaje u ovom upravnom sporu odredio Kantonalni sud u Goraždu.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 043785 23 R od 13.04.2023. godine)

153. Odbačaj tužbe iz razloga što akt koji se tužbom osporava nije upravni akt Član 8. i član 25. stav 1. tačka 2. Zakona o upravnim sporovima

ODLUKA VLADE UNSKO-SANSKOG KANTONA O LISTI LIJEKOVA OBAVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA UNSKO-SANSKOG KANTONA NIJE UPRAVNI AKT PROTIV KOJEG SE MOŽE VODITI UPRAVNI SPOR.

Iz obrazloženja:

„Po ocjeni ovog suda prvostepeni sud je pravilno postupio kada je pobijanim rješenjem odbacio tužiteljevu tužbu iz razloga propisanih u članu 25. stav 1. tačka 2. Zakona o upravnim sporovima, jer akt koji se tužbom osporava nije upravni akt (član 8.). Naime, prema odredbama člana 8. Zakona o upravnim sporovima upravni spor se može voditi samo protiv upravnog akta, a upravni akt u smislu ovog Zakona jeste akt kojim nadležni organ iz člana 4. ovog Zakona rješava o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari. Odluka Vlade Unsko-sanskog kantona o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona broj: 03-017-4215/2022 od dana 25.03.2022. godine („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj: 8/22) nije upravni akt, jer istim nije rješavano o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca, odnosno tužitelja u nekoj upravnoj stvari, već se radi o općem aktu tuženog pa kako navedena odluka Vlade nije upravni akt u smislu citiranih odredbi Zakona o upravnim sporovima, protiv takvih akata se ne može voditi upravni spor.

Neosnovano tužitelj prigovara da je tuženi organ odlučivao o pojedinačnim pravima i obavezama tužitelja, tj. o uvrštavanju pojedinih lijekova koje zastupa tužitelj na pozitivnu/esencijalnu listu lijekova Unsko-sanskog, a na osnovu podnesenih pojedinačnih zahtjeva za uvrštavanje lijekova budući da tužena Vlada nije donijela odluku u upravnom postupku nego se radi o aktu Vlade, kao organu izvršne vlasti, koja izvršila obavezu iz člana 8. stav 1. Zakona o lijekovima („Službene novine Federacije BiH“ broj 109/12), kojom je

propisano da Listu lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja kantona, kao i listu lijekova u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na području kantona donosi vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra zdravstva.

Navedena Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja od 25.03.2022. godine je podzakonski opći akt koju je donijela Vlada Unsko-sanskog kantona u okviru svoje nadležnosti iz člana 16. Zakona o vladi Unsko-sanskog kantona ("Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona" broj 5/08), kojom je propisano da Vlada Kantona u ostvarivanju svojih ovlaštenja utvrđenih Ustavom Kantona donosi: uredbe, odluke, rješenja i zaključke. Istim Zakonom je članom 14. propisan način rada Vlade kada odlučuje u upravnom postupku, pa je propisano da za donošenje rješenja u upravnom postupku i odlučivanju o drugim pitanjima iz nadležnosti Vlade, Vlada Kantona može osnovati jednu ili više komisija čije članove imenuje iz reda članova Vlade.

Stoga, ovaj sud zaključuje da donošenjem Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja od 25.03.2022. godine, nije rješavano u upravnom postupku o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari nego je tužena Vlada u ostvarivanju svojih ovlaštenja izvršnog organa, donijela odluku kojom je izvršila obavezu iz člana 8. stav 1. Zakona o lijekovima, a koja odluka predstavlja opći akt i ne može se smatrati konačnim pojedinačnim aktom podobnim za preispitivanje u upravnom sporu, neovisno o toga što ta odluka može imati nepovoljan utjecaj na dalje poslovanje tužitelja kao pravnog lica. Imajući u vidu izloženo, proizilazi da donošenjem pobijanog rješenja prvostepenog suda nije došlo do povrede pravila federalnog zakona o postupku koja je mogla biti od uticaja na rješenje stvari, pri čemu isto, suprotno navodima zahtjeva, nije proizvoljno, već zasnovano na izričitoj odredbi člana 8. Zakona o upravnim sporovima. Sud je odluku donio u nejavnoj sjednici u skladu sa odredbom člana 45. Zakona o upravnim sporovima jer javna sjednica suda nije bila potrebna radi razjašnjenja stanja ove pravne stvari.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 018176 23 Uvp od 12.04.2023. godine)

**154. Prestanak punomoći i stranačka legitimacija za pokretanje upravnog spora
Članovi 2, 41. stav 1. i 44. stav 1. Zakona o upravnim sporovima i član 311. Zakona o
parničnom postupku**

ZAHTJEV ZA VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE KOJEG JE PODNIO PUNOMOĆNIK NAKON SMRTI STRANKE TREBA ODBACITI KAO ZAHTJEV KOJI JE PODNIJELO NEOVLAŠTENO LICE, JER JE PUNOMOĆ ZA ZASTUPANJE PRESTALA SMRĆU STRANKE.

Iz obrazloženja:

„U konkretnom slučaju upravni spor je pokrenut tužbom P. N. dana 06.06.2018. godine, koja je uređena podneskom od 20.07.2018. godine sa prijedlogom da se osporeno rješenje tuženog organa broj: 05/02-23-678/18 od 04.05.2018. godine kao i prvostepeno rješenje broj: 24-04/II-23-3/14 od 26.03.2018. godine poništi.

Prema zakonskoj odredbi člana 2. stav 1. Zakona o upravnim sporovima, pravo pokretanja upravnog spora ima pojedinac ako smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili

neposredni lični interes zasnovan na zakonu, što podrazumijeva njegovu stranačku i procesnu sposobnost. Kako je P. N. umro dana 15.01.2019. godine prestala je njegova stranačka sposobnost već u toku postupka pred prvostepnim sudom, zbog čega se u njegovo ime nije ni mogao podnijeti zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke u smislu odredbe člana 41. stav 1. Zakona o upravnim sporovima. Bez značaja je činjenica što je punomoćnik iz upravnog spora, uz zahtjev za vanredno preispitivanje priložio punomoć kojom ga je tužitelj navodno ovlastio za zastupanje pred nadležnim Vrhovnim sudom Federacije BiH u predmetu broj: 09 0 U 031225 21 Fp 2, jer je tužitelj P. N. umro prije nego što je podnesen zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke. Smrt tužitelja je za posljedicu imala prestanak punomoći za zastupanje već u toku prvostepenog postupku pred Kantonalnim sudom u Sarajevu pa punomoćnik nije imao ovlaštenje nastaviti upravni spor niti u ime tužitelja podnijeti zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, jer prema odredbi člana 311. tačka 1. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15) punomoć prestaje smrću fizičke osobe, a na čiju primjenu upućuje član 55. Zakona o upravnim sporovima. Stoga, punomoćnik tužitelja nakon tužiteljeve smrti, nije imao ovlaštenje za podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke, budući da je u upravnom sporu učestvovao samo u svojstvu punomoćnika, a ne stranke ili zainteresovane osobe čije je pravo povrijeđeno upravnim aktom ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu.

S obzirom na iznesene razloge, ovaj sud je, primjenom odredbe člana 44. stav 1. Zakona o upravnim sporovima, odbacio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kojeg je podnio punomoćnik umrle stranke, kao zahtjev kojeg je podnijela neovlaštena osoba.“

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 031225 21 Uvp od 12.01.2023. godine)

155. Odlaganje izvršenja osporenog upravnog akta

Član 17. Zakona o upravnim sporovima

NADLEŽNI SUD ĆE ODBACITI ZAHTJEV ZA ODLAGANJE IZVRŠENJA OSPORENOG RJEŠENJA KOJI JE TOM SUDU PODNESEN UZ ZAHTJEV ZA VANREDNO PREISPITIVANJE SUDSKE ODLUKE, JER JE O TAKVOM ZAHTJEVU MOGAO RJEŠAVATI SAMO SUD KOME JE PODNESENA TUŽBA PROTIV TOG OSPORENOG RJEŠENJA.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 04 0 U 012478 21 Uvp od 22.02.2023. godine)

156. Spajanje postupaka po tužbama podnesenim protiv istog osporenog upravnog akta

Član 83. stav 1. Zakona o parničnom postupku

KADA SU PODNESENE DVIJE ILI VIŠE TUŽBI PROTIV ISTOG OSPORENOG AKTA NADLEŽNI SUD JE DUŽAN SVE TUŽBE ZAJEDNIČKI RASPRAVITI I DONIJETI ZAJEDNIČKU PRESUDU.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 03 0 U 021148 22 Uvp od 02.06.2023. godine)

157. Usmeno rješenje

Članovi 204. stav 2. i 212. Zakona o upravnom postupku i član 48. stav 1. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

USMENO RJEŠENJE PACIJENTU O MJERAMA STAVLJANJA POD ZDRAVSTVENI NADZOR U TOKU EPIDEMIJE ZARAZNE BOLESTI, KOJE JE PRETHODILO PISMENOJ FORMI RJEŠENJA IDENTIČNOG SADRŽAJA, PREDSTAVLJA DOZVOLJENU IZNIMKU OD OPĆEG PRAVILA O PISANOJ FORMI RJEŠENJA I ZAKONIT NAČIN PROVOĐENJA HITNIH MJERA ZA SPRJEČAVANJE I SUZBIJANJE ZARAZNIH BOLESTI.

Iz obrazloženja:

„U konkretnoj upravnoj stvari tužitelj ne spori da je dana 23.03.2022. godine telefonskim putem obaviješten da je pozitivan na virus Covid 19, da je stavljen pod zdravstveni nadzor te da mu je dato uputstvo o zabrani kretanja van prostora boravka osim u slučajevima potrebe za posjete ljekaru u nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, u trajanju od 10 dana počev od 23.03.2022. godine. Tužitelj ovu zabranu nije poštovao jer je boravio na javnim mjestima kao što su prodavnica i banka, međutim smatra da je prvostepeni organ omogućio širenje zaraze, jer je je propustio donijeti rješenje u zakonskom roku budući da je rješenje doneseno dana 28.03.2022, a koje je tužitelj primio 01.04.2022. godine, smatrajući da je takvo postupanje u suprotnosti sa odredbama članova 95. i 204. stav 5. Zakona o upravnom postupku.

Dakle, situacija koja opravdava donošenje rješenja u usmenoj formi tiče se poduzimanja iznimno hitnih mjera, a u konkretnoj slučaju to su bile posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje zarazne bolesti izazvane virusom Covid-19, koja izaziva teški akutni respiratorni sindrom (SARS). Bolest je poprimila globalne razmjere te je Svjetska zdravstvena organizacija dana 11. marta 2020. godine proglasila Covid-19 pandemijom. Širenje virusa Covid-19 rezultiralo velikim brojem oboljelih i na području Federacije BiH i izazvalo nepovoljnu zdravstvenu situaciju po njene stanovnike. U vrijeme donošenja usmenog i pismenog rješenja o mjerama zdravstvenog nadzora za tužitelja, na snazi je bila Naredba o proglašenju epidemije zarazne bolesti COVID-19, broj 01-33-3997/20 od 13.07.2020. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 48/20). Kako je tužitelj bio zaražen virusom Covid 19 u toku trajanja epidemije ove zarazne bolesti, a telefonskim putem je u potpunosti obaviješten o sadržaju rješenja, ovaj sud nalazi da usmeno rješenje, o mjerama stavljanja pod zdravstveni nadzor, koje je prethodilo pismenoj formi identičnog sadržaja, predstavlja dozvoljenu iznimku od općeg pravila o pisanoj formi rješenja i zakonit način provođenja hitnih mjera za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti. Prvostepeni organ je naknadno u zakonom propisanom roku od osam dana donio i pismeno rješenje koje je odgovaralo sadržaju usmenog rješenja, kojeg se tužitelj nije pridržavao jer je napustio prostor boravka radi obavljanja aktivnosti koje nisu vezane za liječenje, a što je rezultiralo donošenjem prekršajnog naloga.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 06 0 U 016932 23 Uvp od 08.06.2023. godine)

158. Obavezno lično dostavljanje pismena

Član 80. i 83. stav 1. Zakona o upravnom postupku

ZA OCJENU BLAGOVREMENOSTI ŽALBE U UPRAVNOM POSTUPKU BITNO JE KADA JE OSPORENO RJEŠENJE DOSTAVLJENO OSOBI KOJOJ JE NAMIJENJENO, A NE KADA JE NJEN BLISKI SRODNIK, SUPROTNO PRAVILU O LIČNOM DOSTAVLJANJU, PRIMIO TAKVO RJEŠENJE.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 04 0 U 013539 22 Uvp od 08.06.2023. godine)

159. Dopunsko rješenje

Član 214. Zakona o upravnom postupku

DOPUNSKIM RJEŠENJEM DOPUNJUJE SE RANIJE RJEŠENJE U POGLEDU PITANJA KOJA VEĆ DONESENIM RJEŠENJEM NISU OBUHVACENA, ALI SE TIM RJEŠENJEM NE MOŽE MIJENJATI PRAVOSNAŽNO RASPRAVLJENA STVAR, NITI BRISATI I MIJENJATI DIJELOVI RANIJEG RJEŠENJA.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 034187 23 Uvp od 13.04.2023. godine)

160. Obnova postupka

Član 247. stav 1. Zakona o upravnom postupku

IZDAVANJE UPOTREBNE DOZVOLE ZA GRAĐEVINU JE JEDNOSTRANAČKA UPRAVNA STVAR U KOJOJ SE NASUPROT ORGANU POJAVLJUJE SAMO INVESTITOR PA, OSIM ORGANA, SAMO INVESTITOR KOJI JE PODNIIO ZAHTJEV MOŽE POKRENUTI POSTUPAK OBNOVE.

Iz obrazloženja:

„Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 09 0 U 037385 20 U od 14.09.2023. godine, odbijena je tužba tužitelja Javnog preduzeća Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine, d.o.o. Sarajevo protiv osporenog rješenja tuženog, broj i datum navedeni u uvodu ove presude, kojim je odbijena kao neosnovana žalba tužitelja izjavljena protiv zaključka Općinskog načelnika putem Službe za urbanizam, stambene, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina Općine Novi Grad Sarajevo, broj: 02/04-19-3866/20 A.D. od 09.07.2020. godine. Tim prvostepenim zaključkom odbačen je prijedlog tužitelja za obnovu postupka okončanog pravomoćnim rješenjem Općinskog načelnika putem Službe za urbanizam i stambene poslove Općine Novi Grad Sarajevo, broj: 06-23-12203/07 od 19.11.2007. godine, kao izjavljen od strane neovlaštenog lica. Navedenim pravomoćnim rješenjem dato je odobrenje "Č.A. Company" d.o.o. Sarajevo, kao investitoru, za upotrebu dijela građevine, pobliže opisane u tački 1. dispozitiva rješenja.

Protiv navedene presude tužitelj je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke zbog povrede federalnog zakona i povrede pravila federalnog zakona o postupku.

Polazeći od činjenice da je tužitelj prijedlogom od 22.06.2020. godine, pokrenuo obnovu postupka, u upravnoj stvari izdavanja upotrebne dozvole, to je i po mišljenju ovoga suda,

prvostepeni sud pravilno zaključio da tužitelj nije ovlašten za podnošenje prijedloga za obnovu postupka, jer prema odredbi iz člana 132. Zakona o prostornom uređenju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 7/05), tužitelj nije ni trebao da učestvuje u tom postupku, jer se radi o jednostranačkoj upravnoj stvari gdje se nasuprot organa pojavljuje samo investitor.

Kako je, dakle, u konkretnom slučaju, predmet ovog upravnog spora ispitivanje zakonitosti procesne odluke tj. zaključka prvostepenog organa kojim je odbačen prijedlog tužitelja za obnovu postupka kao izjavljen od strane neovlaštenog lica, to je neosnovano isticanje povrede materijalno pravnih odredbi iz članova 2. stav 2. alineja 1., 3., 37., 38. i 40. Zakona o željeznicama Federacije Bosne i Hercegovine i člana 3. stav 1. alineja 8. Zakona o željeznicama Bosne i Hercegovine, jer navedene odredbe nisu ni primijenjene, niti su se u konkretnom slučaju mogle primijeniti.

Imajući u vidu naprijed izneseno, ovaj sud je i ostale navode zahtjeva cijenio neosnovanim, pa je primjenom člana 46. stav 1. Zakona o upravnim sporovima, odbio zahtjev tužitelja za vanredno preispitivanje pobijane presude.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 037385 23 Uvp od 14.09.2023. godine)

161. Isplata zakonske zatezne kamate zbog kašnjenja u isplati penzije Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

PRAVO NA ISPLATU ZAKONSKE ZATEZNE KAMATE NA IZNOSE PENZIJE KOJI NISU ISPLAĆENI U ZAKONOM PROPISANOM ROKU SE NE MOŽE OSTVARITI U UPRAVNOM POSTUPKU I SPORU, JER TO PRAVO NIJE REGULISANO ZAKONOM O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU.

OVO PRAVO SE MOŽE OSTVARITI PODNOŠENJEM TUŽBE STVARNO I MJESNO NADLEŽNOM OPĆINSKOM SUDU ZA ODLUČIVANJE U GRAĐANSKO-PRAVNOM SPORU.

Iz obrazloženja:

„Neosnovan je tužiteljev prigovor da mu u postupku priznavanja prava na penziju pripada i pravo na isplatu zakonske zatezne kamate za iznose penzija koje nisu isplaćene u zakonom propisanom roku, obzirom da tuženi nije imao zakonski osnov da prizna pravo na zatezne kamate, iste obračuna i isplati. Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/18, 90/21 i 19/2022) su regulisana prava i obaveze iz penzijskog i invalidskog osiguranja ali pravo na isplatu kamate nije propisano navedenim zakonom nego odredbom člana 277. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85 i 57/89, „Službeni list R BiH“, broj: 2/92 i 13/93 i „Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/03 i 42/11). Tim članom je propisano da dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po zakonom utvrđenoj kamatnoj stopi, pa ukoliko tužitelj smatra je tuženi organ kasnio u ispunjenju obaveze isplate penzija, pravo na isplatu zatezne kamate može jedino ostvariti podnošenjem tužbe protiv tuženog organa, stvarno i mjesno nadležnom općinskom sudu za odlučivanje u tom građansko-pravnom sporu.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 03 0 U 016238 22 Uvp 2 od 16.02.2023. godine)

**162. Uvećanje (stimulacija) za kasniji odlazak u starosnu penziju
Član 146. i 151. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju**

USLOVI ZA PRIZNAVANJE PRAVA NA UVEĆANJE (STIMULACIJU) ZA KASNIJI ODLAZAK U PENZIJU SE CIJENE PREMA MOMENTU PODNOŠENJA ZAHOTJEVA ZA OSTVARIVANJE TOG PRAVA, NEOVISNO O TOME ŠTO JE 65 GODINA ŽIVOTA NAVRŠENO PRIJE STUPANJA NA SNAGU VAŽEĆEG ZAKONA NA OSNOVU KOJEG JE ZAHOTJEV PODNESEN.

Iz obrazloženja:

„Odredbom člana 40. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju su propisani uslovi za starosnu penziju, a to pravo ima osiguranik kada navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina penzijskog staža ili kada navrší 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života. Članom 146. je propisano da se osiguranicima iz člana 40. tog Zakona, za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije uvećava za 0,166666 %.

Odredbom člana 151. istog Zakona je propisano da postupci koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog Zakona, okončat će se po propisima koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava. Važeći Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju je stupio na snagu dana 01.03.2018. godine. Tužiteljica je podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na starosnu penziju dana 20.03.2018. godine, dakle nakon 01.03.2018. godine, pa se postupak ostvarivanja prava na starosnu penziju morao provesti prema odredbama važećeg Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i visinu penzije uvećati za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života za 0,166666% počev od 20.03.2018. godine kao momenta priznavanja prava, što u konkretnom slučaju za 5 godina iznosi 60 mjeseci jer je tužiteljica na dan prestanka osiguranja 19.03.2018. godine imala navršanih 70 godina, 0 mjeseci i 2 dana života.

Bez značaja je za rješavanje ovog spora da li je osiguranik navršio 65 godina života prije stupanja na snagu važećeg Zakona, jer on u cijelosti svoja prava ostvaruje u skladu sa tim Zakonom, uključujući i ostvarenje prava na stimulaciju za kasniji odlazak u starosnu penziju prema odredbi člana 146. Zakona. Ovom odredbom je propisana starosna dob nakon koje se može uvećati iznos ostvarene penzije, ali nema ograničenje u pogledu primjene takve norme na način na koji to tuženi organ ističe, konkretno da se uvećanje penzije može najranije računati od dana stupanja na snagu tog Zakona jer je takvo tumačenje u suprotnosti sa odredbom člana 151. Zakona prema kojoj odredbi, jedini kriterij za primjenu Zakona je momenat podnošenja zahtjeva za ostvarenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja. Stoga, relevantna činjenica za ostvarenje prava na uvećanu penziju je ta da je osiguranik takvo pravo stekao u trenutku podnošenja zahtjeva za ostvarenje prava na stimulaciju za kasniji odlazak u penziju iz člana 146. navedenog Zakona, neovisno o tome da je 65 godina života navršio prije stupanja na snagu važećeg Zakona, jer je ta činjenica irelevantna, budući da se vremensko važenje Zakona određuje prema drugom kriteriju – momentu podnošenja zahtjeva za starosnu penziju i nisu propisani izuzeci od tog pravila, konkretno da osiguraniku koji je navršio 65 godina života prije stupanja na snagu važećeg zakona to pravo ne pripada.

S obzirom na sve izneseno, ovaj sud je navode zahtjeva ocijenio neosnovanim, pa je primjenom člana 46. stav 1. Zakona o upravnim sporovima, odlučio kao u izreci ove presude.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 07 0 U 018982 23 Uvp od 14.11.2023. godine)

**163. Isplata dospjelih a neisplaćenih penzija prije smrti korisnika
Član 5. stav 3. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju**

PENZIJE KOJE SU DOSPJELE, A NISU ISPLAĆENE PRIJE SMRTI KORISNIKA PENZIJE MOGU SE ISPLATITI SAMO ZAKONSKOM NASLJEDNIKU UMRLOG KORISNIKA KOJI JE UTVRĐEN PRAVOSNAŽNIM RJEŠENJEM, PA SE ZAHTJEV PUNOMOĆNIKA KOJI JE BIO OVLAŠTEN ZA ISPLATU PENZIJA TREBA ODBACITI.

Iz obrazloženja:

„Odredbom člana 5. stav 3. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH ”, broj:13/18, 93/19 - Ustavni sud F BiH 90/21 i 19/22) dospjela novčana primanja na osnovu prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja nisu isplaćena do smrti korisnika prava mogu se nasljeđivati.

Odredbom člana 123. stav 2. Zakona o upravnom postupku (Službene novine Federacije BiH, broj: 2/98, 48/99 i 61/22) propisano je da ako nadležni organ povodom stavljenog zahtjeva stranke nađe da po važećim propisima nema uvjeta za pokretanje postupka, donijet će o tome zaključak, kojim će se podneseni zahtjev odbaciti kao preuranjen. Protiv tog zaključka dopuštena je posebna žalba.

Kako je iz podataka spisa u predmetu nesporno utvrđeno da je korisnica starosne penzije D.N1 umrla dana 12.07.2020.godine, te da joj nisu isplaćene penzije za period od 05.06.2018. godine do 12.07.2020. godine, to shodno odredbi naprijed citiranog člana 5. stav 3. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju iste mogu biti isplaćene samo zakonskom nasljedniku koji će biti utvrđen pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju, pa kako tužitelj nije dostavio takvo rješenje, to je pravilno odbačen zahtjev za isplatu dospjelih a neisplaćenih penzija kao preuranjen u smislu odredbe člana 123. stav 2. Zakona o upravnom postupku. Naime, prema odredbi člana 162. Zakona o nasljeđivanju (Službene novine Federacije BiH, broj: 80/14), ostavina umrle osobe prelazi po sili zakona na njegove nasljednike u trenutku njegove smrti. Stoga nije od uticaja navod tužitelja da se punomoćnica i ranije obraćala sa zahtjevom za isplatu, obzirom da su organi uprave odgovarali na te zahtjeve, te davali upute punomoćnici Glamočlija Sunčici, kao punomoćniku za isplatu penzija, ali smrću korisnice penzije, prestalo je i pravo punomoćnice da se njoj vrši isplata penzija. Iz istog razloga nije osnovan ni navod da tužitelj nije opozvao punomoć koju je umrla korisnica dala Glamočlija Sunčici, obzirom da do donošenja pobijane presude nije bilo pravosnažno utvrđeno ko je zakonski nasljednik iza umrle D.N1.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 04 0 U 014157 23 Uvp od 27.09.2023. godine)

164. Zastarjelost dospjelih novčanih primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja

Član 113. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

DOSPJELA NOVČANA POTRAŽIVANJA MJESEČNOG IZNOSA PENZIJE ZASTARIJEVAJU U ROKU OD TRI MJESECA OD DANA DOSPJELOSTI SAMO U SLUČAJU DA TO POTRAŽIVANJE NIJE UOPĆE ISPLAĆENO KORISNIKU PENZIJE.

Iz obrazloženja:

„Prema obrazloženju pobijane presude i stanju spisa predmeta, tuženi je uplatio tužitelju penziju za mjesec oktobar 2018. godine, u iznosu od 348,06 KM, na račun koji tužitelj ima otvoren kod NLB Banke a.d. B. L. - Filijala B., a koji iznos je navedena banka 15.02.2019. godine, sa računa tužitelja prenijela na račun tuženog. Tužitelj je dana 19.02.2019. godine, prvostepenom organu podnio zahtjev za ponovnu isplatu penzije uplaćene za mjesec oktobar 2018. godine, u iznosu od 348,06 KM, navodeći u zahtjevu da je isti iznos NLB Banka vratila tuženom dana 15.02.2019. godine, a da se tužitelj nalazio na bolničkom liječenju, zbog čega nije bio u mogućnosti da na vrijeme podigne penziju. Na osnovu naprijed utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni organ je rješenjem broj: FZ6/2/1-35-1-275898-4/16 MB: ... od 20.11.2019. godine, odbio zahtjev tužitelja kao neosnovan, pozivajući se na odredbu iz člana 113. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Protiv tog prvostepenog rješenja tužitelj je izjavio žalbu, koju je tuženi osporenim rješenjem odbio kao neosnovanu, nalazeći da je prvostepeno rješenje u svemu pravilno i zakonito.

Prvostepeni sud je, rješavajući u sporu pune jurisdikcije, uvažio je tužbu, poništio osporeno rješenje tuženog, kao i prvostepeno rješenje Kantonalne administrativne službe T., broj: FZ6/2/1-35-1-275898-4/16 MB: ... od 20.11.2019. godine i upravnu stvar riješio tako što je usvojio zahtjev tužitelja za isplatu novčanog iznosa od 348,06 KM, na ime penzije za mjesec oktobar 2018. godine, za koji iznos je obavezao tuženog da isplati tužitelju u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Donoseći pobijanu presudu prvostepeni sud je zaključio da je tuženi pogrešno primijenio odredbu iz člana 113. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, jer prema navedenoj zakonskoj odredbi zastara može nastupiti samo na dospjela novčana potraživanja koja korisniku penzije nisu isplaćena.

Neosnovano tuženi u zahtjevu za vanredno preispitivanje ističe povredu federalnog zakona.

Prvostepeni sud je pravilnim tumačenjem odredbe iz člana 113. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, zaključio da zastarjelost dospelog novčanog potraživanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja može nastupiti samo za ona potraživanja koja nisu isplaćena. Kako je, u konkretnom slučaju, dospjelo novčano potraživanje penzije za mjesec oktobar 2018. godine, bilo uplaćeno tužitelju, to se na isto ne može primijeniti odredba iz člana 113. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, kako to pravilno zaključuje prvostepeni sud.

Pored toga, neosnovano se tuženi u zahtjevu za vanredno preispitivanje poziva na ugovor o isplati penzija, koji je 14.05.2018. godine, zaključio sa NLB Bankom AD B. L.. Naime, opće je pravilo, sadržano u odredbi iz člana 148. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, da ugovor proizvodi pravno dejstvo samo između ugovornih strana koje su zaključile ugovor (inter partes), a ne i treća lica, na koja se učinci ugovora ne protežu, što je u konkretnom slučaju tužitelj, na koga ugovor ne može imati štetne pravne posljedice. Stoga banka nakon prijenosa uplaćenog iznosa penzije za mjesec oktobar 2018. godine, na račun tužitelja, nije imala ovlaštenje da bez

njegove saglasnosti, kao komitenta banke, tako uplaćeni iznos penzije skida sa računa tužitelja i vraća tuženom.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 03 0 U 020405 21 Uvp od 12.01.2023. godine)

165. Deeksproprijacija dijela ekspropnisane nekretnine

Član 34. stav 1. i 2. Zakona o eksproprijaciji u vezi sa članom 19. Zakona o građevinskom zemljištu

NE MOŽE SE ZAHTIJEVATI DEEKSPROPRIJACIJA DIJELA EKSPROPNISANIH NEKRETNINA I CIJEPANJE NEIZGRAĐENOG DIJELA EKSPROPNISANIH NEKRETNINA, UKOLIKO SU NEIZGRAĐENI DIJELOVI PROMIJENILI OBLIK I VELIČINU U POSTUPKU PRIVOĐENJA GRADSKOG GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA KRAJNJOJ NAMJENI, U SKLADU SA VAŽEĆIM PROSTORNIM PLANOM ILI PLANOM PARCELACIJE.

Iz obrazloženja:

„Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi nespornim da su tužitelji, kao raniji suvlasnici i posjednici ekspropnisanih nekretnina (poblize označenih u dispozitivu pravosnažnog rješenja o potpunoj eksproprijaciji istih od 26.02.1987. godine), aktivno legitimisani za podnošenje predmetnog zahtjeva za deeksproprijaciju dijela ekspropnisanih nekretnina, te da je isti blagovremen i dopušten, budući da korisnik eksproprijacije Šipad Invest, OOUR „Inženjering“ Sarajevo (odnosno njegov pravni sljednik „Šipad – Komerc“ d.d. Sarajevo), u citiranom roku od tri godine od pravomoćnosti rješenja o eksproprijaciji, na označenim dijelovima predmetnih parcela nije izvršio nikakve radove, tako da taj dio ne služi svrsi eksproprijacije (a kako su to u svojim nalazima i mišljenjima saglasno potvrdili vještaci geodetske i građevinske struke).

Međutim, iz priloženih zemljišnoknjižnih izvadaka i posjedovnih listova, skice lica mjesta, kopije katastarskog plana, nalaza i mišljenja vještaka urbaniste i nalaza i mišljenja vještaka geodetske struke, te važećeg regulacionog plana "Prekounje" ("Službeni glasnik Općine Bihać", broj: 5/03) i Odluka o provođenju Regulacionog plana "Prekounje" u Bihaću ("Službeni glasnik Općine Bihać", broj: 3/14), jasno proizilazi da su predmetne ekspropnisane parcele promijenile oblik i veličinu, te da korisnik eksproprijacije (a niti njegov pravni sljednik), više nisu vlasnici i posjednici neizgrađenog dijela označenih ekspropnisanih parcela ranijih vlasnika (tužitelja), na koje se odnosi predmetni zahtjev, već treća lica (zainteresirane pravne osobe), budući da je pravni sljednik korisnika eksproprijacije („Šipad – Komerc“ d.d. Sarajevo), iste prometovao (prodao) trećem licu d.o.o. Čavkunović Bihać (pravnom predniku zainteresiranih osoba), na temelju navedenog ugovora o kupoprodaji (broj: Ov 2089/04 od 28.06.2004. godine i aneksa istog ugovora Ov. broj 2504/05 od 22.08.2005. godine), te da je istom, kao vlasniku i posjedniku predmetnih parcela (a time i zainteresiranim osobama, kao njegovim pravnim sljednicima), odobreno građenje stambeno - poslovnih objekata na predmetnim parcelama, prema važećem Regulacionom planu "Prekounje" u Bihaću i navedenoj Odluci o provođenju istog Regulacionog plana, kojim je određena veličina, oblik i položaj parcela, pristup parcelama, regulacione i građevinske linije i površina za javne namjene.

Imajući u vidu navedeno, ovaj Sud je našao da su nadležni upravni organi (a i prvostepeni sud), u obrazloženju svojih odluka pravilno cijenili da tužitelji shodno citiranim propisima ne

ispunjavaju zakonske uvjete za djelimičnu deeksprijaciju neizgrađenog dijela ekspropisanih nekretnina (odnosno poništenje dijela navedenog rješenja o eksproprijaciji od 26.02.1987. godine), budući da su označene parcele 9666/8 i dio k.č. 9666/9, promijenile oblik i veličinu, te se kao gradsko građevinsko zemljište u privatnoj svojini nalaze u obuhvatu izmjena i dopuna regulacionog plana "Prekounje" (kojim je izvršena promjena oblika i veličine predmetnih parcela), tako da se ne mogu cijepati, na način kako to tužitelji traže predmetnim zahtjevom, jer je to u suprotnosti s citiranim odredbama člana 19. Zakona o građevinskom zemljištu, kojim je izričito propisano da se oblik i površina parcele gradskog građevinskog zemljišta može mijenjati samo u skladu sa postupkom privođenja zemljišta namjeni, na osnovu prostornog plana ili plana parcelacije.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 017264 21 Uvp od 15.06.2023. godine)

166. Legitimacija za podnošenje zahtjeva za deeksprijaciju
Član 34. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

KAKO JE PRAVO NA DEEKSPROPRIJACIJU IMOVINSKO PRAVO I KAO TAKVO SE NE GASI SMRĆU RANIJEG VLASNIKA, VEĆ PRELAZI NA NJEGOVE NASLJEDNIKE, TO NAKON SMRTI RANIJEG VLASNIKA EKSPROPISANIH NEKRETNINA NJEGOV NASLJEDNIK IMA PRAVO DA TRAŽI DEEKSPROPRIJACIJU NEKRETNINA.

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 016306 21 Uvp od 04.04.2023. godine)

167. Naknada za eksproprijaciju nekretnina u vlasništvu Bosne i Hercegovine
Član 12. Zakona o eksproprijaciji

DRŽAVA BOSNA I HERCEGOVINA, DOK SE NE DONESE ZAKON KOJI BI REGULISAO PREDMETNU UPRAVNU STVAR, IZUZETA JE OD PRAVA NA NAKNADU ZA EKSPROPISANE NEKRETNINE U SVOM VLASNIŠTVU.

Iz obrazloženja:

„Pravilno prvostepeni sud nalazi da su ovoj upravnoj stvari ekspropisane predmetne nekretnine u vlasništvu Bosne i Hercegovine u svrhu izgradnje „Obilaznice Bugojno“ i da je u provedenom postupku jedino sporno pravo tužitelja na naknadu za ekspropisane nekretnine (nije se protivio eksproprijaciji) shodno članu 12. Zakona o eksproprijaciji ("Službene novine FBiH", br. 70/07, 36/10, 25/12, 8/15 - odluka US i 34/16), kojim je u stavu 1. propisano da za ekspropisanu nekretninu vlasniku pripada naknada u drugoj nekretnini, a ako korisnik eksproprijacije ne može osigurati takvu nekretninu naknada se određuje u novcu u visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se ekspropriše, dok je u stavu 2. regulisano da se, izuzetno od stava 1. tog člana, u slučaju kada se radi izvođenja radova, građenja, rekonstrukcije ili održavanja autoceste, brze ceste, magistralne, regionalne ili lokalne ceste ekspropriše nekretnina u vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, grada, općine, javnih preduzeća ili javnih ustanova ne plaća naknada za ekspropisanu nekretninu.

Nadalje, prvostepeni sud zaključuje da citirana zakonska odredba reguliše pitanje naknade vlasnicima eksproprisane nekretnine, da je tuženi u vezi žalbenih navoda pravilno ocijenio da se odredbe člana 12. Zakona o eksproprijaciji imaju tumačiti ekstenzivno i u skladu s njihovim ciljem, da iz sadržaja odredbe člana 12. stav 2. navedenog zakona proizilazi intencija zakonodavca da od prava na naknadu za eksproprisane nekretnine izuzme sve nivoe vlasti koji čine Federaciju BiH i s njima povezane javno-pravne subjekte, te da u cijelosti prihvata takvo stanovište, jer se tumačenjem navedenih zakonskih odredbi može prepoznati intencija zakonodavca da kroz izuzimanje od prava na naknadu svih administrativno-teritorijalnih nivoa (Federacija BiH, kantoni, gradovi i općine) i s njima povezanih javno-pravnih subjekata, smanji administrativne barijere, ubrza procese važne za izgradnju ključne prometne infrastrukture i u tom okviru izbjegne prelijevanje javnih sredstava i fondova s jednih na druge nivoe vlasti, a posljedično tome podigne nivo efikasnosti državnog aparata u cjelini i ubrza realizaciju javnih investicija važnih za ukupni društveni razvoj. Pri tome prvostepeni sud cijeni da i tuženi organ konstatuje da citirana zakonska odredba ne obuhvata i državu BiH kao subjekta koji nema pravo na naknadu za eksproprisane nekretnine u svome vlasništvu, ali da istovremeno ukazuje da je na području Federacije BiH jedino Zakon o eksproprijaciji Federacije BiH propis koji se može primijeniti na postupak eksproprijacije i da u nedostatku pozitivnog propisa na državnom nivou (koji bi tužitelju izričito propisivao traženo pravo na naknadu) i pri činjenici da država BiH nije izuzeta od primjene navedenih odredaba entitetskih zakona, zaključuje da je primjena tih zakona neophodna i ujedno pravilna i zakonita i kada je u pitanju tužitelj.

Obzirom na navedeno ovaj sud nalazi da nadležni organi, a i prvostepeni sud nisu povrijedili zakon na štetu tužitelja kada su u svojim odlukama negativno odlučili o pravu na naknadu za eksproprisane predmetne nekretnine u njegovom vlasništvu. Naime, prema odredbama člana 12. Zakona o eksproprijaciji proizilazi da zakonodavac nije propisao da li državi BiH pripada pravo na naknadu za eksproprisane nekretnine iz njenog vlasništva, tako da u tom pogledu postoji zakonska praznina. Stoga su u takvoj situaciji tuženi organ, a i prvostepeni sud, suprotno tvrdnjama tužitelja, mogli tumačenjem citiranih zakonskih odredaba odrediti da je i država BiH izuzeta od naknade za eksproprisane nekretnine. Analognim i logičkim tumačenjem citiranih odredaba jasno se može zaključiti da ako se (radi izvođenja radova, građenja, rekonstrukcije ili održavanja autoceste, brze ceste, magistralne, regionalne ili lokalne ceste) ne plaća naknada za eksproprisane nekretnine u vlasništvu Federacije BiH, kantona, grada, općine, javnih preduzeća ili javnih ustanova, to je i država BiH u nedostatku propisa izuzeta od prava na naknadu, a kako su to pravilno u svojim odlukama ocijenili i nadležni organi, a i prvostepeni sud.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 06 0 U 017087 23 Uvp od 07.12.2023. godine)

168. Eksproprijacija preostalog dijela nekretnine

Član 11. Zakona o eksproprijaciji

UVJETI ZA NORMALNO KORIŠTENJE PREOSTALOG DIJELA NEKRETNINE U POSTUPKU EKSPROPRIJACIJE NEKRETNINA MORAJU BITI ISPUNJENI U VRIJEME RJEŠAVANJA ZAHTJEVA BIVŠEG VLASNIKA ZA EKSPROPRIJACIJU PREOSTALOG DIJELA NEKRETNINE.

Iz obrazloženja:

„Prema odredbi iz člana 11. Zakona o eksproprijaciji (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 70/07, 36/10, 25/12 i 34/16), na zahtjev vlasnika ekspropriat će se i preostali dio nekretnine ako se pri eksproprijaciji jednog dijela nekretnine utvrdi da vlasnik nema privrednog interesa da koristi preostali dio, odnosno ako je usljed toga na preostalom dijelu onemogućena ili bitno pogoršana njegova dotadašnja egzistencija ili mu je onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nekretnine.

Polazeći od činjenice da je rješenjem Službe za imovinsko-pravne, stambene, geodetske poslove i katastar nekretnina Općine I., broj: 05-31-759/12-50 od 20.09.2013. godine, usvojen prijedlog tužitelja za potpunu eksproprijaciju nekretnina u svrhu izgradnje dijela Sarajevske zaobilaznice LOT 3-B, na dionici Vlakovo-Mostarsko raskršće, a da pristup preostalom dijelu nekretnina koje su predmet ovog upravnog spora ni do danas nije osiguran, tj. ni nakon skoro 10 godina, iako je nesumnjivo da je bez pristupnog puta onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nekretnine, nego je taj pristupni put samo planiran izmjenama i dopunama projekta Sarajevske zaobilaznice, pri čemu u tom periodu radovi na Sarajevskoj obilaznici nisu započeti, niti postoji podatak kada će isti započeti, to je pravilan zaključak prvostepenog suda da su ispunjeni uvjeti iz člana 11. Zakona o eksproprijaciji, za eksproprijaciju preostalog dijela nekretnina. I po mišljenju ovoga suda uvjeti za normalno korištenje preostalog dijela nekretnine moraju postojati u vrijeme rješavanja zahtjeva bivšeg vlasnika za eksproprijaciju preostalog dijela nekretnine, a u konkretnom slučaju takvi uvjeti u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja nisu bili ispunjeni.

Bez uticaja su na pravilnost i zakonitost pobijane presude navodi tužitelja o visini naknade za eksproprijaciju preostalog dijela nekretnine koji je predmet ovog upravnog spora, budući da odredba iz člana 11. Zakona o eksproprijaciji, nema u vidu te okolnosti koje bi sud trebao cijeniti, nego suprotno tome samo privredni interes, odnosno mogućnost korištenja bivših vlasnika.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 036229 23 Uvp od 06.04.2023. godine)

169. Dodjela poljoprivrednog zemljišta u zakup

Član 98. i 108. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu

ODLUČIVANJE O PRIJAVAMA NA JAVNI POZIV I ODABIR NAJPOVOLJNIJE PONUDE ZA ZAKUP POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U VLASNIŠTVU DRŽAVE SE NE PROVODI U UPRAVNOM POSTUPKU, VEĆ U ZAKONOM PROPISANOM POSTUPKU RASPOLAGANJA POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU, PA ODLUKA KOJA SE U TOM POSTUPKU DONOSI PREDSTAVLJA AKT RASPOLAGANJA, A NE UPRAVNI AKT.

Iz obrazloženja:

„U konkretnoj stvari dodjele u zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države rješavano primjenom člana 108. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 52/09), kojim je propisano da Odluku o raspisivanju javnog poziva za zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i odluku o izboru najpovoljnije ponude donosi općina, uz saglasnost kantonalnog ministarstva na čijem se području zemljište nalazi. Prema članu 98. istog zakona proizilazi da odluka kojom se odlučuje

o vlasničkim i drugim stvarnim pravima na poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države nije upravni akt, te da akt o promjeni statusa poljoprivrednog zemljišta (zakup, koncesija i zamjena) mora biti donesen u skladu sa ovim zakonom i drugim pratećim propisima koji reguliraju ovu oblast. Pored toga, nadležna Komisija i tuženi Općinski načelnik u svojim aktima su se pozvali i na odredbe člana 11. citirane Odluke o raspisivanju javnog poziva za zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države na području Općine Odžak, kojim je regulisano da će Komisija prema kriterijima iz te odluke sastaviti preliminarnu rang listu i donijeti preporuku o izboru najpovoljnijih ponuda, da se prigovor na preliminarnu rang listu podnosi Općinskom načelniku u roku od 8 dana od dana objavljivanja na oglasnim pločama, da nakon isteka roka za prigovor, na temelju konačne rang liste Komisije, općinski načelnik donosi odluku o odabiru najpovoljnije ponude po javnom pozivu, a na koju saglasnost daje Ministarstvo, te da nakon dobijanja saglasnosti na odluku o odabiru najpovoljnije ponude po javnom pozivu od strane Ministarstva, Ministarstvo i ponuditelj čija ponuda je odabrana kao najpovoljnija zaključuju ugovor o zakupu.

Prema tome, odlučivanje o prijavama na javni poziv i odabir najpovoljnije ponude za zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, na osnovu citiranog Zakona, ne provodi se u upravnom postupku, pa se i o prigovoru tužitelja na preliminarnu rang listu ne odlučuje upravnom aktom (a i izričitom zakonskom odredbom je određeno da odluka kojom se odlučuje o vlasničkim i drugim stvarnim pravima na poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države nije upravni akt). Ovo iz razloga što se ne radi o rješavanju u nekoj upravnoj stvari, već zakonom propisanim postupkom raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu, pa odluka koja se u tom postupku donosi predstavlja akt raspolaganja, a ne upravni akt. Stoga osporeno rješenje, bez obzira na formu i datu pouku o pravnom lijeku, nema karakter upravnog akta kakav imaju u vidu naprijed citirane odredbe člana 8. Zakona o upravnim sporovima, pa se takav akt mogao preispitivati samo u parničnom postupku pred nadležnim redovnim sudom. Isto stanovište zauzeto je i u presudi Vrhovnog suda Federacije BiH, broj: 29 0 P 015227 18 Rev od 10.01.2019. godine.

Shodno navedenom prvostepeni sud nije mogao meritorno rješavati o tužbi tužitelja (i istu odbiti) podnesenoj protiv osporenog rješenja tuženog koje nije upravni akt, pa je ovaj sud, na osnovu člana 46. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažio i prvostepenu presudu preinačio tako što je primjenom člana 25. stav 1. tačka 2. i stava 2. istog člana, a u vezi sa članom 8. navedenog zakona, tužbu tužitelja odbacio.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 02 0 U 001823 23 Uvp od 31.08.2023. godine)

170. Promjena namjene poljoprivrednog zemljišta

Član 6. Zakona o poljoprivrednom zemljištu

PROMJENA NAMJENE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U NEPOLJOPRIVREDNE SVRHE SE VRŠI U SKLADU SA ODREDBAMA ZAKONA O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU, PA JE PRIMJENA ODREDBA POSEBNOG ZAKONA ILI PODZAKONSKOG AKTA ISKLJUČENA UKOLIKO SE ISTIM UTVRĐUJE MANJI OBIM ZAŠTITE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA.

Iz obrazloženja:

„Odredbom člana 48. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Službene novine Federacije BiH, broj: 52/09) je propisano da se promjena namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe provodi u skladu sa planovima prostornog uređenja i aktima uređenim tim zakonom.

Stavom 2. tačka 2. istog člana je propisano da se namjena zemljišta u planovima prostornog uređenja utvrđuje na osnovu karte upotrebne vrijednosti poljoprivrednog zemljišta i to: zemljište od 5. do 6. bonitetne kategorije utvrđuje se kao poljoprivredno zemljište samo izuzetno kao zemljište za ostale namjene.

Odredbom člana 50. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu je propisano da se poljoprivredno zemljište ne može koristiti u nepoljoprivredne svrhe niti mu se može promijeniti namjena ukoliko nije usaglašena prostorno – planska dokumentacija Federacije i kantona u skladu sa odredbama Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, broj: 2/06, 72/07 i 32/08) i ako nije pribavljena poljoprivredna saglasnost na osnovu ovog zakona.

Imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje (koje ovaj sud ne može ispitivati povodom podnesenog zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke, u smislu odredbe člana 41. stav 4. Zakona o upravnim sporovima), kao i obrazloženje pobijane presude, ovaj sud cijeni da je pravilno i zakonito odbijen zahtjev za izdavanje poljoprivredne saglasnosti za trajnu promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe za legalizaciju bespravno izgrađenog stambenog objekta, na parceli označenoj kao kč broj: 66/14, KO M.G.1, Opština T., kao neosnovan, shodno naprijed citiranim odredbama člana 48. stav 1. i stav 2. tačka 2., kao i odredbe člana 50. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, a obzirom da se ista prema Prostorno-planskoj dokumentaciji nalazi u vanurbanom području, te nije Prostornim planom općine T. obuhvaćena urbanom zonom, kao i zbog činjenice da je predmetna parcela utvrđena kao 5. bonitetna kategorija, te se ista utvrđuje kao poljoprivredno zemljište za koje se samo izuzetno može promijeniti namjena u ostale namjene.

Tužitelj se u svom zahtjevu poziva na odredbu člana 51. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, kojom je propisano da ako fizičko ili pravno lice promijeni namjenu poljoprivrednog zemljišta na osnovu propisane dozvole ili drugog upravnog akta, ili ako promijeni namjenu u suprotnosti sa propisima tako da zemljište ne koristi za poljoprivrednu proizvodnju, plaća naknadu zbog promjene namjene poljoprivrednog zemljišta, međutim po ocjeni ovoga Suda, tužitelj ovu odredbu tumači pogrešno, jer time što je propisana obaveza plaćanja naknade zbog nekorištenja zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju, ne znači da je odobrena promjena namjene iste, jer je u navedenom slučaju samo faktički izvršena promjena namjene, ali nije data potrebna saglasnost u skladu sa naprijed citiranim odredbom člana 48. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Pozivanje tužitelja na Odluka općine T. o provođenju izmjena i dopuna prostornog plana Općine T., prema kojem se može dozvoliti gradnja uz magistralne, regionalne, lokalne i nekategorisane ceste u širini od 100 metara mjereći od spoljne ivice ceste, a da ne ugrožava zaštitni pojas puta, ovaj Sud cijeni neosnovanim, imajući u vidu odredbu člana 6. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, kojom je propisano da ukoliko je odredbama posebnog zakona utvrđen manji stepen zaštite poljoprivrednog zemljišta u odnosu na zaštitu utvrđenu ovim zakonom, primjenjuju se odredbe ovog zakona.

Nije osnovano ni pozivanje tužitelja na presudu ovog Suda, broj: 04 0 U 004773 12 Uvp od 15.09.2016.godine, jer je ovaj sud u konkretnom slučaju odlučivao samo o naknadi koja je

određena za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, dok presude Kantonalnih sudova na koje se tužitelj takođe poziva, nisu obavezujuće za ovaj Sud.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 04 0 U 013110 21 Uvp od 22.03.2023. godine)

171. Zaštita sloboda i prava pojedinaca zajamčenih Ustavom Federacije BiH

Član 62. Zakona o upravnim sporovima

SLUŽBENA OSOBA U ORGANU UPRAVE ČINI NEZAKONITU RADNJU IZ ČLANA 62. ZAKONA O UPRAVNIM SPOROVIMA, AKO NE SPROVODI ZAKLJUČAK O DOZVOLI IZVRŠENJA IZVRŠNOG RJEŠENJA.

Iz obrazloženja:

„U konkretnom slučaju iz sadržaja zahtjeva za zaštitu ustavnih sloboda i prava jasno proizilazi da je isti podnesen u smislu člana 62. Zakona o upravnim sporovima, zbog povreda tih prava i sloboda (povrede prava na imovinu) nezakonitom radnjom pomoćnika ministra Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata Sarajevo, neizvršenjem zaključka od 25.09.2012. godine o dozvoli izvršenja rješenja od 05.02.2008. godine u dijelu kojim mu nisu isplaćeni zaostali novčani iznosi na ime mjesečne lične invalidnine. Stoga se zaključak prvostepenog suda da je predmetni zahtjev podnesen na osnovu člana 60. Zakona o upravnim sporovima ukazuje pogrešnim, obzirom da zaštita ustavnog prava uopšte nije tražena zbog povrede tog prava konačnim pojedinačnim aktom nadležnog organa, tako da se sadržaj obrazloženja pobijanog rješenja čini potpuno nerazumljivim, te zbog toga ovaj sud ne može ispitati zakonitost tog rješenja.

Pri naprijed navedenom ne može se prihvatiti ni stanovište prvostepenog suda da je podnosilac zahtjeva imao mogućnost koristiti druga pravna sredstva kao i drugu sudsku zaštitu, odnosno da je mogao prvostepenom organu podnijeti zahtjev za isplatu i izvršenje navedenog rješenja i zaključka, jer je u konkretnoj situaciji podnosilac zahtjeva posjedovao izvršno rješenje (kojim je utvrđeno njegovo pravo na isplatu lične invalidnine u preciziranim novčanim iznosima) i zaključak kojim je, (po njegovom zahtjevu za isplatom) određeno izvršenje rješenja i isplata zaostalih ličnih invalidnina, pa je u pogledu nemogućnosti realizacije prava podnosioca na izvršenje izvršne odluke izostala bilo kakva ocjena prvostepenog suda u odnosu na eventualnu povredu ustavnih prava regulisanu članom 62. Zakona o upravnim sporovima, a na što se osnovano ukazuje i u zahtjevu za vanredno preispitivanje sudske odluke.

Nadalje, ne može se prihvatiti ni zaključak suda da podnosilac zahtjeva nije mogao kao službeno, odnosno odgovornu osobu navesti pomoćnika ministra Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata Sarajevo, obzirom na odredbe člana 57. Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica (“Službene novine Federacije BiH” br. 33/04, 56/05, 70/07, 9/10 i 90/17), čijim je stavom 2. propisano da se u federalnom budžetu osiguravaju, pored ostalog, i sredstva za isplatu ličnih invalidnina, kao i odredbu člana 55. istog Zakona prema kojoj Federalni ministar donosi bliže propise o načinu isplate novčanih primanja, prema ovom Zakonu, načinu vođenja evidencije o korisnicima prava i izvršenim isplatama i dostavljanju izvještaja o utrošenim sredstvima, prema ovom Zakonu, te obavezne instrukcije o utvrđivanju i obračunavanju naknada prema odredbama ovog Zakona.

Imajući u vidu naprijed navedeno ovaj sud je na osnovu člana 46. stav 1. i 2. Zakona o upravnim sporovima zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažio, pobijano rješenje ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno rješavanje, gdje će se o podnositeljevom zahtjevu za zaštitu sloboda i prava u skladu sa primjedbama ovog suda donijeti pravilna i zakonita odluka.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 07 0 U 018288 21 Uvp od 01.02.2023. godine)

172. Djelovanje odluka Ustavnog suda Federacije BiH

Član 40. stav 1. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom Federacije BiH Presuda Ustavnog suda Federacije BiH broj: U-20/22 od 27.06.2022. godine

ODLUKA USTAVNOG SUDA FEDERACIJE BIH IMA RETROAKTIVNO DEJSTVO U ODNOSU NA SUDSKE POSTUPKE KOJI NISU BILI OKONČANI U VRIJEME OBJAVLJIVANJA TE ODLUKE. U TAKVIM POSTUPCIMA SE, NAKON OBJAVLJIVANJA ODLUKE USTAVNOG SUDA, NE MOŽE PRIMIJENITI ZAKON, PROPIS ILI POJEDINA ODREDBA ČIJA JE NESAGLASNOST SA USTAVOM UTVRĐENA TOM ODLUKOM.

Iz obrazloženja:

„Prema obrazloženju pobijane presude i podacima iz spisa predmeta, prvostepeni organ je svojim rješenjem od 24.06.2019. godine, postupajući po službenoj dužnosti, tužitelju utvrdio obavezu plaćanja komunalne takse za korištenje uređaja mobilne telefonije na području Grada Cazin u ukupnom iznosu od 11.000,00 KM. Ovakva odluka je donesena na osnovu odredbi člana 3. stav 1. tačka 10. i člana 12. stav 3. Odluke o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksi Općine Cazin („Službeni glasnik Općine Cazin“, broj: 1/15 – prečišćeni tekst), nakon što je prvostepeni organ tužitelja obavijestio o obavezi podnošenja prijave komunalne takse za 2019. godinu, a tužitelj takvu prijavu nije podnio. Visina komunalne takse je utvrđena na osnovu člana 21. tarifni broj 12. navedene Odluke o komunalnim taksama. Postupajući po žalbi koju je tužitelj podnio protiv ovog prvostepenog rješenja, tuženi je osporenim rješenjem od 19.10.2020. godine žalbu odbio, utvrdivši da je prvostepeni organ potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio odredbe Odluke o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksi.

U upravnom sporu pokrenutom tužbom tužitelja protiv navedenog rješenja tuženog, prvostepeni sud je pobijanom presudom od 03.03.2021. godine odbio tužbu kao neosnovanu, cijeneći da je osporeno rješenje tuženog pravilno i zakonito. Prvostepeni sud je pri tome cijenio da je u vrijeme donošenja drugostepenog rješenja predmetna Odluka o komunalnim taksama bila na snazi, jer je presuda Ustavnog suda Federacije BiH objavljena 29.11.2019. godine. Takođe je prvostepeni sud utvrdio da su prvostepeno i osporeno rješenje doneseni u skladu sa odredbama Zakona o lokalnoj samoupravi i Zakona o pripadnosti javnih prihoda u FBiH.

Po ocjeni ovog suda, takav pravni zaključak prvostepenog suda nije pravilan, zbog čega se zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke ukazuje osnovanim.

Prvostepeno rješenje doneseno je primjenom odredaba Odluke o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksi Općine Cazin („Službeni glasnik Općine Cazin“, broj: 1/15 – prečišćeni tekst). Visina takse utvrđena je na osnovu odredbe člana 21. Tarife broj 12. te odluke.

Presudom Ustavnog suda Federacije BiH broj: U-4/19 od 15.10.2019. godine, koja je objavljena u Službenim novinama Federacije BiH broj 90/19 dana 29.11.2019. godine, utvrđeno je da član 21. Tarife br. 11. i 12. Odluke o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksi nisu u saglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine. Ovim odredbama propisana je visina komunalne takse za korištenje uređaja za pružanje usluga mobilne telefonije i korištenje uređaja za pružanje usluga bežičnog interneta.

Odredbom člana IV.C.12. tač. b) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 60/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 32/07 i 88/08) propisano je da su odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće, posebno kada Sud utvrdi da zakon, usvojeni ili predloženi zakon ili drugi propis Federacije ili bilo kojeg kantona ili općine nije u skladu sa tim ustavom. Taj ili drugi propis neće se primjenjivati, odnosno stupiti na snagu osim ukoliko se ne izmijeni na način koji propiše Sud ili ukoliko Sud ne utvrdi prelazna rješenja koja ne mogu biti na snazi duže od šest mjeseci.

Prema odredbi člana 40. stav 1. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 6/95 i 37/03), usvojeni ili predloženi zakon ili drugi propis organa federalne, kantonalne ili općinske vlasti za koji Ustavni sud utvrdi da nije u skladu s Ustavom, neće se primjenjivati od dana objavljivanja presude Ustavnog suda u „Službenim novinama Federacije BiH“.

Presudom Ustavnog suda Federacije BiH broj: U-20/22 od 27.06.2022. godine, utvrđeno je da je djelovanje odluka tog suda kojima je utvrđeno da je zakon ili propis ili pojedina odredba zakona ili propisa suprotna, odnosno u nesuglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, takvo da se u odnosu na postupke koji su u toku pred redovnim sudovima u bilo kojoj fazi sudskog postupka, od dana objave, imaju primijeniti na način da se takav propis, zakon ili pojedina odredba ne primjenjuju u redovnim sudskim postupcima, odnosno da odluka Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine ima retroaktivno dejstvo na sudske postupke koji su u toku. Prema obrazloženju ove presude, „sama ustavna norma nedvosmisleno upućuje na to da se pred redovnim sudovima, za postupke koji su u toku, mora primijeniti odluka ovog suda kojom je propis koji bi po redovnom toku stvari redovni sud imao primijeniti prilikom rješavanja nekog pojedinačnog slučaja, a koji je u međuvremenu ocijenjen protivnim Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, danom objavljivanja neprimjenjiv, odnosno van pravnog zakonodavnog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine.“

Iz navedene presude Ustavnog suda, dakle, proizlazi da odluka Ustavnog suda FBiH ima retroaktivno dejstvo u odnosu na sudske postupke koji nisu bili okončani u vrijeme objavljivanja te odluke, što znači da se u takvim postupcima ne može primijeniti zakon ili propis čija je nesaglasnost sa Ustavom utvrđena tom odlukom Ustavnog suda.

Shodno navedenom, prvostepeni sud, nakon donošenja presude Ustavnog suda Federacije BiH broj: U- 4/19 od 15.10.2019. godine, u konkretnoj upravno-sudskoj stvari nije mogao utvrditi da je osporeni akt zakonit, cijeneći da je pravilno primijenjena odredba člana 21. Tarifa broj 12. Odluke o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksi općine Cazin, budući da je prije donošenja prvostepene presude od 03.03.2021. godine, objavljena presuda Ustavnog suda FBiH o nesaglasnosti te odredbe sa Ustavom FBiH.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 016518 21 Uvp od 09.02.2023. godine)

**173. Novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti nakon prestanka radnog odnosa
Član 36. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba**

PRILIKOM OCJENE ISPUNJENJA USLOVA ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA NOVČANU NAKNADU ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI NAKON PRESTANKA RADNOG ODNOSA MORA SE ISPITATI DA LI JE OSOBA KOJOJ JE PRESTAO RADNI ODNOS SVJESNO DOPRINIJELE PRESTANKU ISTOG.

Iz obrazloženja:

„Po ocjeni ovog Suda preuranjenim se pokazuje zaključak prvostepenog suda da je tužiteljici radni odnos prestao izglasavanjem nepovjerenja od strane Nadzornog odbora zbog čega je donesena i Odluka o razrješenju izvršnog direktora prije isteka mandata, a zbog povrede obaveza Ugovora ili Statuta Društva koje su takve prirode da za sobom povlače prestanak radnog odnosa, čime se, kako taj sud cijeni, radi o težim povredama, odakle proizilazi svjestan doprinos prestanku radnog odnosa tužiteljice, jer na ovakav zaključak ne upućuje niti obrazloženje Odluke o razrješenju izvršnog direktora prije isteka mandata broj: 862/19 od 21.06.2019. godine (u kome je razmatrana i mogućnost ponude ugovora o radu na druge poslove koji odgovaraju stepenu stručne spreme, znanju i sposobnostima izvršnog direktora, pa je cijanjeno da poslodavac nema odgovarajućih raspoloživih radnih mjesta), a pogotovo ne iz Odluke o nepovjerenju izvršnom direktoru broj: 861/19 od 21.06.2019. godine koja ne sadrži bilo kakvo obrazloženje, pri čemu od poslodavca uopšte nije zatraženo da Nadzorni odbor objasni razloge izglasavanja nepovjerenja ili dostavi zapisnik sa sjednice na kojoj se raspravljalo o toj odluci, odnosno na bilo koji način razjasni razloge koji su doveli do donošenja predmetne odluke o izglasavanju nepovjerenja, jer se tek nakon pribavljanja ovih informacija moglo cijeniti da li se radilo o svjesnom doprinosu prestanku radnog odnosa, odnosno o slučajevima navedenim u članu 18. stav 1. tačkama 1. do 8. Pravilnika o načinu ostvarivanja prava na novčanu naknadu i drugih prava za vrijeme privremene nezaposlenosti, odnosno da li su ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava na predmetnu novčanu naknadu iz člana 36. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba ili ne.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 035455 22 Uvp od 04.04.2023. godine)

**174. Pravo na uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje nezaposlenoj osobi kojoj nedostaju do tri godine penzijskog staža do sticanja uvjeta za starosnu penziju
Član 31. stav 2. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba**

PRAVO NA UPLATU DOPRINOSA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE NEZAPOSLENOJ OSOBI KOJOJ NEDOSTAJU DO TRI GODINE PENZIJSKOG STAŽA ZA STICANJE UVJETA ZA STAROSNU PENZIJU JE LIČNO PRAVO I NAKON SMRTI NEZAPOSLENE OSOBE NE MOŽE SE PRENIJETI NA DRUGU OSOBU RADI STICANJA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU.

Iz obrazloženja:

„U konkretnoj stvari prednik tužiteljice, njen suprug, je dana 19.11.2019. godine podnio zahtjev prvostepenom organu za uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje po članu 31. stav 2. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih, a prvostepeni organ, JU S... U... kantona B. je 29.11.2019. godine podnijela zahtjev Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar za izračunavanje penzijskog staža uz navođenje dužine staža koji je potrebno uplatiti za nezaposlenu osobu L. A., rođenog Dakle, postupak za uplatu doprinosa je pokrenut, ali je okončan donošenjem zaključka broj: 03-3-5886-3-19 od 22.01.2020. godine kojim je obustavljen zbog smrti podnositelja zahtjeva L. A. koja je nastupila dana 08.01.2020. godine.

Neosnovano tužiteljica prigovara da je zbog neblagovremenog postupanja prvostepenog organa onemogućeno ostvarivanje prava njenog prednika na uplatu doprinosa, jer je prvostepeni organ poduzeo radnje u postupku uplate doprinosa, koji međutim, nije okončan donošenjem rješenja po zahtjevu prednika tužiteljice, nego je postupak zbog njegove smrti obustavljen, pravilnom primjenom odredbe člana 53. stav 2. Zakona o upravnom postupku. Naime, prednik tužiteljice je u trenutku smrti imao status nezaposlene osobe prema Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih, a ostvarivanje prava na uplatu doprinosa, prema odredbi člana 31. stav 2. navedenog zakona, nezaposlenoj osobi kojoj nedostaju do tri godine penzijskog staža do sticanja uvjeta za starosnu penziju je vezano isključivo za prava nezaposlene osobe i kao takvo je lično pravo koje se ne može prenositi na druge osobe, konkretno u cilju ostvarivanja prava na porodičnu penziju tužiteljice nakon smrti njenog supruga.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 015813 21 Uvp od 12.01.2023. godine)

175. Hraniteljska naknada i naknada za izdržavanje hranjenika Član 30. i 33. Zakona o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine

VISINA NAKNADE ZA IZDRŽAVANJE HRANJENIKA I NAČIN NJENOG PLAĆANJA, KAO I HRANITELJSKA NAKNADA, SE UREĐUJU UGOVOROM O HRANITELJSTVU, A NE RJEŠENJEM O PRIZNAVANJU PRAVA NA SMJEŠTAJ I UPUĆIVANJU U HRANITELJSKU PORODICU.

Iz obrazloženja:

„Kako se prema citiranim odredbama člana 30. stav 1, 3. i 5. Zakona o hraniteljstvu rješenje o priznavanju prava na smještaj i upućivanju u hraniteljsku porodicu donosi nakon prethodno pribavljene saglasnosti tuženog u pogledu hraniteljske naknade i naknade za izdržavanje hranjenika, a da se ugovorom o hraniteljstvu uređuje dan otpočinjanja smještaja, visina naknade za izdržavanje hranjenika i način njenog plaćanja kao i hraniteljska naknada, to je prvostepeni sud pravilno postupio kada je tužbu tužitelja odbio kao neosnovanu, jer odlukama upravnih organa u pogledu datuma od kada pripada pravo na predmetne naknade nije povrijeđen zakon na štetu tužitelja, pa se i njegovi navodi u tom pogledu (a što je jedino i sporno u podnesenom zahtjevu) ukazuju neosnovanim.

Naime, nisu se mogli prihvatiti navodi tužitelja da mu je pravo na predmetne naknade trebalo priznati od dana podnošenja prijave-od 27.07.2018. godine (odnosno najkasnije od zakonom propisanog vremena za donošenje prvostepenog rješenja u smislu člana 216. Zakona o

upravnom postupku), obzirom da se hraniteljska naknada i naknada za izdržavanje obračunavaju tek od dana početka smještaja hranjenika u hraniteljsku porodicu, odnosno sa prvim danom smještaja hranjenika (član 33. i 34. Zakona o hraniteljstvu u Federaciji BiH), što podrazumijeva prethodno utvrđivanje podobnosti za obavljanje hraniteljstva (rješenjem od 19.10.2018. godine je utvrđeno da tužitelj ispunjava uslove za obavljanje hraniteljstva) a potom i priznavanje prava na smještaj i upućivanje u hraniteljsku porodicu (to pravo je priznato predmetnim prvostepenim rješenjem od 20.09.2019. godine), uz prethodno pribavljenu saglasnost u pogledu obračuna hraniteljske naknade i naknade za izdržavanje (saglasnost data dana 26.03.2019. godine), nakon čega se tek stiču uslovi za smještaj u hraniteljsku porodicu i pravo na propisane naknade. Stoga odlukama nadležnih organa, a i prvostepenog suda da tužitelju pravo na predmetne naknade pripada počev od 26.03.2019. godine (od dana date saglasnosti na obračun naknada) nije povrijeđen zakon na štetu tužitelja, a kako je to pravilno ocijenio i prvostepeni sud u pobijanoj presudi.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 03 0 U 019826 21 Uvp od 01.02.2023. godine)

176. Sticanje državljanstva

Član 6. i 14. Zakona o državljanstvu BiH

Član 5. i 13. Zakona o državljanstvu Federacije BiH

U SLUČAJU PRESTANKA DRŽAVLJANSTVA BIH I FEDERACIJE BIH ODRICANJEM RADI STICANJA DRŽAVLJANSTVA DRUGE DRŽAVE, PORIJEKLO NE MOŽE BITI ZAKONSKI OSNOV ZA PONOVI UPIS U KNJIGU DRŽAVLJANA BIH, VEĆ SE U TOM SLUČAJU DRŽAVLJANSTVO MOŽE PONOVO STEĆI ISKLJUČIVO NATURALIZACIJOM.

Iz obrazloženja:

„Kako prema predmetnom činjeničnom utvrđenju jasno proizilazi, a što nije bilo ni sporno u provedenom postupku, da je tužitelju prestalo državljanstvo BiH odricanjem radi sticanja državljanstva R.A. (postao je strani državljanin), to su nadležni organi, a i prvostepeni sud pravilno ocijenili da se njegovom zahtjevu za upis konstatacije državljanstva BiH i Federacije BiH u matičnoj knjizi rođenih po osnovu porijekla roditelja (u skladu sa odredbama citiranog člana 6. Zakona o državljanstvu BiH, odnosno člana 5. Zakona o državljanstvu Federacije BiH) nije moglo udovoljiti. Ovo stoga što u slučaju prestanka državljanstva BiH odricanjem radi sticanja državljanstva druge države, suprotno tvrdnjama tužitelja, porijeklo ne može biti zakonski osnov za njegov ponovni upis u knjigu državljana BiH, već kao i drugi stranci državljanstvo može steći isključivo naturalizacijom, što podrazumijeva podnošenje zahtjeva za ponovno sticanje državljanstva koje je imao po porijeklu i uz uslove propisane citiranim članom 14. Zakona o državljanstvu BiH (član 13. Zakona o državljanstvu Federacije BiH). Naime, taj član upravo reguliše poseban pravni osnov sticanja državljanstva za lica koja su ranije imala državljanstvo BiH i Federacije BiH koje im je prestalo na vlastiti zahtjev odricanjem (kao što je to slučaj u ovoj stvari), radi čega se navodi tužitelja u pogledu povrede odredaba Zakona o državljanstvu BiH i Federacije BiH ukazuju neosnovanim.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 017558 22 Uvp od 31.08.2023. godine)

177. Subvencija doprinosa za obavezna osiguranja

Član 4. stav 2. Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica

ZDRAVSTVENA USTANOVA SE NE MOŽE SMATRATI PRIVREDNIM DRUŠTVOM, PA STOGA NE MOŽE OSTVARITI PRAVO NA SUBVENCIJU DOPRINOSA ZA OBAVEZNA OSIGURANJA PO OSNOVU ZAKONA O UBLAŽAVANJU NEGATIVNIH EKONOMSKIH POSLJEDICA.

Iz obrazloženja:

„Tužitelj ne osporava da je registrovan kao Zdravstvena ustanova, u skladu sa odredbama Zakona o apotekarskoj djelatnosti. Stoga je po ocjeni ovoga suda pravilno odbijen zahtjev tužitelja, jer se Zdravstvena ustanova ne može tretirati kao privredno društvo u smislu naprijed citiranog odredbe člana 2. tačka a) Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica. Naime, pojam privrednog društva je definisan odredbama Zakona o privrednim društvima (Službene novine Federacije BiH, broj: 74/15 I 75/21), na način da je članom 2. Zakona propisano da je privredno društvo pravno lice koje samostalno obavlja djelatnost proizvodnje i prodaje proizvoda i pružanja usluga na tržištu radi sticanja dobiti, dok je članom 3. Zakona propisano da privredno društvo može biti organizovano u jednom od slijedećih oblika: a) društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću; b) komanditno društvo; c) dioničko društvo; d) društvo sa ograničenom odgovornošću. Kako je tužitelj organizovan kao zdravstvena ustanova, odnosno nije organizovan niti u jednom od pobrojanih oblika privrednog društva (društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću, komanditno društvo, dioničko društvo ili društvo sa ograničenom odgovornošću), to isti ne spada u kategoriju privrednog društva, te stoga ne može ni ostvariti pravo na subvenciju. Iz navedenog razloga nisu relevantni navodi kojima tužitelj dokazuje da on nije organizovan kao javno preduzeće, jer to nije razlog zbog kojeg njemu nije priznato pravo na subvenciju, nego je razlog nepriznavanja prava na subvenciju, kao što je naprijed navedeno činjenica da tužitelj ne spada u kategoriju privrednog društva, koja kategorija ima pravo na subvenciju u skladu sa članom 2. tačka a) Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica, a niti je tuženi u svom rješenju naveo da je tužitelj javno preduzeće, kao što tužitelj pogrešno navodi u zahtjevu.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 017524 22 Uvp od 07.06.2023. godine)

178. Prestanak isplate prijevremene povoljnije starosne penzije

Član 8. Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno-oslobodilačkog rata

NIJE POVRIJEĐENO USTAVOM ZAŠTIĆENO PRAVO NA JEDNAKOST PRED ZAKONOM KADA SE KORISNIKU PENZIJE, OSTVARENE PO ZAKONU O PRIJEVREMENOM POVOLJNIJEM PENZIONISANJU BRANILACA ODBRAMBENO-OSLOBODILAČKOG RATA, UTVRDI PRESTANAK ISPLATE PENZIJE U SLUČAJU KADA ZASNUJE RADNI ODNOS.

Iz obrazloženja:

„Obzirom da tužitelj spada u tačno određen krug lica koja su imala izbor, privilegiju i mogućnost da se prije vremena i povoljnije penzionišu svojim vlastitim izborom u skladu sa Zakonom o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno-oslobodilačkog rata, odnosno da to isto pravo ne ostvaruje po sili zakona nego po vlastitom izboru, onda iz odredbe člana 8. navednog zakona jasno proizilazi da se ne radi o prestanku ovog prava već o privremenoj obustavi isplate penzije dok se korisnik nalazi u radnom odnosu. Stoga se ne može smatrati da je povrijeđeno pravo tužitelja na jednakost pred zakonom u odnosu na ostale korisnike, jer naprotiv tužitelj spada u krug lica koja su ostvarila određene povlastice zbog svog specifičnog položaja odnosno statusa pripadnosti Oružanim snagama BiH (učesće u odbrambeno-oslobodilačkom ratu, invalidnost po osnovu ranjavanja u ratu), što je zakonodavac smatrao opravdanim i u opštem interesu, niti se može smatrati da su odluke upravnih organa i prvostepenog suda donesene suprotno odredbi člana 8. Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno-oslobodilačkog rata.

Tačno je da su odredbe člana 116. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju na koje se poziva tužitelj proglašene neustavnim iako su istovjetne odredbama člana 8. Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno oslobodilačkog rata, ali Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju je opšti zakon i penzije su uslovljene plaćanjem doprinosa, za razliku od Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno oslobodilačkog rata, čija je specijalnost naprijed obrazložena.

Neosnovan je prigovor iz zahtjeva da je pobijana presuda donesena suprotno stanovištu zauzetom u presudi Ustavnog suda Federacije broj U-36/18 od 12.11.2019. godine, jer se ova presuda ne može primijeniti na konkretan slučaj obzirom da obuhvata korisnike koji su pravo na penziju ostvarili ispunjavanjem zakonskih uslova na osnovu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju bez mogućnosti izbora da li će ga koristiti ili ne.

U konkretnom slučaju tužitelju je penzija obustavljena samo privremeno dok je u radnom odnosu jer su se okolnosti i uslovi na osnovu kojih je stečeno to pravo promijenili, čime nije stavljen prevelik teret na korisnike ovih penzija koje se finansiraju na teret države, te se ne može govoriti o povredi prava na imovinu i diskriminaciju. Isti stav zauzet je i u presudi Ustavnog suda Federacije BiH broj U-2/22 od 14.02.2023. godine koja je objavljena u Službenim novinama Federacije BiH broj 18 od 15.03.2023. godine.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 01 0 U 016378 22 Uvp od 05.04.2023. godine)

179. Stranke u postupku raspravljanja uzurpacije

Član 27. Zakona o uzurpacijama, član 371. i 372. Zakona o stvarnim pravima, član 223. stav 2, član 250. stav 4 i član 262. Zakona o opštem upravnom postupku

DRUGOSTEPENI UPRAVNI ORGAN U POSTUPKU RASPRAVLJANJA UZURPACIJE ZEMLJIŠTA NE MOŽE ODBACITI ŽALBU OPĆINSKOG PRAVOBRANILAŠTVA KAO PODNESENU OD NEOVLAŠTENE OSOBE, A DA PRETHODNO NIJE UTVRDILO KO JE TITULAR PRAVA SVOJINE NA UZURPIRANOM ZEMLJIŠTU KOJE JE U ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA UPISANO KAO DRŽAVNA SVOJINA.

Iz obrazloženja:

„Prema obrazloženju pobijane presude i podacima iz spisa predmeta, predmetni upravni postupak pokrenut je zahtjevom koji je J. D. podnio 12.11.2008. godine prvostepenom organu, za priznavanje prava svojine na uzurpiranom zemljištu u državnoj svojini upisanom u zk. ul. br. ... K.O. D. B., k.č. br. ... oranica u površini od 8000m², prema katastarskom stanju: k.č. br. ..., dio k.č. br. ..., dio k.č. br. ... K.O O.. Rješavajući o ovom zahtjevu, prvostepeni organ je u ponovljenom postupku – u kojem su učestvovali samo uzurpanti - donio prvostepeno rješenje broj: 05-31-3174/08 od 28.04.2015. godine kojim se uzurpantima priznaje pravo svojine na predmetnom zemljištu. U postupku koji je prethodio donošenju tog rješenja utvrđeno je da se radi o uzurpiranom zemljištu koje je u zemljišnim knjigama upisano kao državna svojina, koje se nalazi u zoni poljoprivrednog zemljišta; da je prvi dokaz o posjedu uzurpanata na predmetnoj parceli - posjedovni list nastao revizijom katastarskog operata 1954. godine; da su kao posjednici upisani pravni prednici lica koja se u ovom postupku pojavljuju kao podnosioci zahtjeva, te da su prema iskazima dva saslušana svjedoka, prednici podnosilaca zahtjeva bili u posjedu tog zemljišta od prije 1941. godine.

Protiv ovog prvostepenog rješenja žalbu je izjavila Općina Ilidža putem svog zakonskog zastupnika – Pravobranilaštva Općine Ilidža, ističući da je Pravobranilaštvo moralo učestvovati u postupku rješavanja uzurpacije jer se radi o zemljištu u državnoj svojini koje se nalazi na teritoriji općine Ilidža; da Pravobranilaštvu nije dostavljeno osporeno rješenje u skladu sa odredbom člana 27. stav 1. Zakona o uzurpacijama; te da posjed uzurpanata nije utvrđen shodno odredbama čl. 5. i 6. navedenog zakona, niti je utvrđeno da se uzurpanti bave poljoprivrednom djelatnošću.

Odlučujući o ovoj žalbi tužiteljice, tuženi je, u izvršenju presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 09 0 U 025018 15 U d 07.12.2018. godine, osporenim rješenjem odbacio žalbu Pravobranilaštva, cijeneći da u skladu s odredbama Zakona o pravobranilaštvu, općinsko pravobranilaštvo kao zakonski zastupnik općine u postupku raspravljanja uzurpacije može sudjelovati samo kada je općina strana u postupku i tada u postupku može poduzimati sve pravne radnje ravnopravno sa ostalim strankama. Tuženi utvrđuje da zemljišna knjiga dokazuje da općina nije stranka u ovom postupku jer sama činjenica da se nekretnina nalazi na teritoriji općine Ilidža ne daje legitimaciju žalitelju. Samo u slučaju kada je imovina na kojoj je pravo raspolaganja upisano na jedinicu lokalne samouprave - općinu, postoji obaveza prvostepenog organa da uključi općinskog javnog pravobranioaca u postupak, a u konkretnom slučaju nema upisanog titulara korištenja, raspolaganja, upravljanja.

Postupajući po tužbi kojom je tužiteljica pokrenula upravni spor protiv ovog drugostepenog rješenja tuženog, prvostepeni sud je u cijelosti prihvatio činjenične i pravne zaključke tuženog kao pravilne i zakonite, te tužbu odbio.

Osnovano se zahtjevom za vanredno preispitivanje prigovara da je presuda prvostepenog suda donesena uz povredu federalnog zakona i povredu pravila federalnog zakona o postupku koja je mogla biti od uticaja na zakonitost presude.

Po ocjeni ovog suda, pravilno su upravni organi i prvostepeni sud postupili primijenivši u konkretnom slučaju odredbe Zakona o uzurpacijama, iako ovaj zakon više nije na pravnoj snazi. Odredbom člana 371. Zakona o stvarnim pravima propisano je da početkom primjene tog zakona prestaje važiti, između ostalih zakona, i Zakon o uzurpacijama. Međutim, prema odredbi člana 372. Zakona o stvarnim pravima, postupci o sticanju, zaštiti i prestanku prava vlasništva i drugih stvarnih prava započeti na osnovu propisa koji su bili na snazi do dana početka primjene tog zakona, okončat će se po odredbama tih propisa. Kako je postupak u ovoj upravnoj stvari

započet prije stupanja na snagu Zakona o stvarnim pravima, tj. prije 05.03.2014. godine, valjalo ga je okončati primjenom Zakona o uzurpacijama.

Odredbom člana 27. Zakona o uzurpacijama predviđeno je da se sva rješenja u postupku po tom zakonu dostavljaju uzurpantu, korisniku i nadležnom javnom tužilaštvu (stav 1.), dok se javnom pravobranilaštvu rješenja dostavljaju samo kada je opština stranka, te u tom slučaju javni pravobranilac učestvuje u toku cijelog postupka raspravljanja uzurpacija.

Prema odredbi člana 19. istog zakona, postupak za raspravljanje imovinskih odnosa nastalih uzurpacijom zemljišta u društvenoj svojini pokreće se „na zahtjev uzurpanta, zainteresovane organizacije udruženog rada, opštine (u daljem tekstu: korisnik) ili po službenoj dužnosti“. Iz citirane odredbe proizlazi da su se korisnikom zemljišta, u smislu Zakona o uzurpacijama, smatrali zainteresovano društveno-pravno lice ili opština, a u skladu s odredbom člana 27. tog zakona, korisnik je stranka u postupku, te mu se kao takvom u postupku mora omogućiti učešće. Uzurpacija, naime, predstavlja zauzeće državne (ranije društvene) svojine od strane uzurpanta, te je postupak raspravljanja uzurpacije, kako to proizlazi i iz citiranih zakonskih odredbi, uvijek dvostranački. Bez obzira na to da li je postupak pokrenut na zahtjev uzurpanta, korisnika ili po službenoj dužnosti, u postupku moraju učestvovati uzurpant i korisnik.

Pored toga, odredba člana 27. Zakona o uzurpacijama obavezuje organ uprave koji vodi postupak da sva rješenja u ovom postupku dostavlja i nadležnom javnom tužilaštvu, koje štiti društvene interese. Prema odredbama Zakona o opštem upravnom postupku koji je važio u vrijeme donošenja Zakona o uzurpacijama, nadležno javno tužilaštvo imalo je mogućnost u upravnom postupku izjavljivati žalbe i podnositi druge pravne lijekove protiv rješenja kojim je povrijeđen zakon na štetu društvene zajednice (član 223. stav 2, član 250. stav 4, član 262.). Usljed izmjene društvenog uređenja u Bosni i Hercegovini, te sljedstveno tome i uloge tužilaštava, prema važećem Zakonu o upravnom postupku i zakonima o tužilaštvima, tužilaštvo više nema takvu ulogu, već sve poslove pravne zaštite imovine i imovinskih interesa države (BiH, Federacije, kantona, ili općine) vrše nadležna pravobranilaštva.

Shodno navedenom, u konkretnoj upravnoj stvari raspravljanja uzurpacije zemljišta, u postupak je morao biti uključen pravni subjekt koji je titular državne imovine, u svojstvu korisnika uzurpiranog zemljišta, a prvostepeno rješenje kojim se okončava taj postupak moralo je svakako biti dostavljeno nadležnom pravobranilaštvu radi preduzimanja mjera i pravnih sredstava radi pravne zaštite državne imovine. Iz podataka spisa predmeta, naprotiv, proizlazi da su u postupku pred prvostepenim organom u ovoj upravnoj stvari učestvovali samo uzurpanti.

S obzirom na izloženo, ovaj sud nalazi da tuženi nije mogao utvrditi da Općina Ilidža, odnosno Općinsko pravobranilaštvo nemaju svojstvo stranke u ovom upravnom postupku, a da prethodno nije utvrđeno ko je titular državne svojine i korisnik uzurpiranog zemljišta, odnosno koje je nadležno pravobranilaštvo moralo biti uključeno u postupak pred prvostepenim organom.

Pravilno tuženi konstatuje da u konkretnom slučaju u zemljišnim knjigama nije označen nosilac prava raspolaganja državnom svojinom, te da sama okolnost da se zemljište nalazi na teritoriji Općine Ilidža ne znači da je ta općina njen titular. Isto tako, međutim, činjenica da je u zemljišnim knjigama predmetno zemljište upisano kao „državna svojina“, ne znači da to zemljište nema titulara. Naprotiv, svako zemljište u državnoj svojini mora imati titulara, a

tuženi u osporenom rješenju propušta obrazložiti na osnovu čega je utvrdio da to nije Općina Ilidža.

Tuženi, dakle, nije mogao ocijeniti da općina nije stranka u postupku i odbaciti njenu žalbu, a da prethodno nije, primjenom važećih propisa, utvrdio koji pravni subjekt jeste titular državne imovine u konkretnom slučaju – općina, kanton, Federacija BiH ili Bosna i Hercegovina.

Ovaj sud pri tome ukazuje da na nivou Bosne i Hercegovine nije donesen zakon kojim se određuju kriteriji za utvrđivanje imovine koja je u vlasništvu Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine (ili njenih kantona i općina), Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i kojim se utvrđuju prava vlasništva i upravljanja državnom imovinom; da je zbog toga Zakonom o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Bosne i Hercegovine zabranjeno raspolaganje imovinom koja se, u smislu tog zakona smatra državnom imovinom, kao i da je odredbom člana 13. Zakona o poljoprivrednom zemljištu Federacije BiH propisano da poljoprivrednim zemljištem upravljaju nadležni organi uprave u Federaciji, kantonima i općinama.

S obzirom na sve navedeno, ovaj sud je našao da je osporeno rješenje doneseno uz povredu odredaba Zakona o uzurpacijama i Zakona o upravnom postupku, koje je prvostepeni sud propustio otkloniti. Iz tog razloga je ovaj sud, primjenom člana 46. stav 1. i 2. Zakona o upravnim sporovima, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažio i pobijanu presudu prvostepenog suda preinačio tako što je uvažio tužbu, te osporeno rješenje poništio i predmet vratio tuženom organu na ponovni postupak, kako bi taj organ prilikom ponovnog rješavanja imao u vidu primjedbe na koje je ukazano ovom presudom, te donio novu, na zakonu zasnovanu odluku.“

(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 09 0 U 033524 21 Uvp od 09.02.2023. godine)

PRAVNI STAVOVI USVOJENI NA SJEDNICI UPRAVNOG ODJELJENJA

180.

PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA OCJENU USTAVNOSTI ZAKONA O VANREDNOM USKLAĐIVANJU PENZIJA OSTVARENIH PO ZAKONU O SLUŽBI U ORUŽANIM SNAGAMA BOSNE I HERCEGOVINE, PRED USTAVNIM SUDOM FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE I ZAHTJEVA ZA AUTENTIČNO TUMAČENJE OD PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, NE PREDSTAVLJA PRETHODNO PITANJE ZA RJEŠENJE KONKRETNE UPRAVNE STVARI, KOJE IMA U VIDU ODREDBA ČLANA 142. STAV 1. ZAKONA O UPRAVNOM POSTUPKU, JER SE SAMA UPRAVNA STVAR MOGLA RIJEŠITI PRIMJENOM ZAKONA O VANREDNOM USKLAĐIVANJU PENZIJA OSTVARENIH PO ZAKONU O SLUŽBI U ORUŽANIM SNAGAMA BIH, KOJI JE U VRIJEME PODNOŠENJA ZAHTJEVA TUŽITELJA, KAO I U VRIJEME DONOŠENJA PRVOSTEPENOG ZAKLJUČKA I OSPORENOG RJEŠENJA TUŽENOG BIO NA SNAZI.

(Sjednica Upravnog odjeljenja od 18.10.2023. godine)

181.

ODLUKA O OPĆINSKIM TAKSAMA OSTAJE NA SNAZI SVE DOK USTAVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE U POSTUPKU OCJENJIVANJA USTAVNOSTI
POKRENUTOM NA ZAHTJEV OVLAŠTENOG PODNOSIOCA NE DONESE PRESUDU
DA ODLUKA NIJE U SKLADU SA USTAVOM.

(Sjednica Upravnog odjeljenja od 20.11.2023. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR 2023. GODINE

KRIVIČNO PRAVO

Bitna povreda odredaba krivičnog postupka

- Povreda prava na odbranu (30)
- Povreda prava na odbranu (31)
- Povreda prava na odbranu (32)
- Povreda prava na odbranu (33)
- Izreka presude nerazumljiva (34)
- Nedostatak razloga o odlučnim činjenicama (35)
- Nedostatak razloga o odlučnim činjenicama (36)
- Nedostatak razloga o odlučnim činjenicama (37)
- Nepravilna primjena načela in dubio pro reo (38)
- Nepravilna primjena odredbe o odlučivanju o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog (39)
- Nepravilna primjena odredbe o dokazima na kojima se zasniva presuda (40)
- Nepravilna primjena zakonske odredbe o ispravci presude (41)

Krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva

- Svojstvo civilne osobe (1)

Krivično djelo Razbojništvo

- Sticaj krivičnih djela razbojništva (10)
- Prijetnja da će se izravno napasti na život neke osobe (11)

Krivično djelo Silovanje

- Silovanje na naročito ponižavajući način (12)
- Produženo krivično djelo silovanja (13)

Krivično djelo Spolni odnošaj s djetetom

- Psihički odnos učitelja prema težoj posljedici (14)
- Sticaj kvalifikatornih okolnosti kao prividni sticaj krivičnih djela (15)

Odustanak tužitelja od optužnice van glavnog pretresa

- Vrsta odluke u slučaju odustanka tužitelja od optužnice van glavnog pretresa (26)

Opća pravila o odmjeravanju kazne

- Težina povrede zaštićenog dobra (5)
- Ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela (6)
- Ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela (7)
- Pridruživanje oštećenog krivičnom gonjenju optuženog i postavljanje imovinskopravnog zahjeteva (8)

Osnovana sumnja

- Dokazi na kojima se zasniva zaključak o postojanju osnovane sumnje (19)

Pravo na branitelja

- Ko ne može biti branitelj (22)

Prenošenje nadležnosti iz pravnih ili stvarnih razloga

- Pravni razlozi za prenošenje nadležnosti (20)

Presuda kojom se optuženi oglašava krivim

- Opis umišljaja u izreci presude (28)

Pritvor

- Opravdana bojazan da će osumnjičeni ponoviti krivično djelo (23)

Pritvor nakon potvrđivanja optužnice

- Omogućavanje optuženom da se prilikom redovne kontrole opravdanosti pritvora u razumnim intervalima izjasni o opravdanosti pritvora (24)

Pritvor nakon izricanja presude

- Sadržaj izreke rješenja o pritvoru i nakon izricanja presude (25)

Razlozi za izuzeće sudije

- Nepostojanje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u nepristrasnost sudije (21)

Rješenje o određivanju privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

- Nedostatak razloga o odlučnim činjenicama (42)
- Nedostatak razloga o odlučnim činjenicama (43)

Sadržaj presude

- Obavezan sadržaj obrazloženja presude (29)

Saučiniteljstvo

- Doprinos učinjenju krivičnog djela na odlučujući način (2)
- Doprinos učinjenju krivičnog djela na odlučujući način (3)

Slobodna ocjena dokaza

- Ocjena iskaza svjedoka (18)

Sticaj krivičnih djela

- Izricanje kazne za krivična djela učinjena u sticaju (9)

Vežanost presude za optužbu

- Izostavljanje iz činjeničnog opisa djela u izreci presude nedokazanih činjenica i okolnosti koje je sadržavala optužnica (27)

Zamjena kazne zatvora novčanom kaznom

- Uvjeti za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom (4)

Zakovitost dokaza

- Zapisnik o uviđaju sačinjen od strane istražitelja tužiteljstva (16)
- Zakovitost naredbi o produženju trajanja posebnih istražnih radnji (17)

GRAĐANSKO PRAVO

Diskriminacija

- legitiman cilj (104)
- mobing (106)
- nova zakonska odredba (109)
- pretežna vjerovatnoća (107)
- razumno obrazloženje (104)
- viktimizacija (108)

Nasljedno pravo

- očinstvo (100)
- testament (101)
- ugovor o doživotnom izdržavanju (102)

Obligaciono pravo

- faktička eksproprijacija (65, 83)
- formalna valjanost mjenice (87)
- forma ugovora (62)
- imovinskopravni zahtjev (74)
- izgubljena zarada (69)
- kleveta (84, 85)
- korporativna garancija (57)
- mjenica po viđenju (88)
- naknada štete (56, 67, 68, 70, 74)
- nepostojeći ugovor (53)
- ništav ugovor (53, 55, 56, 60)
- pažnja dobrog stručnjaka (52)
- podizvođač radova (76)
- protest mjenice (86)
- regresni zahtjev (82)
- ugovorna kazna (73)
- ugovor o cesiji (75)
- ugovor o kreditu (58, 61)
- ugovor o nalogu (77)
- ugovor o poklonu (81)
- ugovor o osiguranju (78, 80)
- ugovor o ortakluku (81)
- zakonska zatezna kamata (71)
- zaloga pokretne stvari (61)
- zastarjelost (55, 69, 74)
- zelenaški ugovor (61)

Parnični postupak

- delegacija suda (115)
- dispozitivni spor (112)
- dostavljanje tužbe na odgovor tuženom (51)
- facultas alternativa (124)
- građanskopravni spor (110)
- isključenje sudije (132)
- litispendencija (118)
- mjesna nadležnost (114)
- prethodno pitanje (111)
- promjena tužitelja u parnici (117)
- revizija (128, 129, 130)
- suparničarstvo (133, 134, 135, 136)
- teret dokazivanja (113, 120, 121, 122)
- vrijednost spora (131)
- zabrana reformacije iu peius (127)

Porodično pravo

- bračna stečevina (89, 90, 61)

Pravni stavovi

- penzija (147)
- plata (145)
- spor iz radnog odnosa (148)
- vlastita mjenica (144)
- zastupanje općine (149)
- zloupotreba prava (146)

Radno pravo

- kolektivni ugovor (97)
- odgovornost zaposlenika za štetu prouzrokovanu poslodavcu (94)
- otkaz ugovora o radu (95)
- radni odnos (92, 93)

Stambeno pravo

- otkup stana (99)
- stanarsko pravo (98, 99)

Stečaj

- prijedlog za otvaranje stečajnog postupka (142, 143)

Stvarno pravo

- dosjelo (47)

- državna imovina (46)
- naknada troškova ulaganja u stan (49)
- posjed (45, 48)
- pokretna stvar (44)
- pravo vlasništva (45)
- suposjed (48)
- založno pravo (51)
- zaštita povjerenja u zemljišne knjige (50)

Vanparnični postupak

- naknada za eksproprisane nekretnine (141)
- priznanje strane sudske odluke (138, 139, 140)

UPRAVNO PRAVO

UPRAVNO PRAVO

Eksproprijacija/Deeksproprijacija

- Deeksproprijacija dijela eksproprisane nekretnine (165)
- Legitimacija za podnošenje zahtjeva za deeksproprijaciju (166)
- Naknada za eksproprijaciju nekretnina u vlasništvu Bosne i Hercegovine (167)
- Eksproprijacija preostalog dijela nekretnine (168)

Uzurpacije

- stranke u postupku raspravljanja uzurpacije (179)

Poljoprivredno zemljište

- Dodjela poljoprivrednog zemljišta u zakup (169)
- Promjena namjene poljoprivrednog zemljišta (170)

Zaštita sloboda i prava pojedinaca zajamčenih Ustavom Federacije BiH

- nezakonita radnja službene osobe u organu uprave (171)

Djelovanje odluka Ustavnog suda Federacije BiH

- retroaktivno dejstvo (172)

Socijalna sigurnost nezaposlenih osoba

- Novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti nakon prestanka radnog odnosa (173)
- Uplata doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje nezaposlenoj osobi (174)

Hraniteljstvo

- Hraniteljska naknada i naknada za izdržavanje hranjenika (175)

Državljanstvo

- Sticanje državljanstva (176)

Doprinosi

- subvencija doprinosa (177)

Penzijsko/invalidsko osiguranje

- prestanak isplate prijevremene povoljnije penzije (178)
- Isplata zakonske zatezne kamate zbog kašnjenja u isplati penzije (161)
- Uvećanje (stimulacija) za kasniji odlazak u starosnu penziju (162)
- Isplata dospjelih a neisplaćenih penzija prije smrti korisnika (163)
- Zastarjelost dospjelih novčanih primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja (164)

Pravni stavovi

- prethodno pitanje (180)
- primjena odluke o razrezu komunalne takse (181)

Upravni postupak

- Usmeno rješenje (157)
- Obavezno lično dostavljanje pismena (158)
- Dopunsko rješenje (159)
- Obnova postupka (160)

Upravni spor

- Rješavanje u sporu pune jurisdikcije (150)
- Naknada troškova upravnog postupka u upravnom sporu (151)
- Delegacija drugog stvarno nadležnog suda (152)
- Akt koji se tužbom osporava nije upravni akt (153)
- Prestanak punomoći i stranačka legitimacija za pokretanje upravnog spora (154)
- Odlaganje izvršenja osporenog upravnog akta (155)
- Spajanje postupaka po tužbama podnesenim protiv istog osporenog upravnog akta (156)

REGISTAR PRIMIJENJENIH PROPISA

KRIVIČNO PRAVO

- Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (“Službeni glasnik BiH”, broj 6/99),
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine FBiH”, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 i 31/23),
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine FBiH”, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20),
- Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom („Službene novine FBH”, br. 71/14),

GRADANSKO PRAVO

- Zakon o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 66/13 i 100/13)
- Zakon o notarima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 45/02)
- Zakon o knjiženju nekretnina u društvenoj svojini („Službeni list SR BiH“ br. 28/77)
- Zakon o pretvorbi društvene svojine („Službeni list R BiH“ br. 33/94)
- Uredba sa zakonskom snagom o šumama („Službeni list R BiH“ br. 23/93)
- Zakon o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 58/02, 19/03, 54/04 i 32/19)
- Zakon o poreznoj upravi F BiH („Službene novine F BiH“ br. 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 27/12, 7/13, 71/14 i 91/15)
- Zakon o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85 i 57/89, „Službeni list R BiH“ br. 2/92 i 13/93 i „Službene novine F BiH“ br. 29/03 i 42/11)
- Austrijski građanski zakonik (OGZ)
- Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija („Službeni list SR BiH“ br. 33/77, 12/87 i 30/90, „Službeni list R BiH“ br. 3/93)
- Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 43/82 i 72/82) koji je preuzet kao republički zakon i primjenjuje se na osnovu odredbe člana 458. Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)
- Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti („Službene novine Federacije BiH“ broj 24/05)
- Zakon o eksproprijaciji („Službeni list SR BiH“ br. 12/87 – prečišćeni tekst i 38/89)
- Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 59/02, 19/03 i 73/05)
- Zakon o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 35/05)
- Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima Federalne uprave („Službene novine Federacije BiH“ br. 19/03)
- Zakon o mjenici („Službene novine Federacije BiH“ br. 32/00 i 28/03)

- Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/05, 41/05 i 31/14)
- Zakon o radu („Službene novine F BiH“ br. 43/99, 32/00 i 29/03)
- Zakon o radu („Službene novine F BiH“ br. 26/16, 89/18, 23/20-Odluka US F BiH i 49/21)
- Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti komunalne privrede Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 21/06)
- Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 32/03, 52/03-isp., 33/06, 39/06-isp., 39/09, 35/12, 46/16 i „Službeni glasnik BiH“ br. 35/17 – Odluka US BiH i 42/18-rješenje US BiH)
- Zakon o stambenim odnosima („Službeni list SR BiH“ br. 14/84 i 12/87, „Službene novine F BiH“ br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99)
- Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo („Službene novine F BiH“ br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 47/07-Odluka US BiH, 51/07, 72/08, 23/09-isp., 5/10-Odluka US BiH i 11/13-rješenje US BiH)
- Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta („Službeni list FNRJ“ br. 52/58, 3/59-isp., 24/61 i 1/63)
- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Službeni glasnik BiH“ br. 6/99)
- Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)
- Zakon o nasljeđivanju („Službene novine Federacije BiH“ br. 80/14, „Službeni list SR BiH“ br. 7/80, 15/80 „Službeni list R BiH“ broj 13/94)
- Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ br. 59/09 i 66/16)
- Zakon o sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10-isp., 7/13, 52/14 i 85/21)
- Zakon o matičnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 37/12 i 80/14)
- Uputstvo o načinu vođenja matičnih knjiga („Službene novine Federacije BiH“ br. 51/13, 55/13, 82/13 i 6/15)
- Zakon o stečaju („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/21)
- Zakon o Federalnom pravobranilaštvu („Službene novine Federacije BiH“ br. 2/95, 12/98, 18/00 i 61/06)

- Zakon o platama i naknadama u organima vlasti u F BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 45/10, 111/12, 20/17 i 22/19-Odluka US F BiH)
- Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 49/06 i 51/09)

UPRAVNO PRAVO

- Zakon o upravnim sporovima ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05)
- Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list SFRJ“ br. 18/65 i 4/77)
- Zakon o upravnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, br. 2/98, 48/99 i 61/22)
- Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", brojevi od 29/98 do 55/12)
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/18, 90/21 i 19/22)
- Zakon o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca odbrambeno-oslobodilačkog rata ("Službene novine Federacije BiH", br. 41/13, 90/17 i 29/22),
- Zakon o eksproprijaciji ("Službene novine Federacije BiH", br. 70/07, 36/10 i 25/12 8/15)
- Zakon o uzurpacijama („Službeni list SR BiH”, broj 6/78),
- Zakona o stvarnim pravima („Službene novine Federacije BiH“ br. 66/13 i 100/13),
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu ("Službene novine Federacije BiH", broj 52/09)
- Zakon o postupku pred Ustavnim sudom Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/95 i 37/03)
- Zakon o nasljeđivanju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 80/14)
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 55/00, 41/01, 22/05 i 9/08)
- Zakon o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/17 i 52/22)
- Zakon o državljanstvu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 22/16)
- Zakona o državljanstvu Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 34/16)
- Zakon o privrednim društvima („Službene novine Federacije BiH“, br. 74/15 i 75/21)
- Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica („Službene novine Federacije BiH“, broj: 28/20)
- Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 18/2005, 29/2006, 85/2006, 41/2007, 74/2007, 99/2007, 58/2008 i 22/2022)